

PREGIBNOSTNO-NAGLASNI VZORCI KNJIŽNE SLOVENŠČINE: SAMOSTALNIK

TANJA MIRTIC

Dr. Tanja Mirtič

je znanstvena sodelavka na Oddelku za leksikologijo Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. Pri svojem raziskovalnem delu se ukvarja z glasoslovjem, oblikoslovjem, slovaropisjem in normativistiko slovenskega jezika. Sodeluje pri pripravi tretje izdaje Slovarja slovenskega knjižnega jezika eSSKJ in je članica ožjega sestava Pravopisne komisije pri SAZU in ZRC SAZU.

TANJA MIRTČ

PREGIBNOSTNO-NAGLASNI VZORCI KNJIŽNE SLOVENŠČINE: SAMOSTALNIK

Založba ZRC

PREGIBNOSTNO-NAGLASNI VZORCI KNJIŽNE SLOVENŠČINE

SAMOSTALNIK

Tanja Mirtič

LJUBLJANA 2025

Zbirka: Lingua Slovenica 19
Urednica zbirke: Tina Lengar Verovnik

Tanja Mirtič

PREGIBNOSTNO-NAGLASNI VZORCI KNJIŽNE SLOVENŠČINE
SAMOSTALNIK

Urednica: Tina Lengar Verovnik
Recenzenti: Damjan Huber, Alenka Valh Lopert

Oblikovanje: Brane Vidmar
Prelom: Simon Atelšek

Izdal: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU
Zanj: Kozma Ahačič
Založila: Založba ZRC, ZRC SAZU
Zanjo: Oto Luthar
Glavni urednik: Aleš Pogačnik

Tisk: Birografika Bori, d. o. o.
Naklada: 250 izvodov
Prva izdaja, prvi natis
Ljubljana 2025

Prva e-izdaja je pod pogoji licence Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0
prosto dostopna:
<https://doi.org/10.3986/9789610510475>

Izid publikacije je podprla Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS.
Monografija je nastala v okviru raziskovalnega programa P6-0038, ki ga
financira ARIS.

Katalogna zapisa o publikaciji (CIP) pripravili v
Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

Tiskana knjiga
ISBN 978-961-05-1046-8
COBISS.SI-ID 249291523

E-knjiga
ISBN 978-961-05-1047-5 (PDF)
COBISS.SI-ID 249316355

VSEBINA

Predgovor.....	9
1 Uvodna pojasnila	11
2 Knjižni jezik.....	15
2.1 Opredelitev knjižnega jezika	15
2.1.1 Govorjeni (knjižni) jezik.....	17
2.1.1 Razmerje med govorenim in pisanim knjižnim jezikom.....	22
3 Pregibnostno-naglasni vzorci v izbranih slovarskih priročnikih in drugih virih.....	25
3.1 Prikaz pregibnostno-naglasnih vzorcev v nekaterih slovarskih priročnikih	28
3.2 Prikaz pregibnostno-naglasnih vzorcev v neslovarskih priročnikih	30
3.3 Glasoslovni in oblikoslovni podatki v eSSKJ	32
3.3.1 Pregibnostno-naglasni vzorci v eSSKJ.....	32
3.3.1.1 Lematska baza	33
4 Metodologija priprave pregibnostno-naglasnih vzorcev za samostalnik.....	37
4.1 Anketa kot metoda ugotavljanja sodobne rabe	40
4.1.1 Vrste anketnih poizvedb.....	43
4.1.1.1 Perceptivni testi.....	43
4.1.1.2 Ankete brez zvočnih posnetkov	45
4.1.1.3 Anketne raziskave za ugotavljanje oblikovnih značilnosti knjižne slovenščine.....	46
4.2 Razmerja med naglasnimi in oblikovnimi dvojnicami.....	47
4.2.1 Stanje v SSKJ, SNB, SP 2001, SSKJ ² in SSSJ	47
4.2.2 Kvalifikatorji v pregibnostno-naglasnih vzorcih za samostalnik	49
4.2.2.1 Kvalifikator <i>in</i>	49
4.2.2.2 Kvalifikator <i>tudi</i>	49
4.2.2.3 Kvalifikatorsko pojasnilo <i>redko</i>	50

5	Raziskave oblikoslovnih in glasoslovnih značilnosti sodobne knjižne slovenščine	53
5.1	Podatki o raziskavah	53
5.1.1	Spletne anketne raziskave oblikovnih značilnosti.....	53
5.1.2	Spletne anketne raziskave izgovornih značilnosti.....	55
5.1.3	Raziskave z izbranimi respondenti	56
5.1.3.1	Raziskave oblikovnih značilnosti.....	56
5.1.3.1.1	Respondenti	57
5.1.3.2	Raziskave naglasnih značilnosti	59
5.1.3.2.1	Respondenti.....	60
5.2	Raziskave oblikovnih značilnosti	61
5.2.1	Vstavljanje samoglasnika <i>i</i> pred dvojinsko končnico <i>-ma</i>	61
5.2.1.1	Opis problematike.....	62
5.2.1.2	Opredelitev raziskovalnega vprašanja.....	63
5.2.1.3	Prva anketna raziskava	64
5.2.1.4	Druga anketna raziskava	66
5.2.1.5	Razprava.....	67
5.2.2	Kategorija živosti.....	69
5.2.2.1	Opredelitev raziskovalnega vprašanja in izsledki raziskave.....	73
5.2.2.2	Razprava.....	81
5.2.3	Podaljševanje osnove v stranskih sklonih s soglasnikom <i>n</i>	83
5.2.3.1	Opredelitev raziskovalnega vprašanja in izsledki raziskave.....	85
5.2.3.2	Razprava	88
5.2.4	Podaljševanje osnove v stranskih sklonih s soglasnikom <i>j</i> pri samostalnikih z osnovo na <i>r</i>	89
5.2.4.1	Opredelitev raziskovalnega vprašanja in izsledki raziskave	90
5.2.4.2	Razprava	93
5.2.5	Podaljševanje osnove z morfemom <i>-ov-</i> v dvojini in množini.....	94
5.2.5.1	Opredelitev raziskovalnega vprašanja in izsledki raziskave	96
5.2.5.2	Razprava	97
5.2.6	Pregibanje samostalnikov, ki se končujejo na govornem <i>j</i> in <i>c</i>	98
5.2.6.1	Opredelitev raziskovalnega vprašanja in izsledki raziskave	98
5.2.6.2	Razprava.....	101
5.3	Raziskave naglasnega mesta	102
5.3.1	Naglasno mesto samostalnikov druge ženske sklanjatve mešanega naglasnega tipa v imenovalniku in tožilniku dvojine	102
5.3.1.1	Opredelitev raziskovalnega vprašanja	102
5.3.1.2	Prva anketna raziskava	103
5.3.1.3	Druga anketna raziskava	106
5.3.1.4	Razprava	107
5.3.2	Raziskave naglasnega mesta nekaterih samostalnikov.....	108
5.4	Raziskave kakovosti naglašanih samoglasnikov <i>e</i> in <i>o</i>	114

6	Pregibnostno-naglasni vzorci za samostalnik	119
6.1	Splošne opombe k oblikovanju in navajanju pregibnostno-naglasnih vzorcev za samostalnik	119
6.2	Oznake pregibnostno-naglasnih vzorcev v monografiji	124
6.3	Jakostno in tonemsko onaglašeni pregibnostno-naglasni vzorci	125
6.3.1	Jakostno onaglašeni pregibnostno-naglasni vzorci	125
6.3.2	Tonemsko onaglašeni pregibnostno-naglasni vzorci	126
6.3.2.1	Tonemsko naglaševanje	126
6.3.2.1.1	Problematika tonemskega naglaševanja narečnih besed v splošnem slovarju	130
6.4	Samostalniki moškega spola	133
6.4.1	Prva moška sklanjatev	134
6.4.1.1	Naglasni tipi in podtipi	134
6.4.1.2	Nabor končnic	136
6.4.1.3	Zgledi samostalnikov prve moške sklanjatve	138
6.4.1.3.1	Samostalniki, ki se jim osnova v imenovalniku ednine končuje na soglasnik, ki ne povzroča preglasa	139
6.4.1.3.2	Samostalniki, ki se jim osnova v imenovalniku ednine končuje na funkcijsko mehki soglasnik (<i>c, j, č, ž, š, dž</i>)	143
6.4.2	Druga moška sklanjatev	253
6.4.2.1	Naglasni tipi	259
6.4.2.2	Zgledi samostalnikov druge moške sklanjatve	259
6.4.3	Tretja moška sklanjatev	266
6.4.3.1	Naglasni tipi	266
6.4.3.2	Zgledi samostalnikov tretje moške sklanjatve	267
6.5	Samostalniki ženskega spola	271
6.5.1	Prva ženska sklanjatev	272
6.5.1.1	Naglasni tipi	272
6.5.1.2	Nabor končnic	273
6.5.1.3	Zgledi samostalnikov prve ženske sklanjatve	275
6.5.2	Druga ženska sklanjatev	302
6.5.2.1	Naglasni tipi	303
6.5.2.2	Nabor končnic	304
6.5.2.3	Zgledi samostalnikov druge ženske sklanjatve	306
6.5.3	Tretja ženska sklanjatev	319
6.5.3.1	Naglasni tipi	319
6.5.3.2	Zgledi tretje ženske sklanjatve	320

6.6	Samostalniki srednjega spola.....	322
6.6.1	Prva srednja sklanjatev	324
6.6.1.1	Naglasni tipi in podtipi.....	324
6.6.1.2	Nabor končnic.....	326
6.6.1.3	Zgledi samostalnikov prve srednje sklanjatve	327
7	Sklep	367
8	Povzetek.....	371
9	Summary	377
10	Literatura in viri.....	383
11	Seznam krajšav.....	398
12	Seznam grafikonov	399
13	Seznam preglednic	403
14	Seznam slik.....	405
15	Imensko kazalo	407
16	Stvarno kazalo	409

Predgovor

Monografija *Pregibnostno-naglasni vzorci knjižne slovenščine: Samostalnik* prinaša natančen in sistematičen opis pregibnostno-naglasnih vzorcev samostalnikov, ki predstavlja osnovo za nadaljnje glasoslovne in oblikoslovne raziskave knjižnega jezika, obenem pa ima tudi aplikativno vrednost za sodobno slovaropisje, saj se vzorci uporabljajo pri izdelavi novega rastočega temeljnega razlagalnega slovarja slovenskega knjižnega jezika.

Monografija je nadgrajeno in aktualizirano delo, zasnovano na podlagi dela doktorske disertacije *Pregibnostno-naglasni vzorci knjižne slovenščine*, ki je nastala pod mentorstvom dr. Marka Snoja in somentorstvom dr. Hotimirja Tivadarja. Prvotno besedilo doktorske disertacije je dopolnjeno in spremenjeno zlasti v poglavju o raziskavah oblikoslovnih in glasoslovnih značilnosti sodobne knjižne slovenščine. Raziskave, pripravljene ob doktorski disertaciji, ki niso vključene v monografijo, si lahko zainteresirani bralci preberejo v doktorski disertaciji (Mirtič 2015a).

Ob tej priložnosti bi se želela zahvaliti vsem, ki so prispevali k nastanku te knjige. Najprej iskrena hvala dr. Marku Snoju, študijskemu mentorju, ker mi je omogočil, da se poklicno ukvarjam z jezikoslovjem. Hvala tudi za neprecenljivo strokovno pomoč, poglobljene razprave in nenehno spodbujanje moje raziskovalne vedoželjnosti. Za nasvete in dobrohotne besede se zahvaljujem tudi študijskemu somentorju dr. Hotimirju Tivadarju. Hvala tudi dr. Andreji Žele in dr. Jožici Škofic za komentarje na prikaz pregibnostno-naglasnih vzorcev.

Za podporo pri izdaji monografije se zahvaljujem predstojniku Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU dr. Kozmi Ahačiču. Hvala tudi vodji Oddelka za leksikologijo dr. Janošu Ježovniku za strokovne razprave in spodbudne besede.

Hvala urednici zbirke *Lingua Slovenica* dr. Tini Lengar Verovnik za skrben pregled besedila in številne dragocene komentarje. Zahvaljujem se tudi Založbi ZRC, ki je monografijo sprejela v svoj program.

Hvala recenzentoma dr. Damjanu Huberju in dr. Alenki Valh Lopert za uporabne pripombe in predlagane izboljšave besedila.

Hvala dr. Simonu Atelšku za ustrežljivost in konstruktivnost pri postavljanju besedila.

Hvala dr. Špeli Petric Žižić za ves navdih in pomoč pri razreševanju tako strokovnih kot povsem življenjskih vprašanj.

Hvala vsem respondentom za potrpežljivo izpolnjevanje anketnih vprašalnikov. Brez vas tovrstne raziskave ne bi bile mogoče.

Velika zahvala za vsestransko pomoč in neomajno podporo gre mami in očetu. Za razumevanje, nepogrešljivo pomoč in spodbude se zahvaljujem Martinu.

Knjigo posvečam Martiju, ki je ravno ob njenem nastajanju doživel najintenzivnejši govorni razvoj in me pri tem s svojo bujno brezmejno otroško domišljijo ves čas opozarjal, da jezik ni povsem ulovljiv in ravno zato tudi neizmerno zanimiv.

1

UVODNA POJASNILA

Pričujoče delo¹ se posveča jakostno in tonemsko onaglašnim pregibnostno-naglasnim vzorcem knjižne slovenščine za samostalnik. Vzorci so izdelani na podlagi analize obstoječih oblikoslovnih in naglasoslovnih raziskav knjižne slovenščine ter novega gradiva, pridobljenega zlasti z metodo anketiranja in analizo korpusnih besedil. Nastali so z zavedanjem potrebe po številnih novih raziskavah govorjene in pisane knjižne slovenščine. Predstavljajo osnovo za prikaz pregibnostno-naglasnih vzorcev v novem rastočem informativno-normativnem slovarju slovenskega knjižnega jezika (v nadaljevanju eSSKJ), ki nastaja na Oddelku za leksikologijo Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. Pregibnostno-naglasni vzorci so osnovani na tonemskem naglasu, ki ga v svojem govoru uporablja več kot polovica slovensko govorečih. Oznake za tonemski naglas so enoznačno prevedljive v oznake za jakostni naglas, oznake za jakostni naglas pa ne prinašajo dovolj podatkov za oblikovanje tonemsko onaglašanih pregibnostno-naglasnih vzorcev.

Poglavitni namen dela je prikazati opis pregibnostno-naglasnih vzorcev knjižne slovenščine za samostalnik, ki bo sistematično zajel vse samostalnike z vsemi prepoznanimi naglasnimi in oblikovnimi dvojnicami vred. V delu so prikazani produktivni in neproduktivni pregibnostno-naglasni vzorci oz. posamezne oblikovne in naglasne dvojnice.² Vzorci torej ne vključujejo le nevtralnega besedja knjižnega jezika, temveč tudi v odnosu do nevtralnega besedja slogovno zaznamovane obli-

¹ Besedilo je bilo pripravljeno z vnašalnim sistemom ZRCola (<http://zrcola.zrc-sazu.si>), ki ga je na Znanstvenoraziskovalnem centru SAZU v Ljubljani (<http://www.zrc-sazu.si>) razvil Peter Weiss.

² Neproduktivni pregibnostno-naglasni vzorci se v sodobni slovenščini rabijo redko, običajno so zaznamovani in vanje se praviloma ne vključuje novo besedje.

kovne in naglasne dvojnice. Omejujemo se na prikaz občnoimenskega besedja.³

Prikaz pregibnostno-naglasnih vzorcev je nastajal tudi z mislijo na diahrone raziskave slovenščine, saj podroben opis jezikovnega sistema v nekem časovnem obdobju lahko predstavlja pomembno osnovo za diahrono preučevanje jezika.⁴ Za ustrezen in utemeljen prikaz pregibnostno-naglasnih vzorcev v sodobni slovenščini namreč potrebujemo tako sinhrono kot diahrone podatke. Strinjamo se, da bi morala oba temeljna razlagalna principa jezika, sinhrono in diahrono jezikoslovje, ki se v sodobnem času vedno bolj oddaljujeta, ostati komplementarni, ne pa izključujoči se raziskovalni področji (Furlan 2025).⁵

V delu prikazujemo vse prepoznane pregibnostno-naglasne vzorce knjižne slovenščine za samostalnik in obenem, kolikor je mogoče, sledimo sodobnemu jezikovnemu razvoju, saj je (v omejenem obsegu) upoštevano tudi novo gradivo. Problematika je zelo obsežna in nerešenih naglasnih ter oblikovnih vprašanj v sodobni knjižni slovenščini veliko, zato smo se osredinili le na nekaj izgovornih in oblikovnih problemov, druga, ki so se pojavila ob izdelavi vzorcev, bodo raziskana v času redakcije eSSKJ. Na nekatera izmed njih je opozorjeno v obliki opomb pri prikazu pregibnostno-naglasnih vzorcev.

³ Krajšave in večbesedne slovarske enote niso obravnavane.

⁴ »Osnova za katero koli preučevanje spreminjanja jezikovnega sistema na diahroni ravni je njegov natančen opis na sinhroni ravni. Nekatere značilnosti zgradbe jezikovnega sistema na sinhroni ravni lahko namreč neposredno kažejo na jezikovne spremembe na diahroni ravni. S stališča napovedljivosti jezikovne spremembe se zdi še posebej pomembna sinhrona analiza« (Šekli 2011a: 456).

⁵ M. Furlan v svojem prispevku ugotavlja, da je bil F. de Saussure najverjetneje napačno razumljen, ko je dejal, »da je sinhronični vidik nad diahroničnim, saj je za govorečo množico prava in edina resničnost«. Z izrazom govoreča množica je namreč mislil jezikovnega uporabnika, ki mu za učinkovito komunikacijo res ni treba poznati diahronih dejstev jezika. To pa ne velja za jezikoslovca, ki se mora zavedati, da je vsak jezikovni pojav hkrati nosilec sinhronega in diahronega podatka (Furlan 2025). O precenjenosti sinhronih metod na račun diahronih piše tudi J. Černý, ki v tem vidi reakcijo strukturalizma na mladogramatike, ki so priznavali samo diahroni pristop. Ob tem poudarja, da je poveličevanje sinhronega pristopa in neupoštevanje razvojnega vidika neustrezno (Černý 2005: 117).

Temeljna raziskovalna vprašanja lahko tipsko razdelimo v tri raziskovalne sklope: a) raziskovanje oblikovnih značilnosti, b) raziskovanje naglasnega mesta in c) raziskovanje kakovosti naglašanih samoglasnikov *e* in *o*.⁶ Merila za izbor raziskovalnih vprašanj so bila večplastna in odvisna od posameznega raziskovalnega sklopa. Pomagale so nam tudi analize jezikovnih težav uporabnikov slovenskega knjižnega jezika, ki se odražajo v vprašanjih, zastavljenih v spletnih jezikovnih svetovalnicah. Pri oblikovanju tonemsko onaglašanih pregibnostno-naglasnih vzorcev smo se oprli zlasti na *Sheme za tonemski naglas* v uvodu SSKJ, ki jih je izdelal J. Rigler, na SP 2001, razprave M. Šeklija (2003, 2006) in na raziskave, ki so predstavljene v Mirtič (2015a) (prim. razdelek 4).

Monografija je sestavljena iz več delov. V prvem delu so predstavljena teoretična izhodišča in metodologija raziskovalnega dela, v drugem delu so prikazani izsledki raziskav sodobne knjižne slovenščine. Jedrni del monografije vsebuje pregibnostno-naglasne vzorce za samostalniki. V sklepnem poglavju je naveden povzetek najpomembnejših ugotovitev in nakazane so nekatere sodobne oblikovne in naglasne tendence knjižne slovenščine.

⁶ Raziskave tonemskega naglasa bodo obravnavane samostojno, zato v monografijo niso vključene. Nekaj raziskav tonemskega naglasa je predstavljenih v Mirtič 2015a.

2 KNJIŽNI JEZIK

2.1 OPREDELITEV KNJIŽNEGA JEZIKA

Knjižni jezik⁷ razumemo kot neorgansko zvrst jezika, ki ni nastala zgolj s samodejnim spreminjanjem skozi čas,⁸ ampak je imel pri njenem oblikovanju pomembno vlogo tudi standardizacijski proces (Šekli 2004: 43–45). Velik vpliv na pojmovanje slovenskega knjižnega jezika je imela praška jezikoslovna šola. Starejša teorija, ki je bila oblikovana pred nastopom Praškega lingvističnega krožka, je istovetila knjižni jezik z jezikom knjige in mu pripisovala konservativni značaj. V knjižnem jeziku je videla nasprotje t. i. ljudski govorici. Nasprotje med knjižnim jezikom in ljudsko govorico so pogosto ilustrirali z nasprotji *pisnost/govornost*, *monolognost/dialognost*, *konservativnost/živost*, *javnost/zasebnost* (Jedlička 1965: 186–187).

Nova teorija knjižnega jezika je izpostavljala zlasti funkcijski vidik, saj je v knjižnem jeziku videla polifunkcijsko tvorbo. Nasprotja *pisnost/govornost*, *konservativnost/živost* so začeli reševati znotraj knjižnega jezika s principom variantnosti jezikovnih sredstev. Po tem pojmovanju tradicionalna norma ostane osnova knjižne norme, vendar se upošte-

⁷ V delu uporabljamo ustaljeno in uveljavljeno poimenovanje knjižni jezik. Poimenovanje standardni jezik razumemo kot pomensko prekrivno poimenovanje knjižni jezik. Menimo, da kljub določenim sodobnim spremembam v dojemanju knjižnega jezika ni potrebe po novem poimenovanju oz. razlikovanju med standardnim in knjižnim jezikom, saj vse te spremembe lahko zaobjame tudi izraz knjižni jezik. Bolj pereče vprašanje kot samo poimenovanje je natančna opredelitev sodobnega knjižnega jezika, ki bi morala nastati na osnovi analize sodobnih besedil. O različnem pojmovanju knjižnega in standardnega jezika prim. Černivec (2024: 46–60).

⁸ Pri čemer mislimo na glasovne spremembe, delovanje nalikovnih procesov ter vplivanje stičnih in nestičnih jezikov (Hock 1991).

vajo novi elementi, ki so razvojno mlajši, živi in nakazujejo progresivni razvoj. Novi pojavi, ki so s stališča strukture pravilni, lahko postanejo del knjižne norme (Jedlička 1965: 187–192).

Pojmovanje knjižnega jezika kot jezika pripadnikov celotne jezikovne skupnosti, ki ima poleg osnovne sporazumevalne vloge tudi vlogo nacionalnoreprezentativnega, nacionalnopovezovalnega in narodotvornega jezika,⁹ je aktualno še danes (Jedlička 1965; Toporišič 2000: 825; Mirtič in Snoj 2021: 265).¹⁰ A. Vidovič Muha ugotavlja, da je knjižni jezik tisti, ki je vgrajen v nacionalno substanco države; iz njega je rasel državotvorni politični program v 19. stoletju, celovito pa je bil realiziran na začetku devetdesetih let z ustanovitvijo samostojne države (Vidovič Muha 2013: 7). Tudi I. Nebeská poudarja, da je pomemben tako emocionalni kot racionalni odnos do knjižnega jezika, saj »knjižni jezik ni le sredstvo komunikacije, temveč tudi kulturna vrednota, posredovalec kulturne dediščine, simbol narodne identitete, oblika jezika, ki je sprejeta v vseh regijah, v celotni družbi« (Nebeská 2003: 107). Knjižni jezik, ki je torej eden od osnovnih atributov naše samobitnosti, »lahko postane ena izmed sestavin kulture, po kateri se ljudje čutijo člani iste skupnosti« (Müller 2009a: 171).

Knjižni jezik je do neke mere umetno regulirana pojavna oblika jezika. Pomembno usmeritev pri standardizacijskem postopku knjižnega jezika še vedno predstavlja t. i. prožna ustaljenost,¹¹ pojem, ki ga je v jezikoslovje uvedel V. Mathesius (Mathesius 1982: 65–75) in dejansko pomeni, da lahko v knjižnem jeziku soobstajajo različne prvine časovnega razvoja (na skrajnih pozicijah arhaizmi in neologizmi), kot

⁹ Povezovalna in reprezentativna vloga slovenščine je bila izpostavljena že v programu *Zedinjene Slovenije*, nastalem leta 1848. Kljub temu da v predmarčnem obdobju velika večina slovensko govorečih ljudi ni bila nacionalno opredeljena, med čustvi pripadnosti sta prevladovala občutje pripadnosti pokrajini in monarhiji (prim. Štih idr. 2008: 265–268), se že pojavljajo vizije o slovenskem narodnem, kulturnem in jezikovnem razvoju.

¹⁰ To seveda ne velja za prav vse govorce slovenščine. Denimo za tujce je slovenščina praviloma le sporazumevalno sredstvo. Tudi za nekatere skupine rojenih govorcev slovenščine to ne velja, npr. za govorce t. i. ekscesnih sociolektov (prim. Skubic 2005: 213–232).

¹¹ Nekateri jezikoslovci uporabljajo izraz *prožna stabilnost* (češ. *pružná stabilita*).

tudi prvine različnih stilnih področij in jezikovnih plasti. Le tako lahko knjižni jezik ustreza vsem potrebam kulturnega naroda. Prožna ustaljenost je še danes eno od temeljnih standardizacijskih vodil, ki upošteva »lastnosti naravne jezikovne spremenljivosti in hkrati statičnega ohranjanja jezikovnih navad, pravil in dogovorov« (Dobrovoljc 2013: 94).

2.1.1 Govorjeni (knjižni) jezik

Jezik je bil najprej govorjen in šele nato zapisan.¹² Govor je najbolj naravna oblika komunikacije. Odvisen je od vsakega posameznika in je zato edinstven. Razlike v govorjenem jeziku lahko nastajajo zaradi demografskih značilnosti govorcev (regijske pripadnosti, izobrazbe, starosti), odnosov med govorcji (formalni, manj formalni ali neformalni govorni položaji), različnih okoliščin (zasebno, formalno) in prenosnika (sporazumevanje v neposrednem stiku, preko prenosnika). Razlike med posameznimi govorcji se pojavljajo na vertikalni ali horizontalni ravni. Na vertikalni ravni nastajajo razlike med govorcji različnih regij (na glasovni, besedni in deloma skladenjski), na horizontalni ravni pa zaradi okoliščin, v katerih knjižni jezik nastaja (višje ali nižje stopnje formalnosti) (Zemljarič Miklavčič 2007: 89–106).

V vsakodnevni komunikaciji, zasebnih, neformalnih pogovorih praviloma ne govorimo knjižno.¹³ Govorjeni knjižni jezik se torej upo-

¹² Govorjeni jezik se pojavlja od samega začetka človekovega razvoja, pisava pa se je razvila šele pred približno 5000 leti, pri čemer je bila na začetku razvoja omejena na nekaj civilizacij, znotraj teh civilizacij pa na omejeno število posameznikov. Še danes obstajajo skupnosti oz. ljudstva, ki pisave ne poznajo (Černý 2008: 42–44).

¹³ Podobna situacija je značilna tudi za druge primerljive države, denimo Češko. F. Daneš (1997: 14–17) razlikuje tri različne situacije glede smiselnosti oz. nesmiselnosti uporabe knjižnega jezika: (1) govorni položaji, kjer se uporaba knjižnega jezika pričakuje (npr. šola, radijske in televizijske postaje); (2) govorni položaji, v katerih je sprejemljiv tudi neknjižni jezik (npr. komunikacija na uradih, v trgovinah); to zvrst jezika F. Daneš imenuje substandardni jezik in ga opredeli kot »nižji« standard, vendar opozarja, da je v praksi težko določljiv in nima (trdne) norme; (3) govorni položaji, kjer bi uporaba knjižnega jezika delovala

rablja le v določenih govornih položajih in tako kot vsaka pojavna oblika jezika izpolnjuje določene funkcije, vendar večinoma druge, kot jih denimo opravljajo narečja, za katera je prav tako kot za knjižni jezik značilen trden sistem. Vse ostale pojavne oblike govorjenega jezika se namreč lahko pogosto prekrivajo, zato so meje med njimi težje določljive.¹⁴ Govorjeni knjižni jezik oz. knjižni govor je pogosto vezan na pisno podobo (sekundarnost knjižnega govora), obenem pa tudi na javni in formalni govorni položaj, za katerega je značilna večja nadzorovanost (Tivadar 2004a: 438). Knjižni govor pa ni vedno bran. Pozna tudi druge jezikovne uresničitve (npr. prosto govorjenje) oz. kombiniranje različnih uresničitvev, pri čemer se je treba zavedati, da vsaka uresničitev izkazuje svoje zakonitosti (Mirtič 2022: 25). Knjižni govorni standard sicer za večino govorcev slovenščine predstavlja »zgolj težišče, h katerega se po najboljših močeh in znanju nagibajo« (Lengar Verovnik 2022: 37). Torej nekakšen vzor, ki ga običajno ne dosegamo, je pa zelo pomembno, da ga govorjeni jezik ima.

Na govorjeni knjižni jezik vplivajo tako znotrajjezikovni kot tudi zunajjezikovni dejavniki. Med pomembne znotrajjezikovne dejavnike prištevamo odpravljanje modernega samoglasniškega upada v knjižnem jeziku, saj ta lahko prispeva k spremembi naglasnega mesta, vrste tona ali kolikosti naglašene samoglasnika. Nekateri leksemi, ki so v posameznih neknjižnih govorih podvrženi modernemu samoglasniške-

popolnoma nenaravno (npr. družinski pogovori). Prav tako opozarja na mešane govorne položaje, v katerih lahko en udeleženec pogovora govori knjižno, drugi pa neknjižno (zlasti na televiziji). I. Nebeská (2003: 108–109) navaja, da knjižni jezik ni namenjen neformalni komunikaciji, zato mu ni treba toliko slediti rabi, prav tako mu ni treba absorbirati vseh neologizmov, njegovi standardizacijski postopki se morajo omejiti na osnovne pojave: na sistemske lastnosti knjižnih elementov, kontinuiteto in sprejemljivost med govorniki različnega lokalnega porekla.

¹⁴ V. Smole (2004: 322) narečja poimenuje »naravni sistemski protipol normiranemu knjižnemu jeziku«. Ugotavlja, da spreminjanje narečij in upadanje govornih položajev, kjer se uporablja narečje, »povzroča vedno nove trditve, da narečja izginjajo v smislu stapljanja v neki splošnejši govorjeni jezik, približan seveda knjižnemu«. Narečja ne izginjajo, temveč se spreminjajo, kar je za obliko jezika, za katero je značilno prosto govorjenje, še običajnejše kot za pojavno obliko jezika, ki je zapisana in normirana. Res pa je »vitalnost določene zvrsti v nekem času in prostoru lahko večja ali manjša in odvisna od mnogoterih dejavnikov« (prav tam).

mu upadu, lahko denimo v govorjenem knjižnem jeziku zaradi spremembe števila zlogov spremenijo tudi naglasno mesto. Tak primer je sprememba naglasnega mesta samostalnika *kladivo* v pomenu 'orodje za tolčenje'. V knjižni izreki je vse pogostejši naglas na predzadnjem besednem zlogu (knj. sln. *kladivo*),¹⁵ zgodovinskorazvojno pa je pričakovan naglas na prvem besednem zlogu (knj. sln. *kládivo*, psl.**klādivo*, SES).¹⁶

Narečni polglasnik, ki je nastal iz kratkih *i*, *u* ali *ě*, se v knjižnem jeziku pogosto zamenjuje z nereduciranim samoglasnikom. Mnogo narečij kratkih samoglasnikov ne pozna, zato se ti v knjižnem jeziku velikokrat nadomeščajo z dolgimi (prim. Rigler 1968: 193–194).¹⁷ Denimo pri samostalniku *plug* (psl. **plūgv*), ki ima v SP 2001 in v drugi, dopolnjeni in deloma prenovljeni izdaji SSKJ (v nadaljevanju SSKJ²) navedeno naglasno dvojnico (*plūg plūga* in *plūg plūga*), v sodobni knjižni slovenščini ne prihaja več do kolikostne premene.¹⁸ V Pleteršnikovem

¹⁵ V besedilu so zgledi tonemsko onaglašeni. Če je zgled onaglašen jakostno, je na to opozorjeno z izpisom *jakostno*. V poglavjih o raziskavah oblikovnih značilnosti zgledi niso onaglašeni (prim. razdelek 6.3).

¹⁶ V prvi izdaji SSKJ in SP 2001 je kot prednostni naveden naglas na prvem besednem zlogu, v SSKJ² sta obe naglasnomestni dvojnici navedeni kot enakovredni. Po nepreverjenem lastnem jezikovnem občutku se naglas na prvem besednem zlogu ohranja pri atletskem kladivu.

¹⁷ J. Rigler navaja za zgled takega procesa samostalniki *podpis*, ki ga M. Pleteršnik še beleži s kračino (jakostno: *podpis podpisa*), danes pa kolikostne premene ne izkazuje več, naglašeni samoglasnik je dolg in cirkumflektiran. Najprej je prišlo do tovrstne spremembe pri besedah, ki vsebujejo naglašeni *i* in *u* (Rigler 1968: 194).

¹⁸ Trajanje samoglasnikov v sodobnem knjižnem jeziku je s fonetičnimi meritvami in perceptivnimi testi raziskoval H. Tivadar, ki ugotavlja, da je pri govorcih, ki naglašujejo jakostno, razlikovanje na osnovi trajanja manj relevantno (prim. Tivadar 2004b: 31–48). Trajanje samoglasnikov je raziskovalo tudi več drugih raziskovalcev (npr. Bezljaj 1939, Srebot Rejec 1987 idr.). Raziskave trajanja samoglasnikov so povzete v Jurgec (2011). Analiza trajanja samoglasnikov *i* in *a* na osnovi izbranih posnetkov iz korpusa govorjene slovenščine GOS 2.1 je objavljena v Robida idr. (2024). Trajanju samoglasnikov (in tonemskosti) je bil posvečen tudi 1. Slovenski pravorečni posvet (prim. zbornik s posveta Mirtič in Snoj 2021), kjer je bilo predlagano, da je različica govorjenega knjižnega jezika brez izraženih kolikostnih nasprotij dopustna, vendar ne prednostna. Za natančnejše sklepe glede kolikosti v sodobnem knjižnem jeziku so potrebne dodatne raziskave slovenskega govorjenega knjižnega jezika.

slovarju je bila navedena le oblika s kolikostno premeno. Danes se je v vse sklonske oblike posplošil cirkumfleks na dolgem samoglasniku. Ta cirkumfleks se je vzpostavil po podaljšavi kratkega padajočega naglasa v enozložnih oblikah, vzorca z dolgim cirkumfleksom v enozložnih oblikah in akutom v dvozložnih oblikah pa slovenščina prvotno ni imela.

Jezik je vedno tudi »pod močnim vplivom družbenih razmer, v katerih živijo njegovi nosilci« (Toporišič 2000: 838). Zaradi zunajjezikovnih (oz. družbenih) dejavnikov se spreminja zlasti raba besed – besede izginjajo, ko izgine potreba po poimenovanju posameznih pojmov, ali se krepijo, ko se poimenovalna potreba večja (Škofic 2004: 354). Po osamosvojitvi je najprej velik vpliv na govorjeni knjižni jezik imela demokratizacija slovenskega medijskega prostora, danes pa je vse pomembnejši tudi tehnološki razvoj in prevlada novih medijev. Prišlo je do velikih sprememb v načinu tvorjenja in podajanja medijskih vsebin,¹⁹ povečalo se je tudi število različnih govorcev, pogosto tudi slabše jezikovno usposobljenih (Tivadar 2009: 3–4), obenem pa se je zelo povečal (zlasti zaradi tehnološkega razvoja) tudi javni medijski prostor. Govor danes postaja vse pomembnejši in je vseprisoten, zato se spreminjajo tudi njegove značilnosti.²⁰

¹⁹ Na javnem radiu je bila do 60. let 20. stoletja prevladujoča forma govora branje, norma pa knjižni oz. zborni jezik. Z vstopanjem nešolanih govorcev v dvogovorne oblike od začetka 70. let dalje pa se je to začelo spreminjati. Zavedanje o (jezikovni) raznolikosti se je začelo krepiti in v 90. letih so se začele v medijih vse bolj uveljavljati tudi neknjižne zvrsti (Lengar Verovnik 2019: 232; Lengar Verovnik 2022: 37).

²⁰ Vse te spremembe vzbujajo različne odzive. Denimo M. Kalin Golob opozarja, da se »od poklicnih uporabnikov knjižnega jezika [...] pričakuje, da zborni jezik obvladajo v obeh različicah, pisni in govorni. Praksa kaže žalostno podobo. Začne se že v osnovnih šolah, kjer je slovenščina ne le učni predmet, ampak tudi učni jezik. Pa ne katerakoli slovenščina, ampak knjižna, zato bi morali biti vsi učitelji (tudi fizike, kemije, zgodovine ...) večji nastopanja v zbornem jeziku« (Kalin Golob 2001: 66–67). Poudarja, da neznanje in nepoznavanje govorjenega knjižnega jezika ni znamenje t. i. osebnega stila, ampak je to zgolj neznanje. Tudi v priročniku *Slovenska zborna izreka* avtorici C. Šeruga Prek in E. Antončič kritično ugotavljata, da je to, »kar danes poslušamo v slovenskem državnem zboru, šolah – od osnovnih do univerze, na lokalnih radijskih in

Ob vsem tem se je treba zavedati, da je skrb za javno govorjeno slovenščino bistveno mlajša kot skrb za pisno slovenščino (Šeruga Prek in Antončič 2003: 9), in da se je resnični razvoj slovenskega javnega govora začel šele po letu 1848 ter da smo Slovenci dobili prvo univerzo leta 1919. Šele v 20. stoletju je slovenščina začela postajati zares prestižen in polnofunkcijski jezik. Na vseh javnih področjih je dejansko prisotna od osamosvojitve,²¹ kar lahko prispeva tudi k večji variantnosti govorjene knjižne slovenščine. Na razvoj govorjenega knjižnega jezika vpliva tudi dejstvo, da se je kmalu po osamosvojitvi Slovenije vse bolj začel večati vpliv angleščine v popularni kulturi (Tivadar 2012: 204).²²

Vpliv angleškega jezika na slovenščino se kaže tako na segmentni kot nadsegmentni ravni slovenskega jezika. Slovensko govoreči vse bolj poznajo fonološke in fonetične značilnosti angleškega jezika, zato se mlajše prevzete besede iz angleščine mnogokrat prilagajajo na drugačen način, kot bi bilo tradicionalno pričakovano in sprejemljivo. To je značilno zlasti za novejša besedja (predvsem kadar izkazuje nepodomačeni zapis), ki ravno zaradi svoje neustaljenosti in neuveljavljenosti izraža značilnosti jezika dajalca ali jezika posrednika. Tovrstni primer

televizijskih postajah, na sodiščih, v cerkvah, na pogrebih, na tiskovnih konferencah in javnih predstavitev itn. večinoma zelo daleč od vzorne zborne slovenščine in preočito izdaja pokrajinski izvor govorcev, njihovo nezmožnost slišati in nadzorovati svoj govor in njihovo slabo zavedanje o govornem položaju, v katerem so se znašli» (Šeruga Prek in Antončič 2003: 7). A. Valh Lopert opozarja, da je v nekaterih medijih odločitev za neknjižno zvrst hotena in jo opravičujejo z živostjo jezika ter stikom s ciljno publiko (Valh Lopert 2009: 782). Pri vrednotenju posamezne govorne produkcije moramo sicer vedno upoštevati tudi vrsto medija, oddaje in naslovnike, saj ne gre vedno za neznanje ali načrtno kršenje norme.

²¹ Učni jezik je v celotnem šolskem sistemu postala leta 1918, pri bogoslužju je v celoti nadomestila latinščino po 2. vatikanskem koncilu (1962–65), v vojsko pa je bila uvedena šele leta 1991. Za prvo temeljno razpravo o rabi govorjene slovenščine v javnosti lahko razglasimo prispevek Otona Zupančiča proti elkanju v Deželnem gledališču v Ljubljani leta 1912 (Šeruga Prek in Antončič 2003: 9).

²² To se odraža tudi v novejših prevzetih besedah, ki prihajajo v slovenščino kot posledica globalizacijskih teženj in medkulturnih povezav, saj je daleč največji delež angleških besed, ki so lahko prevzete z nepodomačenim ali podomačnim zapisom (Žele 2009a: 460–461).

je izgovor soglasnika *w* pred samoglasnikom v prevzetih besedah iz angleščine. R. Šuštaršič (1991: 151) navaja primere *walkman*, *walkie-talkie*, *Washington*, *Wordstar*. Dvoustnični izgovor pred samoglasnikom za slovensko govorečega ni težaven, saj ga poznajo tudi nekatera slovenskega narečja, pojavlja pa se tudi v izgovoru posameznih medmetov (prim. izgovor medmeta *kvak* v eSSKJ²³). Nekaj tovrstnega citatnega izgovora vsebuje tudi *Sprotni slovar slovenskega jezika* (v nadaljevanju SSSJ), in sicer denimo pri iztočnicah *woke*, *greenwashing*, *zero waste*.²⁴ Ob večji pogostosti rabe določene besede večinoma pride do prilagoditve zakonitostim slovenskega jezika. T. Srebot Rejec na primeru izgovora angleškega *w* pri slovensko govorečih ugotavlja, da je jezikovni sistem maternega jezika usidran globoko v nas, saj smo v tem sistemu zrasli in zato po pravilih tega sistema običajno odreagiramo. Pogosto namreč svoje zakoreninjene artikulacijske navade iz maternega jezika prenašamo v tuji jezik (Srebot Rejec 1973: 89–92).²⁵

2.1.2 Razmerje med govornim in pisanim knjižnim jezikom

V pričujočem delu preučujemo tako značilnosti govornega knjižnega jezika kot tudi značilnosti pisanega knjižnega jezika, pri čemer se zavedamo, da se govorni in pisani jezik v mnogočem razlikujeta. Pogosto kažeta drugačno strukturo, besedje²⁶ in uporabljata se v različnih situ-

²³ Prim. tudi medmete *mua*, *uau*, *aua*.

²⁴ Dvoustnični *y* pred samoglasnikom se pojavlja tudi pri nekaterih besedah, prevzetih iz drugih jezikov (npr. iz francoščine *Poirot*, iz španščine *Juan*).

²⁵ Vključevanje novejšega prevzetega besedja v slovnico slovenščine je v svoji disertaciji preučeval P. Jurgec (2007). Ugotavlja, da se prevzeto besedje v obstoječo slovnico slovenščine vključuje le do neke stopnje. Izpostavlja tudi, da prevzete besede lahko odpravljajo strukture, ki so v neprevzetem besedju popolnoma sprejemljive.

²⁶ Denimo besedo *tretji* za mesec marec uporabljamo samo v govornem jeziku (prim. Koncept 2015: 69). Za češki jezik obstaja orodje SyD, s katerim lahko enostavno ugotovimo, katera beseda se pogosteje uporablja v govornem jeziku in katera je pogostejša v pisnem jeziku (prim. analiza samostalnikov *doktor* in *lékař* v Šemelík idr. 2019).

acijah. Nekaterih značilnosti zapisanega jezika ne moremo izgovoriti (npr. nasprotja med malo in veliko začetnico), obenem pa nekaterih značilnosti govorjenega jezika ne moremo (dovolj natančno) zapisati (npr. stavčna intonacija, jakost, barva)²⁷ (prim. Crystal 1995).

Obe uresničitvi imata sporazumevalno, nacionalnoreprezentativno, nacionalnopovezovalno in narodotvorno vlogo.²⁸ Izkazujeta pa precej razlik. Pomembna razlika je v stopnji variantnosti. Pisna uresničitev knjižnega jezika izkazuje manj variantnosti, variantnost govorjenega knjižnega jezika pa je prisotna že v izhodišču.²⁹ Že jezikoslovci prške šole so pokazali, da je variantnost knjižnega jezika ena od njegovih pomembnih značilnosti (Hauser 1972: 52). V slovenskem jezikovnem prostoru ima velik vpliv na variantnost in jezikovne izbire govorcev raznoterost narečij, krajevnih govorov in mestnih govoric.³⁰ Na število naglasnih, glasovnih³¹ in oblikovnih dvojnic vplivajo tudi nalikovni procesi, tujejezični vplivi, posploševanje naglasa znotraj pregibnostno-naglasnih vzorcev³² ter naglasni pomiki in umiki, ki niso bili izvedeni na celotnem slovenskem jezikovnem prostoru (prim. Rigler 1968: 193; Daneš 1997:12–24).³³ Svojevrsten vpliv na variantnost govorjenega

²⁷ Sem uvrščamo tudi nejezikovna sredstva, kot sta denimo mimika in gestikulacija.

²⁸ Prim. opombo št. 10.

²⁹ Povzeto po definiciji govorjenega knjižnega jezika, ki je bila predstavljena na 1. Slovenskem pravorečnem posvetu. Avtorji definicije so M. Snoj, J. Škofic, H. Tivadar in T. Mirtič (prim. Mirtič in Snoj 2021: 266–267).

³⁰ O pestrosti slovenskih narečnih naglasnih sistemov se lahko poučimo v *SLA 1* in *SLA 2* (prim. www.fran.si).

³¹ Z izrazom *glasovna dvojnica* označujemo dvojnični izgovor določenega fonema, npr. [raziskováľca/raziskováýca], dodajanje določenega glasu, npr. [gríníški/grínviški], dvojnični izgovor posameznih črkovnih sklopov, npr. [kratkostěbaln/kratkostěbaln] (prim. Koncept 2015: 15).

³² Narečja se med seboj razlikujejo po stopnji morfologizacije naglasa, ki je rezultat nalikovnega posplošenja naglasa osnovne oblike na vse ali večino oblik iste besede (Logar 1966: 137).

³³ Splošnoslovenska naglasna premika sta zgolj dva, in sicer pomik s praslovenskega kratkega in dolgega starocirkumflektiranega samoglasnika v dvo- in večzložnicah (npr. psł. **ðko* > **okô*, psł. **zlato* > **zlatô*) in umik naglasa s kratkega končnega samoglasnika na prednaglasno dolžino (npr. psł. **duša* > **dúša*). Oba premika sta bila izvršena v 10., 11. stoletju. Ostali naglasni premiki so zajeli le del slovenskega jezikovnega prostora (denimo umik naglasa s sloven-

knjižnega jezika ima tudi njegovo oblikovanje na stiku dveh narečnih skupin (prim. Splošne informacije 1981: 180), ki sta diahrono gledano del južnih slovenskih narečij.³⁴

skega kratkega končnega samoglasnika na prednaglasno kračino (npr. psl. **ženā* > **žèna*) ali umik naglasa s slovenskega kratkega končnega samoglasnika na prednaglasni polglasnik (npr. psl. **māglā* > **màgla*). K narečni drobitvi slovenskega jezika prispeva tudi terciarni umik dolgega cirkumfleksa. Za zdaj je bil izveden na treh medsebojno ločenih območjih slovenskega jezikovnega prostora (prim. Logar 1966: 134–140; Šekli 2008: 29–34). Nesplošnoslovenska sprememba naglasa je tudi koroški pomik akuta, npr. v trizložnici *babica*, kar je omogočilo tudi nastanek oblike *bica* (prim. iztočnica *bica* v eSSKJ).

³⁴ Diahrona delitev, izdelana na osnovi starejših jezikovnih pojavov, tj. starejših jezikovnih inovacij, deli slovenska narečja na osem narečnih ploskev znotraj štirih zemljepisno določenih enot. Med južna slovenska narečja uvrščamo gorenjsko narečno ploskev, dolensko narečno ploskev in južnoštajersko narečno ploskev (Šekli 2009: 292, 304–309).

3

PREGIBNOSTNO-NAGLASNI VZORCI V IZBRANIH SLOVARSKIH PRIROČNIKIH IN DRUGIH VIRIH

Pregibnostno-naglasni vzorci obsegajo vse jakostno in tonemsko onaglašene oblike posamezne pregibne besedne vrste z vsemi okvalificiranimi naglasnimi in oblikovnimi dvojnicami. V pričujoči monografiji so predstavljeni pregibnostno-naglasni vzorci za samostalnik.

Avtorji *Slovarja slovenskega knjižnega jezika* (v nadaljevanju SSKJ) so razmišljali o izdelavi vzorcev s sklici (prim. Splošne informacije 1981: 169–189), vendar so na koncu sprejeli odločitev, da pri posameznih slovarskih sestavkih ne bodo navajali sklicev oz. oznak za vzorce, temveč bo vse vzorce s pomočjo shem, navedenih v slovarskem uvodu, mogoče tvoriti iz oblik, navedenih v slovarskih sestavkih (iz imenovalnika in rodilnika pri samostalniških besedah, iz oblik za moški, ženski in srednji spol pri pridevniških besedah ter nedoločnika in prve osebe ednine pri glagolu). V uvodnih shemah niso navedene posebne oblike in naglasi, na katere je opozorjeno v zaglavju slovarskih sestavkov.³⁵ Predvidevali so namreč, da povprečni uporabnik slovarja podatke, ki so navedeni v shemi, že pozna, obenem pa so predpostavljali, da večina ljudi, ki bo uporabljala slovar, shem ne bo potrebovala, zato so na najpomembnejše posebnosti opozorili v zaglavju slovarskega sestavka.³⁶

³⁵ Denimo pri samostalnikih druge ženske sklanjatve mešanega naglasnega tipa slovar izrecno ne opozarja na kakovostno premeno naglašene *e* in *o* v dajalniku in mestniku ednine, navedene so le dajalniške in mestniške oblike samostalnikov, pri katerih ne prihaja do premene, saj je takih primerov manj. O ostalih primerih se lahko poučimo v slovarskem uvodu (prim. Splošne informacije 1981: 173–174).

³⁶ »Moramo namreč računati z dejstvom, da bo le malokdo iskal podatke v shemi, ker se mu ne bo ljubilo listati in iskati po shemi, posebno še takrat, ko bo več knjig. To bi bilo vsekakor zamudno in neprijetno celo tedaj, če bi gesla označili s številkami, ki bi kazale tip v shemi. Bolj pripravno je, če mu podatek serviramo kar na istem mestu. Zaradi tega in zaradi estetskih vzrokov (ob geslih bi

Sheme v SSKJ, ki jih je izdelal J. Rigler, predstavljajo najtemeljitejši naglasni in oblikovni popis slovenskega knjižnega jezika v drugi polovici 20. stoletja. Podatki v shemah izhajajo iz naglasnih sprememb, zato oblikoslovne sheme ne prinašajo vseh posebnosti. Vse tipe v shemah lahko poiščemo na osnovi podatkov, zapisanih v posameznih slovarskih sestavkih, nekatere izjeme pa so navedene le v zaglavju slovarskih sestavkov (Splošne informacije 1981: 172–173; SSKJ: XXV–LVII; SSKJ²: 41–59).

SSKJ je bil glede naglasne sistemskosti večkrat pohvaljen. Sheme v uvodu so pozitivno ocenili tudi tuji kritiki,³⁷ izrazili pa so željo po neposrednejši povezanosti slovarskih sestavkov z oblikovnimi in naglasnimi vzorci (Müller 1996: 189; Müller 2009b: 18).³⁸ Tudi P. Weiss (2009: 262) ugotavlja, da bi bilo uvod, objavljen v SSKJ, smiselno posnemati tudi v narečnem slovaropisju, in sicer vsaj v obširnejših narečnih slovarjih. Širjenje podatkov iz slovarskih sestavkov s preglednicami v slovarskem uvodu je zelo smiselno, saj narečnih slovnice, ki bi podpi-

namreč morala biti zapisana večmestna števila, če bi hoteli z njimi nakazovati tip v shemi), slovar nima oštevilčenih gesel, ampak raje nekaj več podatkov v zaglavju, tako da so zdaj prisiljeni uporabljati sheme predvsem slabši poznavalci slovenščine; ti pa si, seveda če se hočejo naučiti, zaradi večkratne uporabe tudi lahko zapomnijo ustroj shem« (Splošne informacije 1981: 174–175).

³⁷ Tuje kritike so predstavljene v prispevku Košmrlj in Müller (1972). Navedenih je deset tujih kritik, med katerimi več kritikov pogrša neposredno povezanost slovarskih sestavkov z oblikoslovnimi oz. naglasnimi vzorci. B. Müller je vzorce pohvalila, vendar dodaja, da je podatke težko najti. De Bray je pozitivno ocenil vzorce za jakostni naglas, vzorci za tonemski naglas pa se mu zdijo manj pregledni (Košmrlj in Müller 1972: 112).

³⁸ Čeprav so bile sheme v uvodu nekajkrat označene kot nepregledne in zapletene (prim. Müller 2009b: 18; Škofic 2009: 136), so v resnici preproste, saj so narejene po razmeroma lahko zapomnljivem principu. Uporabnik se težko zmoti pri uvrščanju določene iztočnice v tip, veliko, zlasti zapletenejših primerov se da uvrstiti tudi v več vzorcev (npr. samostalnik *pes* lahko uvrstimo v kategorijo z naglasom na istem zlogu ali v kategorijo z naglasom na osnovi v imenovalniku in na končnici v rodilniku – v obeh primerih dobimo enake oblike) (Splošne informacije 1981: 177). Ob vsem tem se moramo zavedati, da je slovar izšel v tiskani obliki, zato je bilo navajanje vseh pregibnostno-naglasnih vzorcev težko izvedljivo.

rale narečni slovar, večinoma nimamo (prav tam).³⁹ Tudi v *Načelih enozvezkovnega slovarja* (predlog načrta) v poglavju *Slovnica* je predvideno, da se »pregibne besede [...] s številkami povežejo z oblikoslovnimi in naglasnimi vzorci« (Načela 1992: 2).

Med predhodnice shem iz SSKJ bi lahko prištevali oblikonaglasno tipologijo, ki jo je pripravil A. Breznik za *Slovensko-srbohrvatski slovar* 1935/1950. Izšel je samo prvi zvezek (A–O), ki pa ne vsebuje navodil o naglasnih in oblikovnih tipih, ki jih je predvidel. Šifre so pripisane pregibnim besednim vrstam in so sestavljene iz številke od 1 do 27 in iz črk od *a* do *g* (Dular 2024a: 75–84).

O možnostih načina prikaza naglasnih in oblikovnih značilnosti pregibnih besednih vrst v obliki pregibnostno-naglasnih vzorcev so razpravljali tudi na strokovnem posvetu o novem slovarju slovenskega knjižnega jezika, ki sta ga organizirala Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU in SAZU (prim. Perdih 2009: 142–143). Tudi A. Perdih (2016: 123–135) v svoji monografiji povzema, da naj splošni razlagalni slovar v elektronski različici vsebuje celotne pregibnostno-naglasne vzorce – tudi s podatki o jakostnem in tonemskem naglasu.

Jakostno onaglašeni pregibnostno-naglasni vzorci so navedeni tudi pri nekaterih slovarskih sestavkih v *Slovenskem pravopisu 2001* (v nadaljevanju SP 2001), zlasti tam, kjer se pričakuje omahovanje, in sicer vedno za drugi, manj pogost pregibnostno-naglasni vzorec. Pregibnostno-naglasni vzorec za prvo, priporočljivejšo obliko ni naveden (prim. SP 2001).⁴⁰ Od novejših slovarjev prinaša pregibnostno-naglasne vzorce tudi rastoči pravopisni slovar (v nadaljevanju ePravopis). Vzorci so tam

³⁹ Weissov *Slovar govorov Zadrenke doline med Gornjim Gradom in Nazarjami* v slovarskem uvodu prinaša pregibnostno-naglasne vzorce, ki razširjajo podatke iz slovarja. Pregibne besedne vrste so v posamezne preglednice razvrščene na osnovi končnic (Weiss 1998: 31–58).

⁴⁰ P. Weiss (2009: 265) opozarja, da je tako navajanje nejasno in lahko pride do napačnega sklepanja. Kot primer izpostavi slovarski sestavek *sin*, kjer bi uporabnik lahko sklepal, da je priporočljivejša množinska oblika *sini*. Težavo lahko predstavljajo tudi slovarski sestavki, kot je denimo sestavek za samostalnik *voda*. Čeprav je pri takih primerih vedno navedeno pojasnilo »druga oblika dalje«, nekateri jezikovni uporabniki napačno predvidevajo, da se npr. samostalnik *voda* sklanja le po mešanem naglasnem tipu.

le jakostno onaglašeni,⁴¹ prikazane so tudi normativno opredeljene naglasne dvojnice (npr. jakostno: *gurú* tudi *gúru*, ePravopis).

Smotrnost izdelave pregibnostno-naglasnih vzorcev, ki prinašajo podatke o naglasnem mestu, tonemskem naglasu ter naglasnomestnih, tonemskih, kakovostnih in kolikostnih spremembah pri pregibanju in obenem tudi vse oblike, je odvisna od oblikovnih in naglasnih značilnosti obravnavanega jezika.

3.1 PRIKAZ PREGIBNOSTNO-NAGLASNIH VZORCEV V NEKATERIH SLOVARSKIH PRIROČNIKIH

Navedba pregibnostno-naglasnih vzorcev v splošnih razlagalnih slovarjih je dobrodošla zlasti pri jezikih, ki imajo bogat oblikovni in naglasni sestav. Od slovanskih slovarjev, ki vsebujejo pregibnostno-naglasne vzorce, bi kazalo izpostaviti zlasti desetzvezkovni razlagalni slovar (z enim zvezkom dodatka) *Słownik języka polskiego*, ki je izhajal v letih 1958–1968 pod vodstvom W. Doroszewskega (Doroszewski 1958–1968). Slovar prinaša podroben prikaz oblikoslovja, saj navaja natančne oblikoslovne sheme, pri posameznih slovarskih sestavkih so navedene oznake, ki nas napotijo na ustrezen vzorec v shemi. Na podlagi tega slovarja so nastala še številna druga slovarska dela, ki prav tako prika-

⁴¹ V Pravopisu 8.0 je tonemski naglas le opisan, pri posameznih iztočnicah v ePravopisu pa se ne navaja. J. Dular (prim. Dular 2021; Dular 2024b: 86) meni, da se s tem nadaljuje tendenca izrivanja tonemskega naglaševanja iz knjižne norme, saj da so navedeni razlogi za tovrstno usmeritev neupravičeni (npr. težave pri otonemljanju prevzetega besedja, kar se je dobro reševalo že v SSKJ in SP 2001). O naglaševanju prevzetih besed je res pisal že J. Ríglar (1968), ki izpostavlja pogosto vključevanje prevzetega besedja v cirkumflektrani tonemski vzorec. Tudi P. Jurgec (2007: 102) ugotavlja, da je večina novejših prevzetih besed cirkumflektrana. Velik napredek pri tonemskem naglaševanju lastnoimenskega prevzetega besedja je bil narejen v SP 2001, kjer je vse zelo obsežno lastnoimensko gradivo tudi tonemsko onaglašeno. J. Toporišič (2011: 310–311) ob tem izpostavlja, da je večina lastnoimenskih enot cirkumflektrana, če pa je akutirana (ali tudi akutirana), so pri izpeljankah možne tudi metatonije.

zujejo pregibnostne vzorce (npr. *Mały słownik języka polskiego*).⁴² Tudi *Wielki słownik języka polskiego*,⁴³ ki nastaja na inštitutu PAN v Krakovu pod vodstvom P. Źmigrodzkega (Źmigrodzki 2007–), prinaša pregibnostne vzorce za vsako slovarsko iztočnico posebej, do katerih lahko dostopamo s klikom na razdelek *Pregibanje*. Oblikoslovni opis temelji na *Słowniku gramatycznego języka polskiego*.⁴⁴

Pregibnostno-naglasne vzorce v slovarskem uvodu prinaša tudi Zaliznjakov odzadnji slovar ruščine *Grammatičeskij slovar russkogo jazyka*. Pri vsaki iztočnici, ki spada med pregibne besedne vrste, je navedena sklicevalna oznaka vzorca, ki nas usmerja na pregibnostno-naglasni vzorec v uvodnem delu. Številke nakazujejo vrsto sklanjatve ali spregatve, latinična črka uvaja naglasni tip. Dodatne oznake nakazujejo različne premene (Zaliznjak 1977: 25–142).⁴⁵

Vsi oblikoslovni vzorci so prikazani tudi v nekaterih drugih slovarjih, vendar pri posameznih slovarskih sestavkih ni navedenega sklicevanja na posamezne vzorce (npr. *Tolkovyj slovar russkogo jazyka*, prim. Splošne informacije 1981: 1970). Sklicevanje na vzorce v slovarskem uvodu je uveljavljeno zlasti v nemškem slovaropisju, npr. pri Langenscheidtovih slovarjih in v Wahrigovem nemškem slovarju (Splošne informacije 1981: 170; Weiss 2009: 262).

⁴² Na ta slovar opozarja tudi J. Rigler v priročniku za izdelavo SSKJ (Splošne informacije 1981: 169–170).

⁴³ Začetna dela pri slovarju so potekala od decembra 2007 do decembra 2012. Izdelan je bil koncept in 15.000 slovarskih sestavkov. Do leta 2024 je bilo izdelanih 90.000 slovarskih sestavkov (prim. <https://wsjp.pl/>).

⁴⁴ http://wsjp.pl/pobieranie/Zasady_opracowania_WSJP.pdf (21. 3. 2022).

⁴⁵ Na Zaliznjakov slovar, ki vsebuje sklicevalne pregibnostno-naglasne vzorce, je na *Strokovnem posvetu o novem slovarju slovenskega jezika* opozoril M. Snoj (Perdih 2009: 143).

3.2 PRIKAZ PREGIBNOSTNO-NAGLASNIH VZORCEV V NESLOVARSKIH PRIROČNIKIH

Podatke o pregibnostnih vzorcih prinaša tudi nekaj neslovarskih priročnikov. Za slovenščino obstaja spletni leksikon besednih oblik *Sloleks* (prim. Sloleks 2.0). Navedene so besedne oblike pregibnih besednih vrst, v različici 2.0 prinaša tudi posnetke izgovora besed in avtomatsko generirane fonetične zapise. Naglasi so bili besedam pripisani avtomatsko z metodami nevtronskih mrež, posnetki izgovarjave pa generirani s pomočjo sintetizatorja govora eBralec.⁴⁶ Veliko podatkov v leksikonu ni pregledanih in so posledično s stališča sodobne knjižne izreke zastareli. Pri nekaterih enotah manjkajo v sodobni knjižni slovenščini najbolj uveljavljene naglasne dvojnice (npr. *aneks*, *bizon*, *klobučar*, *amortizacijski*), prevladujoče dvojnice v kakovosti naglašanih *e* in *o* (npr. *džezljazz* s širokim naglašanim *e*) itd. Leksikon besednih oblik Sloleks vsebuje le jakostni naglas, tonemskega naglasa za zdaj ne navaja.

Do neonaglašanih pregibnostnih vzorcev za slovenščino lahko dostopamo tudi s pregibnikom *Amebis Besana*.⁴⁷ Pregibnik navaja tudi (neokvalificirane) oblikovne dvojnice (npr. *hektaralhektarja*). Oblike, ki niso pravilne, so prečrtane (npr. orodnik množine od samostalnika *otrok* (nepravilne oblike: *otroci*, *otrocmi*, *otrokmi*). Pri nekaterih primerih so prečrtane tudi oblike, ki so sicer v knjižni slovenščini povsem sprejemljive (npr. dvojske oblike samostalnika *sin* brez podaljška osnove z morfemom *-ov-*).

Neonaglašane pregibnostne vzorce za slovenščino vsebuje tudi portal *Franček*. Do vzorcev dostopamo s klikom na ikono *Kako pregibam besedo*. Vzorci so vsebinsko in vizualno prilagojeni posameznim starostnim skupinam učencev (prvo starostno obdobje (1.–5. razred), drugo starostno obdobje (5.–9. razred), tretje starostno obdobje (srednja šola)).

Od neslovarskih del pri jezikih, ki so slovenščini sorodni, bi kazalo izpostaviti še *Spletni jezikovni priročnik* za češčino, ki vključuje vse pregibnostne vzorce pregibnih besednih vrst s posebnostmi vred.

⁴⁶ Prim. <https://viri.cjvt.si/sloleks/slv/about>.

⁴⁷ Prim. <https://besana.amebis.si/pregibanje/>

Priročník razvijajo sodelavci Inštituta za češki jezik Akademije znanosti in umetnosti ob jezikovnotehnološki podpori Fakultete za informatiko na Masarykovi univerzi v Brnu. Sestavljata ga dva dela: slovarski in razlagalni. Slovarski del vsebuje več kot 112.000 slovarskih sestavkov, ki izhajajo zlasti iz geslovnika za šolsko izdajo češkega pravopisa in slovarja knjižnega jezika, nekaj enot je vključenih tudi iz slovarja prevzetih besed in slovarja novejših besed ter podatkovne baze jezikovne svetovalnice. Pri navajanju posameznih podatkov so bile upoštevane tudi jezikovne težave uporabnikov češkega jezika. S pomočjo programa Ajka, ki so ga osnovali na Fakulteti za informatiko Masarykove univerze, so navedeni tudi pregibnostni vzorci. V razlagalni del slovarja so bili uvrščeni zlasti pojavi, ki zanimajo jezikovne uporabnike v jezikovni svetovalnici. Navedene so tudi oblike, ki se v rabi pojavljajo redko oz. so samo hipotetične (npr. množina samostalnika *sluh*; zvalnik samostalnikov, ki poimenujejo stvari, itd.). Izjemo predstavljajo le trpni deležniki nekaterih glagolov, ker ne obstajajo (npr. *být*, *muset*, *pršet*) (*Internetová jazyková příručka*⁴⁸).⁴⁹

kolega		
dělení: ko-le-ga ¹		
rod: m. živ.		
	jednotné číslo	množné číslo
1. pád	kolega	kolegové ⁴
2. pád	kolegy	kolegů
3. pád	kolegovi ²	kolegům
4. pád	kolegu	kolegy
5. pád	kolego ³	kolegové
6. pád	kolegovi ²	kolezích ⁵
7. pád	kolegou	kolegy
příbuzná slova: kolegyně ⁶		
příklady: kolegové v práci; pane kolego! ⁷		
Heslové slovo bylo nalezeno také v následujících slovnících: ASCS , SSČ , SSJČ		
Viz i budovaný Akademický slovník současné češtiny: kolega		
Další slovní charakteristiky a příklady: ČNK		

Slika 1: Pregibnostni vzorec za samostalnik *kolega* v *Spletnem jezikovnem priročniku*.

⁴⁸ Prim: <https://pirucka.ujc.cas.cz/>.

⁴⁹ Novi razlagalni slovar češkega jezika ne vsebuje pregibnostnih vzorcev, v zaglavju slovarskih sestavkov so navedene težje predvidljive oblike (prim. ASSČ).

Za slovaščino je na voljo *Pregibnostni slovar slovaških samostalnikov* (*Slovník tvarov slovenských podstatných mien*).⁵⁰ Slovar vsebuje vse oblike samostalnikov iz *Kratkega slovarja slovaškega jezika*, najpogostejše besede iz korpusa, v veliki meri tudi najbolj pogosto uporabljana lastna imena in nekatere iztočnice iz *Slovarja sodobnega slovaškega jezika*. V zaglavju so izpisani spol, število in pregibnostni vzorec. Pri vsakem sklonu so navedeni tudi zgledi iz korpusa. Nekateri sestavki vsebujejo tudi zvočne posnetke izgovora (npr. *študent*, *voda*).

3.3 GLASOSLOVNI IN OBLIKOSLOVNI PODATKI V eSSKJ

Novi razlagalni slovar slovenskega knjižnega jezika eSSKJ prinaša veliko glasoslovnih in oblikoslovnih podatkov. Slovarska iztočnica, ki je izpisana v osnovni obliki, je jakostno onaglašena. Sledi zapis prve stranske oblike in besedotvorna opredelitev leksema. V izhodiščnem prikazu slovarja je naveden tudi jakostno onaglašen izgovor, ki je zapisan v Riglerjevi transkripciji. S klikom na ikono zvočnika se lahko dostopa tudi do zvočnih posnetkov izgovora (prim. Kako brati slovar, eSSKJ).⁵¹

3.3.1 Pregibnostno-naglasni vzorci v eSSKJ

Pregibnostno-naglasni vzorci so v eSSKJ navedeni v razdelku *Izgovor in oblike*, kjer so prikazani tudi zapis jakostno in tonemsko onaglašene izgovora iztočnice v Riglerjevi transkripciji in mednarodni fonetični abecedi IPA ter trije tipi pregibnostno-naglasnih vzorcev – (neonaglašeni) zapis, jakostno onaglašeni pregibnostno-naglasni vzorci, tonemsko onaglašeni pregibnostno-naglasni vzorci.

⁵⁰ Prim: <https://slovník.juls.savba.sk/>.

⁵¹ Do zdaj je objavljenih 3815 slovarskih sestavkov (prim. eSSKJ).

Izgovor in oblike

ZAPIS

tukan

PRIKAŽI OBLIKE

JAKOSTNI NAGLAS

[tukán] in [túkan]

IPA: [tuˈkaːn] in [tuːkan]

PRIKAŽI OBLIKE

TONEMSKI NAGLAS

[tukán] in [túkan]

IPA: [tuká.n̩] in [tú:kán]

PRIKAŽI OBLIKE

IZBERI DVOJNICO

tukán in tũkan

	EDNINA	DVOJINA	MNOŽINA
IMENOVALNIK	tukán	tukána	tukáni
RODILNIK	tukána	tukánov	tukánov
DAJALNIK	tukánu	tukánoma	tukánom
TOŽILNIK	tukána	tukána	tukáne
MESTNIK	pri tukánu	pri tukánih	pri tukánih
ORODNIK	s tukánom	s tukánoma	s tukáni

 Slika 2: Razdelek *Izgovor in oblike* za samostalnik *tukan* v eSSKJ.

Na težavnejše pregibnostno-naglasne vzorce ali zgolj težavnejša mesta posameznega pregibnostno-naglasnega vzorca je znotraj posameznih vzorcev posebej opozorjeno (prim. eSSKJ, srednjespolski samostalnik *podolje* v rodilniku dvojine in množine; ženskospolski samostalnik *oboa* v rodilniku dvojine in množine). Pri ugotavljanju težje predvidljivih vzorcev oz. oblik si pomagamo tudi z analizo jezikovnih težav uporabnikov slovenščine.⁵²

3.3.1.1 Lematska baza

Izgovorne in oblikovne podatke, ki so navedeni v eSSKJ, črpamo iz lematске baze. Baza nastaja v označevalnem jeziku XML v slovaropi-

⁵² Izkazujejo jih vprašanja v jezikovnih svetovalnicah, razprave na raznih forumih, komentarji, ki jih dobimo pri spletnih anketnih raziskavah, vprašanja, ki jih na elektronski naslov prejemo od jezikovnih uporabnikov, lastno opazovanje in analiza ipd.

snem programu iLex, ki omogoča natančno strukturiranje in urejanje jezikovnih podatkov. Združuje vse najpomembnejše glasoslovne in oblikoslovne podatke o posamezni besedi. Vzporedno z nastajanjem lemateške baze potekajo tudi glasoslovne in oblikoslovne raziskave sodobne slovenščine, kar pomeni, da so podatki v lemateški bazi praviloma usklajeni s sodobnimi razvojnimi tendencami slovenščine. Prikazane so tudi vse ugotovljene dvojnične oblike tako pri pregibanju kot izgovoru. Vse dvojnice so tudi normativno opredeljene. Lematska baza torej prinaša zanesljive in preverjene podatke o sodobni slovenščini, tj. celosten glasoslovni in oblikoslovni opis besede.

```
faza: končano običajni_zapis: arašid
brezdiakritični_zapis: arašid ↔ fran
obrazilni_sklop
obrazilo: -a
zvočni_posnetek_SSKJ3: arasid
BV: samostalnik: m
PNV_PNV_ID="002247" lema_ID="001991"
vzorec-sklop vzorec: 53k
æ<jakostno>:arašit arašida
tonemsko
izgovorni_sklop
tonemski RT: arašit arašida IPA: araji:t araji:da
sam
ednina
IMENOVNIK sklop: oblika: arašid
RODILNIK sklop: oblika: arašid a
DAJALNIK sklop: oblika: arašid u
TOŽILNIK sklop: oblika: arašid
MESTNIK sklop: oblika: pri arašid u
ORODNIK sklop: oblika: z arašid om
dvojina
IMENOVNIK sklop: oblika: arašid a
RODILNIK sklop: oblika: arašid ov
DAJALNIK sklop: oblika: arašid oma
TOŽILNIK sklop: oblika: arašid a
MESTNIK sklop: oblika: pri arašid ih
ORODNIK sklop: oblika: z arašid oma
množina
IMENOVNIK sklop: oblika: arašid i
RODILNIK sklop: oblika: arašid ov
DAJALNIK sklop: oblika: arašid om
TOŽILNIK sklop: oblika: arašid e
MESTNIK sklop: oblika: pri arašid ih
ORODNIK sklop: oblika: z arašid i
```

Slika 3: Prikaz samostalnika *arašid* v lemateški bazi.

Podatkovna baza vsebuje tudi element *Posebnosti*, kjer so opisane raznolike posebne ugotovitve o obravnavani besedi (npr. sprememba naglasa v predložnih zvezah, posebnost tonemskega naglasa, naglasno-mestna posebnost). Denimo samostalnik *mohant* 'mazav mehki sir iz kravjega mleka, ostrega vonja in pikantnega okusa, ki se tradicionalno izdeluje v Bohinju' (eSSKJ) ima v bazi podatke o izgovoru v knjižni slovenščini, zapisane v Riglerjevi transkripciji in mednarodni fonetični abecedi IPA, jakostno onaglašen pregibnostno-naglasni vzorec in tonemsko onaglašen pregibnostno-naglasni vzorec, poleg tega pa tudi vzorec brez naglasnih znamenj.⁵³ Ker ima samostalnik *mohant* v knjižnem jeziku predviden dvojnični izgovor (z ozkim naglašnim *o* in širokim naglašnim *o*), je v razdelku *Posebnosti* navedeno tudi opozorilo, da se lokalno izgovarja široko in cirkumflektirano (jakostno: *môhant*, tonemsko: *môhant*).

Podatkovna baza se osredinja na občnoimenske besede, od tega največji delež zajemajo samostalniki (prim. Slika 3), njim pa sledijo pridevniki in glagoli.

⁵³ Te vzorce je treba navajati zlasti pri besedah, ki v zapisu niso podomačene in zato v slovarju niso onaglašene (npr. samostalnik *jersey*), in zaradi besedja, ki vsebuje diakritična znamenja izvirnega jezika (npr. pridevnik *taizéjski*).

METODOLOGIJA PRIPRAVE PREGIBNOSTNO-NAGLASNIH VZORCEV ZA SAMOSTALNIK

Glavni gradivski vir za izdelavo pregibnostno-naglasnih vzorcev je predstavljala analiza obstoječih naglasoslovnih in oblikoslovnih raziskav in priročnikov, zlasti *Shem za dinamični naglas in oblikoslovje*, *Shem za tonemski naglas* v uvodu SSKJ oz. SSKJ² (SSKJ: XXV–LVII, SSKJ²: 41–59), *Slovenske slovnice* (Toporišič 2000: 255–468), SP 2001, eSSKJ ter novega predloga pravopisnih pravil (v nadaljevanju Pravopis 8.0) in ePravopisa. Pri razvrščanju in oblikovanju tonemskih naglasnih tipov so bile analizirane tudi razprave M. Šeklija o odrazih praslovanskih naglasnih tipov v knjižni slovenščini (Šekli 2003, 2006).⁵⁴ Številne podatke o sodobnem razvoju slovenščine so nam nudile tudi analize odgovorov na vprašanja, zastavljena v Jezikovni svetovalnici Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša in svetovalnici ŠUSS. Odgovori na jezikovna vprašanja.⁵⁵

Analizi obstoječih spoznanj so sledile anketne raziskave, s katerimi smo ugotavljali oblikovne in naglasne značilnosti sodobne knjižne slovenščine. Po pripravi vprašalnika, zbiranju podatkov in kritični analizi izsledkov raziskave so bili oblikovani sklepi. Pri njihovem oblikovanju je poleg sodobne rabe upoštevano tudi jezikovnosistemsko načelo, načelo tradicije in gospodarnosti.⁵⁶ Za pojasnjevanje in razumevanje dogajanja na naglasni in oblikovni ravni v sodobni knjižni slovenščini so poleg sinhronega jezikoslovnega raziskovanja pomembna tudi spoznanja diahronega jezikoslovja, in sicer zlasti poznavanje zgodovinskega razvoja slovenskega jezika. Zaradi močne narečne razčlenjenosti slovenskega

⁵⁴ Pri ugotavljanju naglasnih tipov in oblikovnih značilnosti pregibnih besednih vrst po posameznih priročnikih je bil uporabljen računalniški slovaropisni program iLex (Erlandsen 2004) in slovarski portal Fran (www.fran.si).

⁵⁵ Dostopno na <http://www2.arnes.si/~lmarus/suss/index.html> (7. 3. 2022).

⁵⁶ Načela za določanje jezikovne pravilnosti so predstavljena v Dobrovoljc in Bizjak Končar (2015).

jezika ima pri raziskovanju sodobne knjižne slovenščine pomembno vlogo tudi poznavanje slovenskih narečij, pestrosti narečnih naglasnih sistemov ter razširjenosti posameznih oblik in oblikoslovnih kategorij po slovenskih narečjih.

Pri raziskovanju oblikovnih značilnosti je bila uporabljena tudi analiza korpusnih besedil, in sicer zlasti referenčnega besedilnega korpusa Gigafida 2.0. Dopolnilno smo uporabljali tudi korpus MetaFida 1.0,⁵⁷ Trendi⁵⁸ in korpus KAS⁵⁹. Pri vsem tem se zavedamo, da oblikoskladenjsko označevanje slovenščine ni popolnoma zanesljivo.⁶⁰ Raziskovanje le na osnovi analize korpusnih besedil ni bilo mogoče, saj nekatere v raziskavo vključene oblike v korpusu nimajo dovolj pojavitvev (npr. dvojsinske oblike samostalnikov druge ženske sklanjatve), poleg tega pa lahko na stanje v korpusih vplivajo lektorski posegi in črkovalniki, ki mnogokrat poudarjajo normativno ustrezno dvojnično obliko.⁶¹ Z usmerjenostjo anket in povsem enakim stavčnim okoljem opazovane besede pri vseh respondentih smo skušali dobiti čim realnejšo podobo sodobne jezikovne rabe.

Pri raziskovanju izgovornih in oblikovnih značilnosti je pomembno slediti sodobnemu spreminjanju govorjenega knjižnega jezika. Pri nekaterih vprašanjih, kjer je sodobni jezikovni razvoj zelo jasen in nedvoumen, smo si pri raziskovanju posameznih oblik in naglasov ter

⁵⁷ Korpus *MetaFida 1.0* združuje več raznovrstnih korpusov slovenskega jezika.

⁵⁸ Korpus *Trendi* je spremljevalni korpus slovenskega jezika, ki vsebuje novice z več kot 100 medijskih spletnih strani 48 različnih izdajateljev (<https://sled.ijs.si/korpus-trendi/>).

⁵⁹ Korpus *KAS* je korpus slovenske znanstvene slovenščine, ki vsebuje diplomska, magistrska in doktorska dela (<https://nl.ijs.si/kas/>).

⁶⁰ Vsa navedena števila pojavitvev iz korpusov, ki so navedena zlasti v sprotnih opombah pri pregibnostno-naglasnih vzorcih, niso absolutna, saj je vedno treba upoštevati morebitni korpusni šum. Lahko denimo prihaja do težav pri razdvoumljanju enakopisnih oblik. Oblika *dedi* je pogosto napačno označena kot imenovalnik množine besede *ded*, čeprav je to dejansko samostalnik moškega spola *dedi* v imenovalniku ednine (Arhar Holdt 2013: 140). Oblika *gospodi* je pogosto napačno označena kot imenovalnik množine samostalnika *gospod*, čeprav je daljnik oz. mestnik ednine samostalnika *gospoda*. Navedena števila potrditev iz korpusov so torej le približna, saj vseh konkordanc nismo pregledovali.

⁶¹ Prim. Dobrovoljc (2015).

opredeljevanju odnosov med njimi pomagali tudi s hitro poizvedbo med govorci knjižnega jezika in hitrim pregledom konkordanc v besedilnih korpusih.⁶² Kjer smo ocenili, da so potrebne temeljitejše raziskave, je na to ustrezno opozorjeno. Omeniti velja, da ima pri raziskavah (govorjenega) knjižnega jezika lahko pomembno vlogo tudi jezikovni čut, zlasti pri izbiranju problematike, gradiva ter postavljanju raziskovalnih vprašanj, vendar pri raziskavi nikoli ne sme biti odločujoči kriterij (Tivadar 2010: 106). Zavedati se moramo tudi, da raziskave izgovornih značilnosti ob pripravi splošnega razlagalnega slovarja izkazujejo svoje specifike. Kljub temu da glasoslovje ni središčni del splošnega slovarja, slovar prinaša veliko glasoslovnih podatkov za vsako uslovarjeno enoto, obenem pa se pri vsakoletnih prirastkih obravnava zelo heterogena problematika (Mirtič 2019a: 81–82; prim. tudi razdelek 5).

Ob našem delu se je pokazala velika potreba po uravnoteženem in referenčnem korpusu govorenega knjižnega jezika oz. zbirki govorenih besedil, ki bi bila primerna za preučevanje sodobnih naglasnih in drugih izgovornih značilnosti govorne (knjižne) slovenščine.⁶³ Na pomanjkanje

⁶² Denimo pri naglasnih in oblikovnih značilnostih samostalnika *žleb* v rodilniku ednine.

⁶³ Obstoječi *Korpus govorne slovenščine* GOS 2.1 za preučevanje govorenega knjižnega jezika ni ustrezno zasnovan. Na dejstvo, da je pri delu z govornim korpusom GOS potrebna visoka odgovornost uporabnikov, da pravilno interpretirajo vsebino, opozarja tudi D. Verdonik (2011: 173). R. Šuštaršič je v prispevku o ugotavljanju tonskega poteka in mesta jedra v dopolnjevalnih vprašanjih na primeru vprašanj z zaimkom *kaj* v zgledih iz korpusa GOS opozoril, da korpus nudi možnost preučevanja intonacije v spontanem govoru, primerjanje intonacije v različnih govornih položajih, iskanje zgledov glede na skladenjsko strukturo, primerjanje intonacije glede na narečne skupine ljudi, vendar lahko pri uporabi korpusa naletimo tudi na več težav, npr. občasno prekrivanje govora, občasno slabo kakovost posnetkov, neuporabnost nekaterih posnetkov zaradi brisanja lastnih imen, občasno pomanjkanje sobesedila, neoznačenost tipa povedi (Šuštaršič 2013: 29). Tudi pri frazeoloških raziskovanjih se GOS izkaže kot nezadosten, npr. pri raziskovanju slovenskega paremiološkega gradiva v govornih besedilih (Ulčnik 2015: 113). Na finančno in časovno zahtevnost izgradnje govornega korpusa kaže podatek, ki so ga izračunali pri gradnji govorne komponente *Britanskega nacionalnega korpusa*: zbiranje in transkripcija enega milijona besed govora stane vsaj desetkrat več kot priključitev enega milijona besed iz časopisa v pisni korpus (Zemljarič Miklavčič 2007: 39).

ustreznega gradiva za preučevanje govorenega jezika je bilo opozorjeno že na več mestih, med drugim tudi v okviru ciljnega raziskovalnega projekta *Jezikovna politika Republike Slovenije in potrebe uporabnikov* (prim. Ahačič idr. 2017; Mirtič 2018a).⁶⁴ Brez osnovnega gradiva je namreč izvajanje temeljnih raziskav govorenega knjižnega jezika zelo oteženo. Pri izdelavi korpusa knjižnega govora bi se lahko deloma zgledovali po korpusu *Monolog*, ki ga je za češčino premišljeno zasnovala V. Štěpánová z Inštituta za češki jezik. Korpus vsebuje monološke govorne izseke iz radijskega govora in njihove prepise (prim. Štěpánová 2019: 220–252).⁶⁵

4.1 ANKETA KOT METODA UGOTAVLJANJA SODOBNE RABE

Z anketno metodo ugotavljamo splošnoveljavna jezikovna dejstva sodobne jezikovne prakse. Če želimo izvesti objektivne raziskave izgovornih in oblikovnih značilnosti slovenščine, morajo raziskave sloneti na objektivno zbranim gradivu. Pri raziskavah brez ustreznega gradiva obstaja velika nevarnost subjektivne predstavitve jezika. Na podobne pasti je opozarjal že J. Rigler, ki je ob izidu SSKJ v odgovoru na kritike zapisal:

»Jasno je, da slovar, ki daje objektivno podobo jezikovnega stanja [...], ni mogel ustreči nobenemu kritiku, saj bi oni hoteli, da bi slovar dajal neko idealno podobo jezika, kakršnega si je vsak od njih zamislil in kakršen bi po njihovem mnenju moral biti in naj v prihodnosti bo. Samo da si ga je vsak zamislil popolnoma drugače.« (Rigler 1971: 433)

V nadaljevanju še opozarja, da je optimalno v jeziku za vsakega nekaj drugega, zato je gradivo pri raziskovanju izgovornih in oblikovnih značilnosti jezika ključnega pomena.

⁶⁴ Spletna stran projekta: <https://isjfr.zrc-sazu.si/sl/programi-in-projekti/jezikovna-politika-republike-slovenije-in-potrebe-uporabnikov>.

⁶⁵ Različica korpusa *Monolog* za zdaj vsebuje 45.000 besed oz. 340 minut posnetkov, kar zadostuje za osnovne analize pogostih pravorečnih težav v češčini (npr. izgovor števnikov *sedem* (*sedm*) in *osem* (*osm*), prim. Štěpánová 2019: 240–244).

Kljub zavedanju, da idealna metodologija ne obstaja, lahko trdimo, da je metoda anketiranja zanesljiv način zbiranja izgovornih in oblikovnih podatkov pri pripravi slovarja.⁶⁶ Metoda anketiranja je primerna tudi zaradi dinamike in načina slovaropisnega dela,⁶⁷ saj lahko v relativno kratkem času zberemo veliko relevantnega gradiva. Vprašalniki so namreč zaradi sodobnih tehnologij postali širše dostopni. Tovrstna metoda tudi vzpostavlja stik med uporabniki jezika in raziskovalci, kar je pri opisu sodobnega jezika zelo pomembno. Komentarji respondentov marsikdaj prinašajo tudi aktualne potrebe jezikovnih uporabnikov in s tem lahko pomagajo pri usmeritvi nadaljnjih raziskav sodobnega govorjenega jezika. V nadaljevanju navajamo nekaj primerov komentarjev iz anketnih vprašalnikov:

- *»Kaj pa sporazum? Zadnje čase se v medijih naglašuje na ô namesto na u«.*
- *»Naslednjič lahko vključite tudi besedo pesmarica, ki jo mnogi (predvsem Prekmurci) drugače naglašujemo, kot je to normirano (pésmarica).«*
- *»Super anketa. Odgovori načeloma veljajo, a tudi znotraj formalnega govora je prostor za zvočno slikanje in zvrstno barvanje.«*
- *»Zelo vesela in hvaležna sem vam, da raziskujete naglasna mesta.«*
- *»Vedno prijetno preizkušanje (ne)poznavanja lepega slovenskega jezika. Hvala za zabavne pokušine in nove izzive.«*
- *»Veliko je variantnosti; mislim, da bi je morali dopustiti več.«*
- *»Rad bi videl rezultate, zaključke, do katerih boste prišli z raziskavo.«*

Metoda anketiranja je bila uporabljena tudi pri izdelavi SSKJ, zlasti pri ugotavljanju izgovora posameznih besed. Pri izboru respondentov so upoštevali starost in lokalni izvor govorca.⁶⁸ Terminološko besedje so onaglasili po posvetovanju s terminološkimi svetovalci (Splošne infor-

⁶⁶ Poleg sodobne rabe se upoštevali tudi druga normativna načela (tj. jezikovno-sistemska načelo, načelo jezikovnega izročila in načelo gospodarnosti) (prim. Koncept 2015: 31–32).

⁶⁷ Z vsakoletnim prirastkom rastočega slovarja eSSKJ odpiramo številna in zelo raznovrstna nerešena pravorečna vprašanja. Geslovnik se namreč oblikuje na osnovi določenih pomenskih skupin, posameznih problemskih sklopov, različnih sistemskih razlogov, uporabniških potreb itd. (prim. Koncept 2015: 3–4)

⁶⁸ »V Inštitutu je skoraj 20 ljudi različnih generacij in iz različnih krajev, ki jih je mogoče vprašati za izgovor besede, razen tega imamo še zunaj Inštituta nekaj ljudi, ki jih za to stalno anketiramo« (Splošne informacije 1981: 184).

macije 1981: 184–186).⁶⁹ Torej smo s tovrstno metodo zahvaljujoč zlasti J. Riglerju dobili najnatančnejši opis glasoslovnih in oblikoslovnih značilnosti knjižne slovenščine v drugi polovici 20. stoletja.

Prednost metode anketiranja je tudi v tem, da zajame širok krog uporabnikov slovenskega knjižnega jezika, saj je naš cilj ugotavljanje kolektivnega jezikovnega čuta govorcev slovenščine o obravnavanem problemu (prim. Urbančič 1987: 11). Kot pomembno se namreč vse bolj kaže upoštevanje »izgovora ljudi, ki so brez predsodkov glede posameznih spornih problemov« (Rigler 1971: 247),⁷⁰ saj govorci, ki manj razmišljajo o jeziku, praviloma bolj sledijo svojemu jezikovnemu čutu. Knjižni jezik zadeva vse slovensko govoreče, zlasti v javnih, formalnih (govornih) položajih, saj »jezikovni elitizem in ekskluzivnost slovenske zborne izreke, ki je odmaknjena in nedostopna za povprečno izobraženega Slovenca, za obstoj in preživetje jezika ne pomenita nič dobrega. Če zmore pravilno zorno knjižno govoriti le še peščica posebej izobraženih ljudi, je taka govorica dolgoročno obsojena na životarjenje v zaprtem krogu« (Šeruga Prek in Antončič 2003: 10).

Zavedamo se tudi nekaterih pomanjkljivosti metode anketiranja. Respondenti namreč lahko odgovarjajo po svojih prepričanjih, po katerih se ravna, lahko pa odgovore tudi prilagodijo denimo splošneveljavnemu razmišljanju v družbi, rešitvam v jezikovnih priročnikih ali svoji idealni podobi jezika (prim. Mirtič 2022). Ob vsem tem je zato še toliko bolj pomembna uravnoteženost vzorca, ki mora biti reprezentativen (npr. po lokalnem izvoru govorca, starosti, izobrazbi), pomembno pa je tudi zadostno število respondentov,⁷¹ kar prinaša še dodatno objektivnost.

⁶⁹ O anketiranju kot metodi za ugotavljanje realne norme v Toporišič (1969: 249–260). Na uporabo metode anketiranja pri slovaropisnem delu je bilo opozorjeno tudi na *Strokovnem posvetu o novem slovarju slovenskega jezika* (prim. Škofic 2009: 136–137; Žele 2009b: 79).

⁷⁰ Na to dejstvo opozarja J. Rigler v svojem odgovoru na Toporišičeve kritike glede prikaza izgovora črke /v/ SSKJ (Rigler 1971).

⁷¹ V raziskavah, ki so analizirane v monografiji, je sodelovalo od 247 do 500 respondentov, kar je po našem mnenju zadostno število, ki omogoča vpogled v sodobno rabo. V raziskavi samoglasniških opozicij pri dijakih pomurskih

4.1.1 Vrste anketnih poizvedb

Z anketnimi poizvedbami smo ugotavljali naglasno mesto, kakovost naglašanih samoglasnikov *e* in *o* ter oblikovne značilnosti samostalnikov. Uporabljali smo več vrst anketiranja. Kjer je bilo mogoče, smo vsaj deloma zakrili predmet raziskovanja, da bi dobili čim realnejšo sliko sodobnega stanja.

4.1.1.1 Perceptivni testi

Perceptivni testi so raziskave s stališča zaznavanja, ki omogočajo preverjanje oz. ugotavljanje določenih glasoslovnih značilnosti jezika. Uporabljajo jih tudi na Fonetičnem inštitutu v Pragi (prim. Palková 2007: 115, 177, 179, 301). V slovenskem prostoru perceptivne teste uporablja več raziskovalcev govorenega knjižnega jezika (npr. Tivadar 2003, 2004b; Huber 2006; Mirtič 2019a). H. Tivadar opozarja, da je pri preverjanju neke fonološke značilnosti jezika treba izključiti najrazličnejše vplive. Zagotoviti moramo ustrezno kvaliteto posnetka in ustrezno predvajanje posnetkov, obenem pa je pomemben tudi izbor tako govorcev kot tudi respondentov (Tivadar 2004b: 17–18).

Zvočne posnetke smo do junija 2020 snemali v snemalnem studiu na Glasbenonarodopisnem inštitutu ZRC SAZU,⁷² od junija 2020 pa jih snemamo v fonolaboratoriju Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU.⁷³ Perceptivni testi so bili pripravljeni s spletnim

srednjih šol, ki jo je izvedel D. Huber (2006), je sodelovalo 96 respondentov. V raziskavi J. Volk o zapisu, izgovoru in naglasnem mestu izbranih prevzetih besed s področja glasbe je sodelovalo 146 respondentov (prim. Volk 2024).

⁷² Pri snemanju in urejanju zvočnih posnetkov je sodeloval Peter Vendramin z Glasbenonarodopisnega inštituta ZRC SAZU.

⁷³ Odprtje fonolaboratorija je potekalo 28. junija 2020. Fonolaboratorij ima najmodernejšo opremo za snemanje, presnemavanje in analizo govora. Oprema je sestavljena iz več enot: predojačevalec Grace Design m801 in AD-DA konverter Orion 32+, upravljalca SP Control, zvočnika Neumann KH 310, dva mikrofona Neumann, snemalnica Isovox Mobile Vocal Booth V2, slušalke

orodjem za anketiranje 1KA.⁷⁴ Povezava do anketnega vprašalnika je bila poslana respondentom po elektronski pošti ali pa smo jo delili na različnih družbenih omrežjih (družbeni omrežji Facebook in X⁷⁵). Pri vsaki raziskavi respondentom ponudimo tudi možnost, da navedejo svoj elektronski naslov, kamor jim lahko neposredno pošiljamo vse nadaljnje raziskave.⁷⁶ Raziskovane besede so uporabljane v povedi in stojijo v nevtralnem stavčnem položaju. Zvočni posnetki izgovora so dosegljivi s klikom na povezavo. Respondente smo prosili, da označijo izgovor, ki se jim zdi v knjižnem jeziku bolj sprejemljiv.⁷⁷ Pri vseh vprašanjih sta bili navedeni tudi izbiri »ne slišim razlik v izgovoru« in »ne poznam besede«. Vsi bralci besedila v obravnavnih perceptivnih testih so aktivni govorci slovenskega knjižnega jezika.⁷⁸ Pri analizi vedno upoštevamo samo v celoti izpolnjene anketne vprašalnike.⁷⁹

Beyerdynamic DT-770 Pro. Zvok obdelujemo in analiziramo v več programih, najpogosteje v programih ProTools, Praat in Audacity. Studio ima tudi dva kasetofona, ki služita presnemavanju, digitaliziranju in arhiviranju zlasti narečnih posnetkov. Sestavni del fonolaboratorija so tudi terenski snemalniki MixPre-3 II in miniaturni mikrofoni DPA (4071 in 4088), ki jih uporabljajo zlasti dialektologi. Kvalitetni posnetki so izjemnega pomena in neizogibna osnova za raziskovanje vseh zvrsti govorne slovenščine.

⁷⁴ <https://1ka.arnes.si/> (dostop 7. 2. 2024).

⁷⁵ Julija 2023 se je družbeno omrežje Twitter preimenovalo v omrežje X.

⁷⁶ Trenutno imamo v adresarju 596 elektronskih naslovov.

⁷⁷ Če je le mogoče, respondente prosimo, da izberejo eno možnost. Možnosti »oba izgovora/vsi izgovori se mi zdijo ustrezni« ne navajamo. Zbiramo namreč podatke o sodobni rabi in želimo, da se respondenti odločijo za eno možnost, saj morajo odločitve sprejemati tudi v realnih govornih položajih oz. pri oblikovanju besedil v knjižnem jeziku.

⁷⁸ Izhajajo iz gorenjske, dolenske in štajerske narečne skupine. Izvorna narečna skupina na izbiro bralcev ni vplivala, saj so vsi dobri govorci slovenskega knjižnega jezika.

⁷⁹ Delno izpolnjenih anketnih vprašalnikov ne upoštevamo, saj menimo, da morajo respondenti navesti tudi demografske podatke, ki jih zbiramo na koncu ankete. Zbiranje demografskih podatkov na začetku ankete bi lahko marsikaterega respondenta odvrnilo od izpolnjevanja ankete.

1. Uvrstili so se v elitno divizijo svetovnega hokeja.

☐ prvi izgovor: http://www.1ka.si/upload/editor/doc/1595856414divizija2_1_hokej.wav
☐ drugi izgovor: http://www.1ka.si/upload/editor/doc/1595856437divizija2_2_hokej.wav
☐ ne slišim razlik v izgovoru
☐ ne poznam besede
☐ opombe

Slika 4: Vprašanje o izgovoru samostalnika *divizija* iz perceptivnega testa.
S klikom na povezavo so dostopni zvočni posnetki izgovora.

4.1.1.2 Ankete brez zvočnih posnetkov

Ankete, ki ne vsebujejo zvočnih posnetkov, so prav tako izdelane s spletnim orodjem za anketiranje 1KA in se razlikujejo od perceptivnih testov zgolj v tem, da ne vsebujejo zvočnih posnetkov izgovora (prim. razdelek 4.1.1.1). Respondenti najprej preberejo poved, nato pogledajo navedene možnosti in presodijo, kako bi opazovano besedo, ki je pri posameznih odgovorih izpostavljena, izgovorili v govorjeni knjižni slovenščini (v javnem, formalnem govornem položaju, npr. v javnih nastopih pred širšo publiko). V odgovorih je samoglasnik, ki je naglašen, zaradi večje nazornosti označen tako z naglasnim znamenjem kot tudi s krepkim tiskom. Pri vseh vprašanjih je navedena tudi možnost »ne poznam besede«. S tovrstnimi anketami lahko ugotavljamo zgolj naglasno mesto in izgovor črke *l*, za ugotavljanje drugih značilnosti knjižne izreke potrebujemo zvočne posnetke izgovora.

8. Srečal je znanega pridelovalca malvázije iz Istre.

☐ malvázije
☐ malvazije
☐ ne poznam besede
☐ opombe

Slika 5: Vprašanje o naglasnem mestu samostalnika *malvazija* iz anketnega vprašalnika brez zvočnih posnetkov izgovora.

4.1.1.3 Anketne raziskave za ugotavljanje oblikovnih značilnosti knjižne slovenščine

Z anketo za ugotavljanje oblikovnih značilnosti smo pridobivali podatke o oblikovnih značilnostih samostalnikov v slovenščini. Respondenti so besedo, ki je stala med oklepajema, postavili v ustrezno obliko. Gre torej za anketo odprtega tipa, saj respondentom nismo ponudili odgovorov, temveč je bila med oklepajema navedena le osnovna oblika opazovane besede, zaradi jasnosti je bilo pripisano še slovnično število.⁸⁰ Ankete so temeljile na besedilu, ki je bilo večinoma oblikovano s pomočjo besedilnega korpusa *Gigafida* in drugih spletnih virov. Pri pripravi in izvajanju anket smo pazili, da anketni listi niso bili preobsežni, saj respondenti sicer postanejo utrujeni in začnejo odgovarjati prenačljeno, s čimer zmanjšujemo zanesljivost raziskave (prim. Wei in Moyer 2008: 172–173). Pilotni poskus izpolnjevanja anketnih listov sta opravili dve osebi. V navodilih smo izpostavili, naj respondenti napišejo obliko, ki bi jo uporabili pri oblikovanju besedila v knjižnem jeziku, in če je le mogoče, naj navedejo le eno obliko. Če besede ne poznajo, izberejo možnost »ne poznam besede«.

Slika 6: Vprašnji iz anketne raziskave o ugotavljanju oblikovnih značilnosti knjižne slovenščine.

⁸⁰ Uporabili smo ankete odprtega tipa, saj respondentom nismo želeli sugerirati okvira razmišljanja. Na ta način tudi lažje pridobimo nova spoznanja, ki jih pred anketiranjem nismo predvideli (prim. razdelek 5.2.3 o podaljševanju osnove v stranskih sklonih s soglasnikom *n*).

Dopolnilno k zgoraj navedenim raziskavam smo izvajali tudi raziskave z izbranimi respondenti.⁸¹ Anketni listi so bili podobni kot pri spletnem anketiranju, razlikovala pa sta se izbor in število respondentov (prim. razdelek 5.1.3).

4.2 RAZMERJA MED NAGLASNIMI IN OBLIKOVNIMI DVOJNICAMI⁸²

4.2.1 Stanje v SSKJ, SNB, SP 2001, SSKJ² in SSSJ

Slovenski knjižni jezik pozna veliko naglasnih in oblikovnih dvojnic, zato je posebna pozornost posvečena določanju razmerja med ugotovljenimi dvojničnimi oblikami. V SSKJ in SSKJ² so pri opredeljevanju takih dvojnic uporabljeni trije kvalifikatorji: *in*, *tudi*, *stilno*. Kvalifikator *in* stoji pred enakovredno dvojnico, kvalifikator *tudi* uvaja manj navadno dvojnico, ki se v knjižnem jeziku umika ali uveljavlja, kvalifikator *stilno* pa stoji pred dvojnico, ki je v knjižnem jeziku stilno obarvana (SSKJ²: 35).⁸³ Uporaba kvalifikatorja *stilno* namesto drugih

⁸¹ Tovrstne raziskave so bile izvedene pri pripravi doktorske disertacije (prim. Mirtič 2015a).

⁸² Z izrazom *naglasne dvojnice* pojmujeemo vse dvojnične oblike, ki se med seboj razlikujejo v naglasnem mestu, tonemskem naglasu, številu naglasov, kolikosti in kakovosti naglašene samoglasnika ter v naglašenosti ali nenaglašenosti (prim. Koncept 2015: 13). Med naglasne dvojnice uvrščamo torej tudi tiste oblike, ki se med seboj ločijo le v kakovosti naglašene *e* ali *o*. Dejansko so to glasovne dvojnice, vendar niso razvidne brez zapisa naglasnega mesta. Tako pojmovanje je značilno tudi za SSKJ (prim. Napotki 1981: 7). Z izrazom *oblikovne dvojnice* označujemo vse oblikovne dvojnice, ki se lahko pojavijo v eni ali več sklonskih oblikah (npr. Imn samostalnikov prve moške sklanjatve) ali v celotnem pregibnostno-naglasnem vzorcu (npr. večina samostalnikov druge moške sklanjatve).

⁸³ Kvalifikator *stilno* nadomešča enega od stilno-plastnih kvalifikatorjev. Vendar v priročniku lahko preberemo, da so s kvalifikatorjem *stilno* označene tudi časovno zaznamovane besede (»s stil. okvalificirana oblika ali naglas lahko zveni npr. starinsko ali pa tudi neologistično, pogovorno, narečno, pesniško ipd. Namesto stil. bi torej lahko imeli tudi več podrobnejših kvalifikatorjev, vendar zaradi težav pri kvalificiranju to ni izpeljano«) (Splošne informacije 1981: 180–181).

kvalifikatorjev je smotrna zlasti pri naglasnih dvojnicah, kjer praviloma hitro zaznamo, da določeni naglas v knjižnem jeziku ni nevtralen, težje pa natančneje opredelimo vrsto zaznamovanosti. »Tistemu, ki je doma z narečja s takim akcentom, se bo zdel narečen, drugemu morda starinski, tistemu, ki mu je zelo prezentna kaka pesem s takim naglasom, pa pesniški.« (Splošne informacije 1981: 180–181)

V SSKJ in SSKJ² tonemske dvojnice niso okvalificirane, saj je to skoraj neizvedljivo. Tonematika knjižnih govorcev je namreč veliko bolj vezana na narečno podlago kot jakostni naglas. J. Rigler v priročniku navaja primer jakostnega naglasa pridevnika *bogāt* z dvojničnim naglasom *bôgat*, ki ga lahko brez težav opredelimo, medtem ko je težja oziroma skoraj neizvedljiva opredelitev tonemskih dvojnic v ženski obliki pridevnika *bogâta/bogâta*. Težave nastanejo tudi pri tonemskih spremembah v besedotvorju, ko določeno obliko delamo iz različnih prejšnjih različic. Kot primer navaja besedo *druženje*, ki ima v SSKJ navedeno tonemsko dvojnico (*drûženje*). Če hočemo pri besedi *druženje* okvalificirati obe različici, bi to moralo biti usklajeno z glagolom *družiti*, ki pa izkazuje štiri naglasne različice, iz katerih lahko delamo glagolnik. Situacijo še dodatno zaplete dejstvo, da je med prvima dvema in drugima dvema različicama kvalifikator *tudi* (Splošne informacije 1981: 182). V *Shemah za tonemski naglas* so razmerja med tonemskimi dvojnicami določena z dvema oznakama: *ali* pomeni enakovrednost,⁸⁴ *ali tudi* pa nakazuje, da je druga različica redkejša (SSKJ²: 53).

V SNB se je za določanje razmerij med dvojničnimi oblikami uporabljal zgolj kvalifikator *in*, saj gre za informativni slovar, ki le opisuje stanje v jeziku in ne normira (prim. SNB, Zgradba). Podobno je tudi v rastočem *Sprotnem slovarju slovenskega jezika*, ki prav tako ni normativni priročnik in nima usmerjevalne vloge, zato razmerja med dvojnicami ne navaja. Med posameznimi dvojnicami navaja le vejico (SSSJ, Uvod, www.fran.si).

⁸⁴ J. Rigler dvojnice, povezane s kvalifikatorjem *ali*, opredeli kot »približno enakovredne« (SSKJ²: 53), saj so razmerja med tonemskimi dvojnicami težko določljiva.

V SP 2001 se pri opredeljevanju dvojnic uporablja kvalifikator *in*, ki uvaja »nekoliko manj navadno dvojnico«, in kvalifikator *tudi*, ki uvaja »še dopustno knjižno dvojnico«. Pri navajanju jakostno onaglašanih oblik v zaglavju so naglasne dvojnice lahko ločene tudi z desno poševnico, ki pomeni enakovredno dvojnico (SP 2001: §1066).

4.2.2 Kvalifikatorji v pregibnostno-naglasnih vzorcih za samostalnik

Pri opredeljevanju razmerja med naglasnimi in oblikovnimi dvojnicami v pregibnostno-naglasnih vzorcih za samostalnik, ki so predstavljeni v pričujoči monografiji, sta uporabljena dva kvalifikatorja (*in*, *tudi*) in eno kvalifikatorsko pojasnilo (*redko*). Tovrstni kvalifikatorji se uporabljajo tudi v novem temeljnem slovarju slovenskega jezika eSSKJ (prim. Koncept 2015: 67, 69).

4.2.2.1 Kvalifikator *in*

Kvalifikator *in* uvaja enakovredno dvojnico. V pregibnostno-naglasnih vzorcih se uporablja pri določanju razmerja med naglasnimi (npr. Idv, Tdv *jedi* in *jědi*) in oblikovnimi dvojnicami (Red *mostû* in *môsta*).

4.2.2.2 Kvalifikator *tudi*

Kvalifikator *tudi* daje prednost prvi navedeni obliki, druga oblika je v jeziku manj navadna.⁸⁵ V pregibnostno-naglasnih vzorcih kvalifikator *tudi* določa razmerja med naglasnimi (Rmn *ôken* tudi *ôken*) in oblikovnimi dvojnicami (Imn *domôvi* tudi *dômi*). Uporablja se tudi pri oprede-

⁸⁵ Tovrstna dvojnica je lahko v jeziku ves čas manj navadna (npr. naglasnomestna dvojnica *bivak* proti običajnejši *bivák*, prim. SSKJ, SSKJ², eSSKJ), lahko pa se še uveljavlja ali pa že izginja iz rabe.

ljevanju razmerij med tonemskimi dvojnicami, in sicer uvaja tonemske dvojnice, ki so v rabi manj pogoste kot osnovna tonemska oblika (Imn *děbla* tudi *děbla*, Rmn *králjev* tudi *králjev*) (prim. SSKJ²: 53).

4.2.2.3 Kvalifikatorsko pojasnilo *redko*

S kvalifikatorskim pojasnilom *redko* so označene naglasne in oblikovne dvojnice, ki so v razmerju do predhodno navedene oblike redke in večinoma zaznamovane. Kvalifikatorsko pojasnilo *redko* dejansko nadomešča enega ali več natančnejših kvalifikatorjev (zlasti družbenostna kvalifikatorja,⁸⁶ časovni kvalifikator ali prostorske kvalifikatorje), saj je podrobnejša opredelitev vrste zaznamovanosti tovrstnih dvojnic težko izvedljiva (npr. Red *vřha* redko *vřhâ*, Imn *soněti* redko *sonětje*, Tmn *dolgôve* redko *dolgě*) (prim. Koncept 2015: 69). Pri opredeljevanju tonemskih dvojnic se kvalifikatorsko pojasnilo *redko* ne uporablja.

Uporaba kvalifikatorskega pojasnila *redko* je pri pripravi pregibnostno-naglasnih vzorcev neizbežna, saj oblike in naglasi, ki so opredeljeni s tem kvalifikatorskim pojasnilom, v omejenem obsegu še živijo tudi v sodobnem knjižnem jeziku. Velikokrat se jih uporablja namensko za barvanje besedila oz. doseganje stilnih učinkov.⁸⁷ Z uporabo kvalifikatorskega pojasnila *redko* namesto več natančnejših kvalifikatorjev oz. pojasnil se izognemo subjektivnosti pri določanju razmerij med takimi naglasnimi in oblikovnimi dvojnicami, hkrati pa uporabniku slovarja ponudimo osnovno usmeritev.⁸⁸ Kvalifikator *redko* torej ni zgolj frekvenčni kvalifikator.⁸⁹

⁸⁶ Družbenostna kvalifikatorja (tj. manj formalno in neformalno) po novi tipologiji, ki se uporablja v eSSKJ, nadomeščata socialnozvrstne kvalifikatorje, prostorski kvalifikatorji v povezavi z neformalno pa opozarjajo na narečno rabo besede (prim. Gliha Komac in Divjak Race 2022).

⁸⁷ Denimo oblika *volcje* ima v korpusu Nova beseda 31 konkordanc (9. 12. 2024), v korpusu Gigafida 2.0 pa 16 (9. 12. 2024).

⁸⁸ Na stilno zaznamovanost nekaterih naglasnih dvojnic je opozorjeno v Toporišič (1978: 310–314, 315–320).

⁸⁹ Nekaj članov uredniškega odbora novega eSSKJ je v razpravi po izidu osnutka koncepta pripomnilo, da izbira kvalifikatorskega pojasnila *redko* ni dobra od-

Kadar pregibnostno-naglasni vzorec v isti sklonski obliki prinaša tonemske in druge izgovorne oz. oblikovne dvojnice, so tonemske dvojnice s kvalifikatorji vred izpisane krepko (npr. *rešéta* tudi *rešêta* redko *rešěta* tudi *rešēta*).

Opredeljevanje razmerij med posameznimi pregibnostno-naglasnimi vzorci ostaja zunaj okvira pričujoče monografije.

ločitev. Nihče pa ni dal boljšega predloga, zato kvalifikatorsko pojasnilo *redko* ostaja tudi v novem eSSKJ. Predlagali so kvalifikatorje *starinsko*, *zastarelo* itd., ki pa pri opisu govorjenega jezika niso ustrezni. Po mnenju nekaterih bi lahko enote, ki se jim namerava pripisati tovrstni kvalifikator, izločili iz slovarja, kar pa je nepotrebno siromašenje prikaza sodobne slovenščine.

5

RAZISKAVE OBLIKOVNIH IN IZGOVORNIH ZNAČILNOSTI SODOBNE KNJIŽNE SLOVENŠČINE

V nadaljevanju predstavljamo izsledke nekaterih glasoslovnih in oblikoslovnih raziskav sodobne knjižne slovenščine. Raziskave se izvajajo ob leksikografskem procesu, tj. nastajanju novega razlagalnega enojezičnega slovarja eSSKJ, kar vpliva tudi na postopek izvedbe raziskav (prim. Mirič 2019a). Ob pripravi slovarja odpiramo številna nerešena glasoslovna in oblikoslovna vprašanja, saj slovar prinaša tovrstne podatke za vsako uslovarjeno enoto (prim. Rigler 1976: 13). Če želimo dobiti realen opis sodobnega stanja, moramo večino problemov razreševati od besede do besede, kar ustreza principu slovarja, ki ga je že pred več desetletji ubesedil J. Rigler (1971: 437–438): »Princip slovarja je, da izhaja od besede, ne od pravil.« Vse predstavljene raziskave so parcialnega značaja,⁹⁰ kljub vsemu pa prinašajo nove ugotovitve o sodobnih razvojnih tendencah slovenščine.

Raziskave so razvrščene v tri problemske sklope: 1) oblikoslovne raziskave, 2) raziskave naglasnega mesta, 3) raziskave kakovosti naglasenih *e* in *o*.

5.1 PODATKI O RAZISKAVAH

5.1.1 Spletne anketne raziskave oblikovnih značilnosti

V prvi spletni anketni raziskavi oblikovnih značilnosti knjižne slovenščine (v nadaljevanju je raziskava označena s številko 1) je sodelovalo 374 respondentov. Več kot polovica respondentov (58 %) je bilo iz sta-

⁹⁰ Znotraj posameznih problemskih sklopov je namreč obravnavanih le nekaj enot, kar je povezano tudi s slovaropisnim delom, ob katerem se praviloma izvajajo raziskave. Ob vsem tem se moramo zavedati, da glasoslovna in oblikoslovna problematika ni središčni del splošnega razlagalnega slovarja.

rostne skupine 21–40 let, 26 % pa iz starostne skupine 41–60 let. Skoraj polovica respondentov je zaključila univerzitetni program ali drugo bolonjsko stopnjo, nekaj več kot 20 % respondentov ima zaključen magistririj znanosti, doktorat znanosti ali tretjo bolonjsko stopnjo. Največ respondentov živi v Ljubljani (približno 45 %),⁹¹ od tega jih je približno 24 % tudi odrasčalo v Ljubljani. Respondenti prihajajo iz vseh narečnih skupin. Anketa je potekala v drugi polovici leta 2017.

V drugi spletni anketni raziskavi oblikovnih značilnosti knjižne slovenščine (v nadaljevanju je raziskava označena s številko 2) je sodelovalo 408 respondentov. Nekaj manj kot 60 % respondentov je bilo iz starostne skupine 21–40 let, skoraj 30 % respondentov pa iz starostne skupine 41–60 let. Okoli 40 % respondentov je zaključilo univerzitetni program ali drugo bolonjsko stopnjo, nekaj manj kot 20 % pa magistririj znanosti, doktorat znanosti ali tretjo bolonjsko stopnjo. Skoraj polovica respondentov (45 %) živi v Ljubljani, pri čemer jih je 25 % tudi odrasčalo v Ljubljani. Respondenti prihajajo iz vseh narečnih skupin. Anketa se je izvajala julija 2018.

V tretji spletni raziskavi oblikovnih značilnosti (v nadaljevanju je raziskava označena s številko 3) je sodelovalo 387 respondentov. Več kot polovica respondentov (51 %) je bilo iz starostne skupine 21–40 let, 31 % pa jih je bilo iz starostne skupine 41–60 let. Univerzitetni program ali drugo bolonjsko stopnjo je zaključilo 49 % respondentov, 15 % respondentov je končalo višješolski program, visokošolski program ali prvo bolonjsko stopnjo, 14 % pa magistririj znanosti, doktorat znanosti oz. tretjo bolonjsko stopnjo. Največ respondentov živi v Ljubljani (38 %), od tega jih je približno 21 % tudi odrasčalo v Ljubljani. Respondenti prihajajo iz vseh narečnih skupin. Anketa se je izvajala v drugi polovici leta 2019.

⁹¹ Pri kraju odrasčanja in bivanja smo želeli podatek o narečni skupini. Pri posameznih odgovorih smo navedli kraje, ki spadajo v isto narečno skupino, saj smo predvidevali, da vsi respondenti svojega govora ne bodo znali umestiti v narečno skupino. Pri vsem tem se zavedamo velike raznolikosti tudi znotraj posameznih narečnih skupin in mejnosti nekaterih krajev (prim. Mirtič 2019a: 83–84).

5.1.2 Spletne anketne raziskave izgovornih značilnosti

V prvem perceptivnem testu (v nadaljevanju je raziskava označena s številko 4) je sodelovalo 247 respondentov, od tega je bilo 73 % žensk in 26 % moških. Ena oseba se ni opredelila. Največ respondentov je bilo iz starostne skupine 21–40 (49 %), temu sledi starostna skupina 41–60 (30 %). Nekaj manj kot polovica respondentov (46 %) je zaključilo univerzitetni program ali drugo bolonjsko stopnjo, 18 % respondentov pa magisterij znanosti, doktorat znanosti ali tretjo bolonjsko stopnjo, prav tako 18 % respondentov je zaključilo srednjo šolo, 15 % pa višješolski program, visokošolski program ali prvo bolonjsko stopnjo. Respondenti prihajajo iz vseh narečnih skupin. V Ljubljani jih živi 42 %, od tega jih je 22 % tudi odraščalo v Ljubljani. Perceptivni test smo izvajali v drugi polovici leta 2019.

V drugem perceptivnem testu je sodelovalo 500 respondentov (v nadaljevanju je raziskava označena s številko 5), od tega je bilo 77 % žensk in 23 % moških. Tri osebe se niso opredelile. Več kot polovica respondentov (55 %) je bilo iz starostne skupine 21–40 let, 35 % pa iz starostne skupine 41–60. Najvišji delež anketiranih (54 %) ima zaključen univerzitetni program oz. drugo bolonjsko stopnjo, sledijo tisti, ki so zaključili višješolski program, visokošolski program ali prvo bolonjsko stopnjo (16 %), ter sodelujoči, ki so zaključili srednjo šolo (14 %) in magisterij znanosti, doktorat znanosti ali tretjo bolonjsko stopnjo (14 %). V tem anketnem vprašalniku nas je zanimalo tudi, koliko respondentov se poklicno ukvarja z jezikom; takih je bilo 44 % respondentov.⁹² Pri področju delovanja jih je največ izbralo prevajanje, lektoriranje, pisanje besedil, temu sledi predšolska, osnovnošolska in srednješolska vzgoja in izobraževanje ter izobraževanje odraslih. V Ljubljani živi 41 % respondentov, pri čemer jih je 26 % tudi odraščalo v Ljubljani. Respondenti prihajajo iz vseh narečnih skupin. Perceptivni test smo opravili v drugi polovici leta 2020.

⁹² Podatke o tem, ali se respondenti poklicno ukvarjajo z jezikom, smo začeli zbirati leta 2020.

Izvedli smo tudi raziskavo brez zvočnih posnetkov (v nadaljevanju je raziskava označena s številko 6). V raziskavi je sodelovalo 348 respondentov. Najvišji delež respondentov (43 %) je iz starostne skupine 21–40 let, 39 % pa iz starostne skupine 41–60 let. Več kot polovica sodelujočih (56 %) je zaključila univerzitetni program ali drugo bolonjsko stopnjo, 19 % ima magisterij znanosti, doktorat znanosti ali tretjo bolonjsko stopnjo, 15 % pa višješolski program, visokošolski program ali prvo bolonjsko stopnjo, 14 % respondentov je zaključilo srednjo šolo. Približno 45 % respondentov se profesionalno ukvarja z jezikom, pri čemer je največ takih, ki se posvečajo vzgoji in izobraževanju ter prevajanju, lektoriranju in pisanju besedil. V Ljubljani živi 34 % respondentov, pri čemer jih je 17 % tudi odrasčalo v Ljubljani. Respondenti prihajajo iz vseh narečnih skupin. Raziskava je potekala leta 2022.

5.1.3 Raziskave z izbranimi respondenti⁹³

5.1.3.1 Raziskave oblikovnih značilnosti

V uvodnem delu oblikoslovne ankete, ki je bila pripravljena v urejevalniku besedila MS Word, so bila navedena kratka navodila. Respondentom je bilo pojasnjeno, da bodo vsi sodelujoči v raziskovalnem procesu anonimizirani. Prizadevali smo si sestaviti enoznačne in nedvoumne ankete. Respondenti so na prazne prostore v povedi vpisovali manjkajoče sklonske oblike opazovanih besed, ki so se nahajale med okroglima oklepajema. Ankete so temeljile na besedilu, ki je bilo večinoma oblikovano s pomočjo besedilnih korpusov *Gigafida* in *Nova beseda* ter drugih spletnih virov. Pilotni poskus izpolnjevanja anketnih listov sta opravili dve osebi, s čimer smo ugotovili približen čas izpolnjevanja in morebitne nedoslednosti pri oblikovanju ankete.⁹⁴ Ankete so bile re-

⁹³ Raziskave z vnaprej izbranimi respondenti so bile izvedene ob pripravi doktorske disertacije. Nekatere izmed njih v monografiji služijo kot primerjalno gradivo obsežnejšim spletnim raziskavam. Raziskave, ki niso vključene v monografijo, so objavljene v doktorski disertaciji (prim. Mirtič 2015a).

⁹⁴ Ti osebi kasneje nista bili vključeni v anketiranje.

spondentom poslane po elektronski pošti. Anketni list je bil razdeljen v dva sklopa. V prvem sklopu je bilo obravnavano nevtravno besedje, v drugi, krajši sklop ankete pa je bilo uvrščeno besedje, ki se uporablja v manj formalnih oz. neformalnih govornih položajih. Oblikovani so bili trije anketni listi, v katerih so bili posamezni raziskovalni problemi med seboj pomešani. Respondenti so bili naprošeni, da na morebitno nepoznavanje besede, ki je navedena med oklepajema, ustrezno opozorijo, saj v takih primerih odgovor ni bil upoštevan. Odgovor prav tako ni bil upoštevan, kadar respondent ni izbral ustreznega sklona oz. števila ali je bila rešitev neustrezna zaradi drugih nedoslednosti.⁹⁵ Na število nerelevantnih odgovorov je opozorjeno pri analizi posamezne ankete.⁹⁶

5.1.3.1.1 Respondenti

Respondenti so bili izobraženci različnih starostnih skupin, različnega lokalnega porekla in različnih poklicev, ki so dnevno v stiku s slovenskim knjižnim jezikom. Posebna pozornost je bila namenjena lokalnemu izvoru respondenta tj. izvorni narečni skupini, saj to dejstvo lahko pomembno vpliva na izbiro oblik v knjižnem jeziku. Večina respondentov živi in deluje v osrednjeslovenskem prostoru. V anketiranje je bilo vključenih petnajst respondentov, od tega je bilo devet moških in šest žensk. Štirinajst respondentov ima visokošolsko izobrazbo.

⁹⁵ Denimo pri raziskavi samostalnika *posest* je nekaj respondentov namesto stranskosklonske oblike samostalnika *posest* vpisalo stranskosklonsko obliko srednjepolskega samostalnika *posestvo*.

⁹⁶ Nerelevantni so tisti odgovori, iz katerih ni bilo mogoče razbrati odločitve respondenta (npr. večji zatipek, navedba dvojnice).

oznaka respondenta	spol	stopnja izobrazbe	lokalni izvor	področje delovanja
A	M	☐	Ljubljana	jezikoslovje, poučevanje
B	M	☐	Škofja Loka	jezikoslovje
C	Ž	☐	Ljubljana	jezikoslovje
Č	Ž	☐	Murska Sobota	jezikoslovje, poučevanje
D	M	■	Tržič	prevajanje, literarno ustvarjanje, glasba
E	M	☐	Kranj	prevajanje, lektoriranje, prodaja
F	Ž	☐	Novo mesto	pravo
G	M	☐	Novo mesto	poučevanje, prevajanje, lektoriranje, literarno ustvarjanje
H	Ž	☐	Šoštanj	jezikoslovje
I	M	☐	Postojna	jezikoslovje, poučevanje
J	Ž	☐	Kamnik	jezikoslovje, prevajanje
K	M	☐	Železniki	metalurgija, prevajanje
L	M	☐	Ljubljana	jezikoslovje
M	Ž	☐	Trbovlje	prevajanje, zavarovalništvo
N	M	☐	Izola	pravo

Preglednica 1: Respondenti, ki so bili vključeni v ankete za ugotavljanje oblikovnih značilnosti sodobne knjižne slovenščine. Označeni so s črkami od A do N.

Legenda:

- respondenti s srednješolsko izobrazbo
- ☐ respondenti z visokošolsko izobrazbo

5.1.3.2 Raziskave naglasnih značilnosti

V raziskavi smo se posvetili branim besedilom. Raziskovane besede so bile vključene v daljše povedi, ki so bile oblikovane na osnovi besedil iz korpusov *Gigafida* in *Nova beseda* ter drugih spletnih besedil. Opazovana beseda je bila uporabljena v nevtralnem stavčnem položaju. Raziskovali smo le naglasno mesto, zato so bile vse ankete analizirane slušno. Izsledki anketiranja bi bili še realnejši, če bi raziskovane besede vključili v strnjeno besedilo, kar pa zaradi raznolikosti raziskovalne problematike ni bilo mogoče.

Raziskava branih besedil je smiselna, saj je govorjeni knjižni jezik pogosto navezan na pisno predlogo, poleg tega pa tudi na javne okoliščine, torej javni in formalni govorni položaj, za katerega je značilna večja nadzorovanost, premišljenost. H. Tivadar (2004b: 36) poudarja, da gre tukaj za »sekundarnost primarnega, [...] za neko nenaravno situacijo, kar pa je za govorne položaje (javni in formalni) knjižnega jezika običajno«. ⁹⁷ Glede na knjižno predlogo loči pet osnovnih načinov uresničitve knjižnega jezika: (a) branje, (b) polbranje, (c) zapisano po opornih točkah, (č) prosto brez zapisa, a z miselno pripravo, (d) popolnoma prosto. Vsak način ima svoje posebnosti in zahteva različno poznavanje knjižnega govora in pravorečja. Branje in polbranje izhajata iz pisne predloge besedila in zahtevata poznavanje pravorečja. Govorjenje s pomočjo opornih točk in prosto govorenje z vnaprejšnjo miselno pripravo zahtevata aktivno znanje pravorečja, prosto govorenje pa zahteva najvišjo stopnjo poznavanja in ozaveščanja norme, tj. avtomatizirano znanje pravorečne norme (Tivadar 2004a: 444; Tivadar 2011: 493–494). V realnih govornih situacijah je pogosto tudi kombiniranje različnih uresničitvev (Mirtič 2022).

⁹⁷ A. Valh Lopert (2009) brani govor poimenuje *reproduktivno ubesedovanje*, za spontani govor pa uporablja izraz *neposredno ubesedovanje*.

5.1.3.2.1 Respondenti

Merila za izbor respondentov so bila večplastna, saj smo želeli dobiti realno sliko aktualne jezikovne rabe, pri čemer se zavedamo, da na govor v javnih oz. formalnih okoliščinah vpliva veliko različnih dejavnikov. Upoštewane so bile demografske značilnosti govorcev (kraj rojstva, izobrazba, starost) in področje delovanja respondenta oz. stik z govorjenim knjižnim jezikom. Vsi v anketo vključeni govorci delujejo v osrednjeslovenskem prostoru, prihajajo pa iz različnih narečnih skupin. Med anketiranimi so bili tudi medijsko prepoznavni in vplivni govorci, ki so govorno izobraženi in lahko uporabniku knjižne slovenščine predstavljajo jezikovni vzor (Tivadar 2010: 109). Ob tem se zavedamo, da »preveč naučeni« govorci običajno ne odražajo aktualne jezikovne rabe,⁹⁸ zato v anketiranje niso bili vključeni le šolani govorci, temveč tudi drugi govorci slovenskega knjižnega jezika, ki delujejo na različnih področjih (npr. jezikoslovje, prevajanje).

Respondenti se na branje niso pripravljali in z besedilom vnaprej niso bili seznanjeni. Dobili so navodila, naj pripravljene povedi preberejo v govorjenem knjižnem jeziku, torej tako, kot bi jih prebrali v javnem, formalnem govornem položaju. Zavedamo se, da branje s predhodno pripravo izkazuje še nekoliko drugačne značilnosti. Z anketiranjem smo želeli dobiti čim objektivnejšo sliko obravnavanega problema, zato respondentom besedila vnaprej nismo pokazali.

⁹⁸ Dejstvo, da preveč »idealni« govorci niso odraz realne norme, omenja tudi H. Tivadar (2004b: 36). Kot primer naglaševanja, ki je večinoma živo le med nekaterimi šolanimi govorci knjižnega jezika, je naglas samostalnika *aneks* na drugem zlogu (jakostno: *áneks*), saj je v splošni jezikovni rabi pogostejši naglas na prvem besednem zlogu (jakostno: *áneks*), kar izkazuje tudi SSKJ². M. Kalin Golob (2001: 80–81) ravno na primeru *aneks*a spomni na pojem Praškega lingvističnega krožka »prožna ustaljenost« in poudari, da je knjižni jezik ustaljen sistem, a mora s preudarkom sprejemati tudi spremembe. Na naglaševanje samostalnika *aneks* je opozorjeno tudi v priročniku *Slovenska zborna izreka* (Šeruga Prek in Antončič 2003: 8). SSKJ² in eSSKJ prinašata naglas, ki je usklajen s sodobno rabo (prim. iztočnica *aneks* v SSKJ² in eSSKJ).

oznaka respondneta	spol	stopnja izobrazbe	lokalni izvor	področje delovanja
a	M	□	Ljubljana	jezikoslovje, poučevanje
b	M	□	Ljubljana	jezikoslovje
c	M	□	Šmartno pri Litiji	novinarstvo
č	Ž	■	Ribnica	novinarstvo
d	M	□	Novo mesto	novinarstvo
e	M	■	Tržič	prevajanje, literarno ustvarjanje, glasba
f	Ž	□	Ljubljana	administracija
g	M	□	Škofja Loka	jezikoslovje

Preglednica 2: Respondenti, ki so bili vključeni v ankete za ugotavljanje naglasnega mesta. Označeni so s črkami od *a* do *g*.

Legenda:

- respondenti s srednješolsko izobrazbo
- respondenti z visokošolsko izobrazbo

5.2 RAZISKAVE OBLIKOVNIH ZNAČILNOSTI

V okviru raziskav oblikovnih značilnosti smo se osredinili na vstavljanje samoglasnika *i* pred dvojinsko končnico *-ma* pri samostalnikih druge ženske sklanjatve, kategorijo živosti, podaljševanje osnove v stranskih sklonih s soglasnikom *n* in *j*, podaljševanje osnove z morfemom *-ov-* in pregibanje samostalnikov, ki se končujejo na govorjeni *j* in *c*.

5.2.1 Vstavljanje samoglasnika *i* pred dvojinsko končnico *-ma*

Problemатiko vstavljanja samoglasnika *i* pred dvojinsko končnico *-ma* smo raziskovali v dveh anketnih raziskavah. Dvome o ustreznem pregibanju tovrstnih samostalnikov izkazujejo tudi vprašanja uporabnikov v spletnih jezikovnih svetovalnicah (npr. Snoj 2013; Snoj in Weiss 2015).

5.2.1.1 Opis problematike

V *Shemah za dinamični naglas in oblikoslovje* v uvodu SSKJ² je navedeno, da se končnica podaljšuje s samoglasnikom *i* (*-ijo*, *-imi*, *-ima*) takrat, kadar je v zadnjem zlogu imenovalnika ednine polglasnik oz. če si na koncu roditeljske osnove sledita nezvočnik in zvočnik. Samostalniku *nit* sta v dajalniku in orodniku dvojine pripisani dvojnični obliki: *nitma* in *nitima* (SSKJ²: 43). SP 2001 v členu 821 izpostavi le samostalnike, ki imajo v imenovalniški in tožilniški osnovi polglasnik, o pregibanju drugih samostalnikov druge ženske sklanjatve, ki se naglašujejo po nepremičnem naglasnem tipu in nimajo polglasnika, ne navaja dodatnih pojasnil.

V prvem slovenskem pravopisu je druga ženska sklanjatev obravnavana pri t. i. četrti sklanjavi (Levec 1899: 29–30). Podobno kot v danes veljavnem pravopisu so izpostavljeni samostalniki, ki imajo v imenovalniku in tožilniku ednine polglasnik (npr. *bolezen*, *misel*), ter tisti, ki pred edninsko orodniško, dvojninsko dajalniško, dvojninsko orodniško in množinsko orodniško končnico vrivajo samoglasnik *i*. V členu 192 je dodano še opozorilo, da se samostalnik *nit* sklanja brez dodajanja samoglasnika *i* pred končnicami (Oed *nitjo*, Ddv, Mdv *nitma*, Omn *nitmi*).

Slovnica iz leta 1886 za ženskospolske samostalnike navaja tri vzorce (*riba*, *nit*, *klop*). Pri vzorcu *nit* je v dajalniški in orodniški dvojninski obliki navedena zgolj oblika *nitima*, prav tako tudi v množinski orodniški obliki (*nitimi*) (Končnik 1886: 57). Janežičeva *Slovenska slovnica* v pregibnostnem vzorcu pred končnico ne navaja samoglasnika *i*, končnica, podaljšana s samoglasnikom *i*, je navedena med oklepajema (Janežič 1900: 39–40). V Breznikovi slovnici lahko preberemo le oblike brez dodanega *i* (Breznik 1916: 79; Breznik 1934: 82), prav tako so tudi v slovnica iz leta 1956 oz. 1964 navedene zgolj oblike brez samoglasnika *i* (Bajec idr. 1956: 93; Bajec idr. 1964: 139). V Toporišičevi *Slovenski slovnici* sta pri glavnem sklanjatvenem vzorcu v dajalniški in orodniški dvojninski obliki prikazani oblikoslovni dvojnici, ki ju ločuje desna poševnica (*-ma/-ima*, *-mal/-ima*), obenem pa je pojasnjeno, da se po tem vzorcu ravna dvo- in večzložne osnove, če imajo na koncu osnove lahko izgovorljiv soglasniški sklop (npr. *delavnost*, *ljubeznivost*,

modrost, žalost), in nekaj enozložnih osnov (npr. *miš, nit, smrt*) (Toporišič 2000: 293).

V angleško pisani slovenski slovnici *Slovene: a comprehensive grammar* je naveden pregibnostno-naglasni vzorec za samostalnik *malenkost*, pri čemer je opozorjeno, da se lahko v dajalniku in orodniku dvojine namesto končnice *-ma* uporablja tudi končnica *-ima*, in sicer tako kot pri tistih samostalnkih, ki imajo v izglasju nezvočnik in zvočnik, npr. *z dvema mislima* in *z obema perutma* (Herrity 2000: 53–57).

Dajalniške in orodniške dvojinske oblike samostalnikov nepremičnega naglasnega tipa, ki v imenovalniški edninski obliki nimajo polglasnika, je raziskoval B. Urbančič. Iz različnih besedil si je izpisoval te dvojinske oblike in ugotovil, da v rabi prevladujejo končnice z dodatnim samoglasnikom *i*. Temu dodaja, da je tudi z metodo anketiranja ugotovil, da se »današnji jezikovni čut brez omahovanj odloča za obliko *-ima*« (Urbančič 1965: 98–100).

5.2.1.2 Opredelelitev raziskovalnega vprašanja

Zgodovinskorazvojno je v dajalniku in orodniku dvojine pričakovana končnica brez vrinjenega samoglasnika *i* (*-ma*, psl. **-bma*). Nejasnosti se pojavljajo ravno pri dvojinskih oblikah, ki so v knjižni slovenščini težje določljive, saj se redkeje uporabljajo, poleg tega jih v veliko slovenskih narečjih nadomeščajo množinske oblike. Razlogov za uveljavljanje tako ene kot druge oblike je precej.⁹⁹

Z anketiranjem smo skušali ugotoviti sodobno jezikovno prakso uporabnikov knjižne slovenščine. Zanimalo nas je, ali so dvojinske oblike s samoglasnikom *i* pred končnico *-ma* v rabi pogostejše kot oblike brez vstavljenega samoglasnika.

⁹⁹ Pri mnogo samostalnkih druge ženske sklanjatve, zlasti pri tistih na *-ost*, se dvojinske in množinske oblike sploh ne uporabljajo. O redki rabi dvojinskih oblik je pisal že Škrabec (1994 [1890–1902]: 249): »Mn. daj. in zlasti dv. daj. in orodnik se malo kedaj slišijo in torej niso gotove oblike; kedor jih rabi, si jih tako rekoč sproti naredi, po pravih ali ne pravih zgledih.«

5.2.1.3 Prva anketna raziskava

Anketiranih je bilo petnajst izobražencev, ki so dnevno v stiku s slovenskim knjižnim jezikom. Pri izbiri respondentov je imel pomembno vlogo tudi regijski izvor govorca, saj ta lahko velikokrat vpliva na izbiro oblik v knjižnem jeziku. Pripravili smo anketne liste, ki so jih respondenti reševali skladno z danimi navodili. Na prazna mesta v povedih so vpisovali zahtevane sklon-ske oblike opazovane besede, tj. dajalniške ali orodniške dvojsinske oblike ter orodniško množinsko obliko. Anketiranje za ugotavljanje oblikovnih značilnosti druge ženske sklanjatve je potekalo v okviru obsežnejšega anketiranja, s katerim smo ugotavljali tudi nekatere oblikovne značilnosti različnih pregibnih besednih vrst (prim. razdelek 5.1.3.1).

V raziskavo je bilo zajetih dvanajst samostalnikov druge ženske sklanjatve, ki osnovo končujejo na zvočnik (npr. *žival*), nezvočnik (npr. *izpoved*, *nit*) ali soglasniški sklop, pred katerim stoji samoglasnik (npr. *čeljust*, *možnost*, *posest*).

	DVOJINA		MNOŽINA	
	Odv <i>-ma</i>	Odv <i>-ima</i>	Omn <i>-mi</i>	Omn <i>-imi</i>
skrajnost	A, B, C, Č, D, E, G, H, I, J	F, K, L, M, N	A, B, C, Č, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N	-
možnost	A, B, C, Č, D, E, G, H, I	F, J, K, L, M, N	A, B, C, Č, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N	-
znanost	A, B, C, Č, D, E, G, H, I, J, L	F, K, M, N	A, B, C, Č, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N	-
pošast	A, C, Č, D, E, G, H, I, J, N	B, F, K, L, M	A, B, C, Č, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N	-
čeljust ¹⁰⁰	A, B, C, Č, D, E, F, G, H, I, J, L, M	K	A, B, C, Č, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N	-

¹⁰⁰ En odgovor ni bil relevanten.

	DVOJINA		MNOŽINA	
	Odv <i>-ma</i>	Odv <i>-ima</i>	Omn <i>-mi</i>	Omn <i>-imi</i>
posest ¹⁰¹	B, C, Č, D, G, H, I, J, K, L	F, M	A, B, C, Č, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N	-
korist	A, B, C, Č, D, E, F, G, H, I, J, L	K, M, N	A, B, C, Č, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N	-
nit ¹⁰²	A, B, C, Č, D, E, F, G, H, I, J, K, L	M, N	A, B, C, Č, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N	-
perut	A, B, C, Č, D, E, F, G, H, I, J, K, L	M, N	A, B, C, Č, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N	-
izpoved ¹⁰³	A, B, C, Č, D, E, G, H, K, L, M	I, J	A, B, C, Č, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N	-
kokoš ¹⁰⁴	A, ¹⁰⁵ C, D, E, F, G, H, J	B, Č, I, K, L, N	A, B, C, Č, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N	-
žival	A, B, C, Č, D, E, G, H, J, K	F, I, L, M, N	A, B, C, Č, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N	-

Preglednica 3: Izsledki ankete. Respondenti so označeni s črkami od A do N.

Analiza izsledkov ankete kaže, da respondenti v dajalniku in orodniku dvojine pogosteje uporabljajo obliko brez vstavljenega *i* pred končnico *-ma*. Pri nekaterih respondentih prihaja do vstavljanja samoglasnika *i* pred končnico, vendar je tovrstnih primerov razmeroma malo. Izsledki ankete nakazujejo, da pride do vstavljanja tako pri samostalnikih, ki se končujejo na soglasniški sklop, kot tudi pri samostalnikih, ki se končujejo na zvočnik ali nezvočnik. Največ omahovanja je bilo pri besedah *možnost* in *kokoš*, pri katerih se je za vstavitev samoglasnika odločilo

¹⁰¹ Trije odgovori niso bili relevantni.

¹⁰² SP 2001 v slovarskem delu za samostalnik *nit* navaja tudi manj navadno obliko *nitima*.

¹⁰³ Dva odgovora nista bila relevantna.

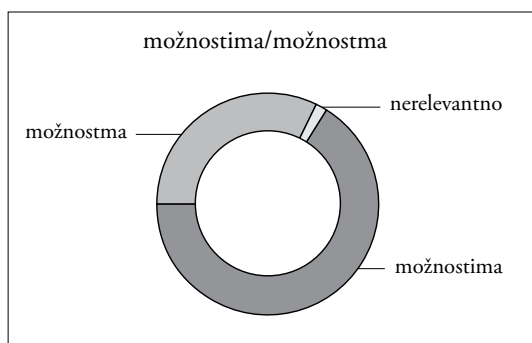
¹⁰⁴ En odgovor ni bil relevanten.

¹⁰⁵ Respondent je kot enakovredno navedel tudi obliko *kokošima*.

šest oz. 40 % respondentov, najmanj pa pri samostalniku *čeljust*, kjer je obliko z vstavljenim *i* izbral le en respondent. Pet oz. 33 % respondentov se je odločilo za obliko z vstavljenim samoglasnikom *i* pri samostalnikih *skrajnost*, *pošast* in *žival*. V množinski orodniški obliki do oblikovnih dvojnic ne prihaja, nihče od respondentov pri nobenem v anketi uvrščenem samostalniku orodniške končnice ni podaljšal s samoglasnikom *i*.

5.2.1.4 Druga anketna raziskava

Vstavljanje samoglasnika *i* pred končnico *-ma* smo raziskovali tudi s spletno anketno raziskavo, v kateri je sodelovalo 408 respondentov (prim. razdelek 5.1.1). Preučevali smo samostalnika *možnost* in *golen*. Opazovane besede smo uporabili v povedi. Respondenti so morali na prazno mesto v povedi v ustrezni obliki navesti opazovano besedo.¹⁰⁶ Tudi to anketiranje je potekalo v okviru obsežnejšega anketiranja, s katerimi smo ugotavljali tudi nekatere druge oblikovne značilnosti pregibnih besednih vrst.

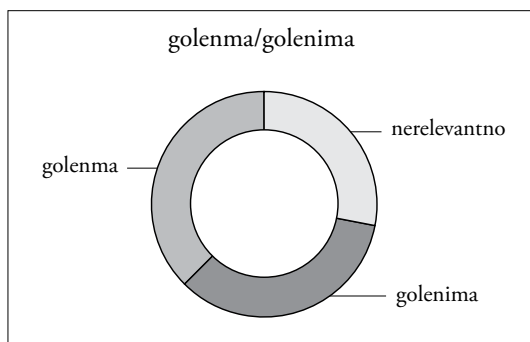

Grafikon 1: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik *možnost*.

¹⁰⁶ Povedi iz anketnega vprašalnika: *Pogosto moramo izbirati med dvema _____ (možnost), ki imata vsaka svoje dobre in slabe plati; Pri telovadnji vaji je pomembno, da z obema _____ (golen) nihamo v isto smer.*

Pri samostalniku *možnost* se je za vstavljanje samoglasnika *i* pred končnico *-ma* odločilo 66 % respondentov, 32 % respondentov se je odločilo za obliko brez vstavljenega samoglasnika *i*. 2 % odgovorov nista bila relevantna.

Pri samostalniku *golen* se je za možnost brez vstavljenega samoglasnika *i* odločilo 37 % respondentov, možnost z vstavljenim samoglasnikom *i* pa je izbralo 34 % respondentov. Veliko število odgovorov je bilo nerelevantnih, in sicer 29 %, saj je 97 respondentov navedlo obliko *golenoma*. Samostalni *golen* je namreč manj pogosta beseda v jeziku, ki se večinoma uporablja v edninskih ali množinskih oblikah.¹⁰⁷

Grafikon 2: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalni *golen*.

5.2.1.5 Razprava

Analiza prve anketne raziskave, v kateri je sodelovalo 15 respondentov, je pokazala, da je končnica *-ma* pogostejša. Tovrstna oblika je zgodovinskojezikovno upravičena, poleg tega pa je prav tako kot množinska orodniška končnica enozložna in s tem je uveljavljeno podobno razmerje vseh orodniških oblik kot pri sklanjatvi samostalnikov z neobstoječim samoglasnikom v imenovalniški osnovi. S sprejemom oblik brez vsta-

¹⁰⁷ V besedilnem korpusu Gigafida 2.0 ima 1227 potrditev, vendar večinoma v nedvojinskih oblikah (14. 1. 2025).

vljenega *i* bi torej sledili tako izročilu kot tudi sodobni jezikovni rabi. Konkretno pri samostalniku *možnost*, ki je bil vključen v obe raziskavi, se je za vstavitev samoglasnika *i* pred končnico *-ma* odločilo 40 % respondentov.

	misel	čeljust
Oed	mislijo	čeljustjo
Odv	mislima	čeljustma
Omn	mislimi	čeljustmi

Preglednica 4: Razmerje orodniških oblik pri samostalnikih *misel* in *čeljust*.

Analiza druge anketne raziskave pa izkazuje, da je pri samostalniku *možnost* pogostejša končnica z vstavljenim samoglasnikom *i*, saj se je zanjo odločilo več kot 66 % respondentov. Pri samostalniku *golen* se obe možnosti pojavljata skoraj enakovredno.

Tudi v prvi anketni raziskavi je nekaj respondentov pred končnico *-ma* vstavilo samoglasnik *i*, vendar nihče pri vseh raziskovanih samostalnikih. Do vstavljanja samoglasnika *i* pred končnico *-ma* lahko prihaja zaradi vpliva dvozložne pridevniške končnice (*-ima*) ali pa sploh zaradi vpliva dvozložnosti, saj so v dajalniku in orodniku dvojine pri drugih sklanjatvah končnice dvozložne (*-oma*, *-ema*, *-ama*). Pri vseh samostalniških sklanjatvah se v dajalniku dvojine in množine končnici razlikujeta samo v tem, da se dvojinska končuje na *-a*. Do dodajanja samoglasnika *i* pred zgodovinsko upravičeno končnico lahko prihaja tudi zaradi občutka govorcev knjižne slovenščine, da je samoglasnik *i* značilen za celotno drugo žensko sklanjatev. Samostalniki druge ženske sklanjatve imajo pri tem oporo še v sklanjatvenem tipu *misel* (Urbančič 1965: 98–100).

Ob upoštevanju sodobne rabe, jezikovnosistemskega načela in načela izročila bi bilo smiselno v novih jezikovnih priročnikih obe možnosti navajati kot enakovredni oblikovni dvojnici.

5.2.2 Kategorija živosti

Kategorija živosti je oblikoslovna posebnost samostalnikov moškega spola.¹⁰⁸ Samostalniki s kategorijo živosti imajo tožilnik ednine enak rodilniku ednine. Pri osebnih zaimkih poznamo kategorijo živosti tudi v množini (ESJ: 383–384). Nekateri samostalniki moškega spola izražajo živost le s pridevniško besedo.

Kategorijo živosti, ki se pojavlja v vseh slovanskih jezikih, vendar ne tudi v praslovanščini, so spodbudile oz. povzročile spremembe v slovanskem izglasju. Nastanek homomorfne oblike v skladenjsko pomembnih sklonih je za jezikovni sestav pomenil obremenitev, v jeziku je zato prišlo do oblikovanja novega razmerja med rodilnikom in tožilnikom ednine, in sicer pri samostalnikih, ki pomenijo živa bitja. V ruščini je kategorija živosti prodrla tudi v množino, v gornji lužiščini pa tudi v dvojino (Šivic-Dular 1992: 61, 72).

V *Slovenski slovnici za občne ljudske šole* je navedeno, da imajo samostalniki, ki poimenujejo moške osebe ali žive stvari, tožilnik enak rodilniku (Končnik 1886: 55). V *Slovenski slovnici za srednje šole* lahko preberemo, da imajo tožilnik ednine enak rodilniku tudi poosebljene stvari, npr. »glej ga štor« (Janežič 1900: 33). V slovnicaх iz leta 1956 oz. 1964 je pri pojasnjevanju sklanjanja moških samostalnikov naveden samostalni^k *duh*, ki ima edninski tožilnik *duha*, kadar pomeni *dušo*, obliko *duh* pa v pomenu 'vonj'. Avtorji še opozarjajo, da je v rabo prišlo »berem Slovenskega poročevalca«, »zdravnik je operiral raka«, vendar hkrati poudarjajo, da je treba reči: »operiral je slepič, in ne slepiča, saj je slepič stvar« (Bajec idr. 1956: 98, Bajec idr. 1964: 143).¹⁰⁹

¹⁰⁸ Od srednjepolskih samostalnikov kategorijo živosti v knjižnem jeziku izkazuje samostalni^k *dekle*, in sicer le kot manj običajno dvojnico (SSKJ²).

¹⁰⁹ P. Weiss opozarja na dobro opažanje kategorije živosti pri jezikoslovcu patru S. Škrabcu, ki zapiše: »Tožilnik imajo imena živih stvari enak rodilniku; to velja tudi, ko je živa stvar že mrtva ali vpodobljena, ali ako se rabi ime žive stvari za naslov knjige ali časopisa. Duh ima Duha, ko pomeni božjo osebo, sicer pa staro le duh. Novejši pisatelji rabijo pa v pomenu živega *Geist* sploh duha in duh le v pomenu *Geruch*« (Škrabec 1994 [1890–1902]: 236, citirano po Weiss 2013: 194).

Po Toporišičevi *Slovenski slovnici* imajo slovnico kategorijo živosti poimenovanja avtomobilov, bolezni, športnih društev, vin, naprav, kart in planetov.¹¹⁰ Kot zadnja je navedena skupina razno, kjer je naveden zgled *imeti zdravega duha* (Toporišič 2000: 277). P. Herrity v svoji slovnici dodaja še stvaritve, poimenovane po njihovih avtorjih (npr. *Rembrandt*), poimenovanja za šahovske figure (npr. *kmet*, *kralj*), gobe (npr. *ciganček*, *goban*, *jurček*, *turek*), nekatera poimenovanja za denar (npr. *tisočak*, *stotak*), nekatera poimenovanja mrtvih oseb oz. živali (npr. *mrtvec*, *pokojniki*, *mrlič*, *mrtvak*) in nekaj posameznih besed (npr. *konjiček*, *metuljček*, *zmač*). Opozarja tudi na pogostost kategorije živosti v otroškem govoru (npr. »noska si obriši«, »daj mi poljubčka«). Dodaja, podobno kot je zapisano že v Janežičevi slovnici, da imajo kategorijo živosti tudi samostalniki, ki sicer označujejo neživo (npr. *štor*), vendar ko opisujejo osebo, dobijo kategorijo živosti, kar ponazarja z zgledoma »izruvat štor« in »poglej tistega štora« (Herrity 2000: 34–35). Na podoben primer opozarja tudi P. Weiss (2013: 196), in sicer kot zgled navaja samostalnik *up*, ki označuje osebo s takimi lastnostmi, da je lahko uspešna. Podoben prenos se lahko pojavi tudi pri samostalniku *talent* (prim. iztočnica *talent* v eSSKJ).

Novejša opažanja v zvezi s kategorijo živosti so navedena v Weiss (2013), kjer avtor poudarja, da imajo kategorijo živosti iz imen bitij tvorjena poimenovanja, druga pa ne, obenem pa opozarja na samostalnik *štefan*, ki nima kategorije živosti,¹¹¹ ter samostalnika *vodnik* in *vodič* v pomenu 'knjiga', ki prav tako ne uveljavljata kategorije živosti. Kategorijo živosti pripiše tudi poimenovanjem časopisov, ki se ujema jo z imeni bitij (npr. *Slovenec*), računalniškim programom, nekaterim pogovornim poimenovanjem vrst kruha (npr. *krjavelj*, *dolenjec*) in sira (npr. *edamec*, *jošt*) ter po telovadnih poimenovanih telovadnim elementom (npr. *pegan*). Opozarja tudi na različno razlaganje pojma bitje, saj je

¹¹⁰ P. Herrity (2000: 34–35) opozarja, da planeti v sodobni knjižni slovenščini nimajo več kategorije živosti, npr. *Vesoljska sonda leti na Saturn*. V SP 2001 je planetom *Mars*, *Saturn* in *Jupiter* pripisana oznaka tudi živ. Tudi J. Toporišič (2003: 229) je opozarjal, da se kategorija živosti pri nebesnih telesih izgublja, ker se zmeraj manj zavedamo prvotne živosti teh poimenovanj.

¹¹¹ Podobno tudi narečna beseda *urban* »steklenica, ki drži štiri ali pet litrov« (SSKJ²: izprazniti urban). O poimenovanju posod po svetnikih Bezljaj (1976–2007: 108).

v SP 2001 *paramecij* obravnavan kot samostalnik s podspolom živosti, medtem ko ga *bacil* in *streptokok* nimata (Weiss 2013: 195–196). Kategorijo živosti imajo lahko tudi nekatera poimenovanja delov telesa, zlasti v povezavi s spolnostjo (npr. *kurec*,¹¹² *lulek*).

Kategorijo živosti navaja tudi *Slovar novejšega besedja slovenskega jezika* (SNB), označena je s kvalifikatorjem *živ*. Slovnični kvalifikator *živosti* je naveden pri 92 iztočnicah. Tovrstno novejša besedja lahko razdelimo v naslednje skupine: (a) samostalniki, ki zaznamujejo živa bitja (*angleški brak*, *beagle*, *bulmastif*, *bulterier*, *haski*, *malamut*, *mastif*, *pekinžan*, *perzijec*, *pitbul*, *podlubnik*, *zlato prinašalec*), (b) priznanja (*goncourt*, *kresnik*), (c) poimenovanja za denar (*cankar*, *čuk*, *plečnik*, *prešeren*), (č) poimenovanja igrač (*furby*, *tamagoči*), (d) prevozna sredstva (*bencinar*, *bencinec*, *falkon*, *jak*, *kamničan*, *oldtajmer*, *piper*, *starodobnik*, *šlepar*, *športnik*, *zelenec*), (e) orožje (*kalašnikov*, *škorpion*), (f) poimenovanja za računalniške programe, napake in razne naprave, pripomočke, priprave (*čarovnik*, *črv*, *hrošč*, *igličar*, *ježek*, *kengurujček*, *maček*, *zaletavček*), (g) posebna bitja (*avatar*, *hobit*, *nezemljan*, *ork*, *poltergeist*, *ropotajoči duh*), (h) samostalniki, ki spadajo v pogovorno slovenščino in so nastali s poenobesedenjem (*alzheimer*, *daljinec*, *eksterec*, *enoprostorec*, *fotokopirec*, *japonec*, *korejec*, *lokalec*, *maturanec*, *minimalec*, *mobilec*,¹¹³ *popravec*), (i) podjetja, družbe, moštva (*evroligaš*, *generik*,¹¹⁴ *globalist*, *operater*), (j) razno (*abraham*, *gregorček*, *italijanček*, *metuljček*, *smajli*, *zimzelenček*).

V SNB torej poleg samostalnikov, ki zaznamujejo živo (poimenovanja za pse in hrošča), izkazujejo kategorijo živosti tudi poimenovanja za priznanja, tvorjena iz poimenovanj bitij (*goncourt*, *kresnik*), poimenovanja za denar, ki so poimenovana po živih bitjih (*cankar*, *čuk*, *plečnik*, *prešeren*),¹¹⁵ poimenovanja igrač, prevoznih sredstev in orožij,

¹¹² V rabi je pogost tudi dvojnični zapis *kurc*, saj se beseda običajno uporablja v neformalnih govornih položajih. Sinonim *kurac* je prevzet. O merilih za razlikovanje med dvojnicami in sinonimi prim. Mirtič in Snoj (2022).

¹¹³ Samostalniku *mobilnik* v SNB ni pripisana slovnična kategorija živosti.

¹¹⁴ *Generik* v pomenu 'farmacevtska družba, ki izdeluje generična zdravila', kar je prevzeto iz nem. *Generikum* (prim. SNB).

¹¹⁵ Poimenovanja za denar v SSKJ² večinoma ne izkazujejo kategorije živosti (npr. *desetak* (SSKJ²: *segel je v žep in mu dal desetak*), *tisočak* (SSKJ²: *zmenjati*

imena računalniških programov in napak, raznih naprav in pripomočkov, ki večinoma izvirajo iz poimenovanj bitij. Precej številno skupino sestavljajo samostalniki, ki so nastali z univerbizacijo ali poenobesedenjem. Pogosti so zlasti v pogovorni slovenščini.¹¹⁶ H kategoriji živosti najverjetneje prispeva besedotvorna pripona *-ec*, ki pomeni tudi vršilca nekega dejanja, torej osebo (prim. Marušič 2006).

Kategorija živosti je predstavljena tudi v novem razlagalnem slovarju eSSKJ, in sicer v razdelku *Izgovor in oblike* znotraj pregibnostno-naglasnih vzorcev (prim. samostalnik *smrček*). Prikazana je tudi v *Sprotnem slovarju slovenskega jezika*, kjer jo lahko najdemo pri pregibnostnih vzorcih (prim. pregibnostni vzorec pri iztočnici *dizelaš*).

Pri četrti moški sklanjatvi se živost izraža s končnico, tožilnik ednine je enak roditelju ednine, pri čemer obstajajo tudi samostalniki, ki te kategorije živosti nimajo (npr. *žvečilni*, lastnoimenski poimenovanja *Gorki* in *Hercegnovi*) (Weiss 2013: 195–196).¹¹⁷

Kategorija živosti je problematika, ki zanima tudi mnogo uporabnikov slovenskega jezika, kar nakazujejo vprašanja v *Jezikovni svetovalnici Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša* (prim. kategorija živosti pri poimenovanju bolezni (Dobrovoljc 2016a); pri jedeh, pripravljenih iz živali, kot so npr. *ligenj*, *losos*, *rakec* (prim. Dobrovoljc in Lengar Verovnik 2019); pri abstraktnih samostalnikih, ki imajo tudi predmetni pomen (Dobrovoljc 2017); pri imenih vzpetin (Dobrovoljc 2016b, 2023a); pri izrazih *pomočnik*, *krmar*, *asistent* v pomenu 'program' (Michelizza 2024)).

Pri obravnavi kategorije živosti se moramo zavedati, da »pomenske skupine samostalnikov s podspolom živosti v slovenskem knjižnem

tisočak)). Pri samostalniku *kovač* je v tretjem pomenu naveden »bankovec ali kovanec za 10 par« z zgledom »dala mi je kovač(a)«. Torej je kategorija živosti navedena kot ena od možnosti.

¹¹⁶ Na tovrstne samostalnike opozarja tudi P. Weiss (2013: 204): »[G]ovorci in pišočji te oblike tvorijo presenetljivo hitro, iznajdljivo in na veliko, so pa gospodarne in tako nenavadne, da jih knjižni jezik ne sprejema, zato ostajajo pogovorne.«

¹¹⁷ To potrjujejo tudi pojavitve v besedilnem korpusu Gigafida (»Pošteno!« je priznala babica, segla z roko v žep in vsakemu dala žvečilni.«; »Barbara je vzela žvečilni in si obrisala solze.«, »Še nekaj stvari je nabrala, ki jih verjetno drugače ne bi, tudi sinku je kupila tisti žvečilni.«, Gigafida, 11. 4. 2015). [podčrtala T. M.]

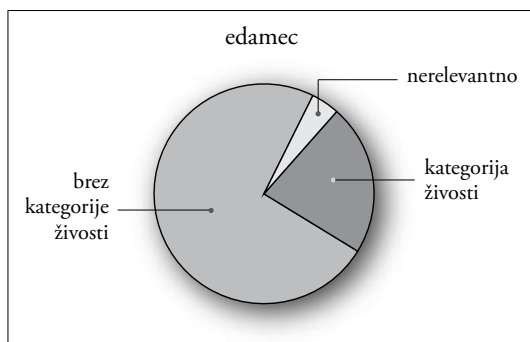
jeziku niso ne strogo zaprte ne poljubno širljive, ampak jim smemo dodajati nove sestavine, ki imajo kategorijo živosti, le previdno, tako rekoč od primera do primera« (Weiss 2013: 194).

5.2.2.1 Opredelitev raziskovalnega vprašanja in izsledki raziskave

Z anketiranjem smo skušali ugotoviti sodobno jezikovno prakso uporabnikov slovenščine pri kategoriji živosti, saj v rabi opazujemo veliko dvojničnosti. Kategorijo živosti smo raziskovali z dvema spletnima raziskavama – v prvi je sodelovalo 408 respondentov (v nadaljevanju je raziskava označena s številko 2), v drugi pa 387 respondentov (v nadaljevanju je raziskava označena s številko 3). Osredinili smo se na kategorijo živosti pri samostalniki *edamec*, *ementaler*, *jošt*, *ementalec*, *trapist*, *ježevec*, *kukmak*, *merlot*, *traminec*, *bolšjak*, *poganjalček*, *poganjalec*, *as* in *popravec*.

Samostalnik *edamec* (1¹¹⁸)¹¹⁹

Neživo obliko je navedlo 74 % respondentov, živo pa 22 % respondentov (nerelevantni odgovori: 4 %).

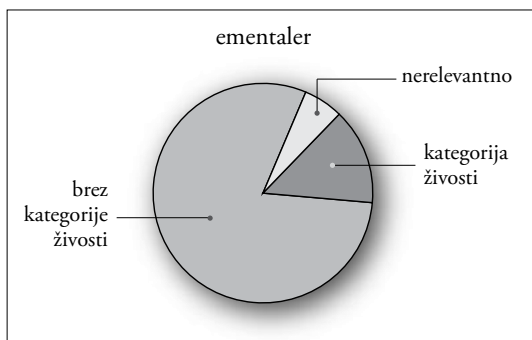
Grafikon 3: Izsledki spletne anketne raziskave pri samostalniku *edamec*.

¹¹⁸ Številka 1 v oklepaju nakazuje, da je bila beseda raziskana v anketi, ki je označena s številko 1, številka 2 pa nakazuje, da je bila beseda raziskana v anketi, ki je označena s številko 2.

¹¹⁹ Poved iz anketnega vprašalnika: *Jed vsebuje koruzo, fižol in _____ (edamec).*

Samostalnik *ementaler* (1)¹²⁰

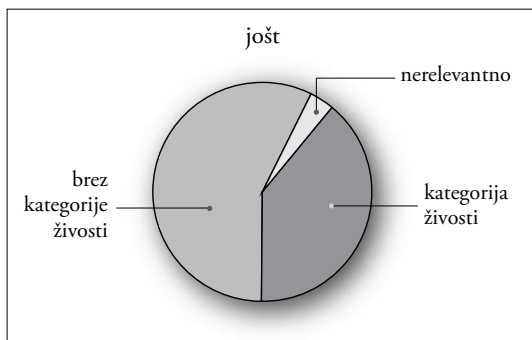
Neživo obliko je izbralo 80 % respondentov, živo pa 14 % (nerelevantni odgovori: 6 %).

Grafikon 4: Izsledki spletne anketne raziskave pri samostalniku *ementaler*.

Samostalnik *jošt* (1)¹²¹

Za obliko brez kategorije živosti se je odločilo 57 % respondentov, za obliko s kategorijo živosti pa 39 % respondentov (nerelevantni odgovori: 4 %).

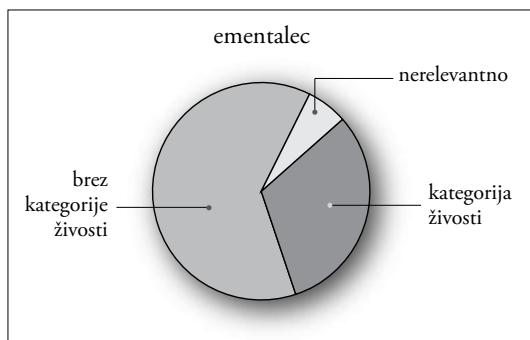
Grafikon 5: Izsledki spletne anketne raziskave pri samostalniku *jošt*.

¹²⁰ Poved iz anketnega vprašalnika: *Kubani zelenjavi je primešal gorčico, _____ (ementaler) in smetano.*

¹²¹ Poved iz anketnega vprašalnika: *Za pripravo jedi potrebujemo gavdo in _____ (jošt).* O kategoriji živosti pri vzpetini *Jošt* prim. Dobrovoljc (2016, 2023).

Samostalnik *ementalec* (1)¹²²

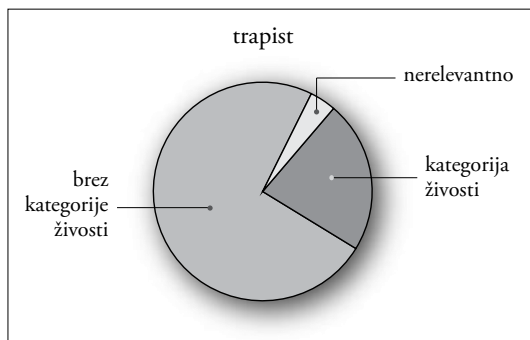
Obliko brez kategorije živosti je navedlo 62 % respondentov, 32 % respondentov pa obliko, ki izkazuje kategorijo živosti (nerelevantni odgovori: 6 %).

Grafikon 6: Izsledki spletne anketne raziskave pri samostalniku *ementalec*.

Samostalnik *trapist* (1)¹²³

Obliko brez kategorije živosti je navedlo 74 % respondentov, obliko s kategorijo živosti pa 22 % respondentov (nerelevantni odgovori: 4 %).

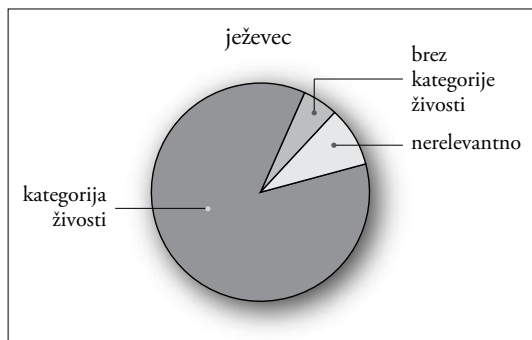
Grafikon 7: Izsledki spletne anketne raziskavi pri samostalniku *trapist*.

¹²² Poved iz anketnega vprašalnika: *Za popoldansko malico si je narezal suho salamo in _____ (ementalec).*

¹²³ Poved iz anketnega vprašalnika: *V topel krompir zmešamo mleko, _____ (trapist) in rumenjaki.*

Samostalnik *ježevec* (1)¹²⁴

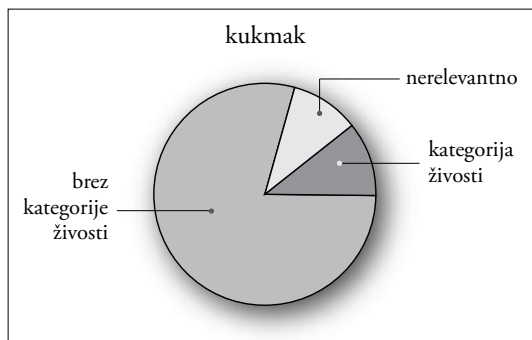
Obliko s kategorijo živosti je navedlo 86 % respondentov, obliko brez kategorije živosti pa 5 % respondentov (nerelevantni odgovori: 9 %).

Grafikon 8: Izsledki spletne anketne raziskave pri samostalniku *ježevec*.

Samostalnik *kukmak* (2)¹²⁵

Obliko brez kategorije živosti je izbralo 79 % respondentov, obliko s kategorijo živosti pa 11 % respondentov (nerelevantni odgovori: 10 %).

Grafikon 9: Izsledki spletne anketne raziskave pri samostalniku *kukmak*.¹²⁶

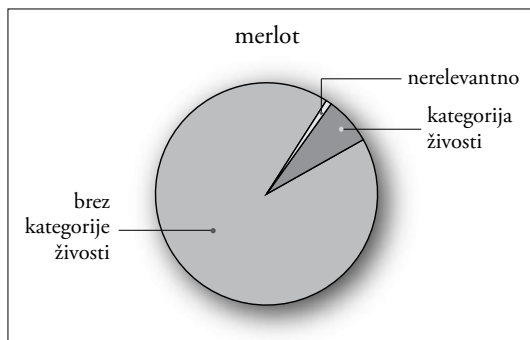
¹²⁴ Poved iz anketnega vprašalnika: *Že nekaj let gobari. Včeraj je našel celo _____ (ježevec).*

¹²⁵ Poved iz anketnega vprašalnika: *Gobarji, ki poznajo _____ (kukmak, ednina), o njegovi uporabi govorijo zelo pohvalno.*

¹²⁶ Pri anketni raziskavi, ki smo jo izvajali v sklopu priprave doktorske disertacije, in smo anketirali 15 uporabnikov slovenskega jezika, se je pri samostalniku *kukmak* za obliko brez kategorije živosti odločilo 12 sodelujočih, za obliko s

Samostalnik *merlot* (2)¹²⁷

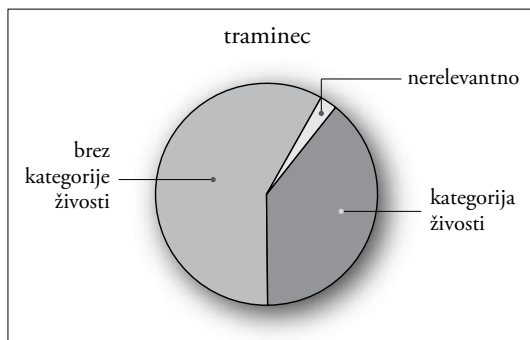
Neživo obliko je izbralo 92 % respondentov, živo pa 7 % respondentov (nerelevantni odgovori: 1 %).

Grafikon 10: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik *merlot*.

Samostalnik *traminec* (2)¹²⁸

Obliko brez kategorije živosti je navedlo 58 % respondentov, obliko s kategorijo živosti pa 39 % respondentov (nerelevantni odgovori: 3 %).

Grafikon 11: Izsledki spletne anketne raziskave pri samostalniku *traminec* v pomenu 'vinska trta'.

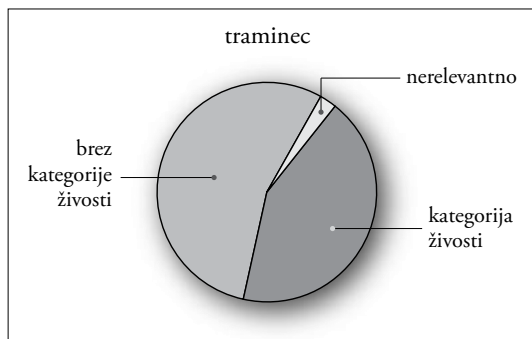
kategorijo živosti pa dva respondenta. En respondent je navedel, da bi sicer uporabil obliko s kategorijo živosti, kot manj pogosto dvojnico pa tudi obliko brez kategorije živosti (prim. Mirtič 2015a: 65).

¹²⁷ Poved iz anketnega vprašalnika: *Najraje pije* _____ (*merlot*, *ednina*).

¹²⁸ Poved iz anketnega vprašalnika (v pomenu 'vinska trta'): *V vinogradu so gojili* _____ (*traminec*, *ednina*).

Samostalnik *traminec* (2)¹²⁹

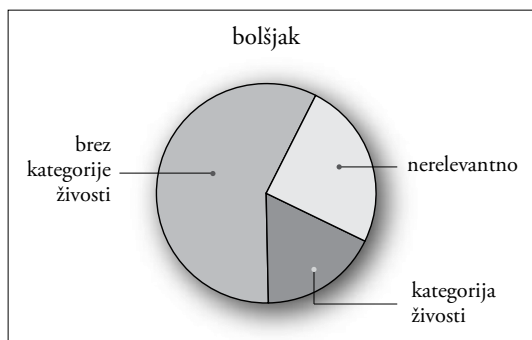
Obliko brez kategorije živosti je navedlo 56 % respondentov, obliko s kategorijo živosti pa 42 % respondentov (nerelevantni odgovori: 3 %).

Grafikon 12: Izsledki spletne anketne raziskave pri samostalniku *traminec* v pomenu 'vino'.

Samostalnik *bolšjak* (1)¹³⁰

Obliko brez kategorije živosti je izbralo 58 % respondentov, obliko s kategorijo živosti pa 17 % respondentov (nerelevantni odgovori: 25 %¹³¹).

Grafikon 13: Izsledki spletne anketne raziskave pri samostalniku *bolšjak*.

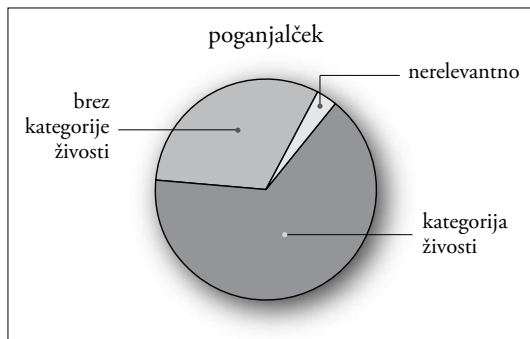
¹²⁹ Poved iz anketnega vprašalnika (v pomenu 'vino'): Za _____ (*traminec*, ednina) lahko rečemo, da ima zanimivo aromo.

¹³⁰ Poved iz anketnega vprašalnika: Pomladni dan je privabil na _____ (*bolšjak*) veliko radovednežev.

¹³¹ Med odgovori je bilo veliko zatipkov, iz katerih je bilo razvidno, da respondent besede ne pozna oz. ne uporablja (npr. *bolšnjaku*, *bošjake*).

Samostalnik *poganjalček* (2)¹³²

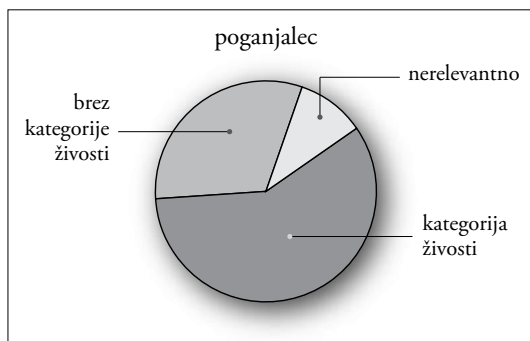
Obliko s kategorijo živosti je navedlo 66 % respondentov, obliko brez kategorije živosti pa 31 % respondentov (nerelevantni odgovori: 3 %).

Grafikon 14: Izsledki spletne anketne raziskave pri samostalniku *poganjalček*.

Samostalnik *poganjalec* (2)¹³³

Obliko s kategorijo živosti je izbralo 59 % respondentov, obliko brez kategorije živosti je navedlo 31 % respondentov (nerelevantni odgovori: 10 %).

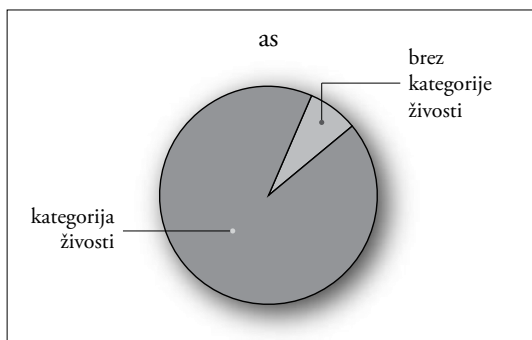
Grafikon 15: Izsledki spletne anketne raziskave pri samostalniku *poganjalec*.

¹³² Poved iz anketnega vprašalnika: Za svojega otroka je izbral _____ (*poganjalček*), ki je bil povsem primerne velikosti.

¹³³ Poved iz anketnega vprašalnika: Za najmlajšega sina je kupil _____ (*poganjalec*).

Samostalnik *as* v pomenu 'igralna karta' (2)¹³⁴

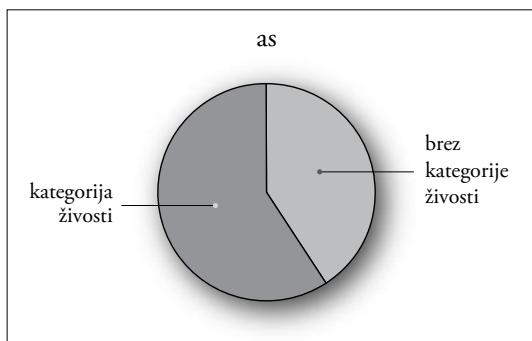
Obliko s kategorije živosti je navedlo 93 % respondentov, obliko brez kategorije živosti pa 7 % respondentov. Nerelevantnih odgovorov ni bilo.

Grafikon 16: Izsledki spletne anketne raziskave pri samostalniku *as* v pomenu 'igralna karta'.

Samostalnik *as* v pomenu 'udarec pri tenisu' (2)¹³⁵

Obliko s kategorijo živosti je izbralo 59 % respondentov, obliko brez kategorije živosti pa 41 % respondentov. Nerelevantnih odgovorov ni bilo.

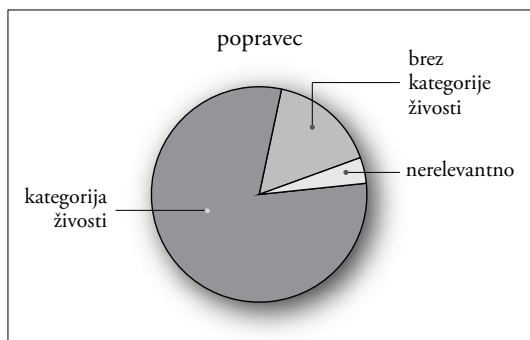
Grafikon 17: Izsledki spletne anketne raziskave pri samostalniku *as* v pomenu 'udarec pri tenisu'.

¹³⁴ Poved iz anketnega vprašalnika (v pomenu 'igralna karta'): *Pri delitvi kart je dobil _____ (as, ednina) in damo.*

¹³⁵ Poved iz anketnega vprašalnika (v pomenu 'udarec pri tenisu'): *Že pri svojem prvem servisu je dosegel _____ (as, ednina).*

Samostalnik *popravec* (1)¹³⁶

Obliko s kategorijo živosti je napisalo 80 % respondentov, 16 % respondentov pa je navedlo obliko brez kategorije živosti (nerelevantni odgovori: 4 %).

Grafikon 18: Izsledki spletne anketne raziskave pri samostalniku *popravec*.

5.2.2.2 Razprava

V anketno raziskavo smo vključili 14 različnih samostalnikov oz. pomenov izbranih samostalnikov.

	živo	neživo	nerelevantno
edamec	22 %	74 %	4 %
ementaler	14 %	80 %	8 %
jošt	39 %	57 %	4 %
ementalec	32 %	62 %	6 %
trapist	22 %	74 %	4 %
ježevce	86 %	5 %	9 %
kukmak	11 %	79 %	10 %
merlot	7 %	92 %	1 %
traminec ('trta')	39 %	58 %	3 %
traminec ('vino')	42 %	56 %	3 %
bolšjak	17 %	58 %	25 %

¹³⁶ Besedo uporabljamo v neformalnih govornih položajih. Poved iz anketnega vprašalnika: *Miha ima vsako leto _____ (popravec) iz matematike.*

	živo	neživo	nerelevantno
poganjalček	66 %	31 %	3 %
poganjalec	59 %	31 %	10 %
as ('igralna karta')	93 %	7 %	/
as ('udarec pri tenisu')	59 %	41 %	/
popravec	80 %	16 %	4 %

Preglednica 5: Izsledki anketne raziskave pri posameznih samostalnikih.

Pomenske skupine samostalnikov, ki izkazujejo kategorijo živosti, so zelo raznolike, raznolika pa je tudi dejanska realizacija kategorije živosti znotraj teh pomenskih skupin. Pri vseh obravnavanih petih poimenovanjih za sire (*edamec*, *ementaler*, *jošt*, *ementalec* in *trapist*) se je več respondentov odločalo za neživo obliko. Živo obliko je največ respondentov izbralo pri samostalniku *jošt*, saj izhaja iz moškega osebnege imena in se govorci zavedajo živosti podstavne besede, kar pogosto spodbuja uveljavljanje kategorije živosti. Prav tako se raznolikost kaže pri samostalnikih, ki poimenujejo gobe. V raziskavo sta bila vključena dva tovrstna samostalnika: *ježevec* in *kukmak*. Pri samostalniku *ježevec* prevladuje kategorija živosti, pri samostalniku *kukmak* pa se je za kategorijo živosti odločilo le 11 % respondentov.

Na uveljavljenost kategorije živosti pri samostalniku *ježevec* vpliva tako pregibanje samostalnika *ježevec* v pomenu živega bitja kot tudi besedotvorna pripona *-ec* (prim. *ježevec*). Kljub temu da pripona *-ec* praviloma spodbuja uveljavljanje kategorije živosti, pa primera *edamec* in *ementalec*, pri katerih se je večina respondentov odločila za neživo obliko, potrjujeta, da sama pripona ni dovolj, če v zavesti govorečih ni prisotno, da gre prvotno za prebivalsko ime.¹³⁷ Večjo nagnjenost samostalnikov s pripono *-ec* h kategoriji živosti potrjuje tudi poimenovanje za vino in trto *traminec*, saj se je za živo obliko odločilo 39 % oz. 42 % respondentov, pri samostalniku *merlot* pa zgolj 7 % sodelujočih.¹³⁸

¹³⁷ Prebivalsko ime *Emmentalec* je navedeno v SP 2001. Za kakršno koli drugo tvorbo prebivalskih imen iz imen *Edam* in *Emmental* ni potrditev v gradivu.

¹³⁸ Čeprav se razlikovanje med priponama *-nik* za neživo in *-ec* za živo, kot ga je uvedel pravopis leta 1962, v rabi ne potrjuje (Dobrovoljc in Snoj 2018).

Usmerjenost h kategoriji živosti potrjujejo tudi druge pripone, ki sicer tvorijo prebivalska imena (prim. *jeruzalemčan*, *bizeljčan*).

Pri samostalniku *as* se zdi, da na izbiro kategorije živosti vpliva tudi pogostost rabe, saj samostalnik v pomenu 'igralna karta' izkazuje kategorijo živosti v 93 % odgovorov, samostalnik *as* v pomenu 'udarec pri tenisu' pa zgolj v 59 % odgovorov. Kategorijo živosti izkazujeta tudi samostalnika *poganjalček* in *poganjalec*, na kar verjetno vplivata tako priponi *-ek* in *-ec* kot tudi dejstvo, da se leksema pogosto uporablja v otroškem govoru, za katerega je že v osnovi značilna kategorija živosti. Prav tako lahko tudi pri samostalniku *popravec*, ki je nastal z univerbizacijo, pogosto izraženo uveljavljanje živosti pojasnimo s pripono *-ec* in rabo v neformalnem oz. manj formalnem govornem položaju, kjer je kategorija živosti pogostejša kot v formalnih govornih položajih.

5.2.3 Podaljševanje osnove v stranskih sklonih s soglasnikom *n*

V Janežičevi slovnici je podaljševanje osnove s soglasnikom *n* v stranskih sklonih omenjeno pri moški sklanjatvi, in sicer pri obravnavi neobstojnega polglasnika v osnovi. V opombi je med drugim navedeno: »Krivo je govoriti in pisati: *krempelj – krempeljna*, *brencelj – brenceljna*, *tempelj – tempeljna*. Namesto: *apostelj – aposteljna* govori in piši *apostelj – apostelja* ali *apostol apostola*« (Janežič 1900: 34). M. Pleteršnik v *Slovensko-nemškem slovarju* pri vseh teh samostalnikih prepozna le pregibanje brez podaljševanja osnove (npr. *brencelj brenclja*, *krempelj kremplja*), pri samostalniku *apostelj* je navedena roditeljska oblika *apostelja*, med oklepajema pa tudi oblika s podaljšano osnovo (nav. *-taljna*). Podobno je obravnavan tudi samostalnik *butelj*.

V Breznikovi *Slovenski slovnici za srednje šole* je samostalnikom *brencelj*, *kapitelj*, *krempelj*, *rabelj*, *škratelj* in *tempelj* pripisano tako pregibanje s podaljševanjem osnove kot brez podaljševanja. Pri samostalnikih *apostelj*, *butelj*, *kembelj*, *mandelj* in *nagelj* je predvideno le pregibanje s podaljševanjem osnove, pri čemer je pri samostalniku *apostelj* navedena tudi dvojnica *apostol apostola* (Breznik 1916: 74, Breznik 1934: 75–76). Tudi v slovnica iz leta 1956 oz. 1964 je navedeno, da določa-

ni samostalniki, ki se končujejo na *lj*, v stranskih sklonih podaljšujejo osnovo (npr. *butelj buteljna*, *datelj dateljna*, *mandelj mandeljna*, *nagelj nageljna*), pri samostalniku *škratelj* pa je prikazana dvojnica (*škratlja* ali *škrateljna*) (Bajec idr. 1956: 99, Bajec idr. 1964: 144). V Toporišičevi *Slovenski slovnici* je podaljševanje osnove s soglasnikom *n* omenjeno pri premenah osnov prve moške sklanjatve, kjer je naveden primer *nagelj nageljna*. Znotraj iste skupine je obravnavana tudi pogovorna oblika samostalnika *Francelj Franceljna* (Toporišič 2000: 280).

Samostalnikov moškega spola, ki v stranskih sklonih podaljšujejo osnovo s soglasnikom *n*, je v knjižni slovenščini malo. Vsi tovrstni samostalniki, ki so uvrščeni v SSKJ², se končujejo na *-elj*, razen samostalnika *papá*. V novejšem besedju podaljševanje osnove s soglasnikom *n* ni produktivno, SNB ne prinaša nobenega takega samostalnika. V *Sprotnem slovarju slovenskega jezika* se podaljševanje z *n* pojavlja pri samostalniku *runkelj*, ki se uporablja v neformalnih govornih položajih. V slovenskih narečjih je tovrstno podaljševanje osnove pogostejše.¹³⁹

pregibanje	zgledi (SSKJ ²)
-na	apostelj, dakelj, fokselj, kapelj, kapselj, nagelj, nudelj, popelj, remelj
-na in -Clja ¹⁴⁰	datelj, kavelj 'domiseln moški', krancelj, mandelj, pajkelj, pajzelj, runkelj, šimelj, škrapelj
-na tudi -Clja	buhtelj, bukselj, butelj, kancelj, knedelj, krancelj, kripelj, parkelj 'hudič', škratelj, trotelj
-Clja in -na	bruncelj, firkelj, forželj, frakelj, meželj, pikelj, pudelj 'pes' in 'prodajna miza', ravšelj, stradelj
-Clja tudi -na	bingelj, čampelj, durgelj, fajgelj, gepelj, karželj, kembelj, klekelj, kvargelj, mavželj, punkelj, robicelj, šarkelj, šartelj, škrpetelj, štrboncelj, štrudelj, tajselj, žajbelj
-Clja stil. -na	možicelj

Preglednica 6: Samostalniki, ki v SSKJ² izkazujejo podaljševanje osnove s soglasnikom *n*.

¹³⁹ Denimo v šentrupertskega vzhodnodolenjskem govoru poznajo podaljšavo osnove s soglasnikom *n* vsi večzložni samostalniki, ki se končujejo na *-l* (prim. Smole 1994: 95). Podobno tudi v govoru Kroke na Gorenjskem (prim. Škofic 1996: 137; Škofic 2019: 90).

¹⁴⁰ »C« označuje poljubni soglasnik (npr. *-clja*, *-tlja*).

Samostalniki, ki v knjižni slovenščini podaljšujejo osnovo s soglasnikom *n*, so večinoma prevzeti iz nemščine. Mnogo zgoraj navedenih samostalnikov se v sodobni knjižni slovenščini ne uporablja več (npr. *apostelj*, *ravšelj*, *durgelj*, *meželj*) ali pa je zastarel samo kak njihov pomen (npr. *šimelj*). Veliko teh samostalnikov je značilnih za pogovorno obarvana besedila oz. neformalne govorne položaje (npr. *bingelj*, *knedelj*, *krancelj*, *nudelj*, *pajzelj*, *remelj*), nekaj takih samostalnikov je (lahko) tudi ekspresivno zaznamovanih (npr. *buksej*, *butelj*, *kripelj*, *možicelj*, *trotelj*; *škratelj*), lahko pa so tudi del nevtralnega besedja knjižnega jezika (npr. *datelj*, *karželj*, *mandelj*, *nagelj*, *popelj*, *žajbelj*), pri čemer sklanjanje s podaljševanjem osnove s soglasnikom *n* največkrat predstavlja le eno od dveh možnosti pregibanja.

Tudi P. Herrity navaja, da osnovo s soglasnikom *n* podaljšujejo večinoma samostalniki, prevzeti iz nemščine (npr. *datelj*, *nagelj*, *mandelj*, *parkelj*; *Francelj*),¹⁴¹ hkrati pa opozarja tudi na samostalnika *parkelj*, kjer ima lahko pregibanje tudi pomenskorazločevalno vrednost (prim. Mirtič 2019b). V nadaljevanju navaja, da razen samostalnika *nagelj* in *Francelj* vsi dopuščajo tudi možnost pregibanja brez podaljšave osnove, in dodaja, da se oblike z dodatnim soglasnikom *n* rabijo zlasti v govorjenem jeziku (Herrity 2000: 47). V sodobni knjižni slovenščini se tudi pri samostalniku *nagelj* vse bolj uveljavlja pregibanje brez podaljševanja osnove (prim. iztočnica *nagelj* v ePravopisu).¹⁴²

5.2.3.1 Opredelitev raziskovalnega vprašanja in izsledki raziskave

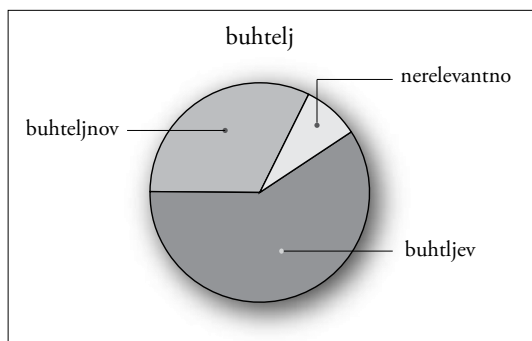
Podaljševanje osnove s soglasnikom *n* smo raziskovali z dvema spletnima raziskavama – v prvi je sodelovalo 408 respondentov (v nadaljevanju je raziskava označena s številko 2), v drugi pa 387 respondentov (v nadaljevanju je raziskava označena s številko 3) (prim. razdelek 5.1.1). Osredinili smo se na podaljševanje osnove s soglasnikom *n* pri samostalnikih *buhtelj*, *datelj*, *klekelj* in *pudelj*.

¹⁴¹ Med te samostalnike uvršča tudi samostalnik *butelj*, ki pa ni prevzet (prim. iztočnica *butelj*, SES).

¹⁴² SP 2001 pri samostalniku *nagelj* navaja prednostno pregibanje brez podaljševanja osnove, SSKJ in SSKJ² navajata samo pregibanje s podaljševanjem osnove.

Samostalnik *buhtelj* (1)¹⁴³

Obliko brez podaljšane osnove je navedlo 56 % respondentov, 30 % respondentov pa je samostalnik v stranskem sklonu podaljšalo s soglasnikom *n* (nerelevantni odgovori: 14 %). Med nerelevantnimi odgovori je bil pogost zapis *buhteljev*, saj se je zanj odločilo 21 respondentov.

Grafikon 19: Izsledki spletne anketne raziskave pri samostalniku *buhtelj*.¹⁴⁴

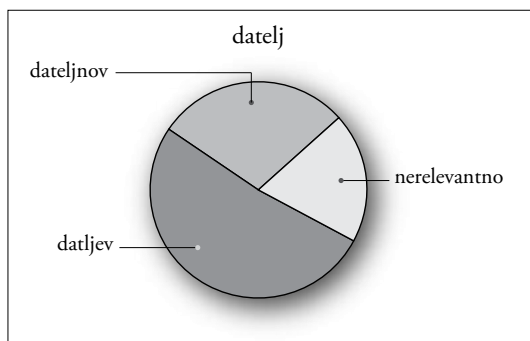
Samostalnik *datelj* (1)¹⁴⁵

Obliko brez podaljšave osnove je izbralo 52 % respondentov, obliko s podaljšavo osnove pa 29 % respondentov (nerelevantni odgovori: 19 %). Med nerelevantnimi odgovori je bila pogosta oblika *dateljev*, saj se je zanj odločilo 46 respondentov.

¹⁴³ Poved iz anketnega vprašalnika: *Včeraj je spekel dve škatli* _____ (*buhtelj*).

¹⁴⁴ Pri anketni raziskavi, ki smo jo izvajali v sklopu priprave doktorske disertacije in pri kateri smo anketirali 15 uporabnikov slovenskega jezika, se je pri samostalniku *buhtelj* za pregibanje s podaljševanjem osnove odločilo 8 respondentov, za pregibanje brez podaljševanja pa 7 respondentov (prim. Mirtič 2015a: 70).

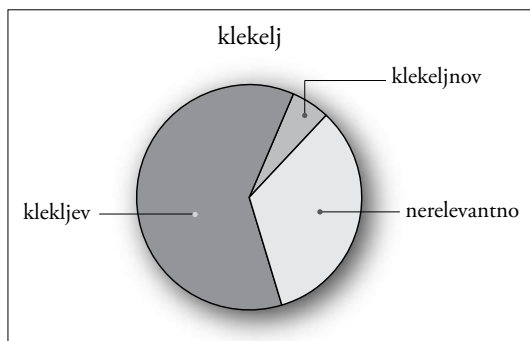
¹⁴⁵ Poved iz anketnega vprašalnika: *Na palmi je bilo veliko* _____ (*datelj*).

Grafikon 20: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik *dateľ*.¹⁴⁶

Samostalnik *klekelj* (1)¹⁴⁷

Obliko brez podaljšave je izbralo 61 % respondentov, 6 % respondentov pa je navedlo obliko s podaljšano osnovo (nerelevantni odgovori: 33 %). Med nerelevantnimi odgovori je bil pogost odgovor *klekelj*, saj ga je navedlo 86 respondentov.

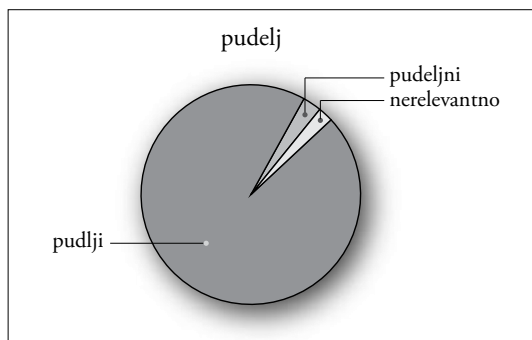
Grafikon 21: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik *klekelj*.

¹⁴⁶ Pri anketni raziskavi, ki smo jo izvajali v sklopu priprave doktorske disertacije in pri kateri smo anketirali 15 uporabnikov slovenskega jezika, se je pri samostalniku *dateľ* za pregibanje s podaljševanjem osnove odločilo 6 respondentov, za pregibanje brez podaljševanja pa 9 respondentov (prim. Mirtič 2015a: 70).

¹⁴⁷ Poved iz anketnega vprašalnika: *Tako spretno je sukal pet parov _____ (klekelj), da je pod njegovimi prsti nastala čudovita idrijska čipka.*

Samostalnik *pudelj* (2)¹⁴⁸

Obliko brez podaljšave osnove je navedlo 95 % respondentov, obliko s podaljšano osnovo pa 3 % respondentov (nerelevantni odgovori: 2 %).

Grafikon 22: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik *pudelj*.

5.2.3.2 Razprava

Izsledki raziskave podaljševanja osnove s soglasnikom *n* pri štirih obravnavanih samostalnikih potrjujejo, da podaljševanje s soglasnikom *n* v sodobni knjižni slovenščini ni produktivno (prim. Mirtič 2019b). Pri samostalnikih *buhtelj* in *datelj* se podaljševanje pojavlja najpogosteje, navedlo ju je 30 % oz. 29 % respondentov.

	brez podaljšave	s podaljšavo	nerelevantno
buhtelj	56 %	30 %	14 %
datelj	52 %	29 %	19 %
klekelj	61 %	6 %	33 %
pudelj	95 %	3 %	6 %

Preglednica 7: Izsledki anketnih spletnih raziskav o podaljševanju osnove s soglasnikom *n*.

¹⁴⁸ Poved iz anketnega vprašalnika: *Na znanem ameriškem tekmovalstvu je med salonskimi _____ (pudelj) zmagal psiček z nenavadnim imenom.*

Med nerelevantnimi odgovori sta bili pogosti tudi obliki brez podaljševanja osnove in obenem brez izpada polglasnika (npr. *buh-teljev* in *dateljev*). Tovrstno pregibanje je najverjetneje nastalo pod vplivom samostalnikov s priponama *-(a)telj*, *-(i)telj*, ki izkazujejo vršilce dejanja (npr. *izdajatelj*, *predavatelj*, *gostitelj*, *izumitelj*). Na nastanek te oblike je lahko vplivala tudi splošna neproduktivnost podaljševanja z *n* v sodobni knjižni slovenščini in nastanek težje izgovorljivih sklopov ob izpadu polglasnika. Tovrstne oblike so zabeležene že v nekaterih starejših priročnikih (npr. Pleteršnikov slovar, iztočnica *apostelj*).

5.2.4 Podaljševanje osnove v stranskih sklonih s soglasnikom *j* pri samostalnikih z osnovo na *r*

Občnoimenski samostalniki moškega spola podaljšujejo osnovo s soglasnikom *j*, če se končujejo na samoglasnik, ki je lahko naglašen (npr. *abonmá abonmája*) ali nenaglašen (prim. *sudóku sudókujá*), ter soglasnik *r*.

Samostalniki prve moške sklanjatve, ki se v imenovalniku ednine končujejo na *r*, lahko v stranskih sklonih izkazujejo dvojnični pregibnostno-naglasni vzorec. Do dvojničnosti je prišlo zaradi razvoja prasllovanskega mehkega *r*, ki se je v položaju pred samoglasniki oblikoval v glasovno zaporedje *rj*, v izglasju in v položaju pred soglasniki pa je otrdel (Šekli 2018: 129).

Samostalniki s prasllovanskim trdim in mehkim izglasnim *r* so v imenovalniku ednine sovpadli. Nove tvorjenke in prevzete besede se tako sklanjajo po različnih sklanjatvenih vzorcih, pogosto prihaja tudi do dvojničnosti. Pri nekaterih samostalnikih je lahko vrsta pregibanja tudi pomenskorazločevalna lastnost (npr. samostalnik *okvir*) (Mirtič 2016a). Na izbiro sklanjatvenega vzorca pogosto vpliva tudi število zlogov. Enozložni samostalniki redkeje podaljšujejo osnovo z *j*, zato se tudi samostalnika *ar* in *hektar* sklanjata različno. Pri samostalniku *ar* se podaljševanje osnove s soglasnikom *j* ne uveljavlja, pri samostalniku *hektar* pa se pojavlja dvojnično pregibanje, pri čemer je pregibanje s po-

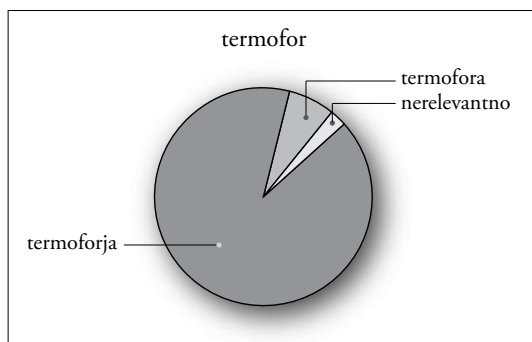
daljševanjem osnove v sodobni slovenščini pogostejše (Mirtič 2018b). Sklanjanje brez podaljšave je torej lahko nastalo pod vplivom enozložnice *ar*.¹⁴⁹

5.2.4.1 Opredelitev raziskovalnega vprašanja in izsledki raziskave

Z raziskavo smo skušali ugotoviti uveljavljenost podaljševanja s soglasnikom *j* pri samostalnikih *termofor*, *fluor*, *fosfor*, *lemur*, *bager* in *seter*.

Samostalnik *termofor* (1)¹⁵⁰

Za podaljšanje osnove v stranskih sklonih se je odločilo 90 % respondentov, 7 % respondentov pa je samostalnik pregibalo brez podaljševanja osnove (nerelevantni odgovori: 3 %).

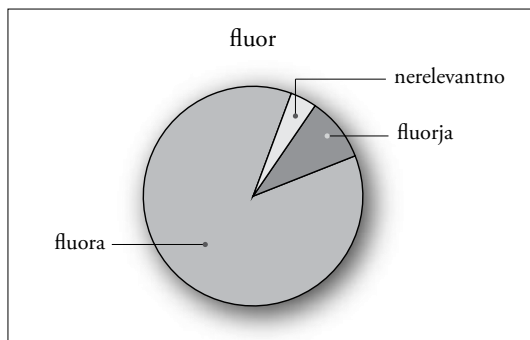
Grafikon 23: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik *termofor*.

¹⁴⁹ V korpusu Gigafida 2.0 ima roditeljska oblika *hektara* 1238 potrditev, roditeljska oblika *hektarja* pa 2259 potrditev. V korpusu MetaFida ima oblika *hektara* 2233 potrditev, oblika *hektarja* pa 4898 potrditev (18. 1. 2025).

¹⁵⁰ Poved iz anketnega vprašalnika: *Ob vznožju postelje ležita dva _____ (termofor).*

Samostalnik *fluor* (2)¹⁵¹

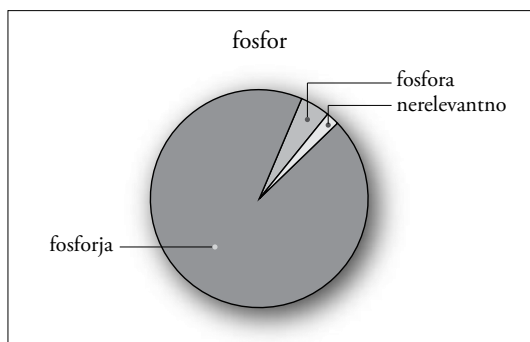
Obliko brez podaljšane osnove je navedlo 86 % respondentov, 10 % respondentov pa je izbralo obliko s podaljšano osnovo (nerelevantni odgovori: 4 %).

Grafikon 24: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik *fluor*.

Samostalnik *fosfor* (2)¹⁵²

Za podaljšanje osnove v stranskih sklonih se je odločilo 94 % respondentov, 4 % respondentov pa se je odločilo za sklanjanje brez podaljševanja osnove (nerelevantni odgovori: 2 %).

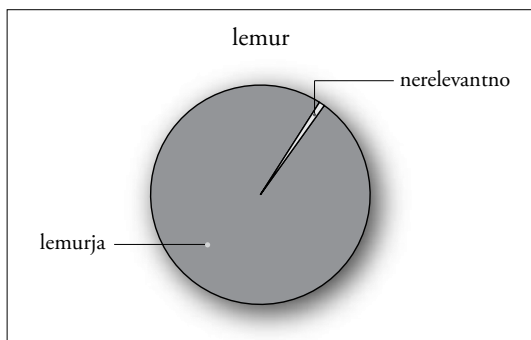
Grafikon 25: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik *fosfor*.

¹⁵¹ Poved iz anketnega vprašalnika: *Svetovna zdravstvena organizacija je objavila, da lahko prevelike količine _____ (fluor) v pitni vodi povzročijo resne zdravstvene težave.*

¹⁵² Poved iz anketnega vprašalnika: *Kosmulja potrebuje za rast veliko _____ (fosfor) in rodovitna tla.*

Samostalnik *lemur* (2)¹⁵³

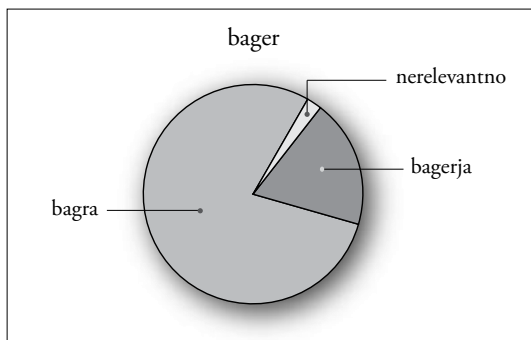
Obliko s podaljšano osnovo je navedlo 99 % respondentov. Nihče ni navedel oblike brez podaljšane osnove (nerelevantni odgovori: 1 %).

Grafikon 26: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik *lemur*.

Samostalnik *bager* (1)¹⁵⁴

Pregibanje brez podaljševanja osnove je izbralo 80 % respondentov, 19 % respondentov pa je samostalnik pregibalo s podaljševanjem osnove (nerelevantni odgovori: 2 %).

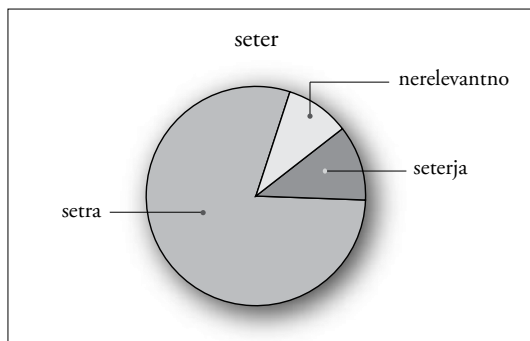
Grafikon 27: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik *bager*.

¹⁵³ Poved iz anketnega vprašalnika: *Opazovali smo _____ (lemur) z Madagaskarja s čudovitim repom.*

¹⁵⁴ Poved iz anketnega vprašalnika: *Sprejeli so sklep o nakupu novega _____ (bager).*

Samostalnik *seter* (2)¹⁵⁵

Obliko brez podaljševanja osnove je navedlo 79 % respondentov, 11 % respondentov pa je izbralo obliko s podaljševanjem osnove (nerelevantni odgovori: 10 %).

Grafikon 28: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik *seter*.

5.2.4.2 Razprava

Izsledki raziskave pri samostalnikih *termofor*, *fosfor* in *lemur* potrjujejo produktivnost podaljševanja osnove s soglasnikom *j* v sodobni knjižni slovenščini. V starejših jezikovnih priročnikih (prim. SSKJ, SP 2001, SSKJ²) sta pri samostalniku *termofor* obe možnosti pregibanja navedeni kot enakovredni, danes pa prevladuje pregibanje s podaljševanjem osnove (prim. eSSKJ). Pri samostalnikih *fosfor* in *lemur* je tudi v starejših priročnikih pregibanje s podaljševanjem osnove obravnavano kot prednostno. Pri samostalniku *fluor* se je večina respondentov odločila za pregibanje z nepodaljšano osnovo, kar bi lahko bil vpliv enozložnice *klor*, kjer se podaljševanje ne uveljavlja. V hitrem govoru namreč besedo *fluor* pogosto izgovarjamo enozložno. Pri enozložnicah je sicer podaljševanje osnove z *j* redko.

¹⁵⁵ Poved iz anketnega vprašalnika: *Zvečer je peljala svojega angleškega _____ (seter) na sprehod.*

	s podaljšavo	brez podaljšave	nerelevantno
termofo r	90 %	7 %	3 %
fluor	10 %	86 %	4 %
fosfor	94 %	4 %	2 %
lemur	99 %	/	1 %
bager	19 %	80 %	2 %
seter	11 %	79 %	10 %

Preglednica 8: Izsledki anketnih spletnih raziskav
o podaljševanju osnove s soglasnikom *j*.

Posebno skupino samostalnikov predstavljata prevzeta¹⁵⁶ samostalnika *bager* in *seter*, kjer se je za pregibanje brez podaljšave odločilo 80 % oz. 79 % respondentov. Če se osnova ne podaljšuje, prihaja do odpada polglasnika. Podoben tip samostalnikov, kot sta *seter* in *bager*, je tudi lastnoimenski samostalni *Hofer* (kot stvarno ime ali ime osebe), ki pa se v rabi prednostno pregiba s podaljševanjem osnove (*Hofer Hoferja*), pojavlja pa se tudi pregibanje brez podaljševanja osnove (*Hofer Hofra*). Tovrstna dvojničnost se pojavlja tudi pri sklanjanju samostalnika *Viber* (prim. Pravopis 8.0, člen 50).

5.2.5 Podaljševanje osnove z morfemom *-ov-* v dvojini in množini

Podaljševanje osnove z vedno naglašenim morfemom *-ov-* pri samostalnikih prve moške sklanjatve v dvojskih in množinskih sklonskih oblikah izkazuje mnogo dvojničnosti. Običajno ga povezujemo s samostalniki, ki imajo v imenovalniku ednine enozložno cirkumflektirano osnovo, in samostalniki, ki v rodilniku ednine izkazujejo končnico nekdanje kratke *u*-jevske sklanjatve.

Morfem *-ov-* se je najprej pojavil v imenovalniku množine nekatereh samostalnikov praslovanskega naglasnega tipa *c*, in sicer v konča-

¹⁵⁶ Samostalni *bager* je prevzet iz nemščine, samostalni *seter* iz angleščine (prim. SES).

ju¹⁵⁷ -ovi (prim. Ramovš 1952: 44; Šivic-Dular 1992: 64; Šekli 2003: 43–44), nato je prodril v ostale množinske in dvojske sklone.¹⁵⁸ V Toporiščevi *Slovenski slovnici* je navedeno, da naj bi osnovo podaljševalo okoli osemdeset samostalnikov, ki so v imenovalniku ednine enozložni, razen samostalnika *veter* in tvorjenk iz teh enozložnih samostalnikov, kot npr. *lažibog*, *polbog*. J. Toporišič tudi izpostavlja, da je v dvojini nepodaljšana osnova dokaj pogosta. Med navedenimi tovrstnimi samostalniki je tudi samostalnik *žleb* (prim. Toporišič 2000: 216). Tudi P. Herrity v svoji slovnici predpostavlja, da sodobna knjižna slovenščina izkazuje več kratkih oblik v dvojini kot množini, kot zgleđa pa navede samostalnika *pas* in *most* (Herrity 2000: 48–49).

Sledeča raziskava dopolnjuje raziskavo, ki je bila objavljena v doktorski disertaciji z drugačno metodologijo in na manjšem številu respondentov (prim. Mirtič 2015a, 2016b), in kaže, da je podaljševanje osnove z morfemom -ov- bolj običajno za množinske sklonske oblike, saj v množini skoraj ne prihaja do omahovanja. V dvojini je omahovanje med obema možnostma več. Pri samostalniku *val* podaljševanje osnove z morfemom -ov- služi tudi za ločevanje besednega pomena. V pomenu 'velika množica česa, ki se pojavi naenkrat' so v dvojini pogostejše kratke oblike. V tej raziskavi so se pri samostalniku *volk* v dvojini, ko je bil samostalnik uporabljen takoj za števnikom *dva*,¹⁵⁹ za kratko obliko odločili trije respondenti, dvanajst respondentov pa je napisalo dolgo obliko. Ko sta med števnikom *dva* in samostalnikom *volk* stali dve pridevniški besedi, so se za kratko obliko odločili štirje respondenti, za dolgo obliko pa enajst respondentov.

¹⁵⁷ Izraz končaj razumemo kot konec besede in ne kot končnico ali pripono.

¹⁵⁸ V češčini nekdanjo kratko *u*-jevsko sklanjatev odraža končaj -ovi v dajalniku in mestniku ednine pri trdem sklanjatvene vzorcu samostalnikov, ki poimenujejo osebe. Pri mehkeem sklanjatvenem vzorcu je običajnejša končnica -i, razen pri lastnih imenih. V ta sklanjatveni tip je končaj -ovi prodril pozno, saj bi sicer prišlo do preglašja (Šivic-Dular 1992: 79). Samostalniki, ki se sklanjajo po vzoru *předseda*, imajo v dajalniku in mestniku ednine le končnico -ovi (npr. *houslista*, *Honza*; prim. *Spletni jezikovni priročnik*).

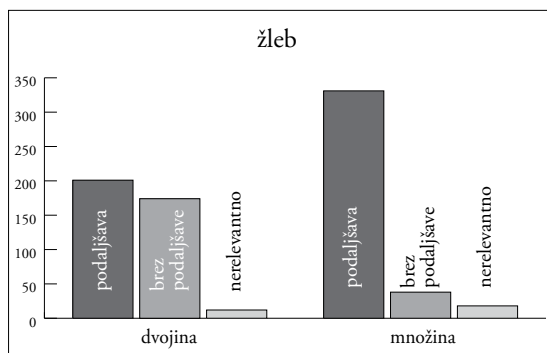
¹⁵⁹ Poved iz anketnega vprašalnika: *Zunaj sta zacvilila dva _____ (volk)*.

5.2.5.1 Opredelitev raziskovalnega vprašanja in izsledki raziskave

Na osnovi pregibanja samostalnikov *volk* in *žleb* smo skušali ugotoviti, ali se kratke oblike (brez dodanega morfema *ov*) pogosteje pojavljajo v dvojini kot množini. V SSKJ² je pri samostalniku *volk* v zaglavju navedena množinska oblika *volkovi*, v SP 2001 pa je podaljševanje osnove navedeno tako v dvojskih kot množinskih oblikah.¹⁶⁰ Pri samostalniku *žleb* je v SSKJ² v zaglavju poleg množinske oblike *žlebovi* navedena tudi oblika *žlebi*, v SP 2001 pa so tako v dvojini kot množini predvidene zgolj oblike s podaljšavo.

Samostalnik *žleb* (3)¹⁶¹

V dvojini je osnovo podaljšalo 52 % respondentov, obliko brez podaljšave pa je navedlo 45 % respondentov. V množini je osnovo podaljšalo 85 % respondentov, obliko brez podaljšave je navedlo 10 % respondentov.

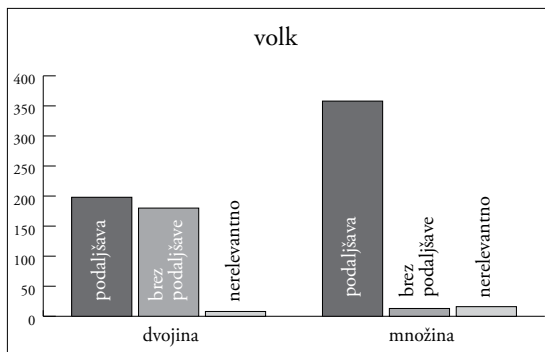
Grafikon 29: Primerjalni prikaz podaljševanja z morfemom *-ov-* v dvojini in množini za samostalnik *žleb*.

¹⁶⁰ Priimek *Volk* v dvojini in množini izkazuje le oblike brez podaljšave osnove (prim. ePravopis, iztočnica *Volk*).

¹⁶¹ Povedi iz anketnega vprašalnika: *Namestili smo* _____ (*žleb*, množina) *in snegobrane. Namestili so dva* _____ (*žleb*, dvojina) *in tri cevi.*

Samostalnik *volk* (3)¹⁶²

V dvojini je osnovo podaljšalo 51 % respondentov, obliko brez podaljšave je navedlo 47 % respondentov. V množini je osnovo podaljšalo 93 % respondentov, 3 % respondentov je navedlo obliko brez podaljšave.

Grafikon 30: Primerjalni prikaz podaljševanja z morfemom *-ov-* v dvojini in množini za samostalnik *volk*.

5.2.5.2 Razprava

Respondenti so se v množini pri obeh obravnavanih samostalnikih večinsko odločali za dolge oblike, v dvojini pa se je tako pri samostalniku *volk* kot pri samostalniku *žleb* približno polovica respondentov odločila za kratke oblike, polovica pa za dolge oblike. Pri samostalniku *žleb* je dolgo obliko izbralo 52 % respondentov, kratko pa 45 % respondentov. Pri samostalniku *volk* je v dvojini dolgo obliko izbralo 51 % respondentov, kratko obliko pa 47 % respondentov. Tudi po tej raziskavi lahko potrdimo, da je podaljševanje osnove z morfemom *-ov-* običajnejše za množinske skloni, v dvojini pa se pogosto enakovredno pojavljajo tako kratke kot dolge oblike. Pri tovrstnih samostalnikih se torej v pregibnostno-naglasnem vzorcu pogosto razlikujeta roditeljska in mestniška oblika dvojine od roditeljske in mestniške oblike množine, kar se sicer ne pojavlja. V roditeljski je razlika zgolj v naglasnem mestu (npr. Rdv: *volkóv* in *vôlkov*, Rmn: *volkóv* tudi *vôlkov*).

¹⁶² Povedi iz anketnega vprašalnika: *Občudovala je dva čudovita _____ (volk, dvojina) z rumenkastim kožuhom. Pri iskanju hrane _____ (volk, množina) veliko prehodi.*

5.2.6 Pregibanje samostalnikov, ki se končujejo na govornjeni *j* in *c*

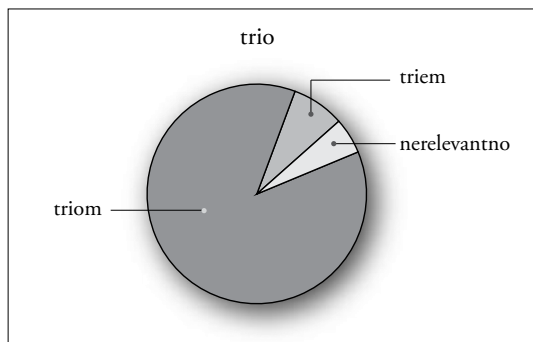
Slovenski Pravopis 2001 v členu 791 navaja, da se pri besedah s končajem *-io* v orodniški obliki zapisuje končnica *-em*. Predlog pravopisnih pravil 8.0 pri samostalnikih, ki se končujejo na črkovni sklop *-io*, predlaga dvojnično možnost zapisa *-em/-om*. Pri samostalniku *aids* SP 2001 predvideva nepreglašeni zapis, kar nakazuje zgled pri iztočnici *aids* (*zboleti za aidsom*).

5.2.6.1 Opredelitev raziskovalnega vprašanja in izsledki raziskave

Na primeru samostalnikov *trio*, *embrio*, *radio*, *aids* in *paparazzo* bomo prikazali izsledke spletne anketne raziskave, ki zajema problematiko preglasa. Zanimalo nas je, za katero obliko zapisa se pri pregibanju samostalnikov, ki se končujejo na govornjeni *j* in *c*, praviloma odločajo govornici slovenščine.

Samostalni¹⁶³ *trio* (1)

Obliko *triom* je zapisalo 87 % respondentov, obliko *triem* pa 8 % respondentov (nerelevantni odgovori: 5 %).

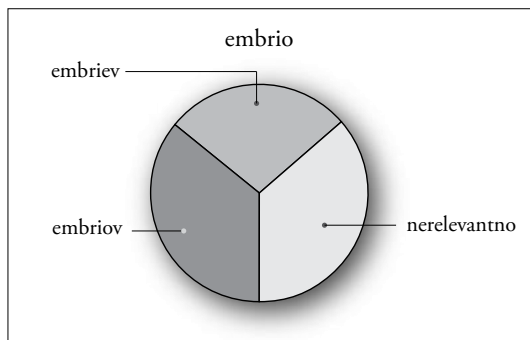

Grafikon 31: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalni¹⁶³ *trio*.

¹⁶³ Poved iz anketnega vprašalnika: *Znana glasbenica je v okviru festivala nastopila s svojim _____ (trio).*

Samostalni*k* *embrio* (1)¹⁶⁴

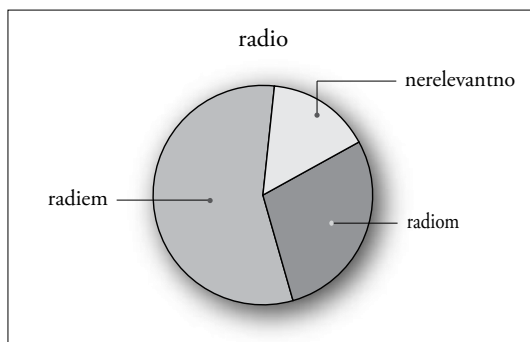
Obliko *embriov* je navedlo 36 % respondentov, obliko *embriev* pa 27 % respondentov (nerelevantni odgovori: 37 %). Med nerelevantnimi odgovori je imel največji delež podomačeni zapis *embrijev*, saj ga je navedlo 92 respondentov.

Grafikon 32: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalni*k* *embrio*.

Samostalni*k* *radio* (1)¹⁶⁵

Za obliko *radiem* se je odločilo 56 % respondentov, za obliko *radiom* pa 29 % respondentov (nerelevantni odgovori: 15 %). Med nerelevantnimi odgovori je bilo največ podomačenih zapisov *radijem*.

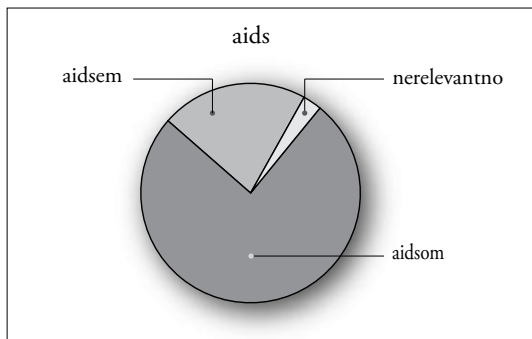
Grafikon 33: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalni*k* *radio*.

¹⁶⁴ Poved iz anketnega vprašalnika: *Znanstveniki so pojasnili razvoj človeških _____ (embrio).*

¹⁶⁵ Poved iz anketnega vprašalnika: *V prvem letniku se je prvič srečal s televizijo, v četrtem pa še z _____ (radio).*

Samostalnik *aids* (1)¹⁶⁶

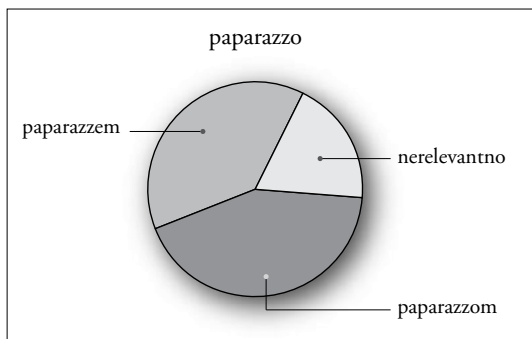
Obliko *aidsom* je navedlo 76 % respondentov, obliko *aids* pa 21 % respondentov (nerelevantni odgovori: 3 %).

Grafikon 34: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik *aids*.

Samostalnik *paparazzo* (1)¹⁶⁷

Za obliko *paparazzom* se je odločilo 43 % respondentov, 38 % respondentov pa je navedlo obliko *paparazzem* (nerelevantni odgovori: 19 %). Med nerelevantnimi odgovori je 29 respondentov zapisalo podomačeno obliko *paparac*.

Grafikon 35: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik *paparazzo*.

¹⁶⁶ Poved iz anketnega vprašalnika: *Zbolel je za _____ (aids).*

¹⁶⁷ Poved iz anketnega vprašalnika: *Znan je kot borec proti vsiljivim _____ (paparazzo).*

5.2.6.2 Razprava

Izsledki raziskave kažejo, da se pri obravnavnih samostalnikih pojavlja omahovanje med obema možnostma zapisa. Zapis s preglasom se najpogosteje pojavlja pri samostalniku *radio*, zapis brez preglasa pa pri samostalniku *trio*.

	brez preglasa	s preglasom	nerlevantno
trio	87 %	8 %	5 %
embrio	36 %	27 %	37 %
radio	29 %	56 %	15 %
aids	76 %	21 %	3 %
paparazzo	43 %	38 %	19 %

Preglednica 9: Povzetek izsledkov spletne anketne raziskave za samostalnike *trio*, *embrio*, *aids*, *radio* in *paparazzo*.

Raziskovali smo tudi dva samostalnika, ki imata osnovo na govornem c, ki pa je zapisana s sklopom *ds* (*aids*) in sklopom *zz* (*paparazzo*). Pri samostalniku *aids* respondenti večinsko niso uveljavljali zapisa preglasa za izglasnim sklopom *ds*. Pri samostalniku *paparazzo* se je 43 % respondentov odločilo za zapis brez preglasa, 38 % respondentov pa za zapis s preglasom. Predlog novega pravopisa (prim. Pravopis 8.0, člen 115) obravnava navedena samostalnika v dveh skupinah: samostalniku *aids* pripisuje nepreglašni zapis, podobno kot prevzetim imenom iz angleščine in nizozemščine z nezvočniškim sklopom *ts* v izglasju (npr. *Keats*, *Barents*); samostalniku *paparazzo* pa tako nepreglašni zapis kot tudi preglašeni zapis (npr. *Leibnitz*, *Ferencz*). Tudi naša raziskava potrjuje, da je pri samostalniku *aids* pogostejši zapis brez preglasa, pri samostalniku *paparazzo* pa se skoraj enakovredno pojavljata obe možnosti zapisa.

5.3 RAZISKAVE NAGLASNEGA MESTA

Naglasno mesto v slovenščini ni stalno in je fonološko relevantno, uporabniki slovenščine se ga praviloma naučijo skupaj z besedo. Na naglasno mesto vpliva več različnih dejavnikov: demografske značilnosti govorcev (npr. izvorna narečna skupina, kraj bivanja, starost, izobrazba), analoški procesi, morfologizacija naglasa, odpravljanje moderne vokalne redukcije v knjižnem govoru, govorni položaj govorca oz. vrsta uresničitve knjižnega jezika. Razvoj naglasnega mesta je pester tudi znotraj posameznih pregibnostno-naglasnih vzorcev, saj lahko prihaja do različne stopnje uveljavljenosti posameznih sklonskih oblik. Tako denimo ob opuščanju mešanega naglasnega tipa pri nekaterih samostalniki opazamo, da naglašene dvozložne končnice uporabljamo pogostejše od naglašanih enozložnih (npr. *za gorâmi* : *pod gorô*) (prim. Mirtič 2021: 55, 119).

V nadaljevanju se bomo posvetili raziskavi naglasnega mesta samostalnikov druge ženske sklanjatve mešanega naglasnega tipa v imenovalniku in tožilniku dvojine ter raziskavam naglasnega mesta nekaterih samostalnikov (*hodnik*, *ploščina*, *pristojbina*, *divizija*, *pležuh*, *bivak*, *inkluzija*).

5.3.1 Naglasno mesto samostalnikov druge ženske sklanjatve mešanega naglasnega tipa v imenovalniku in tožilniku dvojine¹⁶⁸

5.3.1.1 Opredelitev raziskovalnega vprašanja

Samostalniki nepremičnega naglasnega tipa druge ženske sklanjatve imajo v SP 2001 in SSKJ² v imenovalniku in tožilniku dvojine naglas na osnovi, samostalniki mešanega naglasnega tipa pa imajo v teh dveh sklonskih oblikah naglas na končnici (SP 2001: § 1197, SSKJ²: 45).

Pri samostalniki mešanega naglasnega tipa opazamo določena razhajanja med ugotovitvami, zabeleženimi v SSKJ², in sodobno je-

¹⁶⁸ Naglasne in oblikovne značilnosti samostalnikov druge ženske sklanjatve so predstavljene tudi v Mirtič (2015b).

zikovno rabo, saj ti samostalniki v rabi pogosto izkazujejo naglas na osnovi, s čimer se vzpostavlja razlikovanje med sicer povsem enakima oblikama za imenovalnik oz. tožilnik dvojine in imenovalnik oz. tožilnik množine.¹⁶⁹

Z raziskavami smo želeli ugotoviti naglasno mesto nekaterih samostalnikov mešanega naglasnega tipa v imenovalniku in tožilniku dvojine, obenem pa tudi preučiti, ali morda na mesto naglasa vpliva prisotnost oz. odsotnost pridevniških besed pred obravnavanim samostalnikom.¹⁷⁰ Izvedli smo dve anketni raziskavi.

5.3.1.2 Prva anketna raziskava

V prvo anketno raziskavo smo vključili trinajst relativno pogosto rabljenih samostalnikov druge ženske sklanjatve mešanega naglasnega tipa in ob tem opazovali naglaševanje osmih govorcev knjižnega jezika. Obravnavani so bili tako samostalniki s praslovanskim kratkim samoglasnikom v osnovi kot tudi samostalniki s praslovanskim dolgim samoglasnikom v osnovi. Pozorni smo bili tudi na vrsto tonema in kakovost naglašanih *e* in *o* ob morebitnem naglasnem umiku (prim. razdelek 5.1.3.2).

¹⁶⁹ Podobno razlikovanje med dvojinsko in množinsko obliko se je zgodilo tudi pri samostalnikih prve ženske sklanjatve mešanega naglasnega tipa, saj sta v SSKJ² v teh sklonih navedeni dve obliki (Idv, Tdv *góri* stil. *gorê*, SSKJ²: 45), v množini pa imamo obliko *gorê*. Temu sledijo tudi pravopisna pravila (SP 2001: § 1197), v slovarskem delu pravopisa pa je v zaglavju samostalnikov mešanega naglasnega tipa prve ženske sklanjatve v Idv in Tdv navedena le oblika *gorê*.

¹⁷⁰ Naglaševanje teh dvojinskih oblik so obravnavali tudi v jezikovni svetovalnici ŠUSS (Marušič 2007). Na naglas na osnovi v teh oblikah opozarja tudi M. Kalin Golob (2003: 18), in sicer na primeru samostalnika *stran*: »Torej: *obe strani sta sporazum podpisali*, ne pa **obe stráni*, kot radi rečejo politiki, pa tudi televizijski novinarji in drugi javni govorniki.«

Idv/Tdv	<i>dve</i> + samostalnik	(<i>dve</i>) + prid. beseda + samostalnik
cevî	d, e, f, g	g
cěvi	a, b, c, č	a, b, c, č, d, e, f
gredî	<u>b</u> , d	-
grédi	a, c, č, e, f	a, c, č, d, e, f
grědi	<u>b</u> , g	b, g
jedî	b, č, d, e, f, g	b, d, g
jědi	a, c	a, c, č, e, f
kadî	d	d
kádi	a, b, c, č, e, f, g	a, b, c, č, e, f, g
klopî	d, e, f	-
klópi	a, b, c, č, g	a, b, c, č, d, e, f, g
kostî	d, e, f	-
kósti	a, b, c, č, g	a, b, c, č, d, e, f, g
kôsti	-	-
noči	a, b, c, č, d, e, f	c, d, e, f
nóči	g	a, b, č, g
pečî	č, d, e, f, g	-
pěči	a, b, c	a, b, c, č, d, e, f, g
pedî	b, d, e, g	d, g
pédi	a, f	f, e
pědi	č, c, e	a, b, c, č
pestî	b, c, č, d, e, f, g	<u>b</u> , g
pésti	a	a, č, e, f
pěsti	-	c, <u>b</u> , d
rečî	b, č, d, e, f, g	<u>b</u> , d, e, g
rěči	-	f
rěči	a, c	a, <u>b</u> , c, č

Idv/Tdv	<i>dve</i> + samostalnik	(<i>dve</i>) + prid. beseda + samostalnik
stranî	č, d, f, g	g
stráni	a, b, c, e	a, b, c, č, d, e, f
stvarî	b, d, e, g	g
stvári	a, c, č, f	a, b, c, č, d, e, f

Preglednica 10: Izsledki anketne raziskave o naglasnem mestu samostalnikov druge ženske sklanjatve mešanega naglasnega tipa.¹⁷¹

Kadar pride do umika naglasa, ima novonaglašeni samoglasnik nizki ton (akut), kakovost samoglasnikov *e* in *o* pa je, prav tako kot v dajalniku in mestniku ednine, večinoma odvisna od praslovanskega izhodišča. Samostalniki s praslovanskim dolgim samoglasnikom odražajo ozki *e* ali *o* (npr. *dvě jědi*), samostalniki s praslovanskim kratkim samoglasnikom pa ob umiku doživijo še kakovostno premeno (npr. *dvě péči*). Tako kot v dajalniku in mestniku ednine se tudi v imenovalniku in tožilniku dvojine ponekod pojavljajo dvojnične oblike (npr. *gred*, *ped*, *pest*), ki pa izkazujejo podobno razmerje kot v ednini (Mirtič 2015b).

Če je med števnikom *dva* in samostalnikom stala vsaj ena pridevniška beseda, je naglasni umik pogostejši pri vseh obravnavanih samostalnikih, pri samostalnikih *gred*, *klop*, *kost* in *peč*¹⁷² pa so ga izvedli vsi respondenti. Če je analizirani samostalnik stal neposredno za števnikom, je naglasni umik precej redkejši, pri samostalniku *gred* se je namreč zanj odločilo šest

¹⁷¹ V prvem stolpcu je podanih vseh trinajst v raziskavo vključenih samostalnikov v imenovalniški oz. tožilniški dvojniski obliki (prva je vedno navedena oblika brez naglasnega umika), drugi in tretji stolpec prinašata izsledke z označenimi respondenti (s črkami od *a* do *g*). V drugem stolpcu so obravnavani samostalniki, ki so bili v povedi uporabljeni neposredno za števnikom, v tretjem stolpcu pa so navedeni primeri, kjer je med števnikom in samostalnikom stala vsaj še ena pridevniška beseda. (V to skupino so zajete tudi povedi, ki niso vsebovale števnik *dva*. Odražanje tovrstnih primerov je identično s primeri, kjer je med števnikom in obravnavanim samostalnikom stala vsaj ena pridevniška beseda.) Podčrtana črka nakazuje, da se respondent ni mogel odločiti le za eno obliko.

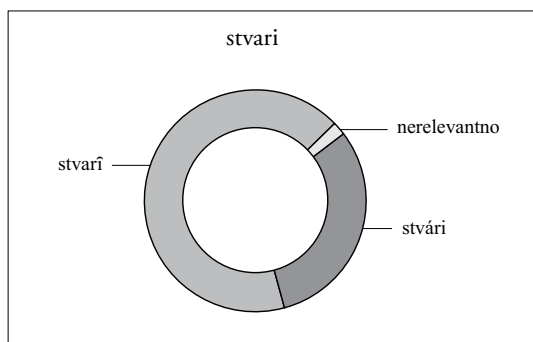
¹⁷² Nekaj samostalnikov je bilo uporabljenih na več mestih ankete, s čimer smo želeli preveriti doslednost naglaševanja. Pri analizi smo ugotovili, da ni prihajalo do nikakršnih odstopanj.

(75 %) respondentov,¹⁷³ pri samostalnikih *klop* in *kost* pet (63 %) respondentov ter pri samostalniku *peč* trije respondentni (38 %) (Mirtič 2015b).

Najredkeje so respondenti izvedli naglasni umik pri samostalniku *noč*, saj je v primeru, ko je samostalnik stal neposredno za števnikom (npr. *dve noči*), izvedel umik le en respondent, v položaju za števnikom in dvema pridevnikoma (npr. *dve dolgi zimski noči*) pa štirje respondenti. Prav tako je bil v položaju neposredno za števnikom umik redek tudi pri samostalnikih *jed*, *pest* in *reč* (Mirtič 2015b).

5.3.1.3 Druga anketna raziskava

Izsledke prvega anketiranja o naglasu imenovalnika in tožilnika ednine pri samostalnikih druge ženske sklanjatve mešanega naglasnega tipa smo preverjali tudi na večjem številu respondentov. Samostalnik *stvar* smo vključili v dve spletni anketni raziskavi. V prvem spletnem perceptivnem testu, v katerem je sodelovalo 247 respondentov (v nadaljevanju je raziskava označena s številko 4), smo uporabili samostalnik *stvar* v povedi, v kateri med števnikom in obravnavanim samostalnikom ni stala pridevniška beseda.¹⁷⁴ Naglas na končnici je izbralo 67 % respondentov, naglas na osnovi pa 31 % respondentov.

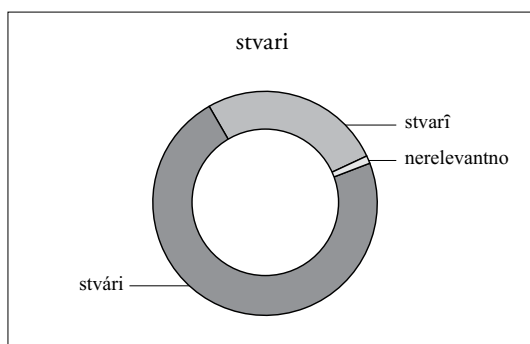

Grafikon 36: Izsledki prve spletne anketne raziskave naglasnega mesta pri samostalniku *stvar*.

¹⁷³ En respondent meni, da sta obe obliki enakovredni.

¹⁷⁴ Poved iz anketnega vprašalnika: *Izvedli smo raziskavo in ugotovili dve stvari, ki si morda na zunaj nasprotujeta.*

V drugi spletni anketni raziskavi, v kateri je sodelovalo 348 respondentov (v nadaljevanju je raziskava označena s številko 5), smo prav tako raziskovali naglaševanje samostalnika *stvar* v imenovalniku in tožilniku dvojine, pri čemer smo v raziskavi uporabili poved, v kateri sta med števnikom in samostalnikom *stvar* stali dve pridevniški besedi.¹⁷⁵ Naglas na osnovi je izbralo 73 % respondentov, naglas na končnici pa 26 % respondentov (nerelevantni odgovori: 1 %).

Grafikon 37: Izsledki druge spletne anketne raziskave naglasnega mesta pri samostalniku *stvar*.

5.3.1.4 Razprava

Vse navedene raziskave potrjujejo, da je naglasno mesto samostalnikov druge ženske sklanjatve mešanega naglasnega tipa v imenovalniku in tožilniku dvojine neustaljeno in da je pogostost pojavljanja umika naglasa odvisna od strukture povedi. Če obravnavani samostalnik stoji neposredno za števnikom, je naglasni umik bistveno redkejši. Kadar je med števnikom in opazovanim samostalnikom uporabljena vsaj še ena pridevniška beseda ali kadar števnik sploh ni prisoten, je naglasni umik zelo pogost. Pri prvem anketiranju je bil v položaju *števnik + samostalnik*

¹⁷⁵ Poved iz anketnega vprašalnika: *Izvedli smo raziskavo in ugotovili dve pomembni in zanimivi stvari, ki si morda na zunaj nasprotujeta.*

umik izveden v 47 % povedi,¹⁷⁶ v položaju *števnik + pridevniška beseda + samostalnik* pa v 83 % povedi. Pri spletnem anketiranju se je v položaju *števnik + samostalnik* za umik odločilo 31 % respondentov, v položaju *števnik + pridevniška beseda + samostalnik* pa 73 % respondentov.

Glavni števnik *dva* prinaša podatek o slovničnem številu samostalnika in je zato nadaljnje razlikovanje z množino redundantno. Kadar pa med števnikom *dva* in samostalnikom stoji vsaj ena pridevniška beseda, jezik z drugačnim naglasnim mestom vzpostavi razlikovanje med dvojinsko in množinsko obliko (prim. Mirtič 2015b).¹⁷⁷

5.3.2 Raziskave naglasnega mesta nekaterih samostalnikov

V nadaljevanju se bomo posvetili še raziskavam naglasnega mesta samostalnikov *hodnik*, *ploščina*, *pristojbina*, *divizija*, *pležuh*, *bivak* in *inkluzija*.

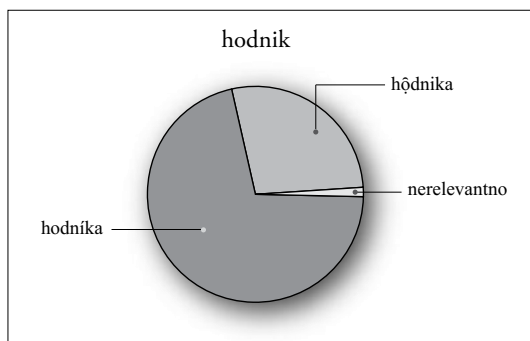
Samostalnik *hodnik* (5)¹⁷⁸

V doslejšnjih jezikovnih priročnikih je pri samostalniku *hodnik* naglašena pripona. Z raziskavo smo ugotavljali pogostost naglasa na osnovi (prim. Mirtič 2020). Izsledki spletne raziskave potrjujejo, da je v sodobni knjižni slovenščini še vedno prevladujoč naglas na priponi, uporablja pa se tudi naglas na osnovi. Naglas na priponi je namreč izbralo 71 % respondentov, naglas na osnovi pa 27 % respondentov (nerelevantni odgovori: 2 %). Pri samostalnikih s končajem *-nik* je dvojničnost naglasnega mesta pogosta, razmerja med naglasnomestnimi dvojnicami pa so različna (prim. samostalniki *gornik*, *kresnik*, *oglasnik*, *ujetnik*; Mirtič 2024: 218–219).

¹⁷⁶ Odgovori respondentov, ki se niso mogli odločiti za eno obliko, niso upoštevani.

¹⁷⁷ Morda bi lahko to posebnost delno vzporejali z obliko samostalnika *dan* v tožilniku dvojine, ki se pogovorno velikokrat izenačuje s tožilniško množinsko obliko (*dva dni*), zlasti kadar samostalnik stoji neposredno za števnikom. Ko med števnikom in samostalnikom *dan* stoji še kaka pridevniška beseda, se vedno pojavi oblika *dneva* (npr. *dva dolga zimska dneva*) (Dobrovoljc 2012). Oblika *dva dni* je sicer podedovana (stcsl. *dŕva dñi*), množinska oblika *dnevi* pa je glede na stcsl. *dъny > dni* inovacija (Snoj, ustno).

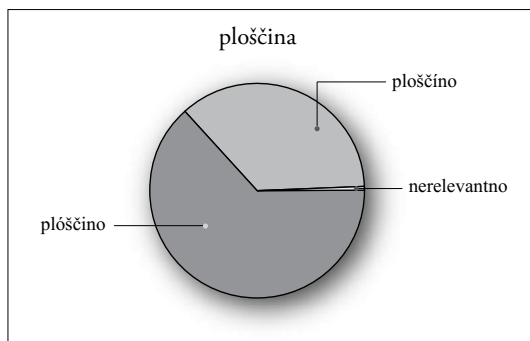
¹⁷⁸ Poved iz anketnega vprašalnika (v pomenu 'prostor v stavbi'): *Na koncu hodnika je zagledal prijatelja*.

Grafikon 38: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik *hodnik*.

Samostalnik *ploščina* (5)¹⁷⁹

V doslejšnjih jezikovnih priročnikih je samostalnik *ploščina* naglašen različno. V prvi in drugi izdaji SSKJ je kot prednostno navedeno naglaševanje na osnovi, kot manj pogosta dvojnica pa je predvideno tudi naglaševanje na priponi. V SP 2001 je zabeleženo samo naglaševanje na priponi (prav tako tudi v SP 1962). Naše raziskave so potrdile, da pri samostalniku *ploščina* tudi v sodobni knjižni slovenščina obstaja dvojnično naglaševanje, pogostejše pa se uresničuje naglaševanje na osnovi. Za naglas na osnovi se je odločilo 63 % respondentov, za naglas na priponi pa 36 % respondentov.¹⁸⁰

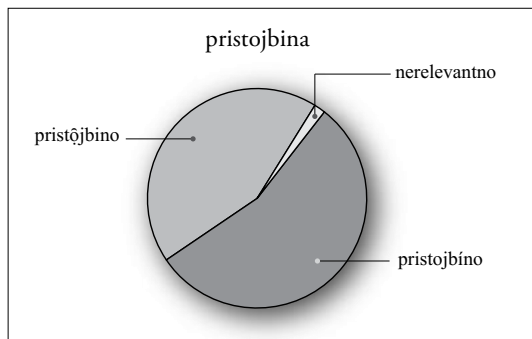
Grafikon 39: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik *ploščina*.

¹⁷⁹ Poved iz anketnega vprašalnika: *Izračunal je ploščino in obseg trikotnika*.

¹⁸⁰ Anketno raziskavo o naglaševanju samostalnika *ploščina* je izvedla tudi H. Dobrovoljc v sklopu odgovora v Jezikovni svetovalnici (Dobrovoljc 2023b). V anketi je sodelovalo 68 respondentov. Naglas na prvem besednem zlogu je izbralo 71 % respondentov, 29 % respondentov pa se je odločilo za naglas na priponi.

Samostalnik *pristojbina* (5)¹⁸¹

Samostalnik *pristojbina* v SP 2001 in SSKJ² izkazuje enakovredni naglasnomestni dvojnici. Zanimalo nas je naglaševanja tega samostalnika v sodobni jezikovni praksi. V anketni raziskavi se je 55 % respondentov odločilo za naglas na priponi, 43 % pa za naglas na osnovi. Še vedno torej lahko govorimo o enakovredni dvojničnosti. Samostalniki, ki se končujejo na *-ina*, pogosto izkazujejo dvojničnost. Naše raziskave kažejo, da so razmerja med dvojnicami različna – pri nekaterih skupinah leksemov je pogostejši naglas na osnovi (npr. *naselbina*), pri drugih na priponi (npr. *bukovina*).

Grafikon 40: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik *pristojbina*.

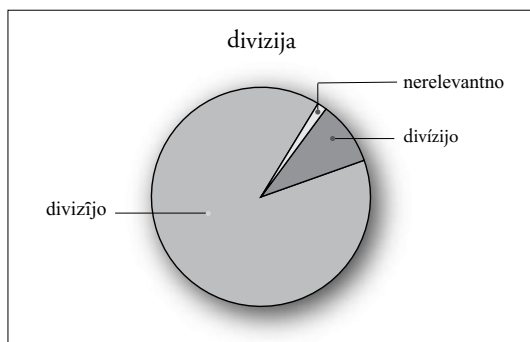
Samostalnik *divizija* (5)¹⁸²

V SSKJ, SSKJ² in SP 2001 je pri samostalniku *divizija* naveden le naglas na predzadnjem zlogu, ki se ustali na tem samoglasniku tudi v oblikah z dvožložno končnico. V raziskavi nas je zanimala razširjenost naglasa na osnovi. Samostalnik *divizija* smo v perceptivnem testu uporabili dvakrat, saj smo želeli ugotoviti, ali morda naglasno mesto izkazuje tudi pomenskorazločevalno vlogo. V pomenu 'skupina, ki jo v tekmovalni sezoni sestavljajo po dosežkih primerljive ekipe, posamezniki, ekipe z istega območja, ali tekmovanje v okviru take skupine' (eSSKJ) se je za

¹⁸¹ Poved iz anketnega vprašalnika: *Plačati so morali pristojbino za uporabo javnih cest.*

¹⁸² Povedi iz anketnega vprašalnika: *Uvrstili so se v elitno divizijo svetovnega hokeja. Pehotna divizija se je izkrcala na največji otok.*

naglas na priponi odločilo 89 % respondentov, za naglas na korenu pa 9 % respondentov. V pomenu 'večja vojaška enota, ki je sestavljena iz brigade in samostojnih polkov' izsledek anketiranja ni bil bistveno drugačen, saj se je le nekaj respondentov več odločilo za naglas na osnovi (prim. Mirtič 2021: 124). Samostalnik torej še vedno prednostno izkazuje naglas na končaju, pojavlja pa se tudi naglasnomestna dvojnica z naglasom na osnovi. V eSSKJ je opredeljena kot manj pogosta možnost.

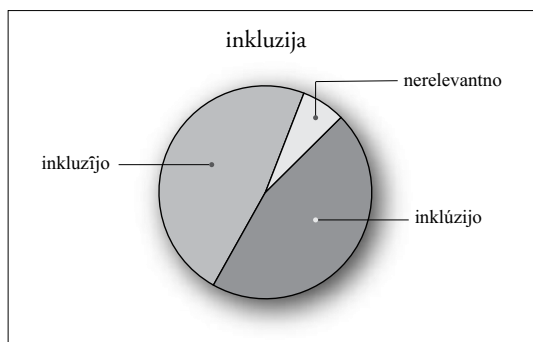
Grafikon 41: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik *divizija* v pomenu 'skupina, ki jo sestavljajo po dosežkih primerljive skupine'.

Samostalnik *inkluzija* (4)¹⁸³

Samostalnik *inkluzija* ima v SP 2001 in SSKJ² navedeni enakovredni naglasnomestni dvojnici. Ker je pri samostalnikih s končajem *-ija* v knjižni slovenščini veliko dvojničnosti, smo želeli preveriti jezikovni čut uporabnikov sodobne slovenščine glede naglaševanja samostalnika *inkluzija*. Naglas na priponi je izbralo 48 % vprašanih, naglas na osnovi pa 45 % vprašanih (nerelevantni odgovori: 7 %) (prim. Mirtič 2021: 124). Pri samostalniku *inkluzija* torej še vedno lahko govorimo o enakovrednih naglasnomestnih dvojnicah. Kot je že zgoraj omenjeno, samostalniki na *-ija* pogosto kažejo omahovanje med naglasom na osnovi in končaju. Pogosto izpostavljena primera sta *diskusija* in *magija*. V SSKJ² sta pri samostalniku *diskusija* navedeni naglasnomestni dvojnici,

¹⁸³ Poved iz anketnega vprašalnika: *Na prireditvi želijo opozoriti na inkluzijo drugačnih.*

v SP 2001 pa je kodificiran zgolj naglas na končaju. Pri samostalniku *diskusija* naša raziskava potrjuje veliko uveljavljenost naglasa na osnovi (94 % respondentov). Podoben primer je tudi samostalnik *magija*, kjer oba priročnika (SSKJ² in SP 2001) navajata zgolj naglas na predzadnjem zlogu. Tudi tukaj naše raziskave kažejo, da je naglas na osnovi pogostejši (67 % respondentov), vendar nekoliko manj prevladujoč kot pri samostalniku *diskusija*. Dvojnice izkazujejo tudi samostalniki *televizija*, *agencija*, *malvazija* ipd.

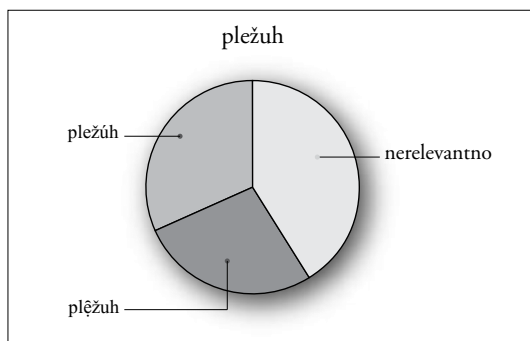

Grafikon 42: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik *inkluzija*.

Samostalnik *pležuh* (4)¹⁸⁴

Samostalnik *pležuh* v SSKJ, SSKJ² in SP 2001 ni bil obravnavan. Prikazan je v *Smučarskem slovarju*, kjer je naglas postavljen na zadnji besedni zlog. Zadnji besedni zlog je naglašen tudi v SES. V naši raziskavi se je za naglas na zadnjem besednem zlogu odločilo 31 % respondentov, naglas na prvem besednem zlogu pa je izbralo 27 % respondentov. Nerelevantnih je bilo 41 % odgovorov, pri čemer 100 respondentov ne pozna besede *pležuh*. Končaj *uh* je sicer v slovenščini pogosto naglašen (npr. *oderuh*, *debeluh*, *lenuh*).

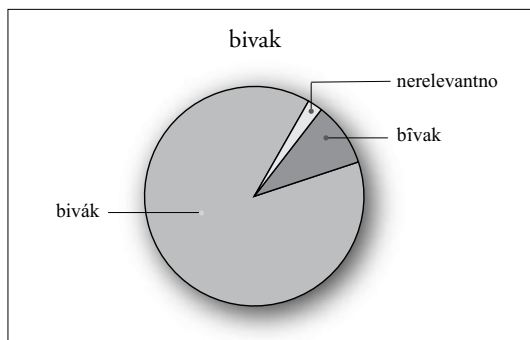
¹⁸⁴ Poved iz anketnega vprašalnika: *Ko otroci preizkusijo pležuh, se težko vrnejo na sanke.*

Grafikon 43: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik *pležuh*.

Samostalnik *bivak* (4)¹⁸⁵

V SP 2001 in SSKJ² je pri samostalniku *bivak* kot prednostna navedena dvojica z naglasom na končaju. V naši raziskavi se je za naglas na zadnjem besednem zlogu odločilo 88 % respondentov, za naglas na prvem besednem zlogu pa 9 % respondentov. V sodobni jezikovni praksi, kot jo prikazuje naša raziskava, se torej še vedno pogosteje naglašuje končaj.

Grafikon 44: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik *bivak*.

¹⁸⁵ Poved iz anketnega vprašalnika: *Sestop sta prekinila, postavila bivak in ga zavarovala s klini.*

5.4 RAZISKAVE KAKOVOSTI NAGLAŠENIH SAMOGLASNIKOV *E* IN *O*

Naglašena samoglasnika *e* in *o* sta lahko v slovenščini ozka (zaprta) ali široka (odprta). V sodobni slovenščini prihaja do določenih sprememb. Tradicionalno prepričanje, da besede prevzemamo z ozkima naglašenima *e* in *o* (prim. Toporišič 2000: 52), več ne drži. V primerjavi s starejšim stanjem se je v sodobni knjižni slovenščini pogostost širokih naglašenih *e* in *o* povečala, kar se je nakazovalo že pri pripravi prve izdaje SSKJ. Široka samoglasnika *e* in *o* sta bila namreč funkcionalno manj obremenjena (prim. Rigler 1968: 194). V sodobnem času imajo govorjeni mediji velik vpliv na jezik, zato je vse večje tudi poznavanje izgovornih značilnosti izvirnega jezika (predvsem angleščine) (prim. Mirtič 2019a).¹⁸⁶

Pri raziskavi kakovosti naglašenih samoglasnikov *e* in *o* smo se osredinili na samostalnike *covid-19*, *podlesek*, *chefinja*, *glorija* in *tesla*.

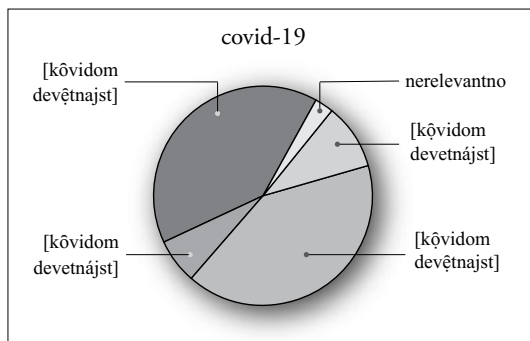
Samostalnik *covid-19* (5)¹⁸⁷

Samostalnik *covid-19* izkazuje dve izgovorni problematiki: kakovost naglašenga *o* in naglasno mesto števnik. V perceptivnem testu so respondenti lahko izbirali med štirimi možnostmi izgovora. Izgovor s širokim naglašenim *o* in naglasnim mestom na predzadnjem zlogu števnik je izbralo 40 % respondentov, izgovor s širokim naglašenim *o* in naglasnim mestom na zadnjem zlogu števnik je izbralo 7 % respondentov, izgovor z ozkim naglašenim *o* in naglasnim mestom na predzadnjem zlogu števnik je izbralo 41 % respondentov, izgovor z ozkim naglašenim *o* in naglasnim mestom na zadnjem zlogu števnik pa 10 % respondentov. Raziskava kaže, da se v sodobni slovenščini enakovredno uporabljata tako izgovor s širokim naglašenim *o* kot tudi izgovor z ozkim naglašenim *o*. Ker je *covid-19* prevzeta beseda, bi danes pričakovali

¹⁸⁶ Sodobne tehnološke in družbene spremembe potrjuje tudi misel S. Škrabec, ki je navedena v odstavku o slovenskem pravopisu in pravorečju: "Jaz tega seveda ne vem iz lastne skušnje, ker sem francoščine jako malo slišal, angleščine pa celo nič" (Škrabec 1995 [1902–1915]: 65). O nekdanjem večjem vplivu pisave jezika dajalca kot izgovora tudi v Snoj 2006a.

¹⁸⁷ Poved iz anketnega vprašalnika: *Za covidom-19 zboli manj otrok kot odraslih*.

izgovor s širokim naglašenim *o*, prav tako tudi položaj samoglasnika *o* pred raznozložnim *v* običajno nakazuje široki¹⁸⁸ izgovor. (prim. Mirtič 2022: 25–28). Pri izgovoru števnik *devetnajst* so se respondenti prevladujoče odločali za izgovor na prvem besednem zlogu.¹⁸⁹

Grafikon 45: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik *covid-19*.

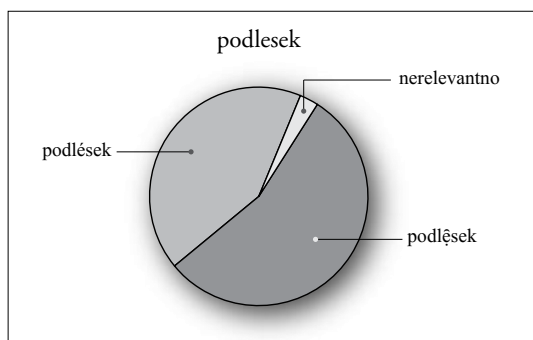
Samostalnik *podlesek* (5)¹⁹⁰

Samostalnik *podlesek* v SP 2001 in SSKJ² izkazuje izgovorno dvojnico. Glede na to, da je samostalnik nastal iz zveze **podb* 'pod' in **lēs* 'gozd, les' (SES), nas je zanimalo, ali je morda v sodobni knjižni slovenščini bolj uveljavljen izgovor z ozkim naglašenim *e*. V raziskavi je izgovor z ozkim naglašenim *e* izbralo 55 % sodelujočih, izgovor s širokom naglašenim *e* pa 42 % respondentov. Raziskava torej kaže, da se še vedno enakovredno pojavljata obe možnosti izgovora, izgovor z ozkim naglašenim *e* ni bistveno pogostejši.

¹⁸⁸ Pri dvojniski obliki prihodnjika glagola *biti bova* se ozki *o* pojavlja v položaju pred *v*, kar pa lahko razložimo s paradigmatsko izravnavo.

¹⁸⁹ S. Poklač (2003) ugotavlja, da je naglaševanje tovrstnih števnikov v slovenskih narečjih zelo neenotno, pri čemer se skoraj v dveh tretjinah uporablja naglas na zadnjem besednem zlogu, kar je normirano v SP 2001 (SP 1962 in SSKJ navajata obe možnosti naglaševanja). V sodobnem govorjenem knjižnem jeziku je naglas na prvem zlogu pogostejši. V naši anketi (500 respondentov) se je za naglas na prvem zlogu odločilo skoraj 75 % respondentov.

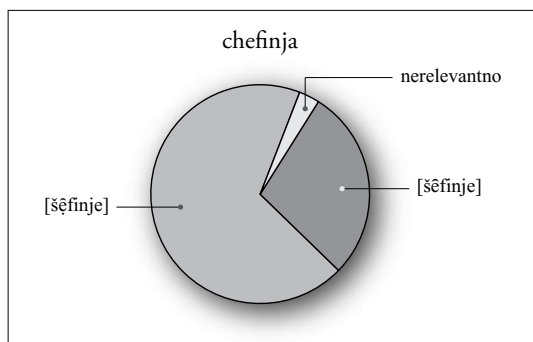
¹⁹⁰ Poved iz anketnega vprašalnika: *Jesenski podlesek vsebuje zelo hud strup*.

Grafikon 46: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik *podlesek*.

Samostalnik *čefinja* (4)¹⁹¹

Pri prevzetem samostalniku *čefinja* v pomenu 'kuharska mojstrica' nas je zanimalo, ali smo ga prevzeli s širokim ali ozkim naglašnim *e*, saj je pred tem v jeziku že obstajal samostalnik *šefinja* v pomenu 'ženska, ki vodi delo kake delovne enote'. Izgovor z ozkim naglašnim *e* je izbralo 69 % respondentov, izgovor s širokim naglašnim *e* pa 28 % respondentov (nerelevantni odgovori: 3 %). Kot kažejo izsledki raziskave, na izgovor prevzete besede *čefinja* v pomenu 'kuharska mojstrica' vpliva že obstoječa beseda *šefinja* v jedrnem besedju slovenščine, ki se izgovarja le z ozkim naglašnim *e*.

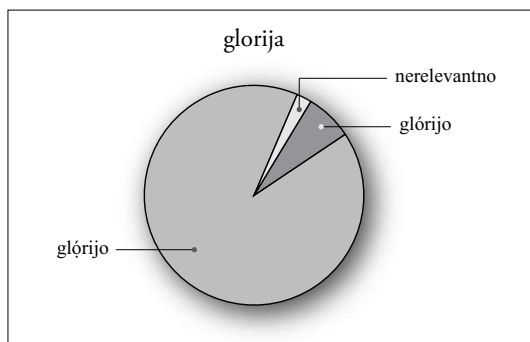

Grafikon 47: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik *čefinja*.

¹⁹¹ Poved iz anketnega vprašalnika: *Vrhunska gastronomija glavne čefinje je bila zelo prefinjena.*

Samostalnik *glorija* (4)¹⁹²

Samostalnik *glorija* v SP 2001 izkazuje enakovredni izgovorni dvoj-nici, na prvem mestu je naveden izgovor s širokim naglašenim *o*. SSKJ² kot prednostni navaja izgovor z ozkim naglašenim *o*. Za izgovor z ozkim naglašenim *o* se je odločilo 91 % respondentov, za izgovor s širokim naglašenim *o* pa 7 % respondentov (nerelevantni odgovori: 2 %).¹⁹³

Grafikon 48: Izsledki spletne ankete raziskave za samostalnik *glorija*.

Samostalnik *tesla* (4)¹⁹⁴

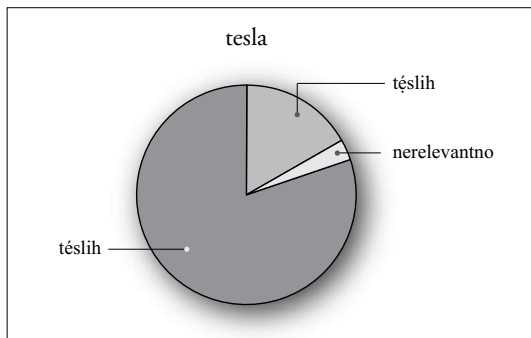
Samostalnik *tesla* v pomenu 'enota za merjenje gostote magnetnega pretoka' ima v SP 2001 in SSKJ² predviden zgolj izgovor z ozkim naglašenim *e*. Opazili smo, da se v sodobni jezikovni praksi pogosto izgovarja s širokim naglašenim *e*, zato smo se odločili sodobno rabo raziskati s perceptivnim testom. Izsledki kažejo, da se je 80 % respondentov odločilo za široki naglašeni *e*, 17 % respondentov pa za ozki naglašeni *e* (nerelevantni odgovori: 3 %). Novi eSSKJ izgovor s širokim naglašenim *e* navaja kot prednostni (prim. eSSKJ, iztočnica *tesla*). Na vse večje uveljavljanje izgovora s širokim naglašenim *e* lahko

¹⁹² Poved iz anketnega vprašalnika: *Zvonovi so zapeli svečano glorijo in zadišalo je po kadilu.*

¹⁹³ Tudi osebno ime *Glorija/Gloria* se praviloma izgovarja z ozkim naglašenim *o*.

¹⁹⁴ Poved iz anketnega vprašalnika v pomenu 'enota za merjenje gostote magnetnega pretoka': *Gostoto magnetnega pretoka merimo v teslih.*

vpliva tudi samostalnik *tesla* v pomenu ‘široka tesarska sekira’, ki ima v osnovi široki *e*, in tudi poimenovanje podjetja *Tesla* in vozila znamke *Tesla*, saj se izgovarjata s širokim naglašanim *e*.

Grafikon 49: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik *tesla*.

6

PREGIBNOSTNO-NAGLASNI VZORCI ZA SAMOSTALNIK

Osnovno merilo pri delitvi pregibnostno-naglasnih vzorcev za samostalnik je kategorija slovničnega spola. Samostalniki so torej obravnavani znotraj treh večjih skupin: samostalniki moškega spola, samostalniki ženskega spola in samostalniki srednjega spola. Raznospolski samostalniki so razvrščeni na osnovi spola v ednini (npr. samostalnika *oko* in *blago* sta obravnavana pri samostalnikih srednjega spola v okviru prve srednje sklanjatve, samostalnik *pot* je obravnavan pri samostalnikih ženskega in moškega spola, in sicer znotraj druge ženske in prve moške sklanjatve). Na naglasne spremembe pri predložnih zvezah (npr. predložna zveza *na primer*) v pregibnostno-naglasnih vzorcih ne opozarjamo.

6.1 SPLOŠNE OPOMBE K OBLIKOVANJU IN NAVAJANJU PREGIBNOSTNO-NAGLASNIH VZORCEV ZA SAMOSTALNIK

V primerjavi s *Shemami za dinamični naglas in oblikoslovje* ter *Shemami za tonemski naglas*, kjer podatki izhajajo iz naglasnih sprememb in posledično oblikoslovne sheme ne prinašajo vseh posebnosti, so bile pri izdelavi pregibnostno-naglasnih vzorcev upoštevane tako naglasne spremembe kot vse oblikovne posebnosti. Pri vsakem obravnavanem leksemu je naveden tako jakostno kot tonemsko onaglašen pregibnostno-naglasni vzorec. Jakostno onaglašeni pregibnostno-naglasni vzorci so sistemsko navedeni povsod, tudi tam, kjer je nov vzorec oblikovan le zaradi razlike v tonemskem naglasu.

Pregibnostno-naglasni vzorci so v posamezne sklope razdeljeni na osnovi formalnih kriterijev, tj. končnic v posameznih sklonskih oblikah.¹⁹⁵ Oblikovani in razvrščeni so na osnovi tonemskega naglasa, kakovosti in/ali kolikosti naglašene samoglasnika ter oblikovnih značilnosti. Naglasni tipi samostalnikov niso obravnavani ločeno od kakovosti in kolikosti samoglasnikov. Če se pri obravnavi besedi spremeni kakovost in/ali kolikost (naglašene) samoglasnika, ta sprememba zadostuje za nov naglasni vzorec, medtem ko zaradi različnih oblikovnih značilnosti ne pride do izbire novega naglasnega tipa, temveč zgolj do osnovanja novega pregibnostnega vzorca (npr. samostalnik *óče*, ki v stranskosklonskih oblikah podaljšuje osnovo s soglasnikom *t*, ima isti naglasni vzorec kot samostalnik *prérok*, ki ne podaljšuje osnove).¹⁹⁶ Naglasni tip je večinoma določen na podlagi naglasnega mesta, kakovosti in kolikosti naglašene samoglasnika ter vrste tonema v osnovni in prvi stranski slovski obliki.¹⁹⁷ Kadar potrebujemo še nadaljnje razlikovanje, so upoštevane tudi naglasne značilnosti drugih neosnovnih slovskih oblik (npr. pri samostalnikih druge ženske sklanjatve mešanega naglasnega tipa kakovostna premena v dajalniku in mestniku ednine). Pri enotah s številnimi naglasnimi posebnostmi so osnovani še naglasni podtipi, ki so označeni s podpisano številko (prim. samostalnik *deskar* – naglasni tip č₁). Naglasni tip *a*, kjer je to mogoče, predstavlja odraz praslovanskega naglasnega tipa *a*, v nadaljevanju sledenje oznakam praslovanskih naglasnih tipov zaradi pestrega slovenskega naglasnega razvoja ni bilo mogoče.¹⁹⁸

¹⁹⁵ Denimo samostalniki četrte moške sklanjatve niso obravnavani pri sklanjatih samostalnikov, ampak v okviru pridevniške sklanjatve.

¹⁹⁶ M. Rupel v *Slovenskem pravorečju* razdeli (jakostne) naglasne tipe samostalnikov srednjega spola tudi na podlagi oblikovnih značilnosti. Samostalniku *ja-gnje* tako pripiše drug naglasni tip kot samostalniku *leto* (Rupel 1946: 64), kar ni potrebno (prim. Toporišič 1965: 57–58). Če bi merilo za delitev predstavljal tonemski naglas, bi bila razdelitev v dva (naglasna) tipa nujna.

¹⁹⁷ Pri samostalniških besedah je osnovna oblika imenovalnik ednine, prva stranska oblika pa rodilnik ednine. Pri samomnožinskih samostalnikih je osnovna oblika imenovalnik množine, prva stranska oblika pa rodilnik množine.

¹⁹⁸ Praslovanske oblikotvorne naglasne tipe je osnoval Ch. Stang. Naglasni tip ali akcentska paradigma je po njegovi teoriji pojmovana kot vzorec razporeditve naglasnega mesta in različnih tonemov znotraj oblikospreminjvalnih

Nadaljnja razvrstitev naglasnih tipov temelji na dveh elementih: (a) vrsti tonema, kakovosti in/ali kolikosti naglašnega samoglasnika v imenovalniku ednine v zaporedju *ě, é, ê, ē, ē̄, ē̄̄, ē̄̄̄*; (b) vrsti tonema, kakovosti in/ali kolikosti naglašnega samoglasnika v rodilniku ednine v zaporedju *é, é̄, ê, ê̄, ē, ē̄, ē̄̄, ē̄̄̄*. Če navedeni merili ne zadostujeta, je uporabljeno še tretje, ki se opira na premičnost naglasnega mesta. Pri razvrščanju imajo zgledi brez naglasnih dvojnic vedno prednost pred zgledi z naglasnimi dvojnicami.

Pregibnostno-naglasni vzorci so na osnovi oblikovnih značilnosti razdeljeni v več skupin. Vzorci za samostalnik tvorijo tri različne skupine: (a) osnovne vzorce, (b) modificirane vzorce in (c) posebnosti. Različna razmerja med oblikovnimi dvojnicama ne ustvarjajo novih pregibnostno-naglasnih vzorcev. Če modificirani pregibnostno-naglasni vzorec od osnovnega vzorca odstopa po dveh ali več značilnostih, je prikazan v tisti skupini modificiranih vzorcev, ki se nanaša na več sklonskih oblik (npr. samostalnik *oče*, ki izkazuje dve modifikaciji, tj. podaljševanje osnove s soglasnikom *t* v stranskosklonskih oblikah in končnico *-je* v imenovalniku množine, je obravnavan pri samostalnikih, ki v stranskosklonskih oblikah osnovo podaljšujejo s soglasnikom *ž*).

Kjer je mogoče, so zaradi razvidnosti kakovostnih premen prikazani tisti leksemi, ki vsebujejo naglašeni *e* ali *o*, zato so upoštevane oz. navedene tudi leksikalne enote, ki so slogovno zaznamovane in v novi slovar slovenskega knjižnega jezika ne bodo uvrščene (npr. *forželj*, *jenštrle*). Za pregibne besedne vrste, ki vsebujejo naglašeni samoglasnik *a*,

vzorcev pregibnih besednih vrst. Poznamo tri naglasne tipe: (1) praslovanski oblikotvorni naglasni tip a (nepremično naglasno mesto na korenu in staroakutski tonem v vseh oblikah), (2) praslovanski oblikotvorni naglasni tip b (nepremični naglas na prvem ali edinem zlogu končnice, kjer se pojavlja tonem tipa praslovanskega novega akuta na dolžini ali na kračini), (3) praslovanski oblikotvorni naglasni tip c (polarizirano premično naglasno mesto – premični naglas med osnovo in končnico). Moskovska naglasoslovna šola je za nekatere sklanjatvene vzorce odkrila še četrtega (praslovanski oblikotvorni naglasni tip d), ki je različica praslovanskega naglasnega tipa b: fonološko nenaglašene oblike imenovalnika/tožilnika ednine, nepremično naglasno mesto na prvem/edinem zlogu končnice v ostalih oblikah (prim. Stang 1957: 56–167, Šekli 2011b: 9, 12–13).

i ali *u*, je predvideno sklanjanje po prvem ustreznem pregibnostno-naglasnem vzorcu (npr. samostalniku *vas* bo pripisana oznaka S252k, čeprav mu ustreza tudi vzorec S252m). Ker slovenski knjižni jezik ne pozna brezpredložnega mestnika in orodnika, sta pri vseh vzorcih vseh treh števil v mestniku in orodniku navedena predloga *pri* oz. *z* (oz. *s*, tj. alomorfna varianta predloga *z* pred nezvenečimi nezvočniki). Povsod so navedene vse sistemsko mogoče oblike, četudi se v rabi pojavijo redko ali sploh ne.¹⁹⁹

Samomnožinski samostalniki so obravnavani v okviru obstoječih pregibnostno-naglasnih vzorcev (npr. samostalnik *p̄rsi* je obravnavan pri množinskih sklonih samostalnika *malénkost* in *kokôš*; samostalnik *svîsli* pri množinskih sklonih samostalnika *kokôš*). Kjer je bilo mogoče, je bil izbran tisti zgled, ki ne pozna dvojničnega pregibnostno-naglasnega vzorca. Delo prinaša opis vseh obstoječih vzorcev knjižne slovenščine, zato v mnogo primerih temu načelu ni bilo mogoče slediti. Pregibnostno-naglasni vzorci za samostalnik torej ne prinašajo podatkov o vseh mogočih vzorcih posameznega obravnavanega leksema, temveč prikazujejo vse prepoznane vzorce samostalnikov v knjižni slovenščini. Mnogo samostalnikov, ki so prikazani v pričujočem delu, se namreč lahko pregiba še po drugih vzorcih (npr. samostalnik *polb*, ki mu je pripisan pregibnostno-naglasni vzorec S1n, se lahko pregiba še po vzorcu S1h). Na nekatere take vzorce opozarjamo v sprotih opombah. Pre-

¹⁹⁹ Izjemo predstavljajo nekatera snovna, pojmovna in skupna imena (prim. iztočnico *brinje* v eSSKJ). P. Žmigrodzki in R. Przybylska navajata, da je bilo po objavi *Velikega poljskega slovarja* (<http://www.wsjp.pl/>) izrečenih nekaj kritik tudi na račun pregibnostnih vzorcev. Kritike je zmotilo navajanje vseh mogočih oblik, ne glede na pojavitve v gradivu. Kritikom odgovarjata, da bi bil postopek izdelave pregibnostnih vzorcev le na podlagi gradiva, tj. pojavitev v korpusu, zamuden, rezultati pa popolnoma naključni in nesistemski (Žmigrodzki in Przybylska 2012: 369–370). Vse sistemsko mogoče oblike so denimo navedene tudi v spletnem jezikovnem priročniku za češki jezik (prim. *Internetová jazyková příručka*). Navajanje zgolj oblik, ki se pojavljajo v rabi, ni smiselno, saj je jezik sistem in ravno sistem omogoča učinkovito rabo jezika, obenem pa za navajanje zgolj v rabi potrjenih oblik tudi nimamo na voljo dovolj zanesljivega gradiva.

gibnostno-naglasni vzorci, ki se v sodobni govorjeni slovenščini pojavljajo redko, so osenčeni s sivo barvo.²⁰⁰ Tako so označeni le posamezni vzorci, manj pogoste oblike oz. naglasi pa so ustrezno okvalificirani (prim. razdelek 4.2). Tovrstna označenost vzorca lahko torej nakazuje 1) redkost prikazanega pregibnostno-naglasnega vzorca, hkrati pa lahko obstajajo drugi leksemi, ki jih uvrščamo v ta pregibnostno-naglasni vzorec in so v rabi pogostejši, a ne vsebujejo naglašnega samoglasnika *e* ali *o* (npr. samostalni *furôre* (S60k), po katerem se sklanjajo tudi pogostejši samostalniki, kot sta denimo *bienale* in *finale*), ali 2) redkost tako prikazanega zgleda kot tudi pregibnostno-naglasnega tipa (npr. *belvédêre* (S60p)). Za obravnavani leksem torej lahko obstaja še ena ali več možnosti pregibanja oz. naglaševanja.²⁰¹ Pri samostalnikih, ki izkazujejo dva pregibnostno-naglasna vzorca zgolj zaradi mesta naglasa, kolikost, vrsta tonema in kakovost naglašanih *e* in *o* pa se ne spremenjajo (prim. iztočnice *labradorka*, *fluid*, *aneks* v eSSKJ), je predvideno sklanjanje po istih pregibnostno-naglasnih vzorcih.²⁰²

Na prikaz pregibnostno-naglasnih vzorcev vpliva tudi dejstvo, da bodo vzorci prikazani v novem razlagalnem informativno-normativnem slovarju slovenskega knjižnega jezika, ki sicer ne bo vseboval lastnoimenskega besedja,²⁰³ vendar običajno tak slovar prikazuje jezik širše kot denimo pravopisni ali pravorečni slovar, pogosto tudi z več dvojničnimi oblikami (prim. Načela 1992: 1). J. Rigler navaja, da je slovar do neke mere slovnica, urejena po abecednem vrstnem redu. Medtem ko v slovnici običajno prikazujemo le določeno število primerov, je v slovarju treba pripisati izgovorne in oblikovne podatke vsaki obravnavani slovarski iztočnici (Splošne informacije 1981: 169), kar se najizraziteje kaže v narečnih slovarjih, saj ti običajno predstavljajo tudi slovnico

²⁰⁰ Veliko tovrstnih leksemov se v sodobnem gradivu več ne pojavlja in najverjetneje ne bodo uvrščeni v novi razlagalni slovar slovenskega knjižnega jezika.

²⁰¹ V eSSKJ so razmerja med posameznimi vzorci vedno opredeljena (prim. iztočnici *akrostih*, *fluor*).

²⁰² Denimo samostalni *aneks* kot tudi njegova naglasnomestna dvojica *anêks* se sklanjata po pregibnostno-naglasnem vzorcu S3k.

²⁰³ Izjema so denimo izlastnoimenski pridevniki kot sestavina stalnih besednih zvez (npr. *Morsejev*, *Krebsov*).

opisovanega narečja ali govora. Z vključitvijo pregibnostno-naglasnih vzorcev v slovar se količina podatkov zelo razširi. P. Weiss (2009: 255) piše, da je »povezava slovnice, ki generalizira, in slovarja, ki specificira«, koristna in gospodarna poteza.

6.2 OZNAKE PREGIBNOSTNO-NAGLASNIH VZORCEV V MONOGRAFIJI

Oznake pregibnostno-naglasnih vzorcev deloma sledijo oznakam vzorcev, predstavljenih v Snoj (2012b). Velika črka nakazuje vrsto sklanjatve, številka pregibnostni vzorec, mala črka pa naglasni tip. Samostalniki, ki se sklanjajo po samostalniški sklanjatvi, so označeni z veliko črko S (npr. pregibnostno-naglasni vzorec za samostalnik *klen* ima oznako S1a).

V prikaz pregibnostno-naglasnih vzorcev za samostalnik so vključene le enonaglasnice, vendar se tudi vse večnaglasnice pregibajo in naglašujejo po navedenih pregibnostno-naglasnih vzorcih.²⁰⁴ Denimo zloženska *polbrat* se pregiba po tipu *klên* (S1a), od katerega se razlikuje le v naglašenem delu zloženke *pôl*. Samostalnik *superveleslalom*, ki izkazuje v SSKJ² tri naglase,²⁰⁵ se pregiba in naglašuje kot samostalnik *hlôd* (S3k).

²⁰⁴ Izjemo predstavljata le samostalnika *nebodigatreba* in *nebodijetreba* pri tretji moški oz. tretji ženski sklanjatvi. V *Pleteršnikovem slovarju* ima samostalnik *nebodigatreba* le en naglas, samostalnik *nebodijetreba* pa v slovar ni vključen.

²⁰⁵ V SP 2001 ima ta samostalnik le dva naglase (*sûperveleslâlom*). Za določitev števila naglasov samostalnika *superveleslalom* so potrebne dodatne raziskave govornenega knjižnega jezika. Poleg števila naglasov je pri samostalniku *superveleslalom* treba ponovno preučiti tudi vrsto tonema pri enoti *slalom*, saj ga veliko govorcev izgovarja z akutom (v obstoječih priročnikih je naveden le cirkumfleks).

6.3 JAKOSTNO IN TONEMSKO ONAGLAŠENI PREGIBNOSTNO-NAGLASNI VZORCI

Slovenski knjižni jezik pozna dva enakovredna načina naglaševanja, tj. jakostno in tonemsko (prim. SP 2001, člen 622; Mirtič in Snoj 2021: 265–266), zato so vsi pregibnostno-naglasni vzorci tudi jakostno in tonemsko onaglašeni. Pri oblikovanju in razvrščanju naglasnih tipov je poleg kakovosti in kolikosti naglašene samoglasnika upoštevan tonemski naglas. Oznake za tonemski naglas so preprosto in enoumno prevedljive v oznake za jakostni naglas, medtem ko oznake za jakostni naglas ne prinašajo dovolj podatkov za osnivanje tonemskih naglasnih tipov.

tonemski naglas		jakostni naglas
é, ê; ē	→	ê
é, ê; ē	→	é
è, è; ě	→	è

Preglednica 11: Oznake za tonemski in jakostni naglas.

6.3.1 Jakostno onaglašeni pregibnostno-naglasni vzorci

V pregibnostno-naglasnih vzorcih je jakostni naglas na dolгих samoglasnikih *i*, *a*, *u*, dolгих ozkih samoglasnikih *e* in *o* ter na *r* označen z ostrivcem (npr. *hlód*, *jéz*), na dolгих širokih samoglasnikih *e* in *o* s strešico (npr. *kalimêro*, *pôldne*), na kratkih samoglasnikih *i*, *a*, *u*, *e* in *o* ter na polglasniku s krativcem (npr. *tlà*, *zlò*, *dèž*). Naglašena *e* in *o* sta pred raznozložnim *j* oz. *v* in istozložnim *j* oz. *v* [ɥ] označena s strešico (npr. *sinôva*) ali krativcem (npr. *okòv*) (prim. SP 2001, SNB, SSKJ², eSSKJ, ePravopis).

6.3.2 Tonemsko onaglašeni pregibnostno-naglasni vzorci

V pregibnostno-naglasnih vzorcih je nizki ton ali akut (rastoči ton) na dolgih samoglasnikih *i, a, u, e, o* in na *r* označen z akutom (ostrivcem) (npr. *médved, nóga*), visoki ton ali cirkumfleks (padajoči ton) pa s cirkumfleksom (kupolo) (npr. *pôlh, gospôd*). Na kratkih samoglasnikih *i, a, u, e, o* in polglasniku je nizki ton označen z gravisom (krativcem) (npr. *mèzda*), visoki ton pa z dvojnim gravisom (dvojnimi krativcem) (npr. *děž*). Pri zapisovanju neenakovrednih tonemskih dvojnic ne uporabljamo makrona, temveč jih zapisujemo razvezano (kvalifikator *tudi*, npr. Med: *pri sokôlu tudi pri sokôlu*). Enakovredne tonemske dvojnice na dolgih samoglasnikih zapisujemo z makronom (npr. Omn: *s klôvni*), na kratkih samoglasnikih pa s polkrožcem (npr. Ddv: *sěncema*).²⁰⁶ Ozka *e* in *o* sta označena s piko pod črko (npr. *město*), široka *e* in *o* pa sta nakazana z njeno odsotnostjo (npr. *prérok*).

6.3.2.1 Tonemsko naglaševanje

Pregibnostno-naglasni vzorci so oblikovani in razvrščeni na osnovi tonemskega naglasa, saj oznake za tonemski naglas prinašajo vse podatke, ki jih prinašajo oznake za jakostni naglas, poleg tega pa še podatke o tonskem poteku. Na pomembnost tonemskega naglaševanja je bilo opozorjeno že na več mestih (Toporišič 1978; Nartnik 1989; Dular 1990; SES: IV; Škofic 2009: 135–143; Perdih 2009: 88; Furlan 2013; Snoj 2014; Mirtič in Snoj 2021; Dular 2021; Mirtič 2021; Dular 2024b).²⁰⁷ Tonemskost so kot pomembno prvino slovenskega jezika že od nekdaj prepoznavali tudi tuji jezikoslovci. Danski jezikoslovec G. O. Svane je v svoji nemško pisani slovenski slovnici *Grammatik der Slowenischen Schriftsprache* (Svane 1958) vse zglede in vzorce tonemsko

²⁰⁶ V SSKJ in SSKJ² so bile tonemske dvojnice označene z makronom. V uvodnih shemah za tonemski naglas so bile navedene razvezano in uporabljeni sta bili oznaki *ali* oz. *ali tudi*.

²⁰⁷ Tonemski naglas navaja mnogo novejših slovarjev: SES, SP 2001, SNB, SSKJ², Slovar slovenskih členkov (Žele 2014), eSSKJ.

onaglasil. Denimo samostalniki so obravnavani na dvajsetih straneh. Najprej so prikazani samostalniki moškega spola, ki se končujejo na soglasnik, znotraj te skupine so navedeni tonemsko onaglašeni pregibnostno-naglasni vzorci za samostalnike *prst*, *mož*, *grad*, *steber* in *dan*. Pri samostalnikih srednjega spola, ki se končujejo na samoglasnika *o* in *e*, so navedeni vzorci za samostalnike *leto*, *polje* in *dno*. Pri samostalnikih ženskega spola, ki se končujejo na samoglasnik *-a*, so navedeni tonemsko onaglašeni vzorci *lipa*, *gora* in *steza*. Naslednjo skupino tvorijo samostalniki ženskega spola, ki se končujejo na soglasnik. Prikazani so vzorci za samostalnike *miš*, *misel* in *kost*. Zadnjo skupino sestavljajo samostalniki nekdanjih konzonantnih sklanjatev, kjer so prikazani tonemsko onaglašeni pregibnostno-naglasni vzorci za samostalnike *hči*, *mati*, *vime*, *breme*, *drevo*, *uho*, *fante*, *dekle* in *žrebe*. Pri vseh skupinah je navedeno veliko tonemsko onaglašanih zgledov in pojasnil. J. Šolar (1959: 180) v oceni te slovnice piše: »Toda mislite si: vse, kar je v slovnici slovenskega, je akcentuirano, ne le po mestu in vokalni kvaliteti, marveč tudi po rastoči in padajoči intonaciji. Česar si ne upamo mi, tega se loti tujec, ker mu je to pač zanimivost našega jezika.«

Prvič je bilo tonemsko naglaševanje omenjeno v 19. stoletju, ko je pesnik in slovničar V. Vodnik v svoji slovnici *Pismenost ali gramatika za perve shole* zapisal, da so dolgi samoglasniki »dvojni, eni predtégneni drugi satégneni. Sa njih raslozhenje imamo dva majhina snamia imen-vana Vdarja: eden je teshik vdâr [...], [d]rugi je ojster vdar«. Pomen-skorazločevalno vlogo slovenskih tonemov je ponazoril s protistavama *Jutrišnji dâñ nam kruh še ni dán* in *Ga popade za vrât in nese do vrât* (Vodnik 1811: 4). Tonemskemu naglaševanju sta se posvečala tudi M. Valjavec²⁰⁸ in S. Škrabec. S. Škrabec posebnega izraza za poimenovanje tonemskega naglaševanja ni imel, tonemskega nasprotja ne zaznava glede na gibanje tona ali višinsko razliko, ampak glede na »mesto glavnega napora glasu« brez »petja«, ki je lahko na prvi ali na drugi polovici. Če je na prvi, tak naglas poimenuje *potisnjeni*, če je na drugi, ga označi kot

²⁰⁸ Za raziskovanje tonemskega naglasa je izjemnega pomena njegovo naglasoslovno delo Valjavec (1878–1895), ki je v krajši obliki izšlo leta 1897.

potegnjenega. Tudi oba uporabljena izraza imata tonem, ki ga označuje-ta (Smole 1995: 64).²⁰⁹

V Pleteršnikovem *Slovensko-nemškem slovarju*, ki je bil dokončan leta 1895, so iztočnice in druge oblike naglašene tonemsko, jakostni naglas v slovarju ni omenjen. Velik vpliv na tonemsko naglaševanje v Pleteršnikovem slovarju je imel Anton Bartel, jezikoslovec in kulturni delavec iz Mirne Peči (Dular 2024b: 74), dejansko pa je Pleteršnik slo-varsko uveljavil Valjavčev tonemski sistem. Tonemsko onaglašene iztoč-nične enote prinašata tudi Bezlajev *Etimološki slovar slovenskega jezika* (prim. Bezlaj 1976–2007) in Snojev *Slovenski etimološki slovar* (SES). V SSKJ, SNB in SSKJ² je tonemski naglas naveden med okroglima okle-pajema na koncu zaglavja slovarskega sestavka.²¹⁰ Za navajanje tonem-skega naglasa v splošnem slovarju slovenskega jezika sta se zavzemala zlasti J. Rigler in J. Toporišič (Dular 1990: 144). Izčrpen prispevek k raziskovanju tonemskosti slovenskega knjižnega jezika v drugi polovici 20. stoletja predstavljata poleg *Shem za tonemski naglas*, ki so navedene v uvodnem delu SSKJ, tudi Toporišičeva *Slovenska slovnica*, izdana leta 1976, in SP 2001 z otonemljenim lastnoimenskim besedjem. Pomemb-no za raziskovanje slovenske knjižne tonematike je Toporišičevo pojmo-vanje tonemskosti slovenskega knjižnega jezika, pri čemer izpostavlja nasprotje nizki proti visokemu tonu, in ne rastočo intonacijo proti pa-dajoči.²¹¹ V novem splošnem slovarju eSSKJ je tonemski naglas prika-zan zelo obširno. Naveden je v razdelku *Izgovor in oblike*. Otonemljen je tako izgovor iztočnice kot tudi celotni pregibnostno-naglasni vzorci. eSSKJ vsebuje tudi zvočne posnetke dveh tonemskih govorcev (eden z

²⁰⁹ S. Škrabec oba tonema opiše zelo nazorno: potisnjenega primerja s potiskanjem otroškega vozička ali z zabijanjem žeblja, potegnjenega pa s potegom voza za seboj ali s puljenjem zoba (*Nekoliko o naših dveh dolgih naglasih*, JS I/3, 307–308, povzeto po Smole 1995: 63).

²¹⁰ Glavne vsebinske novosti jezikovnega opisa v drugi, dopolnjeni in deloma pre-novljeni izdaji *Slovarja slovenskega knjižnega jezika* so predstavljene v prispevku Perdih in Snoj (2015).

²¹¹ Pomembni za raziskovanje tonemskosti knjižnega jezika sta zlasti njegovi raz-pravi *Pojmovanje tonemskosti slovenskega jezika* (Toporišič 1978: 225–262) in *Liki slovenskih tonemov* (Toporišič 1978: 263–299).

dolenjsko tonemsko osnovo (prim. iztočnica *bučman*), drugi z gorenjsko tonemsko osnovo (prim. iztočnica *žlampati*).

Kot ugotavlja J. Dular (1990: 143), se tonemskost »v naravi«, tj. v govorici večine slovenskih govorcev, resda še zmeraj nadaljuje (je del njihove jezikovne zmožnosti in govorne prakse), 'v kulturi' pa se njegov obstoj ne zrcali (ni del množične jezikovne zavesti, kakor npr. dvojina, namenilnik in druge slovenske posebnosti)²¹² in je celo pri večini slovenistov postavljen čisto na obrobje zanimanja (je komajda del jezikoslovne zavesti) in kulturnega vrednotenja«. K takemu stanju je verjetno prispevala tudi prostorska omejenost tonemskega naglaševanja, učna težavnost, neenotnost in morda celo prevelika odvisnost nekaterih slovničarjev od vzorčnih glasoslovnih kategorij v latinskih, nemških in čeških slovnica, ki tonemskega naglaševanja ne poznajo.

Najtemeljitejši pregled sodobnega stanja tonemskega naglasa je bil predstavljen na 1. Slovenskem pravorečnem posvetu (prim. Dular 2021). Razprava se je posvečala sodobnim tendencam tonemskega naglaševanja v knjižni slovenščini, pri čemer je izpostavljen tudi status tonemov v izobraževanju in digitalizaciji.

Tonemski naglas je danes zapostavljen na vseh ravneh izobraževanja. N. Žavbi in K. Podbevšek z AGRFT sta v zborniku s pravorečnega posveta zapisali, da netonemski govorci tonemski govor pogosto sicer slišijo, če jih nanj opozorijo, vendar se ga zelo težko naučijo. V nadaljevanju navajata, da včasih študenti z dolenjsko tonemsko osnovo slišijo druge toneme kot denimo študenti z gorenjsko tonemsko osnovo, pomenskih razlik, ki jih prinese sprememba tona, pa ne zaznavajo (Žavbi in Podbevšek 2021: 177). V knjižni tonematiki je sicer dvojničnost pogosta, lahko je vzpostavljena zaradi različnih tonemov pri govorcih z gorenjsko in dolenjsko tonemsko osnovo ali pa tudi zaradi samostojnega razvoja knjižne tonematike.²¹³ Menimo, da bi moralo biti

²¹² Nizko uzaveščenost tonemskega naglasa pri govorcih slovenščine ugotavljata tudi R. Šuštaršič in H. Tivadar (2005).

²¹³ O tem piše tudi J. Rigler, ki navaja, da je vzrok za fakultativnost tonemov v knjižnem jeziku mešanje v govoru izobražencev, kar je pogojeno z različno močno razširjenim metatonijskim novim cirkumfleksom v slovenskih narečjih in z opuščanjem metatonij v knjižnem govoru ob odpravljanju moderne vokalne redukcije ali ob zamenjevanju narečnih končnic s knjižnimi (Rigler 2001: 329).

v izobraževalni proces vključeno vsaj opozarjanje tonemskih govorcev na tonemski naglas, če je ta del njihove govorne prakse.

Pomembna značilnost tonemskega naglasa je njegova pomenskorazločevalna vrednost, ki jo izkazujejo tako osnovne slovarske oblike (npr. *válček* 'ples', *vâlček* 'manjšalnica od val'; samostalnik *žârek*, pridevnik *žârek*) kot tudi celotni pregibnostno-naglasni vzorci (Red od samostalnika *delo dêla*, 3. os. ednine sedanjika od glagola *delati dêla*). Pogosto se s tonemskim naglasom vzpostavi tudi razlikovanje med občnoimensko in lastnoimensko leksikalno enoto (npr. *dúša* : *Dûša*, *žîva* : *Žîva*, *lúna* : *Lúna*) (prim. Mirtič 2025) ali med domačo in prevzeto besedo (npr. *šîbica* 'majhna šiba', *šîbica* 'vžigalica'). Med drugim prinaša tudi pomembne podatke za primerjalnojezikoslovne in etimološke raziskave (SES: IV).²¹⁴

Tonemska nasprotja imajo veliko pomenskorazločevalno vlogo tudi v slovenskih narečjih in obenem vplivajo na mnoge narečne pojave. Tako že J. Toporišič v svoji *Slovenski slovnici* opaza, da je izguba tonemskosti v govorih na neki način povezana z modernim samoglasniškim upadom, saj je samoglasniški upad v netonemskih govorih izpeljan v mnogo manjšem obsegu kakor v tonemskih (Toporišič 2000: 764). O tem piše tudi V. Smole, ki ugotavlja, da lahko tonemska nasprotja omogočijo popoln samoglasniški upad tudi tistih samoglasnikov, ki so morfemi, saj lahko tonem prevzame vlogo morfema (Smole 1994: 92).

6.3.2.1.1 Problematika tonemskega naglaševanja narečnih besed v splošnem slovarju

Splošni slovarji slovenskega knjižnega jezika v omejenem obsegu prinašajo tudi narečno besedje,²¹⁵ zato se postavlja vprašanje, ali besedje, ki prihaja iz narečij, ki ne poznajo tonemskih nasprotij, sploh otonemlja-

²¹⁴ Tonemski naglas lahko nakazuje nekdanji zvalnik, npr. pri molitvi *Očenaš* samostalnik *oče* v knjižni slovenščini ohranja visoki ton (Ramovš 1952: 40).

²¹⁵ »Posebnosti pogovornega jezika in žargonov ter narečno besedje so v slovar vključene, če so močnejše zastopane v zapisanem jeziku« (Hajnshek-Holz 1989: 79, SSKJ²: 25).

ti.²¹⁶ V SSKJ in SSKJ² je pri takih iztočnicah naveden tudi tonemski naglas, ne glede na to, ali izvirajo z območja, kjer obstajajo tonemska nasprotja, ali z območja brez njih. Določanje naglasa v SSKJ (in SSKJ²) je potekalo skladno z načelom, da je »izgovor tujk in narečnih besed [...] podan po glasovnem sistemu knjižnega jezika« (SSKJ²: 40). Naglas narečnih besed v SSKJ se je naslanjal na knjižni govor ljudi z osrednje-slovenskih območij (Hajnšek-Holz 1989: 82), zato je tonemski naglas pripisan tudi besedju, ki izhaja z območja brez tonemskih nasprotij. Narečno besedje, ki je označeno s kvalifikatorjem *narečno* (in ponekod še z dodatnimi pojasnili), je običajno v pisavi, glasoslovno, oblikoslovno in naglasno prilagojeno sistemu knjižnega jezika (Škofic 2004: 355).²¹⁷

Na tovrstno problematiko je s konkretnimi primeri opozorilo že več raziskovalcev (npr. Hajnšek-Holz 1989; Tivadar 2003; Furlan 2013; Smole 2021). M. Hajnšek-Holz (1989: 82) opozarja na prekmurski narečni samostalnik *belica* 'jajce',²¹⁸ ki je v SSKJ akutiran, kljub temu da prekmursko narečje ne pozna tonemskih nasprotij;²¹⁹ H. Tivadar (2003: 282) izpostavlja samostalnik *lúk*. M. Furlan ta pojav poimenuje »umetno tonemiziranje« narečnih besed v SSKJ in problematiko izpostavlja na prekmurskih besedah *fíškališ* in *cintor*. Ugotavlja, da so se avtorji opirali na Pleteršnikov slovar in zato tudi narečnim besedam, ki so prišle v knjižno leksiko, pripisali tonem (Furlan 2013: 93). Ob tem bi kazalo poudariti, da so vendarle vsi zgoraj navedeni leksemi v SSKJ primarno jakostno onaglašeni, tonemski naglas je naveden le na koncu zaglavja med okroglima oklepajema kot druga možnost naglaševanja.

²¹⁶ Na nujnost razmisleka o obravnavi narečnega besedja v slovarju je bilo opozorjeno tudi na *Strokovnem posvetu o novem slovarju slovenskega jezika* (Škofic 2009: 137). Na to težavo je opozoril tudi M. Snoj na predstavitvi dispozicije doktorske disertacije, in sicer na primeru štajerske besede *čaga* (10. 9. 2012).

²¹⁷ V SSKJ je navedenih 3428 narečnih besed oz. okrog 3 % gesel (Hajnšek Holz 1999, citirano po Škofic 2004: 53), največ med njimi je samostalnikov, sledijo glagoli in pridevniki (Škofic 2004: 53).

²¹⁸ V eSSKJ tovrstni pomen ni obravnavan, saj v gradivu ni izpričan v zadostni meri (prim. iztočnica *belica*, eSSKJ).

²¹⁹ Podoben primer predstavlja tudi poimenovanje za prekmurski sir *kisilaček*, ki mu je v SSKJ² pripisan nizki ton. V korpusu Gigafida 2.0 ima samostalnik *kisilaček* le eno potrditev, ki se pojavlja kot del naštevalne skupine (28. 3. 2025).

Če narečna beseda postane del knjižnega besedja, jo namreč tonemski govorniki izgovarjajo s tonemskim naglasom (npr. *torklja*).²²⁰

Najtemeljitejšo raziskavo v zvezi s to problematiko je pripravila V. Smole (2021). V prispevku je s pomočjo anketne raziskave raziskala tonemsko naglaševanje desetih samostalnikov (tj. *luk*, *otirač*, *belica*, *cviček*, *sirek*, *cintor*, *fiškališ*, *čaga*, *gavda/gauda*, *torklja*), ki so (vsaj prvotno) narečni in so v SSKJ označeni z različnimi kvalifikatorji, najpogostejše s kvalifikatorjem *narečno*.²²¹ V anketi je sodelovalo 13 tonemskih govorcev, ki pripadajo različnim osrednjim narečnim območjem s tonemskim naglasom in različnim generacijam. Vsi govorniki so enako uresničili tonem le v imenovalniški obliki besede *luk*, sicer je raziskava potrdila variantnost izgovora manj znanih ali celo neznanih besed. Izkazalo se je tudi, da je sistemsko najbolj trdna najstarejša generacija respondentov. Medgeneracijske razlike so se pokazale tudi pri sprejemanju novih besed v akutirano ali cirkumflektirano osnovo, kjer je pri najmlajših respondentih prevladovalo vključevanje v cirkumflektirano osnovo (Smole 2021: 184–192).

Če se izvorno narečna beseda uporablja tudi v knjižnem jeziku, jo lahko pojmuje kot prevzeto iz narečja v knjižni jezik, in se posledično prilagodi sistemu knjižnega jezika, pri čemer je zelo pomembno, da se taka narečna beseda dejansko uporablja tudi širše, in ne zgolj lokalno, v okolju, iz katerega izhaja. Tonemskost naj se pri takih besedah določa na osnovi izreke tonemskih govorcev, torej tistih govorcev, ki ločijo tonemska nasprotja. Če je beseda prevzeta v knjižni jezik z območja, kjer tonemskih nasprotij ni, višina tona oz. tonski potek teh govorcev ni merodajen za določanje tonemskega naglasa v knjižni slovenščini. Vsekakor pa bi bilo smiselno v novem slovarju slovenskega knjižnega jezika takim uslovarjenim enotam dodati opozorilo, da izhajajo iz netonemskih narečij.

V eSSKJ se v do zdaj objavljenih slovarskih sestavkih prostorski kvalifikator pojavlja pri slovarskih iztočnicah: *oma* 'babica', *feta* 'rezina',

²²⁰ Podoben primer na ravni naglasnomestne problematike izkazuje samostalnik *malvazija* (prim. Mirtič 2014).

²²¹ Narečni samostalnik *otirač* v pomenu 'brisača' v SSKJ ni vključen (prim. SLA 2).

nona ‘babica’, *nono* ‘dedek’, *nonin* ‘ki je v zvezi z nono’, *oštja* ‘ko govorec poudarja svojo izjavo’ (prim. eSSKJ). Poleg prostorskega kvalifikatorja²²² imajo praviloma tudi kvalifikator *neformalno*. Pogosto se namreč uporabljajo v manj formalnih ali neformalnih govornih položajih.

6.4 SAMOSTALNIKI MOŠKEGA SPOLA

Samostalniki moškega spola se lahko sklanjajo po prvi, drugi, tretji ali četrti moški sklanjatvi. Najbolj sistematičen in obsežen prikaz moških sklanjatev v knjižni slovenščini v drugi polovici 20. stoletja je naveden v uvodnem delu SSKJ oz. SSKJ² v *Shemah za dinamični naglas in oblikoslovje* ter v *Shemah za tonemski naglas*, iz katerih je mogoče izpeljati pregibnostno-naglasne vzorce. Posebnosti, ki se nanašajo le na posamezne samostalnike ali manjšo skupino samostalnikov, so navedene v zaglavju slovarskih sestavkov. Samostalniki moškega spola so najprej obravnavani v shemah za jakostni naglas, kjer so razdeljeni na samostalnike z naglasom na istem zlogu imenovalnika in roditelja (tj. samostalniki z naglasom na osnovi in samostalniki z naglasom na končnici oz. zadnjem zlogu) in na samostalnike z naglasom na različnih zlogih imenovalnika in roditelja (tj. samostalniki z naglasom na različnih zlogih osnove, samostalniki z naglasom v imenovalniku na osnovi, v roditelju na končnici). V *Shemah za tonemski naglas* so samostalniki razvrščeni glede na mesto naglasa v imenovalniku in roditelju ednine. Prvo skupino sestavljajo samostalniki, ki imajo naglas na istem zlogu imenovalnika in roditelja ednine (tj. naglas na osnovi ali naglas na končnici oz. zadnjem zlogu), njim pa sledijo samostalniki, ki imajo naglas na različnih zlogih imenovalnika in roditelja ednine (tj. naglas na različnih zlogih osnove ali naglas v imenovalniku na osnovi, v roditelju na končnici). Vsaka skupina je torej razdeljena na podskupine, ki so oblikovane na osnovi naglasnega mesta samostalnikov. Znotraj posameznih skupin

²²² Prostorski kvalifikatorji označujejo enote, ki se uporabljajo na prostorsko omejenem območju (prim. Gliha Komac in Divjak Race 2022).

so samostalniki razdeljeni glede na končaj v rodilniku ednine (SSKJ: XXX–XXXIII, XLI–XLIII; SSKJ²: 42–45, 53–55).

J. Toporišič v *Slovenski slovnici* deli samostalnike moškega spola na štiri sklanjatve. Pri vsaki sklanjatvi so navedene premene osnov in končnic ter prikazani so posamezni naglasni vzorci, najprej jakostno onaglašeni, nato še tonemsko onaglašeni. Vsi so obravnavani v okviru štirih naglasnih tipov (Toporišič 2000: 278–289).

V nadaljevanju so prikazani pregibnostno-naglasni vzorci za prvo, drugo in tretjo moško sklanjatev. Samostalniki četrte moške sklanjatve, ki se sklanjajo po pridevniški sklanjatvi (npr. *bližnji*, *móški*, *žvečilni*), niso obravnavani v okviru pregibnostno-naglasnih vzorcev za samostalnik.

6.4.1 Prva moška sklanjatev

V prvo moško sklanjatev spadajo samostalniki moškega spola z rodilniško naglašeno ali nenaglašeno končnico *-a* ali vedno naglašeno končnico *-û*. Samostalnik *dân* ima lahko tudi končnico *-ê*. V imenovalniku ednine imajo samostalniki prve moške sklanjatve najpogosteje ničto končnico (Toporišič 2000: 278).

6.4.1.1 Naglasni tipi in podtipi

Naglasni tipi so določeni na podlagi tonemskega naglasa, kakovosti in/ali količnosti naglašene samoglasnika v imenovalniku in rodilniku ednine. Kadar je bilo nujno nadaljnje razlikovanje, so vzpostavljeni tudi naglasni podtipi, in sicer glede na posamezne naglasne ali kakovostne posebnosti v preostalih edninskih sklonih. Naglasni tip *a*, kjer je to mogoče, predstavlja odraz praslovanskega naglasnega tipa *a*. Pri samostalnikih prve moške sklanjatve praslovanski naglasni tip *a* odraža samostalnik *klĕn klĕna*. Nadaljnja razvrstitev naglasnih tipov temelji na vrsti tonema, kakovosti in/ali količnosti naglašene samoglasnika v imenovalniku ednine v zaporedju *ě, é, ê, ē, ē̄, ē̅, ē̆* in na vrsti tonema,

kakovosti in/ali kolikosti naglašnega samoglasnika v rodilniku ednine v zaporedju *é, é, ê, ê, ē, ē, è, è* (prim. razdelek 6.1).

oznaka	zgled (Ied, Red)	druge sklonske oblike
a	klën klëna	
b	böb bóba	
c	oköv okôva	
č	bët bèta	
č ₁	dëskar dëskarja	
d	mezëg mezgà	
e	grëh grëha	
f	sôséd sosêda	
g	prérok prerôka	
h	téloh téloha	
i	sókol sokóla	
j	jeklorëz jeklorêza	
k	mëh mëha	
k ₁	jêz jêza in jezû	
k ₂	brôd brôda	(Ded), Med brôdu redko bródu
k ₃	plôt plôta tudi plotû	Ded, Med plôtu redko plótu
l	kozôlec kozólca	
m	svêt sverâ	Ded, Med svêtu
m ₁	vôz vozâ ²²³	Ded, Med vôzu redko vózu
m ₂	rôd rodû tudi rôda	(Ded, Med rôdu redko ródu)
n	pôlh pôlha	
o	fûror furôrja ²²⁴	
o ₁	rûbikon rubikôna ²²⁵	
p	mêr mêra	
r	skêdenj skêdnja	

Preglednica 12: Naglasni tipi in podtipi prve moške sklanjatve.

²²³ Pri samostalniku *voz* se v sodobni rabi pojavlja tudi nepremični naglas na osnovi. Za opredelitev razmerja med obema možnostma naglaševanja potrebujemo dodatne raziskave govorjenega knjižnega jezika.

²²⁴ SP 2001 in SSKJ² na prvem mestu navajata nepremični naglas na cirkumfleks-tirani osnovi. Premični naglasni tip uvaja kvalifikator *in*.

²²⁵ Premični naglasni tip pri samostalniku *rubikon* je sicer v rabi redek, predstavlja pa pomembno posebnost, saj se v stranskih sklonih naglas pomakne za dva zloga. Tak naglas običajno uporabljajo poznavalci klasičnih jezikov. Pogosteje se sicer sklanja in naglašuje po tipu S3k oz S3p.

6.4.1.2 Nabor končnic²²⁶

	I	R	D	T	M	O
ednina	- <i>θ</i> ²²⁷	- <i>a/-u/-e</i>	- <i>u</i>	- <i>θ/-a/-u</i>	- <i>u</i>	- <i>om/-em</i>
dvojina	- <i>a</i>	- <i>θ/-ov/-ev</i>	- <i>oma/-ema</i>	- <i>a</i>	- <i>ih/-eh</i>	- <i>oma/-ema</i>
množina	- <i>i/-je</i>	- <i>θ/-ov/-ev</i>	- <i>om/-em</i>	- <i>e/-i</i>	- <i>ih/-eh</i>	- <i>i</i>

Preglednica 13: Nabor končnic, ki se pojavljajo pri pregibnostno-naglasnih vzorcih prve moške sklanjatve.

V imenovalniku ednine se pojavlja ničta končnica, ki lahko izvira iz končnice *-v* ali *-b* nekdanje trde oz. mehke imenske *o*-jevske ali zaimenske sklanjatve. Rodilniška končnica *-a* lahko odraža trdo ali mehko moško *o*-jevsko sklanjatev, v knjižni slovenščini je lahko naglašena ali nenaglašena. V rodilniku ednine se pojavlja tudi naglašena končnica *-ú*, ki je prišla iz nekdanje *u*-jevske sklanjatve,²²⁸ in zaznamovana končnica *-e*, ki je izvirno del soglasniških sklanjatev ter se pojavlja le v rodilniški obliki samostalnika *dan* (Šivic-Dular 1992: 65). Končnica dajalnika ednine *-u* odraža praslovansko končnico nekdanje trde ali mehke *o*-jevske sklanjatve. V tožilniku se pojavljajo tri končnice: pri samostalnikih, ki ne poznajo kategorije živosti, se pojavlja zgodovin-

²²⁶ V zvezi z naborom končnic moške sklanjatve prevladuje mnenje, da osrednji končniški nabor izhaja iz praslovanske mehke in trde *o*-jevske sklanjatve ter da so se končnice nekdanje *u*-jevske in *i*-jevske sklanjatve samo vključile vanj. To je mogoče sklepati tudi zaradi številčnega razmerja med samostalniki, ki so pripadali omenjenim sklanjatvam, ali številčnega razmerja med končnicami, vključenimi v končniški nabor, kot tudi zaradi v severnoslovanskih jeziki še ohranjenih morfonoloških lastnosti samostalnikov (Šivic-Dular 1992: 63).

²²⁷ Poleg ničte končnice imajo lahko v imenovalniku ednine samostalniki moškega spola, ki so prevzeti ali so hipokoristiki, tudi končaje *-o*, *-e* ali *-a* (prim. Ramovš 1952: 30).

²²⁸ Stik med *o*-jevsko in *u*-jevsko sklanjativjo je bil vzpostavljen že v času praslovanščine. *U*-jevska sklanjatev je v slovenščini povsem izginila, samostalniki nekdanje *u*-jevske sklanjatve pa so prešli k številčno močnejši *o*-jevski sklanjativji. Končnica *-u* se pojavlja le pri samostalnikih, ki se končujejo na soglasnik, ki ne povzroča preglasa, ne pa tudi pri samostalnikih, katerih osnova se končuje na *c*, *j*, *č*, *ž*, *š* in *dž*, saj so se tudi prvotni samostalniki *u*-jevske sklanjatve končevali na trde soglasnike (Ramovš 1952: 38).

skorazvojno upravičena ničta končnica, samostalniki, ki poznajo kategorijo živosti, pa izkazujejo v tožilniku ali roditeljsko končnico *-a* ali (redkeje) roditeljsko končnico *-ú*. V mestniku je izkazana končnica *-u*, ki je lahko prišla iz *u*-jevske sklanjatve ali iz dajalnika *o*-jevske sklanjatve.²²⁹ V orodniku imamo lahko končnico *-om*, ki odraža končnico nekdanje *o*-jevske sklanjatve. Končnica *-em* je nastala po preglasu in se pojavlja pri samostalnikih, ki se jim osnova končuje na funkcijsko mehke soglasnike *c, j, č, ž, š* in *dž*.²³⁰

V imenovalniku in tožilniku dvojine se pojavlja končnica *-a*, ki je zgodovinskorazvojno pričakovana končnica. V dajalniku in orodniku dvojine se pojavljata končnici *-oma* in *-ema*. Končnica *-ma* v orodniku dvojine je lahko nastala po križanju s končnico *-mi* iz orodnika množine. V roditeljskem in mestniku dvojine imamo množinske končnice. V imenovalniku množine se pojavlja končnica *-i*, ki lahko izhaja iz nekdanje trde ali mehke *o*-jevske sklanjatve. Pri nekaterih samostalnikih se pojavlja tudi končnica *-je*, ki izhaja iz nekdanje *i*-jevske sklanjatve. V roditeljskem množine je pri nekaj samostalnikih ohranjena ničta končnica, drugod pa se pojavlja končnica *-ov*, ki izvira iz nekdanje *u*-jevske sklanjatve.²³¹ Končnica *-ev* se pojavlja pri samostalnikih, ki se jim osnova končuje na funkcijsko mehki soglasnik. Dajalniška končnica *-om* izvira iz nekdanje trde *o*-jevske sklanjatve, nenaglašena končnica *-em* pa se pojavlja za funkcijsko mehki soglasniki. Naglašena končnica *-em* se pojavlja zlasti pri cirkumflektiranih enozložnicah (npr. samostalnik *voz*). V tožilniku množine imamo končnico *-e*, ki izhaja iz nekdanje mehke *o*-jevske ali zaimenske sklanjatve.²³² V tožilniku množine se lahko pojavi tudi končnica *-i*, ki je iz *o*-jevske sklanjatve. Mestniška končnica *-ih* odraža končnico nekdanje mehke imenske ali zaimenske *o*-jevske sklanjatve. Pri nekaterih

²²⁹ A. Šivic-Dular poudarja, da se v večini (moških) sklanjatvenih vzorcev edninski dajalnik in mestnik tudi prozodično ujemata, kar nedvomno govori o tesnejšem stiku teh dveh sklonskih oblik (Šivic-Dular 1992: 71).

²³⁰ Končnica *-em* se pojavlja tudi pri sklanjanju samostalnika *dan* (dvojnična kratka oblika *z dnem*).

²³¹ Ta pojav zasledimo že v Brižinskih spomenikih (Ramovš 1952: 45).

²³² Končnico trde *o*-jevske sklanjatve najdemo še v Brižinskih spomenikih (Ramovš 1952: 47).

samostalnikih se pojavlja tudi končnica *-eh*, ki je vedno naglašena.²³³ V orodniku množine se pojavljata končnici *-i* in *-mi*. Slednja najverjetneje izhaja iz *i*-jevske ali *u*-jevske ali zaimenske sklanjatve (Ramovš 1952: 35–52; Babič 2003: 92).

6.4.1.3 Zgledi samostalnikov prve moške sklanjatve

Pregibnostno-naglasni vzorci so razvrščeni v tri različne skupine: (a) osnovne vzorce, (b) modificirane vzorce in (c) posebnosti (prim. razdelek 6.1). Vzorci za samostalnike moškega spola so glede na končaj osnove samostalnika v imenovalniku ednine razvrščeni v dve večji skupini. Prvo skupino tvorijo samostalniki, katerih osnova se končuje na soglasnike, ki ne povzročajo preglasa, drugo skupino pa tvorijo samostalniki, katerih osnova se končuje na funkcijsko mehke soglasnike (*c*, *j*, *č*, *ž*, *š*, *dž*). Vsi samostalniki, ki podaljšujejo osnovo s soglasnikom *n*, so obravnavani v prvi skupini, samostalniki, ki podaljšujejo osnovo s soglasnikom *j*, pa so obravnavani znotraj druge skupine samostalnikov. Vzorci so na osnovi oblikovnih značilnosti razdeljeni na osnovne, modificirane in posebnosti, dodatno pa še na tiste, ki poznajo slovnično kategorijo živosti, in na tiste, ki te kategorije ne poznajo.

²³³ A. Šivic-Dular predpostavlja, da gre za končnico nekdanje trde *o*-jevske sklanjatve. Pojasnjuje, da je najverjetneje v določeni razvojni fazi *e*-jevski glas postal signal dolgonaglasnosti, prek tega pa tudi signal za mešani naglasni tip. Kasneje se je ta *e* razširil tudi k samostalnikom nekdanje mehke *o*-jevske sklanjatve (npr. *mož*) (Šivic-Dular 1992: 68).

6.4.1.3.1 Samostalniki, ki se jim osnova v imenovalniku ednine končuje na soglasnik, ki ne povzroča preglasa

OSNOVNI VZORCI

- Samostalniki, ki poznajo kategorijo živosti
klën (S1a),²³⁴ slôn (S1b), këmik (S1e), prérók (S1g), klóvn (S1h), sókol (S1i), mesojêd (S1j),²³⁵ kôs (S1k),²³⁶ pôlh (S1n),²³⁷ kamêleon (S1o),²³⁸ mêr (S1p)
- Samostalniki, ki poznajo kategorijo živosti in imajo v imenovalniški osnovi neobstojni samoglasnik
pës (S2d), dëtel (S2e), órel (S2h), dëdek (S2k), slônček (S2p), mëzeg (S2r)²³⁹

²³⁴ V sodobni knjižni slovenščini pri nekaterih samostalnikih prihaja do odpravljanja kakovostnih premen. S perceptivnim testom smo raziskali izgovor rodilniške oblike samostalnika *pretok*, ki se pregiba po vzorcu S1a. Izgovor s širokim naglašenim *o* je izbralo 80 % respondentov, 17 % respondentov pa je izbralo izgovor z ozkim naglašenim *e*. S perceptivnim testom, v katerem je sodelovalo 500 respondentov, smo raziskovali tudi izgovor rodilniške oblike samostalnika *obvod*, ki se prav tako pregiba po vzorcu S1a. Izgovor s širokim naglašenim *o* je izbralo 73 % respondentov, 25 % respondentov pa se je odločilo za izgovor z ozkim naglašenim *o*.

²³⁵ Samostalnik *mesojed* pozna tudi dvojnični pregibnostno-naglasni vzorec s cikluflektirano osnovo (S1k).

²³⁶ V pomenu 'večja ptica pevka črne barve z rumeno liso okrog oči' (SSKJ²).

²³⁷ Pri samostalniku *polh* je imenovalnik ednine lahko tudi akutiran (vzorec S1h).

²³⁸ Samostalnik *kameleon* izkazuje naglasnomestne dvojnice. V perceptivnem testu, v katerem je sodelovalo 500 respondentov (5), se je v imenovalniku ednine za naglas na drugem besednem zlogu odločilo 50 % respondentov, za naglas na zadnjem besednem zlogu pa 49 % respondentov.

²³⁹ Pri neenozložnih samostalnikih, ki imajo v osnovi polglasnik (npr. S2r, S71d, S71r), so potrebne dodatne raziskave govorjenega knjižnega jezika. V sodobni slovenščini prevladuje naglas na osnovi, vse pogostejše pa se pojavlja tudi vokalizacija polglasnika v osnovi (prim. Rigler 1973). V spletnem perceptivnem testu (4, 247 respondentov) smo raziskovali izgovor tovrstnega samostalnika (*megla*). Izgovor s polglasnikom in naglasom na osnovi je izbralo 42 % respondentov, izgovor s polglasnikom in naglasom na končnici je izbralo 21 % respondentov, 33 % respondentov pa je izbralo vokalizacijo polglasnika *e* v osnovi in naglas na osnovi.

- Samostalniki, ki ne poznajo kategorije živosti
lèt (S3a), bôb (S3b), okòv (S3c),²⁴⁰ bèt (S3č), gréh (S3e), óreh (S3g),
télòh (S3h), tópol (S3i), jeklorêz (S3j),²⁴¹ hlôd (S3k), kôlk (S3n),²⁴²
dûal (S3o), rûbikon (S3o₁), jêr (S3p)
- Samostalniki, ki ne poznajo kategorije živosti in imajo v imenovalniški osnovi neobstojni samoglasnik
bezêg (S4d),²⁴³ ôder (S4e), pòsel (S4h), rôbek (S4k), kozôlček (S4p),
čèber (S4r)²⁴⁴

MODIFICIRANI VZORCI

- Samostalniki, ki poznajo kategorijo živosti
 - Samostalniki, ki imajo v imenovalniku množine poleg končnice *-i* tudi končnico *-je*
zèt (S5a), grôf (S6b), špekulánt (S7e), sôsed (S8f), médved (S9g),
maturânt (S9j), golôb (S9k), gospôd (S10k)
 - Samostalniki, ki v odvisnih sklonih osnovo podaljšujejo s soglasnikom *n*
trôtelj (S11e),²⁴⁵ fôkselj (S11k)²⁴⁶

²⁴⁰ Samostalnik *okov* pozna tudi dvojnični pregibnostno-naglasni vzorec *okòv okóva* (S3b).

²⁴¹ Samostalnik *jeklorez* ima lahko tudi cirkumflektirano osnovo v vseh sklonih (S3k).

²⁴² Pri samostalniku *kolk* so za ugotovitev sodobnega tonemskega naglasa potrebne dodatne raziskave sodobne govorjene knjižne slovenščine.

²⁴³ V sodobni rabi se samostalnik *bezeg* pogosteje sklanja po tipu S4r.

²⁴⁴ Samostalnik *čeber* se lahko sklanja tudi po vzorcu S4d, kar pa je v sodobni knjižni slovenščini manj pogosto.

²⁴⁵ Samostalnik *trotelj* se v sodobni knjižni slovenščini ne pojavlja pogosto. V korpusu Gigafida 2.0 ima 18 potrditev (24. 12. 2024). Pregibnostno-naglasni vzorec S11e je v sodobni slovenščini neproduktiven. Pojavlja se denimo pri samostalniku *pudelj* kot manj običajna možnost (prim. eSSKJ).

²⁴⁶ Samostalnik *fokselj* v korpusu Gigafida 2.0 nima potrditev (8. 4. 2024). Pregibnostno-naglasni vzorec S11k je v sodobni knjižni slovenščini neproduktiven. Po tem vzorcu se pregiba še samostalnik *apostelj*, ki ima v korpusu Gigafida 2.0 dve potrditvi (24. 12. 2024).

- Samostalniki, ki v odvisnih sklonih osnovo podaljšujejo s soglasnikom *t*
fantě (S12a), mędo (S12k),²⁴⁷ pępe (S12p), óče (S13g)
- Samostalniki, ki v needninskih sklonih (lahko) osnovo podaljšujejo z morfemom *-ov-*
 - Samostalniki, ki imajo (dvojnično) v rodilniku in tožilniku ednine končnico *-û*
sîn (S14k₁),²⁴⁸ tât (S15m₂)
 - Samostalniki, ki imajo v rodilniku ednine naglašeno in/ali nenaglašeno končnico *-a*
völ (S16b), vólk (S17k), bøg (S18k), drûg (S19k₁)
- Samostalniki, ki ne poznajo kategorije živosti
 - Samostalniki, ki imajo v imenovalniku množine poleg končnice *-i* tudi končnico *-je*
ûd (S20j), ûd (S20k), sonět (S21k)
 - Samostalniki, ki v odvisnih sklonih osnovo podaljšujejo s soglasnikom *n*
fôrželj (S22e),²⁴⁹ pópelj (S22h),²⁵⁰ rêmelj (S22k)²⁵¹

²⁴⁷ Samostalniki moškega spola, ki se končujejo na soglasnik *o*, v knjižnem jeziku praviloma ne podaljšujejo osnove s soglasnikom *t* (v manj formalnih položajih je tovrstno podaljševanje zelo pogosto). Pri samostalniku *medo* je predvideno podaljševanje s *t* tudi v knjižnem jeziku (prim. SP 2001 in SSKJ²), saj se samostalnik rabi zlasti v otroškem govoru, kjer veljajo posebne zakonitosti. Podobno pregibanje izkazuje tudi samostalnik *pliško*, ki se prav tako uporablja v otroškem govoru (prim. SSSJ).

²⁴⁸ O sklanjanju samostalnika *sîn* v sodobni slovenščini prim. Mirtič (2015c).

²⁴⁹ Samostalnik *fôrželj* v korpusu Gigafida 2.0 nima potrditev (8. 4. 2024).

²⁵⁰ Samostalnik *popelj* v korpusu Gigafida 2.0 nima relevantnih potrditev (8. 4. 2024). Po vzorcih S22e oz. S22h se (dvojnično) sklanjajo tudi samostalniki, ki so v sodobni rabi pogostejši, npr. *buhtelj*, *datelj*, *mandelj*, *nagelj*.

²⁵¹ Samostalnik *remelj* ima eno potrditev v korpusu Gigafida 2.0 (8. 4. 2024).

- Samostalniki, ki v odvisnih sklonih osnovo podaljšujejo s soglasnikom *t*
mêmo (S23k)²⁵²
- Samostalniki, ki v needninskih sklonih (lahko) osnovo podaljšujejo z morfemom *-ov-*
 - Samostalniki, ki imajo (dvojnično) v rodilniku ednine končnico *-û*
jêz (S24k₁), žlêb (S25k₁), zîd (S26k₁), plôt (S27k₃); dâr (S28m₂), nôs (S29m₂), lâs (S30m₂), pâs (S31m₂), rôd (S32m₂), môt (S33m₂)
 - Samostalniki, ki imajo v rodilniku ednine nenaglašeno in/ali naglašeno končnico *-a*
mrâz (S34a), grôb (S35b), tôp (S36b), sên (S37d), brêg (S38k), lôg (S39k), mêh (S40k), rôb (S41k), cêp (S42k), vîh (S43k₁), zvôn (S44k₁), rôg (S45k₃), brôd (S46k₂), dôm (S47k₂),²⁵³ dôm (S48k₂),²⁵⁴ svêt (S49m), dôlg (S50m), vôz (S51m₁)
 - Dvozložni samostalnik z neobstoječim polglasnikom v osnovi, ki podaljšuje osnovo z morfemom *-ov-*
vêter (S52k)
- Samostalniki s posebnimi končnicami v nekaterih sklonskih oblikah
kôl (S53b), kûmulus (S54k)

POSEBNOSTI

- Samostalniki, ki poznajo kategorijo živosti
 - Samostalnik, pri katerem prihaja do mehčanja
otrôk (S55b)
 - Samostalnik s supletivno osnovo
člôvek (S56g)
 - Samostalniki, ki imajo v imenovalniku ednine končaj *-a*²⁵⁵
áta (S57e), dêda (S57k), ôčka (S57p)

²⁵² Samostalnik *memo* se v knjižnem jeziku prednostno sklanja brez podaljševanja osnove (S61k).

²⁵³ V pomenih 'prostor, hiša, kjer kdo stalno živi, od koder izhaja', 'kmečka hiša', 'posestvo', 'posvetovalno ali zakonodajno telo' (SSKJ²).

²⁵⁴ V pomenu 'stavba, urejena za določen namen' (SSKJ²).

²⁵⁵ Samostalnika *áta* in *dêda* se lahko sklanjata tudi po drugi moški sklanjatvi.

- Samostalniki, ki imajo v imenovalniku ednine končaj *-e*
kamikâze (S58k)
- Samostalniki, ki imajo v imenovalniku ednine končaj *-o*
dêčko (S59k), kalimêro (S59p)
- Samostalniki, ki ne poznajo kategorije živosti;
 - Samostalniki, ki imajo v imenovalniku ednine končaj *-e*
jênštrle (S60e),²⁵⁶ furôre (S60k),²⁵⁷ belvedêre (S60p)²⁵⁸
 - Samostalniki, ki imajo v imenovalniku ednine končaj *-o*
tôrzo (S61k), bolêro (S61p)
 - Samostalniki, ki v odvisnih sklonih (lahko) osnovo podaljšujejo z *-ev-*
dân (S62k), dâñ (S63k),²⁵⁹ pôldan (S64o)
 - Raznospolski samostalniki
pôt (S65e) nêvtrum (S66k), fêmininum (S67k)

6.4.1.3.2 Samostalniki, ki se jim osnova v imenovalniku ednine končuje na funkcijsko mehki soglasnik (*c, j, č, ž, š, dž*)

OSNOVNI VZORCI

- Samostalniki, ki poznajo kategorijo živosti
klêšč (S68a), môlj (S68b), králj (S68e), prášič (S68g), mrôž (S68k),
pôlž (S68n), prometěj (S68p)
- Samostalniki, ki poznajo kategorijo živosti in imajo v imenovalniški osnovi neobstojni samoglasnik
žrêbec (S69e),²⁶⁰ grdôbec (S69h), brezdômec (S69k), pustolôvec (S69p)

²⁵⁶ Samostalnik *jênštrle* v korpusu Gigafida 2.0 nima potrditev (8. 4. 2024).

²⁵⁷ Samostalnik *furôre* v korpusu Gigafida 2.0 nima potrditev (8. 4. 2024).

²⁵⁸ Po vzorcih S60k oz. S60p se sklanjajo tudi pogostejši samostalniki, kot so npr. *bienâle, finâle, faksimile, konklâve, penâle*.

²⁵⁹ V pomenih 'čas, posvečen spominu na kaj', 'čas, določen za posebne namene, opravila' (Snoj 2012a).

²⁶⁰ Pri samostalniku *žrebec* se v sodobni rabi v osnovi pojavlja tudi izgovor s širokim naglašenim *e*. Za opredelitev razmerja med obema možnostma izgovora potrebujemo dodatne raziskave govorjenega knjižnega jezika. Izgovor s širokim naglašenim *e* navaja že SES (prim. iztočnica *žrebec*).

- Samostalniki, ki ne poznajo kategorije živosti
brôč (S70a), slôj (S70b), kolôkvij (S70e), jêšprenj (S70g),²⁶¹ témelj (S70h), stênj (S70k), gnôj (S70k₃), esêj (S70p)
- Samostalniki, ki ne poznajo kategorije živosti in imajo v imenovalniški osnovi neobstojni samoglasnik
skedênj (S71d), svêženj (S71e), ógenj (S71h), škôrenj (S71k), kozôlec (S71l), cmôkec (S71p), sêmenj (S71r)

MODIFICIRANI VZORCI

- Samostalniki, ki poznajo kategorijo živosti
 - Samostalniki, ki v odvisnih sklonih osnovo podaljšujejo s soglasnikom *j*
dêskar (S72č₁), lêktor (S72e), bôksar (S72h), grégor (S72i),²⁶² profêsor (S72k), abê (S72l), sôbar (S72p)
 - Samostalniki s posebnimi končnicami v nekaterih sklonskih oblikah
kônj (S73b); môž (S74m)
- Samostalniki, ki ne poznajo kategorije živosti
 - Samostalniki, ki v odvisnih sklonih osnovo podaljšujejo s soglasnikom *j*
dêž (S75č), dêž (S75d), cêkar (S75e), sládkor (S75g), bójler (S75h), kômbi (S75k), komitê (S75l), fûror (S75o),²⁶³ dêrbi (S75p)
 - Samostalniki, ki imajo v mestniku množine oblikovno dvojnico
kónec (S76h)

²⁶¹ Samostalnik *jêšprenj* ima v osnovi lahko tudi ozki naglašeni *e*. V sodobni rabi se pojavlja tudi naglaševanje po nepremičnem naglasnem tipu. Za opredelitev razmerja med vsemi možnostmi izgovora potrebujemo dodatne raziskave govorjenega knjižnega jezika.

²⁶² V slabšalnem pomenu v zvezi *babji gregor* (SSKJ²).

²⁶³ Samostalnik *fûror* ima v korpusu Gigafida 2.0 zgolj dve relevantni potrditvi (8. 4. 2024). Po SP 2001 in SSKJ² se samostalnik lahko sklanja tudi po nepremičnem naglasnem tipu. Po tem tipu se lahko sklanja tudi samostalnik *dinar*, kadar označuje vrednost oz. ceno (SSKJ²).

POSEBNOSTI

- Samostalniki, ki poznajo kategorijo živosti
 - Samostalniki, ki imajo v imenovalniku ednine končaj *-a*²⁶⁴
óča (S77h), vōdja (S77k)
 - Samostalniki, ki imajo v imenovalniku ednine končaj *-o*
paparâco (S78k)
- Samostalniki, ki ne poznajo kategorije živosti
 - Samostalniki, ki imajo v imenovalniku ednine končaj *-a*
âkija (S79k)²⁶⁵
 - Samostalniki, ki imajo v imenovalniku ednine končaj *-o*
fōlio (S80e), êmbrio (S80k), pōnčo (S81k)
 - Samostalniki, ki imajo v imenovalniku ednine končaj *-e*
cevice [sevîče] (S82k)²⁶⁶

Samostalniki, ki se jim osnova v imenovalniku ednine končuje na soglasnik, ki ne povzroča preglasa

OSNOVNI VZORCI

S1a	klèn	klèn
ed.		
I	klèn	klèn
R	kléna	kléna
D	klénu	klénu
T	kléna	kléna
M	pri klénu	pri klénu tudi pri klénu
O	s klénom	s klénom

²⁶⁴ Samostalnika *óča* in *vōdja* se lahko sklanjata tudi po drugi moški sklanjatvi.

²⁶⁵ Danes se za tovrstno čolno podobno pripravo za prevoz ponesrečencev uporablja poimenovanje *aki akija* (prim. eSSKJ).

²⁶⁶ Samostalnik *cevice* je uslovarjen v *Sprotnem slovarju slovenskega jezika* in pozna tudi pregibanje s podaljševanjem osnove (prim. SSSJ).

dv.		
I	kléna	kléna
R	klénov	klēnov
D	klénoma	klēnoma
T	kléna	kléna
M	pri klénih	pri klēnih
O	s klénoma	s klēnoma
mn.		
I	kléni	klēni
R	klénov	klēnov
D	klénom	klēnom
T	kléne	klēne
M	pri klénih	pri klēnih
O	s kléni	s klēni

S1b	slòn	slôn
ed.		
I	slòn	slôn
R	slôna	slóna
D	slônu	slónu
T	slôna	slóna
M	pri slônu redko pri slónu	pri slónu redko pri slônui
O	s slônóm	s slónóm
dv.		
I	slôna	slóna
R	slônov	slónov
D	slônoma	slónoma
T	slôna	slóna
M	pri slónih redko pri slónih	pri slónih redko pri slônih
O	s slônoma	s slónoma
mn.		
I	slóni	slóni
R	slónov	slónov
D	slónom	slónom
T	slóne	slóne
M	pri slónih redko pri slónih	pri slónih redko pri slônih
O	s slóni redko s slóni	s slóni redko s slóni

S1e	kémik	kémik
ed.		
I	kémik	kémik
R	kémika	kémika
D	kémiku	kémiku
T	kémika	kémika
M	pri kémiku	pri kémiku
O	s kémikom	s kémikom
dv.		
I	kémika	kémika
R	kémikov	kémikov tudi kémikov
D	kémikoma	kémikoma
T	kémika	kémika
M	pri kémikih	pri kémikih tudi pri kémikih
O	s kémikoma	s kémikoma
mn.		
I	kémiki	kémiki
R	kémikov	kémikov tudi kémikov
D	kémikom	kémikom
T	kémike	kémike
M	pri kémikih	pri kémikih tudi pri kémikih
O	s kémiki	s kémiki tudi s kémiki

S1g	prêrok	prérok
ed.		
I	prêrok	prérok
R	preróka	prerôka
D	preróku	prerôku
T	preróka	prerôka
M	pri preróku	pri prerôku tudi pri prerôku
O	s prerókom	s prerôkom
dv.		
I	preróka	prerôka
R	prerókov	prerôkov
D	prerókoma	prerôkoma
T	preróka	prerôka
M	pri prerókih	pri prerôkih
O	s prerókoma	s prerôkoma

mn.		
I	preróki	prerôki
R	prerókov	prerôkov
D	prerókom	prerôkom
T	preróke	prerôke
M	pri prerókih	pri prerôkih
O	s preróki	s prerôki

S1h	klóvn	klóvn
ed.		
I	klóvn	klóvn
R	klóvna	klóvna
D	klóvnu	klóvnu
T	klóvna	klóvna
M	pri klóvnu	pri klóvnu tudi pri klóvnu
O	s klóvnom	s klóvnom

dv.		
I	klóvna	klóvna
R	klóvnov	klóvnov
D	klóvnoma	klóvnoma
T	klóvna	klóvna
M	pri klóvnih	pri klóvnih
O	s klóvnoma	s klóvnoma

mn.		
I	klóvni	klóvni
R	klóvnov	klóvnov
D	klóvnom	klóvnom
T	klóvne	klóvne
M	pri klóvnih	pri klóvnih
O	s klóvni	s klóvni

S1i	sókol	sókol
ed.		
I	sókol	sókol
R	sokóla	sokóla
D	sokólu	sokólu
T	sokóla	sokóla
M	pri sokólu	pri sokólu tudi pri sokólu
O	s sokólom	s sokólom

dv.		
I	sokóla	sokóla
R	sokólov	sokólov
D	sokóloma	sokóloma
T	sokóla	sokóla
M	pri sokólih	pri sokólih
O	s sokóloma	s sokóloma
mn.		
I	sokóli	sokóli
R	sokólov	sokólov
D	sokólom	sokólom
T	sokóle	sokóle
M	pri sokólih	pri sokólih
O	s sokóli	s sokóli

Slj	mesojéd	mesojêd
ed.		
I	mesojéd	mesojêd
R	mesojéda	mesojêda
D	mesojédu	mesojêdu
T	mesojéda	mesojêda
M	pri mesojédu	pri mesojêdu tudi pri mesojêdu
O	z mesojédom	z mesojêdom
dv.		
I	mesojéda	mesojêda
R	mesojédov	mesojêdov
D	mesojédoma	mesojêdoma
T	mesojéda	mesojêda
M	pri mesojédih	pri mesojêdih
O	z mesojédoma	z mesojêdoma
mn.		
I	mesojédi	mesojêdi
R	mesojédov	mesojêdov
D	mesojédom	mesojêdom
T	mesojéde	mesojêde
M	pri mesojédih	pri mesojêdih
O	z mesojédi	z mesojêdi

S1k	kós	kôš
ed.		
I	kós	kôš
R	kósa	kôsa
D	kósu	kôsu
T	kósa	kôsa
M	pri kósu	pri kôsu
O	s kósom	s kôsom
dv.		
I	kósa	kôsa
R	kósov	kôsov
D	kósoma	kôsoma
T	kósa	kôsa
M	pri kósih	pri kôsih
O	s kósoma	s kôsoma
mn.		
I	kósi	kôsi
R	kósov	kôsov
D	kósom	kôsom
T	kóse	kôse
M	pri kósih	pri kôsih
O	s kósi	s kôsi

S1n	pôlh	pôlh
ed.		
I	pôlh	pôlh
R	pôlha	pôlha
D	pôlhu	pôlhu
T	pôlha	pôlha
M	pri pôlhu	pri pôlhu tudi pri pôlhu
O	s pôlhom	s pôlhom
dv.		
I	pôlha	pôlha
R	pôlhov	pôlhov
D	pôlhoma	pôlhoma
T	pôlha	pôlha
M	pri pôlhih	pri pôlhih
O	s pôlhoma	s pôlhoma

mn.		
I	pólhi	pólhi
R	pólhov	pólhov
D	pólhom	pólhom
T	pólhe	pólhe
M	pri pólhih	pri pólhih
O	s pólhi	s pólhi

Slo₁	kaméleon	kamêleon
ed.		
I	kaméleon	kamêleon
R	kameleóna	kameleõna
D	kameleónu	kameleõnu
T	kaméleona	kamêleon
M	pri kameleónu	pri kameleõnu
O	s kameleónom	s kameleõnom

dv.		
I	kameleóna	kameleõna
R	kameleónov	kameleõnov
D	kameleónoma	kameleõnoma
T	kameleóna	kameleõna
M	pri kameleónih	pri kameleõnih
O	s kameleónoma	s kameleõnoma

mn.		
I	kameleóni	kameleõni
R	kameleónov	kameleõnov
D	kameleónom	kameleõnom
T	kameleóne	kameleõne
M	pri kameleónih	pri kameleõnih
O	s kameleóni	s kameleõni

Slp	mêr	mêr
ed.		
I	mêr	mêr
R	mêra	mêra
D	mêru	mêru
T	mêra	mêra
M	pri mêru	pri mêru
O	z mêrom	z mêrom

dv.		
I	mêra	mêra
R	mêrov	mêrov
D	mêroma	mêroma
T	mêra	mêra
M	pri mêrih	pri mêrih
O	z mêroma	z mêroma
mn.		
I	mêri	mêri
R	mêrov	mêrov
D	mêrom	mêrom
T	mêre	mêre
M	pri mêrih	pri mêrih
O	z mêri	z mêri

S2d	pès	pès
ed.		
I	pès	pès
R	psà	psă
D	psù	psű
T	psà	psă
M	pri psù	pri psű
O	s psòm	s psöm
dv.		
I	psà	psă
R	psòv in psôv	psöv in psóv
D	psôma	psóma
T	psà	psă
M	pri psìh	pri psîh
O	s psôma	s psóma
mn.		
I	psì	psî
R	psòv in psôv	psöv in psóv
D	psòm	psöm
T	psè	psě
M	pri psìh	pri psîh
O	s psì	s psî

S2e	détel	dêtel
ed.		
I	détel	dêtel
R	détla	dêtla
D	détlu	dêtlu
T	détla	dêtla
M	pri détlu	pri dêtlu
O	z détlom	z dêtlom
dv.		
I	détla	dêtla
R	détlov	dêtlov tudi dêtlov
D	détloma	dêtloma
T	détla	dêtla
M	pri détlih	pri dêtlih tudi pri dêtlih
O	z détloma	z dêtloma
mn.		
I	détli	dêtli
R	détlov	dêtlov tudi dêtlov
D	détlom	dêtlom
T	détle	dêtle
M	pri détlih	pri dêtlih tudi pri dêtlih
O	z détli	z dêtli tudi z dêtli

S2h	ôrel	órel
ed.		
I	ôrel	órel
R	ôrla	órla
D	ôrlu	órlu
T	ôrla	órla
M	pri ôrlu	pri órlu tudi pri ôrlu
O	z ôrlom	z órlom
dv.		
I	ôrla	órla
R	ôrlov	órlov
D	ôrloma	órloma
T	ôrla	órla
M	pri ôrlih	pri órlih
O	z ôrloma	z órloma

mn.		
I	ôrli	órli
R	ôrlov	ōrlov
D	ôrlom	órlom
T	ôrle	órle
M	pri ôrlih	pri ôrlih
O	z ôrli	z ôrli

S2k	dédek	dêdek
ed.		
I	dédek	dêdek
R	dédka	dêdka
D	dédku	dêdku
T	dédka	dêdka
M	pri dédku	pri dêdku
O	z dédkom	z dêdkom

dv.		
I	dédka	dêdka
R	dédkov	dêdkov
D	dédkoma	dêdkoma
T	dédka	dêdka
M	pri dédkih	pri dêdkih
O	z dédkoma	z dêdkoma

mn.		
I	dédki	dêdki
R	dédkov	dêdkov
D	dédkom	dêdkom
T	dédke	dêdke
M	pri dédkih	pri dêdkih
O	z dédki	z dêdki

S2p	slônček	slônček
ed.		
I	slônček	slônček
R	slônčka	slônčka
D	slônčku	slônčku
T	slônčka	slônčka
M	pri slônčku	pri slônčku
O	s slônčkom	s slônčkom

dv.		
I	slônčka	slônčka
R	slônčkov	slônčkov
D	slônčkoma	slônčkoma
T	slônčka	slônčka
M	pri slônčkih	pri slônčkih
O	s slônčkoma	s slônčkoma
mn.		
I	slônčki	slônčki
R	slônčkov	slônčkov
D	slônčkom	slônčkom
T	slônčke	slônčke
M	pri slônčkih	pri slônčkih
O	s slônčki	s slônčki

S2r	mèzeg	mèzeg
ed.		
I	mèzeg	mèzeg
R	mèzga	mèzga
D	mèzgu	mèzgu
T	mèzga	mèzga
M	pri mèzgu	pri mèzgu
O	z mèzgom	z mèzgom
dv.		
I	mèzga	mèzga
R	mèzgov	mèzgov tudi mèzgov
D	mèzgoma	mèzgoma
T	mèzga	mèzga
M	pri mèzgih	pri mèzgih tudi pri mèzgih
O	z mèzgoma	z mèzgoma
mn.		
I	mèzgi	mèzgi
R	mèzgov	mèzgov tudi mèzgov
D	mèzgom	mèzgom
T	mèzge	mèzge
M	pri mèzgih	pri mèzgih tudi pri mèzgih
O	z mèzgi	z mèzgi tudi z mèzgi

S3a	lèt	lèt
ed.		
I	lèt	lèt
R	léta	lěta
D	létu	lětu
T	lèt	lèt
M	pri létu	pri lětu tudi pri lětu
O	z létom	z lětom
dv.		
I	léta	lěta
R	létov	lětov
D	létoma	lětoma
T	léta	lěta
M	pri létih	pri lětih
O	z létoma	z lětoma
mn.		
I	léti	lěti
R	létov	lětov
D	létom	lětom
T	léte	lěte
M	pri létih	pri lětih
O	z léti	z lěti

S3b	bòb	bòb
ed.		
I	bòb	bòb
R	bôba	bóba
D	bôbu	bóbu
T	bòb	bòb
M	pri bôbu redko pri bóbu	pri bóbu redko pri bôbu
O	z bóbom	z bóbom
dv.		
I	bôba	bóba
R	bóbov	bóbov
D	bóboma	bóboma
T	bôba	bóba
M	pri bôbih redko pri bóbih	pri bóbih redko pri bôbih
O	z bóboma	z bóboma

mn.		
I	bôbi	bóbi
R	bôbov	bóbov
D	bôbom	bóbom
T	bôbe	bóbe
M	pri bôbih redko pri bóbih	pri bóbih redko pri bôbih
O	z bôbi redko z bóbi	z bóbí redko z bôbí

S3c	okòv	okôv
ed.		
I	okòv	okôv
R	okôva	okôva
D	okôvu	okôvu
T	okòv	okôv
M	pri okôvu	pri okôvu
O	z okôvom	z okôvom

dv.		
I	okôva	okôva
R	okôvov	okôvov
D	okôvoma	okôvoma
T	okôva	okôva
M	pri okôvih	pri okôvih
O	z okôvoma	z okôvoma

mn.		
I	okôvi	okôvi
R	okôvov	okôvov
D	okôvom	okôvom
T	okôve	okôve
M	pri okôvih	pri okôvih
O	z okôvi	z okôvi

S3č	bèt	bèt
ed.		
I	bèt	bèt
R	bèta	bèta
D	bètu	bètu
T	bèt	bèt
M	pri bètu	pri bètu
O	z bètom	z bètom

dv.		
I	bèta	bèta
R	bètov	bètov tudi bètov
D	bètoma	bètoma
T	bèta	bèta
M	pri bètih	pri bètih tudi pri bètih
O	z bètoma	z bètoma
mn.		
I	bèti	bèti
R	bètov	bètov tudi bètov
D	bètom	bètom
T	bète	bète
M	pri bètih	pri bètih tudi pri bètih
O	z bèti	z bèti tudi z bèti

S3e	gréh	gréh
ed.		
I	gréh	gréh
R	gréha	gréha
D	gréhu	grêhu
T	gréh	gréh
M	pri grêhu	pri grêhu
O	z grêhom	z grêhom
dv.		
I	gréha	gréha
R	grêhov	grêhov tudi grêhov
D	grêhoma	grêhoma
T	gréha	gréha
M	pri grêhih	pri grêhih tudi pri grêhih
O	z grêhoma	z grêhoma
mn.		
I	grêhi	grêhi
R	grêhov	grêhov tudi grêhov
D	grêhom	grêhom
T	grêhe	grêhe
M	pri grêhih	pri grêhih tudi pri grêhih
O	z grêhi	z grêhi tudi z grêhi

S3g	ôreh	óreh
ed.		
I	ôreh	óreh
R	oréha	orêha
D	oréhu	orêhu
T	ôreh	óreh
M	pri oréhu	pri orêhu tudi pri orêhu
O	z oréhom	z orêhom
dv.		
I	oréha	orêha
R	oréhov	orêhov
D	oréhoma	orêhoma
T	oréha	orêha
M	pri oréhih	pri orêhih
O	z oréhoma	z orêhoma
mn.		
I	oréhi	orêhi
R	oréhov	orêhov
D	oréhom	orêhom
T	oréhe	orêhe
M	pri oréhih	pri orêhih
O	z oréhi	z orêhi

S3h	têloh	téloh
ed.		
I	têloh	téloh
R	téloha	téloha
D	télohu	télohu
T	têloh	téloh
M	pri têlohu	pri têlohu tudi pri têlohu
O	s têlohom	s têlohom
dv.		
I	téloha	téloha
R	têlohov	têlohov
D	têlohoma	têlohoma
T	téloha	téloha
M	pri têlohih	pri têlohih
O	s têlohoma	s têlohoma

mn.		
I	têlohi	têlohi
R	têlohov	têlohov
D	têlohom	têlohom
T	têlohe	têlohe
M	pri têlohih	pri têlohih
O	s têlohi	s têlohi

S3i	tôpol	tópol
ed.		
I	tôpol	tópol
R	topôla	topóla
D	topôlu	topólu
T	tôpol	tópol
M	pri topôlu	pri topólu tudi pri topôlu
O	s topólom	s topólom

dv.		
I	topôla	topóla
R	topôlov	topôlov
D	topôloma	topóloma
T	topôla	topóla
M	pri topôlih	pri topôlih
O	s topóloma	s topóloma

mn.		
I	topôli	topóli
R	topôlov	topôlov
D	topólom	topólom
T	topôle	topóle
M	pri topôlih	pri topôlih
O	s topôli	s topôli

S3j	jekloréz	jeklorêz
ed.		
I	jekloréz	jeklorêz
R	jekloréza	jeklorêza
D	jeklorézu	jeklorêzu
T	jekloréz	jeklorêz
M	pri jeklorézu	pri jeklorêzu tudi pri jeklorêzu
O	z jeklorézom	z jeklorêzom

dv.		
I	jekloréza	jekloréza
R	jeklorézov	jeklorěžov
D	jeklorézoma	jeklorěžoma
T	jekloréza	jeklorěza
M	pri jeklorézih	pri jeklorěžih
O	z jeklorézoma	z jeklorěžoma
mn.		
I	jeklorézi	jeklorězi
R	jeklorézov	jeklorěžov
D	jeklorézom	jeklorěžom
T	jekloréze	jeklorěze
M	pri jeklorézih	pri jeklorěžih
O	z jeklorézi	z jeklorězi

S3k	hlód	hlôd
ed.		
I	hlód	hlôd
R	hlóda	hlôda
D	hlódu	hlôdu
T	hlód	hlôd
M	pri hlódu	pri hlôdu
O	s hlódom	s hlôdom
dv.		
I	hlóda	hlôda
R	hlódov	hlôdov
D	hlódoma	hlôdoma
T	hlóda	hlôda
M	pri hlódih	pri hlôdih
O	s hlódoma	s hlôdoma
mn.		
I	hlódi	hlôdi
R	hlódov	hlôdov
D	hlódom	hlôdom
T	hlóde	hlôde
M	pri hlódih	pri hlôdih
O	s hlódi	s hlôdi

S3n	kôlk	kôlk
ed.		
I	kôlk	kôlk
R	kôlka	kólka
D	kôlku	kólku
T	kôlk	kólka
M	pri kôlku	pri kólku tudi pri kôlku
O	s kôlkom	s kólkom
dv.		
I	kôlka	kólka
R	kôlkov	kólkov
D	kôlkoma	kólkoma
T	kôlka	kólka
M	pri kôlkih	pri kólkih
O	s kôlkoma	s kólkoma
mn.		
I	kólki	kólki
R	kólkov	kólkov
D	kólkom	kólkom
T	kólke	kólke
M	pri kólkih	pri kólkih
O	s kólki	s kólki

S3o	dúal	dūal
ed.		
I	dúal	dūal
R	duála	duāla
D	duálu	duālu
T	dúal	dūal
M	pri duálu	pri duālu
O	z duálom	z duālom
dv.		
I	duála	duāla
R	duálov	duālov
D	duáloma	duāloma
T	duála	duāla
M	pri duálih	pri duālih
O	z duáloma	z duāloma

mn.		
I	duáli	duâli
R	duálov	duâllov
D	duáлом	duâлом
T	duále	duâle
M	pri duálih	pri duâlih
O	z duáli	z duâli

S3o₁	rúbikon	rûbikon
ed.		
I	rúbikon	rûbikon
R	rubikóna	rubikõna
D	rubikónu	rubikõnu
T	rúbikon	rûbikon
M	pri rubikónu	pri rubikõnu
O	z rubikónom	z rubikõnom
dv.		
I	rubikóna	rubikõna
R	rubikónov	rubikõnov
D	rubikónoma	rubikõnoma
T	rubikóna	rubikõna
M	pri rubikónih	pri rubikõnih
O	z rubikónoma	z rubikõnoma
mn.		
I	rubikóni	rubikõni
R	rubikónov	rubikõnov
D	rubikónom	rubikõnom
T	rubikóne	rubikõne
M	pri rubikónih	pri rubikõnih
O	z rubikóni	z rubikõni

S3p	jêr	jêr
ed.		
I	jêr	jêr
R	jêra	jêra
D	jêru	jêru
T	jêr	jêr
M	pri jêru	pri jêru
O	z jêrom	z jêrom

dv.		
I	jêra	jêra
R	jêrov	jêrov
D	jêroma	jêroma
T	jêra	jêra
M	pri jêrih	pri jêrih
O	z jêroma	z jêroma
mn.		
I	jêri	jêri
R	jêrov	jêrov
D	jêrom	jêrom
T	jêre	jêre
M	pri jêrih	pri jêrih
O	z jêri	z jêri

S4d	bezèg	bezèg
ed.		
I	bezèg	bezèg
R	bezgà	bezgà
D	bezgù	bezgù
T	bezèg	bezèg
M	pri bezgù	pri bezgù
O	z bezgòm	z bezgòm
dv.		
I	bezgà	bezgà
R	bezgòv in bezgòv	bezgòv in bezgòv
D	bezgòma	bezgòma
T	bezgà	bezgà
M	pri bezgìh	pri bezgìh
O	z bezgòma	z bezgòma
mn.		
I	bezgì	bezgì
R	bezgòv in bezgòv	bezgòv in bezgòv
D	bezgòm	bezgòm
T	bezgè	bezgè
M	pri bezgìh	pri bezgìh
O	z bezgì	z bezgì

S4e	óder	öder
ed.		
I	óder	öder
R	ódra	ödra
D	ódru	ödru
T	óder	öder
M	pri ódru	pri ödru
O	z ódrom	z ödrom
dv.		
I	ódra	ödra
R	ódrov	ödrov tudi ödrov
D	ódroma	ödroma
T	ódra	ödra
M	pri ódrih	pri ödrih tudi pri ödrih
O	z ódroma	z ödroma
mn.		
I	ódri	ödri
R	ódrov	ödrov tudi ödrov
D	ódrom	ödrom
T	ódre	ödre
M	pri ódrih	pri ödrih tudi pri ödrih
O	z ódri	z ödri tudi z ödri

S4h	pôsel	pósel
ed.		
I	pôsel	pósel
R	pôsla	pósla
D	pôslu	póslu
T	pôsel	pósel
M	pri pôslu	pri póslu tudi pri pôslu
O	s pôslom	s póslom
dv.		
I	pôsla	pósla
R	pôslov	pósllov
D	pôsloma	pósloma
T	pôsla	pósla
M	pri pôslih	pri pôslih
O	s pôsloma	s pósloma

mn.		
I	pôsli	pôsli
R	pôslov	pôslov
D	pôsлом	pôsлом
T	pôsle	pôsle
M	pri pôslih	pri pôslih
O	s pôsli	s pôsli

S4k	róbek	rôbek
ed.		
I	róbek	rôbek
R	róbka	rôbka
D	róbku	rôbku
T	róbek	rôbek
M	pri róbku	pri rôbku
O	z róbkom	z rôbkom

dv.		
I	róbka	rôbka
R	róbkov	rôbkov
D	róbkoma	rôbkoma
T	róbka	rôbka
M	pri róbkih	pri rôbkih
O	z róbkoma	z rôbkoma

mn.		
I	róbki	rôbki
R	róbkov	rôbkov
D	róbkom	rôbkom
T	róbke	rôbke
M	pri róbkih	pri rôbkih
O	z róbki	z rôbki

S4p	kozôlček	kozôlček
ed.		
I	kozôlček	kozôlček
R	kozôlčka	kozôlčka
D	kozôlčku	kozôlčku
T	kozôlček	kozôlček
M	pri kozôlčku	pri kozôlčku
O	s kozôlčkom	s kozôlčkom

dv.		
I	kozôlčka	kozôlčka
R	kozôlčkov	kozôlčkov
D	kozôlčkoma	kozôlčkoma
T	kozôlčka	kozôlčka
M	pri kozôlčkih	pri kozôlčkih
O	s kozôlčkoma	s kozôlčkoma
mn.		
I	kozôlčki	kozôlčki
R	kozôlčkov	kozôlčkov
D	kozôlčkom	kozôlčkom
T	kozôlčke	kozôlčke
M	pri kozôlčkih	pri kozôlčkih
O	s kozôlčki	s kozôlčki

S4r	čèber	čèber
ed.		
I	čèber	čèber
R	čèbra	čèbra
D	čèbru	čèbru
T	čèber	čèber
M	pri čèbru	pri čèbru
O	s čèbrom	s čèbrom
dv.		
I	čèbra	čèbra
R	čèbrov	čèbrov tudi čèbrov
D	čèbroma	čèbroma
T	čèbra	čèbra
M	pri čèbrih	pri čèbrih tudi pri čèbrih
O	s čèbroma	s čèbroma
mn.		
I	čèbri	čèbri
R	čèbrov	čèbrov tudi čèbrov
D	čèbrom	čèbrom
T	čèbre	čèbre
M	pri čèbrih	pri čèbrih tudi pri čèbrih
O	s čèbri	s čèbri tudi s čèbri

MODIFICIRANI VZORCI

S5a	zèt	zèt
ed.		
I	zèt	zèt
R	zéta	zéta
D	zétu	zétu
T	zéta	zéta
M	pri zétu	pri zétu tudi pri zétu
O	z zétom	z zétom
dv.		
I	zéta	zéta
R	zétov	zētov
D	zétoma	zétoma
T	zéta	zéta
M	pri zétih	pri zētih
O	z zétoma	z zétoma
mn.		
I	zėti tudi zétje	zėti tudi zétje ²⁶⁷
R	zétov	zētov
D	zétom	zétom
T	zéte	zéte
M	pri zétih	pri zētih
O	z zėti	z zėti

S6b	gròf	gròf
ed.		
I	gròf	gròf
R	gròfa	grófa
D	gròfu	grófu
T	gròf	gròf
M	pri gròfu redko pri grófu	pri grófu redko pri gròfu
O	z grófom	z grófom

²⁶⁷ Oblika *zeti* ima v besedilnem korpusu Gigafida 41 potrditev, oblika *zetje* pa 10 potrditev. V korpusu KAS ima oblika *zeti* 38 potrditev, oblika *zetje* pa 3 potrditve. V korpusu Trendi ima oblika *zeti* 18 potrditev, oblika *zetje* nima potrditve (23. 12. 2024).

dv.		
I	grôfa	grófa
R	grôfov	grófov
D	grófoma	grófoma
T	grôfa	grófa
M	pri grôfih redko pri grófi	pri grófi redko pri grôfi
O	z grófoma	z grófoma
mn.		
I	grôfje in grôfi	grófje in grófi
R	grôfov	grófov
D	grófom	grófom
T	grôfe	grófe
M	pri grôfi redko pri grófi	pri grófi redko pri grôfi
O	z grôfi redko z grófi	z grófi redko z grôfi
S7e		
ed.		
I	špekulánt	špekulánt
R	špekulánta	špekulánta
D	špekulántu	špekulántu
T	špekulánta	špekulánta
M	pri špekulántu	pri špekulántu tudi pri špekulántu
O	s špekulántom	s špekulántom
dv.		
I	špekulánta	špekulánta
R	špekulántov	špekulántov
D	špekulántoma	špekulántoma
T	špekulánta	špekulánta
M	pri špekulántih	pri špekulántih
O	s špekulántoma	s špekulántoma
mn.		
I	špekulánti tudi špekulántje	špekulánti tudi špekulántje ²⁶⁸
R	špekulántov	špekulántov
D	špekulántom	špekulántom
T	špekulánte	špekulánte
M	pri špekulántih	pri špekulántih
O	s špekulánti	s špekulánti

²⁶⁸ Oblika *špekulantje* v imenovalniku množine ima v korpusu Gigafida 2.0 38 potrditev, oblika *špekulanti* pa ima 900 potrditev (4. 6. 2025).

S8f	sósed	sôsed
ed.		
I	sósed	sôsed
R	soséda	soséda
D	sosédu	sosédu
T	soséda	soséda
M	pri sosédu	pri sosédu tudi pri sosédu
O	s sosédom	s sosédom
dv.		
I	soséda	soséda
R	sosédov	sosédov
D	sosédoma	sosédoma
T	soséda	soséda
M	pri sosédih	pri sosédih
O	s sosédoma	s sosédoma
mn.		
I	sosédje tudi sosédi	sosédje tudi sosédi ²⁶⁹
R	sosédov	sosédov
D	sosédom	sosédom
T	soséde	soséde
M	pri sosédih	pri sosédih
O	s sosédi	s sosédi

S9g	mêdved	médved
ed.		
I	mêdved	médved
R	medvéda	medvéda
D	medvédu	medvédu
T	medvéda	medvéda
M	pri medvédu	pri medvédu tudi pri medvédu
O	z medvédom	z medvédom
dv.		
I	medvéda	medvéda
R	medvédov	medvédov
D	medvédoma	medvédoma
T	medvéda	medvéda
M	pri medvédih	pri medvédih
O	z medvédoma	z medvédoma

²⁶⁹ Oblika *sosedje* v imenovalniku množine ima v korpusu Gigafida 2.0 15.676 potrditev, oblika *sosedi* pa 4822 potrditev (24. 12. 2024).

mn.		
I	medvédi tudi medvédje	medvédi tudi medvédje ²⁷⁰
R	medvédov	medvédov
D	medvédom	medvédom
T	medvéde	medvéde
M	pri medvédih	pri medvédih
O	z medvédi	z medvédi

S9j	maturánt	maturânt
ed.		
I	maturánt	maturânt
R	maturánta	maturánta
D	maturántu	maturántu
T	maturánta	maturánta
M	pri maturántu	pri maturántu tudi pri maturántu
O	z maturántom	z maturántom
dv.		
I	maturánta	maturánta
R	maturántov	maturántov
D	maturántoma	maturántoma
T	maturánta	maturánta
M	pri maturántih	pri maturántih
O	z maturánti	z maturánti
mn.		
I	maturánti in maturántje	maturánti in maturántje ²⁷¹
R	maturántov	maturántov
D	maturántom	maturántom
T	maturánte	maturánte
M	pri maturántih	pri maturántih
O	z maturánti	z maturánti

²⁷⁰ Oblika *medvedje* v imenovalniku množine ima v korpusu Gigafida 2.0 111 potrditev, oblika *medvedi* pa 3468 potrditev (24. 12. 2024).

²⁷¹ Oblika *maturantje* v imenovalniku množine ima v korpusu Gigafida 2.0 649 potrditev, oblika *maturanti* pa 1090 potrditev (24. 12. 2024).

S9k	golób	golôb
ed.		
I	golób	golôb
R	golóba	golôba
D	golóbu	golôbu
T	golóba	golôba
M	pri golóbu	pri golôbu
O	z golóbom	z golôbom
dv.		
I	golóba	golôba
R	golóbov	golôbov
D	golóboma	golôboma
T	golóba	golôba
M	pri golóbih	pri golôbih
O	z golóboma	z golôboma
mn.		
I	golóbi redko golóbje	golôbi redko golôbje ²⁷²
R	golóbov	golôbov
D	golóbom	golôbom
T	golóbe	golôbe
M	pri golóbih	pri golôbih
O	z golóbi	z golôbi

S10k	gospód	gospôd
ed.		
I	gospód	gospôd
R	gospóda	gospôda
D	gospódu	gospôdu
T	gospóda	gospôda
M	pri gospódu	pri gospôdu
O	z gospódom	z gospôdom
dv.		
I	gospóda	gospôda
R	gospódov	gospôdov
D	gospódoma	gospôdoma
T	gospóda	gospôda
M	pri gospódih	pri gospôdih
O	z gospódoma	z gospôdoma

²⁷² Oblika *golobje* ima v imenovalniku množine v korpusu Gigafida 2.0 eno potrditev, oblike *golobi* pa 1316 potrditev.

mn.		
I	gospódje redko gospódi	gospôdje redko gospôdi ²⁷³
R	gospódov	gospôdov
D	gospódom	gospôdom
T	gospóde	gospôde
M	pri gospódih	pri gospôdih
O	z gospódi	z gospôdi

S11e	trótelj	trôtelj
ed.		
I	trótelj	trôtelj
R	tróteljna	trôteljna
D	tróteljnu	trôteljnu
T	tróteljna	trôteljna
M	pri tróteljnu	pri trôteljnu
O	s tróteljnom	s trôteljnom
dv.		
I	tróteljna	trôteljna
R	tróteljnov	trôteljnov tudi trôteljnov
D	trótelnoma	trôtelnoma
T	tróteljna	trôteljna
M	pri tróteljnih	pri trôteljnih tudi pri trôteljnih
O	s trótelnoma	s trôtelnoma
mn.		
I	tróteljni	trôteljni
R	tróteljnov	trôteljnov tudi trôteljnov
D	tróteljnom	trôteljnom
T	tróteljne	trôteljne
M	pri tróteljnih	pri trôteljnih tudi pri trôteljnih
O	s tróteljni	s trôteljni tudi s trôteljni

²⁷³ Oblika *gospodje* ima v imenovalniku množine v korpusu Gigafida 2.0 7618 potrditev, oblika *gospodi* pa 298 potrditev, pri čemer gre velikokrat za dajalniške in mestniške oblike ženskospolskega samostalnika *gospoda* (24. 12. 2024).

S11k	fókselj	fòkselj
ed.		
I	fókselj	fòkselj
R	fókseljna	fòkseljna
D	fókseljnu	fòkseljnu
T	fókseljna	fòkseljna
M	pri fókseljnu	pri fòkseljnu
O	s fókseljnom	s fòkseljnom
dv.		
I	fókseljna	fòkseljna
R	fókseljnov	fòkseljnov
D	fókseljnoma	fòkseljnoma
T	fókseljna	fòkseljna
M	pri fókseljnih	pri fòkseljnih
O	s fókseljnoma	s fòkseljnoma
mn.		
I	fókseljni	fòkseljni
R	fókseljnov	fòkseljnov
D	fókseljnom	fòkseljnom
T	fókseljne	fòkseljne
M	pri fókseljnih	pri fòkseljnih
O	s fókseljni	s fòkseljni

S12a	fantè	fantë
ed.		
I	fantè	fantë
R	fantéta	fantëta
D	fantétu	fantëtü
T	fantéta	fantëta
M	pri fantétu	pri fantëtü tudi pri fantëtü
O	s fantétom	s fantëtöm
dv.		
I	fantéta	fantëta
R	fantétov	fantëtöv
D	fantétoma	fantëtöma
T	fantéta	fantëta
M	pri fantétih	pri fantëtih
O	s fantétoma	s fantëtöma

mn.		
I	fantéti	fantéti
R	fantétov	fantētov
D	fantétom	fantétom
T	fantéte	fantéte
M	pri fantétih	pri fantētih
O	s fantéti	s fantēti

S12k	médo	mêdo
ed.		
I	médo	mêdo
R	médota	mêdota
D	médotu	mêdotu
T	médota	mêdota
M	pri médotu	pri mêdotu
O	z médotom	z mêdotom
dv.		
I	médota	mêdota
R	médotov	mêdotov
D	médotoma	mêdotoma
T	médota	mêdota
M	pri médotih	pri mêdotih
O	z médotoma	z mêdotoma
mn.		
I	médoti	mêdoti
R	médotov	mêdotov
D	médotom	mêdotom
T	médote	mêdote
M	pri médotih	pri mêdotih
O	z médoti	z mêdoti

S12p	pêpe	pêpe
ed.		
I	pêpe	pêpe
R	pêpeta	pêpeta
D	pêpetu	pêpetu
T	pêpeta	pêpeta
M	pri pêpetu	pri pêpetu
O	s pêpetom	s pêpetom

dv.		
I	pêpeta	pêpeta
R	pêpetov	pêpetov
D	pêpetoma	pêpetoma
T	pêpeta	pêpeta
M	pri pêpetih	pri pêpetih
O	s pêpetoma	s pêpetoma
mn.		
I	pêpeti	pêpeti
R	pêpetov	pêpetov
D	pêpetom	pêpetom
T	pêpete	pêpete
M	pri pêpetih	pri pêpetih
O	s pêpeti	s pêpeti

S13g	ôče	óče
ed.		
I	ôče	óče
R	očéta	očéta
D	očétu	očétu
T	očéta	očéta
M	pri očétu	pri očétu tudi pri očétu
O	z očétom	z očétom
dv.		
I	očéta	očéta
R	očétov	očétov
D	očétoma	očétoma
T	očéta	očéta
M	pri očétih	pri očétih
O	z očétoma	z očétoma
mn.		
I	očétje redko očéti	očétje redko očéti ²⁷⁴
R	očétov	očétov
D	očétom	očétom
T	očéte	očéte
M	pri očétih	pri očétih
O	z očéti	z očéti

²⁷⁴ Oblika *očetje* v imenovalniku množine ima v korpusu Gigafida 2.0 5496 potrditev, oblika *očeti* pa 50, pri čemer je pogosto napačno označena (npr. neknjižna oblika *očeti* za dajalnik in mestnik ednine) (24. 12. 2024)

S14k ₁	sín	sîn
ed.		
I	sín	sîn
R	sína redko sínú	sína redko sínû ²⁷⁵
D	sínu	sînu
T	sína redko sínú	sína redko sínû
M	pri sínu	pri sînu
O	s sínom	s sînom
dv.		
I	sinôva tudi sína	sinôva tudi sîna ²⁷⁶
R	sinôv tudi sínov	sinôv tudi sînov
D	sinôvoma tudi sínoma	sinôvoma tudi sînoma
T	sinôva tudi sína	sinôva tudi sîna
M	pri sinôvih tudi pri sínih	pri sinôvih tudi pri sînih
O	s sinôvoma tudi s sínoma	s sinôvoma tudi s sînoma
mn.		
I	sinôvi redko síni	sinôvi redko sîni ²⁷⁷
R	sinôv redko sínov	sinôv redko sînov
D	sinôvom redko sínom	sinôvom redko sînom
T	sinôve redko síne	sinôve redko sîne
M	pri sinôvih redko pri sínih	pri sinôvih redko pri sînih
O	s sinôvi redko s síni	s sinôvi redko s sîni

²⁷⁵ Oblika *sinu* ima v korpusu Gigafida 2.0 390 potrditev, pri katerih gre v veliki večini za napačno označene dajalniške in mestniške oblike (24. 12. 2024).

²⁷⁶ Samostalnik *sîn* potrjuje, da se kratke oblike brez podaljšave osnove pogosteje pojavljajo v dvojini kot množni (prim. Mirtič 2016b). V besedilnem korpusu Gigafida 2.0 ima zveza *dva sinova* 1651 potrditev, zveza *dva sina* 251 potrditev, zveza *oba sinova* 362 potrditev, zveza *oba sina* pa 15 potrditev (24. 12. 2024).

²⁷⁷ Oblika *sinovi* ima v korpusu Gigafida 2.0 4530 potrditev, oblika *sini* nima potrditev (24. 12. 2024).

S15m ₂	tát	tât
ed.		
I	tát	tât
R	tátú tudi táta	tatû tudi tâta ²⁷⁸
D	tátu	tâtu
T	tátú tudi táta	tatû tudi tâta
M	pri tátu	pri tâtu
O	s tátom	s tâtom
dv.		
I	tatôva redko táta	tatôva redko tâta ²⁷⁹
R	tatôv redko tátov	tatôv redko tâtov
D	tatôvoma redko tátoma	tatôvoma redko tâtoma
T	tatôva redko táta	tatôva redko tâta
M	pri tatôvih redko pri tátih	pri tatôvih redko pri tâtih
O	s tatôvoma redko s tátoma	s tatôvoma redko s tâtoma
mn.		
I	tatôvi redko táti redko tatjé	tatôvi redko tâti redko tatjê
R	tatôv redko tátov	tatôv redko tâtov
D	tatôvom redko tátom	tatôvom redko tâtom
T	tatôve redko táte	tatôve redko tâte
M	pri tatôvih redko pri tátih	pri tatôvih redko pri tâtih
O	s tatôvi redko s táti	s tatôvi redko s tâti
S16b	vòl	vôl
ed.		
I	vòl	vôl
R	vôla	vôla
D	vôlu	vôlu
T	vôla	vôla
M	pri vôlu redko pri vólu	pri vólu redko pri vòlu
O	z vòlom	z vólom

²⁷⁸ Oblika *tatu* ima v besedilnem korpusu Gigafida 2.0 659 potrditev, oblika *tata* kot samostalni v rotilniku ednine je večinoma napačno označena imenovalniška oblika samostalnika *tata* ali lastnoimenske enote (24. 12. 2024).

²⁷⁹ V korpusu Gigafida 2.0 ima zveza *dva tatova* 38 potrditev, zveza *dva tata* 2 potrditvi, zveza *oba tatova* 11 potrditev, zveza *oba tata* nima potrditev (24. 12. 2024).

dv.		
I	vôla	vóla
R	vôlov redko volôv	vólov redko volóv
D	vóloma	vóloma
T	vôla	vóla
M	pri vólíh redko pri vólíh redko pri voléh	pri vólíh redko pri vólíh redko pri voléh
O	z vóloma	z vóloma
mn.		
I	vôli redko volôvi	vóli redko volóvi
R	vôlov redko volôv	vólov redko volóv
D	vólom redko volém	vólom redko volém
T	vôle redko volôve	vóle redko volôve
M	pri vólíh redko pri vólíh redko pri voléh	pri vólíh redko pri vólíh redko pri voléh
O	z vólí redko z vólí redko z volmí	z vólí redko z vólí redko z volmí

S17k	vôlk	vôlk
ed.		
I	vôlk	vôlk
R	vólka	vólka
D	vólku	vólku
T	vólka	vólka
M	pri vólku	pri vólku
O	z vólkom	z vólkom
dv.		
I	volkôva in vólka	volkôva in vólka ²⁸⁰
R	volkôv in vólkov	volkôv in vólkov
D	volkôvoma in vólkoma	volkôvoma in vólkoma
T	volkôva in vólka	volkôva in vólka
M	pri volkôvih in pri vólkih	pri volkôvih in pri vólkih
O	z volkôvoma in z vólkoma	z volkôvoma in z vólkoma

²⁸⁰ V korpusu Gigafida 2.0 ima zveza *dva volka* 22 potrditev, zveza *dva volkova* pa 9 potrditev, zveza *oba volka* 2 potrditvi, zveza *oba volkova* pa 1 potrditev (29. 12. 2024).

mn.		
I	volkôvi tudi vólki redko volcjé	volkôvi tudi vólki redko volcjê ²⁸¹
R	volkôv tudi vólkov	volkôv tudi vólkov
D	volkôvom tudi vólkom	volkôvom tudi vólkom
T	volkôve tudi vólke	volkôve tudi vólke
M	pri volkôvih tudi pri vólkih	pri volkôvih tudi pri vólkih
O	z volkôvi tudi z vólki	z volkôvi tudi z vólki

S18k	bóg	bôg
ed.		
I	bóg	bôg
R	bogá	bogâ
D	bôgu redko bogú	bôgu redko bogû ²⁸²
T	bogá	bogâ
M	pri bôgu	pri bôgu
O	z bógom	z bôgom
dv.		
I	bogôva in bogá	bogôva in bogâ
R	bogôv	bogôv
D	bogôvoma	bogôvoma
T	bogôva in bogá	bogôva in bogâ
M	pri bogôvih	pri bogôvih
O	z bogôvoma	z bogôvoma
mn.		
I	bogôvi	bogôvi
R	bogôv	bogôv
D	bogôvom	bogôvom
T	bogôve	bogôve
M	pri bogôvih	pri bogôvih
O	z bogôvi	z bogôvi

²⁸¹ V korpusu Gigafida 2.0 ima oblika *volkovi* v imenovalniku množine 2243 potrditev, oblika *volki* pa 30, oblika *volkove* v tožilniku množine 710 potrditev, oblika *volke* pa 38 potrditev (29. 12. 2024) (prim. razdelek 5.2.5).

²⁸² Ta naglasna dvojica se ohranja zlasti v zvezi *hvala bogû*.

S18k _i	drúg	drûg
ed.		
I	drúg	drûg
R	drúga redko drugá	drûga redko drugâ
D	drúgu	drûgu
T	drúga redko drugá	drûga redko drugâ
M	pri drúgu	pri drûgu
O	z drúgom	z drûgom
dv.		
I	drúga tudi drugôva	drûga tudi drugôva
R	drúgov tudi drugôv	drûgov tudi drugôv
D	drúgoma tudi drugôvoma	drûgoma tudi drugôvoma
T	drúga tudi drugôva	drûga tudi drugôva
M	pri drúgih tudi pri drugôvih	pri drûgih tudi pri drugôvih
O	z drúgoma tudi z drugôvoma	z drûgoma tudi z drugôvoma
mn.		
I	drúgi in drugôvi	drûgi in drugôvi
R	drúgov in drugôv	drûgov in drugôv
D	drúgom in drugôvom	drûgom in drugôvom
T	drúge in drugôve	drûge in drugôve
M	pri drúgih in pri drugôvih	pri drûgih in pri drugôvih
O	z drúgi in z drugôvi	z drûgi in z drugôvi
S20j	úd	ûd
ed.		
I	úd	ûd
R	úda	ûda
D	údu	ûdu
T	úd	ûd
M	pri údu	pri údu tudi pri ûdu
O	z údom	z údom
dv.		
I	úda	ûda
R	údov	ûdov
D	údoma	ûdoma
T	úda	ûda
M	pri údih	pri ûdih
O	z údoma	z údoma

mn.		
I	údi in údje	údi in údje ²⁸³
R	údov	ûdov
D	údom	ûdom
T	úde	ûde
M	pri údih	pri ûdih
O	z údi	z ûdi

S20k	úd	ûd
ed.		
I	úd	ûd
R	úda	ûda
D	údu	ûdu
T	úd	ûd
M	pri údu	pri ûdu
O	z údom	z ûdom
dv.		
I	úda	ûda
R	údov	ûdov
D	údoma	ûdoma
T	úda	ûda
M	pri údih	pri ûdih
O	z údoma	z ûdoma
mn.		
I	údi in údje	ûdi in ûdje
R	údov	ûdov
D	údom	ûdom
T	úde	ûde
M	pri údih	pri ûdih
O	z údi	z ûdi

²⁸³ V korpusu Gigafida 2.0 ima oblika *udje* v imenovalniku množine v vseh pomenih 342 potrditev, oblika *udi* pa 891 potrditev (29. 12. 2024).

S21k	sonét	sonět
ed.		
I	sonét	sonět
R	sonéta	soněta
D	sonétu	sonětu
T	sonét	sonět
M	pri sonétu	pri sonětu
O	s sonétom	s sonětom
dv.		
I	sonéta	soněta
R	sonétov	sonětov
D	sonétoma	sonětoma
T	sonéta	soněta
M	pri sonétih	pri sonětih
O	s sonétoma	s sonětoma
mn.		
I	sonéti redko sonétje	soněti redko sonětje ²⁸⁴
R	sonétov	sonětov
D	sonétom	sonětom
T	sonéte	soněte
M	pri sonétih	pri sonětih
O	s sonéti	s soněti

S22e	fórželj	fõrželj
ed.		
I	fórželj	fõrželj
R	fórželjna	fõrželjna
D	fórželjnu	fõrželjnu
T	fórželj	fõrželj
M	pri fõrželjnu	pri fõrželjnu
O	s fõrželjnom	s fõrželjnom

²⁸⁴ Oblika *sonetje* je v gradivu v precejšnji meri vezana na Prešernovo pesnitev *Sonetje nesreče*.

dv.		
I	fórželjna	fõrželjna
R	fórželjnov	fõrželjnov tudi fõrželjnov
D	fórželjnoma	fõrželjnoma
T	fórželjna	fõrželjna
M	pri fórželjnih	pri fõrželjnih tudi pri fõrželjnih
O	s fórželjnoma	s fõrželjnoma
mn.		
I	fórželjni	fõrželjni
R	fórželjnov	fõrželjnov tudi fõrželjnov
D	fórželjnom	fõrželjnom
T	fórželjne	fõrželjne
M	pri fórželjnih	pri fõrželjnih tudi pri fõrželjnih
O	s fórželjni	s fõrželjni tudi s fõrželjni

S22h	pôpelj	pópelj
ed.		
I	pôpelj	pópelj
R	pôpeljna	pópeljna
D	pôpeljnu	pópeljnu
T	pôpelj	pópelj
M	pri pôpeljnu	pri pôpeljnu tudi pri pôpeljnu
O	s pôpeljnom	s pôpeljnom
dv.		
I	pôpeljna	pópeljna
R	pôpeljnov	põpeljnov
D	pôpeljnoma	pópeljnoma
T	pôpeljna	pópeljna
M	pri pôpeljnih	pri pôpeljnih
O	s pôpeljnoma	s pôpeljnoma
mn.		
I	pôpeljni	pópeljni
R	pôpeljnov	põpeljnov
D	pôpeljnom	pópeljnom
T	pôpeljne	pópeljne
M	pri pôpeljnih	pri pôpeljnih
O	s pôpeljni	s pôpeljni

S22k	rémelj	rêmelj
ed.		
I	rémelj	rêmelj
R	rémeljna	rêmeljna
D	rémeljnu	rêmeljnu
T	rémelj	rêmelj
M	pri rémeljnu	pri rêmeljnu
O	z rémeljnom	z rêmeljnom
dv.		
I	rémeljna	rêmeljna
R	rémeljnov	rêmeljnov
D	rémeljnama	rêmeljnama
T	rémeljna	rêmeljna
M	pri rémeljnih	pri rêmeljnih
O	z rémeljnoma	z rêmeljnoma
mn.		
I	rémeljni	rêmeljni
R	rémeljnov	rêmeljnov
D	rémeljnom	rêmeljnom
T	rémeljne	rêmeljne
M	pri rémeljnih	pri rêmeljnih
O	z rémeljni	z rêmeljni

S23k	mémo	mêmo
ed.		
I	mémo	mêmo
R	mémota	mêmotata
D	mémotu	mêmototu
T	mémo	mêmo
M	pri mémotu	pri mêmototu
O	z mémotom	z mêmotom
dv.		
I	mémota	mêmotata
R	mémotov	mêmototov
D	mémotoma	mêmototoma
T	mémota	mêmotata
M	pri mémotih	pri mêmotih
O	z mémotoma	z mêmotoma

mn.		
I	mémoti	mēmoti
R	mémotov	mēmotov
D	mémotom	mēmotom
T	mémote	mēmote
M	pri mémotih	pri mēmotih
O	z mémoti	z mēmoti

S24k _i	jéz	jêz
ed.		
I	jéz	jêz
R	jéza in jezú	jêza in jezû
D	jézu	jêzu
T	jéz	jêz
M	pri jézu	pri jêzu
O	z jézom	z jêzom
dv.		
I	jezôva tudi jéza	jezôva tudi jêza ²⁸⁵
R	jezôv tudi jézov	jezôv tudi jêzov
D	jezôvoma tudi jézoma	jezôvoma tudi jêzoma
T	jezôva tudi jéza	jezôva tudi jêza
M	pri jezôvih tudi pri jézih	pri jezôvih tudi pri jêzih
O	z jezôvoma tudi z jézoma	z jezôvoma tudi z jêzoma
mn.		
I	jezôvi redko jézi	jezôvi redko jêzi ²⁸⁶
R	jezôv redko jézov	jezôv redko jêzov
D	jezôvom redko jézom	jezôvom redko jêzom
T	jezôve redko jéze	jezôve redko jêze
M	pri jezôvih redko pri jézih	pri jezôvih redko pri jêzih
O	z jezôvi redko z jézi	z jezôvi redko z jêzi

²⁸⁵ V besedilnem korpusu Gigafida 2.0 ima oblika *dva jezova* 16 potrditev, oblika *dva jeza* pa 3 potrditve, *oba jezova* 3 potrditve, *oba jeza* 1 potrditev (29. 12. 2024).

²⁸⁶ V besedilnem korpusu Gigafida 2.0 ima oblika *jezovi* v imenovalniku množine 362 potrditev, oblika *jezi* v imenovalniku množine nima potrditev (29. 12. 2024).

S25k ₁	žléb	žlěb ²⁸⁷
ed.		
I	žléb	žlěb
R	žléba redko žlebá redko žlebú	žlěba redko žlebâ redko žlebû
D	žlébu	žlěbu
T	žléb	žlěb
M	pri žlébu	pri žlěbu
O	z žlébom	z žlěbom
dv.		
I	žlebôva in žléba	žlebôva in žlěba
R	žlebôv in žlébov	žlebôv in žlěbov
D	žlebôvoma in žléboma	žlebôvoma in žlěboma
T	žlebôva in žléba	žlebôva in žlěba
M	pri žlebôvih in pri žlébih redko pri žlebéh	pri žlebôvih in pri žlěbih redko pri žlěbéh
O	z žlebôvoma in z žléboma	z žlebôvoma in z žlěboma
mn.		
I	žlebôvi tudi žlébi	žlebôvi tudi žlěbi
R	žlebôv tudi žlébov	žlebôv tudi žlěbov
D	žlebôvom tudi žlébom	žlebôvom tudi žlěbom
T	žlebôve tudi žlébe	žlebôve tudi žlěbe
M	pri žlebôvih tudi pri žlébih redko pri žlebéh	pri žlebôvih tudi pri žlěbih redko pri žlěbéh
O	z žlebôvi tudi z žlébi	z žlebôvi tudi z žlěbi
S26k ₁	zíd	zîd
ed.		
I	zíd	zîd
R	zidú in zída	zîdû in zîda ²⁸⁸
D	zídu	zîdu
T	zíd	zîd
M	pri zídu	pri zîdu
O	z zídom	z zîdom

²⁸⁷ V korpusu Gigafida 2.0 ima zveza *dva žlebova* 7 potrditev, zveza *dva žleba* 4 potrditve, zveza *oba žlebova* nima potrditev, zveza *oba žleba* pa 1 potrditev. Oblika *žlebovi* ima v imenovalniku množine 287 potrditev, oblika *žlebi* pa 3 potrditve (29. 12. 2024) (prim. razdelek 5.2.5).

²⁸⁸ V korpusu Gigafida 2.0 ima oblika *zida* v rodilniku ednine 557 potrditev, oblika *zidu* pa 11.269 potrditev (30. 12. 2024). Obe končnici se v rodilniku ednine pojavljata tudi pri lastnoimenskimi zvezah, kot so denimo *Berlinski zid*, *Hadrijanov zid*, *Rimski zid* (prim. ePravopis).

dv.		
I	zidôva	zidôva
R	zidôv	zidôv
D	zidôvoma	zidôvoma
T	zidôva	zidôva
M	pri zidôvih	pri zidôvih
O	z zidôvoma	z zidôvoma
mn.		
I	zidôvi	zidôvi
R	zidôv	zidôv
D	zidôvom	zidôvom
T	zidôve	zidôve
M	pri zidôvih	pri zidôvih
O	z zidôvi	z zidôvi

S27k ₃	plót	plôt ²⁸⁹
ed.		
I	plót	plôt
R	plóta tudi plotú	plôta tudi plotû
D	plótu redko plôtu	plôtu redko plôtu
T	plót	plôt
M	pri plótu redko pri plôtu	pri plôtu redko pri plôtu
O	s plótom	s plôtom
dv.		
I	plotôva tudi plóta	plotôva tudi plôta
R	plotôv tudi plótov	plotôv tudi plôtov
D	plotôvoma tudi plótoma	plotôvoma tudi plôtoma
T	plotôva tudi plóta	plotôva tudi plôta
M	pri plotôvih tudi pri plótih	pri plotôvih tudi pri plêtih
O	s plotôvoma tudi s plótoma	s plotôvoma tudi s plôtoma
mn.		
I	plotôvi redko plóti	plotôvi redko plêti
R	plotôv redko plótov	plotôv redko plêtov
D	plotôvom redko plótom	plotôvom redko plêtom
T	plotôve redko plôte	plotôve redko plête
M	pri plotôvih redko pri plótih	pri plotôvih redko pri plêtih
O	s plotôvi redko s plóti	s plotôvi redko s plêti

²⁸⁹ V korpusu Gigafida 2.0 ima oblika *plota* v roditeljskem ednine 737 potrditev, oblika *plotu* pa 32 potrditev. V imenovalniku množine ima oblika *plotovi* 88 potrditev, oblika *ploti* pa 12 potrditev (30. 12. 2024).

S28m ₂	dár	dâr
ed.		
I	dár	dâr
R	darú redko dára	darû redko dâra ²⁹⁰
D	dáru	dâru
T	dár	dâr
M	pri dâru	pri dâru
O	z dárom	z dârom
dv.		
I	darôva	darôva
R	darôv	daróv
D	darôvoma	darôvoma
T	darôva	darôva
M	pri darôvih	pri darôvih
O	z darôvoma	z darôvoma
mn.		
I	darôvi	darôvi
R	darôv	daróv
D	darôvom	darôvom
T	darôve redko darí	darôve redko darí
M	pri darôvih	pri darôvih
O	z darôvi	z darôvi
S29m ₂	nós	nôš ²⁹¹
ed.		
I	nós	nôš
R	nosú in nósa	nosû in nôša
D	nósu	nôsu
T	nós	nôš
M	pri nósu	pri nôsu
O	z nósom	z nôsom

²⁹⁰ V korpusu Gigafida 2.0 ima oblika *daru* v rodilniku ednine 989 potrditev, oblika *dara* pa 270, pri čemer so večinoma lastnoimenske enote in se ne nanašajo na samostalni³ dar (30. 12. 2024).

²⁹¹ V korpusu Gigafida 2.0 ima oblika *nosu* v rodilniku ednine 5133 potrditev, oblika *nosa* pa 1492 potrditev. Zveza *dva nosova* ima 7 potrditev, zveza *dva nosa* pa 3. Zvezi *oba nosova* oz. *oba nosa* nimata potrditev. V imenovalniku množine ima oblika *nosovi* 339 potrditev, oblika *nosi* nima potrditev (30. 12. 2024).

dv.		
I	nosôva tudi nóa	nosôva tudi nôsa
R	nosôv tudi nósov	nosóv tudi nôsov
D	nosôvoma tudi nósoma	nosôvoma tudi nôsoma
T	nosôva tudi nóa	nosôva tudi nôsa
M	pri nosôvih tudi pri nósih	pri nosôvih tudi pri nôsih
O	z nosôvoma tudi z nósoma	z nosôvoma tudi z nôsoma
mn.		
I	nosôvi	nosôvi
R	nosôv	nosóv
D	nosôvom	nosôvom
T	nosôve	nosôve
M	pri nosôvih	pri nosôvih
O	z nosôvi	z nosôvi

S30m ₂	lás	lâs
ed.		
I	lás	lâs
R	lasú in lása	lasû in lâsa ²⁹²
D	lásu	lâsu
T	lás	lâs
M	pri lásu	pri lâsu
O	z lásom	z lâsom
dv.		
I	lâsa	lâsa
R	lás	lâs
D	lâsoma	lâsoma
T	lâsa	lâsa
M	pri laséh	pri laséh
O	z lâsoma	z lâsoma

²⁹² V korpusu Gigafida 2.0 ima oblika *lasu* 768 potrditev. Vse oblike *lasu* so označene kot dajalniške ali mestniške, čeprav je precej tudi roditeljskih. Oblika *lasa* ima v roditeljskih ednine 181 potrditev, pri čemer je veliko lastnoimenskih enot (30. 12. 2024).

mn.		
I	lasjé	lasjê
R	lás	lás
D	lasém	lasêġm
T	lasé	lasê
M	pri laséh	pri lasêġh
O	z lasmí	z lasmí

S31m ₂	pás	pâs
ed.		
I	pás	pâs
R	pasú tudi pása	pasû tudi pâsa ²⁹³
D	pásu	pâsu
T	pás	pâs
M	pri pásu	pri pâsu
O	s pásom	s pâsom
dv.		
I	pasôva tudi pása	pasôva tudi pâsa
R	pasôv tudi pásov	pasôv tudi pâsov
D	pasôvoma tudi pásoma	pasôvoma tudi pâsoma
T	pasôva tudi pása	pasôva tudi pâsa
M	pri pasôvih tudi pri pásih	pri pasôvih tudi pri pâsih
O	s pasôvoma tudi s pásoma	s pasôvoma tudi s pâsoma
mn.		
I	pasôvi redko pási	pasôvi redko pâsi
R	pasôv redko pásov	pasôv redko pâsov
D	pasôvom redko pásom	pasôvom redko pâsom
T	pasôve redko páse	pasôve redko pâse
M	pri pasôvih redko pri pásih	pri pasôvih redko pri pâsih
O	s pasôvi redko s pási	s pasôvi redko s pâsi

²⁹³ V korpusu Gigafida 2.0 ima oblika *pasu* v rodilniku ednine 15.243 potrditev, oblika *pasa* pa 204 potrditev, zveza *dva pasova* 176 potrditev, zveza *dva pasa* 6 potrditev, zveza *oba pasova* 47 potrditev, oblika *pasovi* v imenovalniku množine 2190 potrditev, oblika *pasi* nima potrditev (30. 12. 2024).

S32m ₂	ród	rôd ²⁹⁴
ed.		
I	ród	rôd
R	rodú tudi róda	rodû tudi rôda
D	ródu redko rôdu	rôdu redko ródu
T	ród	rôd
M	pri ródu redko pri rôdu	pri rôdu redko pri ródu
O	z ródom	z rôdom
dv.		
I	rodôva tudi róda	rodôva tudi rôda
R	rodôv tudi ródov	rodôv tudi rôdov
D	rodôvoma tudi ródoma	rodôvoma tudi rôdoma
T	rodôva tudi róda	rodôva tudi rôda
M	pri rodôvih tudi pri ródih	pri rodôvih tudi pri rôdih
O	z rodôvoma tudi z ródoma	z rodôvoma tudi z rôdoma
mn.		
I	rodôvi	rodôvi
R	rodôv	rodôv
D	rodôvom	rodôvom
T	rodôve	rodôve
M	pri rodôvih	pri rodôvih
O	z rodôvi	z rodôvi

S33m ₂	móst	môst ²⁹⁵
ed.		
I	móst	môst
R	mostú in mósta	mostû in môsta
D	móstu redko môstu	môstu redko móstu
T	móst	môst
M	pri móstu redko pri môstu	pri môstu redko pri móstu
O	z móstom	z môstom

²⁹⁴ V korpusu Gigafida 2.0 ima oblika *rodu* v rodilniku ednine 20.650 potrditev, oblika *roda* pa 2533, pri čemer je tako označena večinoma zveza *iz roda v rod*. Zveza *dva rodova* ima 93 potrditev, zveza *dva roda* 5 potrditev, zveza *oba rodova* 15 potrditev in zveza *oba roda* 2 potrditvi (30. 12. 2024).

²⁹⁵ V korpusu Gigafida 2.0 ima oblika *mostu* v rodilniku ednine 14.422 potrditev, oblika *mosta* 2430, zveza *dva mostova* 2430 potrditev, zveza *dva mosta* 34

dv.		
I	mostôva tudi mósta	mostôva tudi mōsta
R	mostôv tudi móstov	mostôv tudi mōstov
D	mostôvoma tudi móstoma	mostôvoma tudi mōstoma
T	mostôva tudi mósta	mostôva tudi mōsta
M	pri mostôvih tudi pri móstih	pri mostôvih tudi pri mōstih
O	z mostôvoma tudi z móstoma	z mostôvoma tudi z mōstoma
mn.		
I	mostôvi redko mósti	mostôvi redko mōsti
R	mostôv redko móstov	mostôv redko mōstov
D	mostôvom redko móstom	mostôvom redko mōstom
T	mostôve redko móste	mostôve redko mōste
M	pri mostôvih redko pri móstih	pri mostôvih redko pri mōstih
O	z mostôvi redko z mósti	z mostôvi redko z mōsti

S34a	mráz	mráz
ed.		
I	mráz	mráz
R	mráza	mráza
D	mrázu	mrázu
T	mráz	mráz
M	pri mrázu	pri mrázu tudi pri mrázu
O	z mrázom	z mrázom
dv.		
I	mrázôva tudi mrázi	mrázôva tudi mráza
R	mrázôv tudi mrázov	mrázôv tudi mrázov
D	mrázôvoma tudi mrázoma	mrázôvoma tudi mrázoma
T	mrázôva tudi mráza	mrázôva tudi mráza
M	pri mrázôvih tudi pri mrázih	pri mrázôvih tudi pri mrázih
O	z mrázôvoma tudi z mrázoma	z mrázôvoma tudi z mrázoma

potrditev, zveza *oba mostava* 33 potrditev, zveza *oba mosta* 9 potrditev. V ime-
novalnku množine ima oblika *mostovi* 2277 potrditev, oblika *mosti* pa nima
potrditev (30. 12. 2024). Pri lastnoimenskem besedju lahko v rodilniku ednine
prihaja do odstopanja, denimo pri zvezi *Zidani most*, kjer se v rodilniku ednine
prednostno pojavja končnica *-a*, ali pri zvezi *Zmajski most*, kjer je v rodilniku v
rabi pogostejša končnica *-u*.

mn.		
I	mrazôvi tudi mrázi	mrazôvi tudi mrázi ²⁹⁶
R	mrazôv tudi mrázov	mrazôv tudi mrázov
D	mrazôvom tudi mrázom	mrazôvom tudi mrázom
T	mrazôve tudi mráze	mrazôve tudi mráze
M	pri mrazôvih tudi pri mrázih	pri mrazôvih tudi pri mrázih
O	z mrazôvi tudi z mrázi	z mrazôvi tudi z mrázi

S35b	gròb	gròb
ed.		
I	gròb	gròb
R	grôba	grôba
D	grôbu	grôbu
T	gròb	gròb
M	pri grôbu redko pri gróbu	pri grôbu redko pri grôbu
O	z grôbom	z grôbom
dv.		
I	grobôva tudi grôba	grobôva tudi grôba ²⁹⁷
R	grobôv tudi grôbov	grobôv tudi grôbov
D	grobôvoma tudi grôboma	grobôvoma tudi grôboma
T	grobôva tudi grôba	grobôva tudi grôba
M	pri grobôvih tudi pri grôbih redko pri gróbih redko pri grobéh	pri grobôvih tudi pri grôbih redko pri grôbih redko pri grobéh
O	z grobôvoma tudi z grôboma	z grobôvoma tudi z grôboma

²⁹⁶ Needninske oblike samostalnika *mraz* so redke. Oblika *mrazovi* se v korpusu Gigafida pojavi šestkrat, oblika *mrazi* pa enkrat (30. 12. 2024).

²⁹⁷ V korpusu Gigafida ima zveza *dva grobova* 21 potrditev, zveza *dva groba* 15 potrditev, zveza *oba grobova* 4 potrditve, zveza *oba groba* pa 1 potrditev.

mn.		
I	grobôvi tudi grôbi	grobôvi tudi gróbi ²⁹⁸
R	grobôv tudi grôbov	grobôv tudi gróbov
D	grobôvom tudi grôbom	grobôvom tudi gróbov
T	grobôve tudi grôbe	grobôve tudi gróbe
M	pri grobôvih tudi pri grôbih redko pri grôbih redko pri grobêh	pri grobôvih tudi pri gróbih redko pri grôbih redko pri grobêh
O	z grobôvi tudi z grôbi redko z gróbi	z grobôvi tudi z gróbi redko z gróbi

S36b	tòp	tòp
ed.		
I	tòp	tòp
R	tôpa	tôpa
D	tôpu	tôpu
T	tòp	tòp
M	pri tôpu redko pri tópu	pri tópu redko pri tôpu
O	s tôpom	s tópom
dv.		
I	topôva tudi tôpa	topôva tudi tôpa ²⁹⁹
R	topôv tudi tôpov	topôv tudi tôpov
D	topôvoma tudi tôpoma	topôvoma tudi tôpoma
T	topôva tudi tôpa	topôva tudi tôpa
M	pri topôvih tudi pri tôpih	pri topôvih tudi pri tôpih
O	s topôvoma tudi s tôpoma	s topôvoma tudi s tôpoma
mn.		
I	topôvi	topôvi
R	topôv	topôv
D	topôvom	topôvom
T	topôve	topôve
M	pri topôvih	pri topôvih
O	s topôvi	s topôvi

²⁹⁸ V korpusu Gigafida ima oblika *grobovi* v imenovalniku množine 1343 potrditev, oblika *grobi* pa 360, pri čemer gre večinoma za napačno označeno obliko pridevnika *grob* (30. 12. 2024).

²⁹⁹ V korpusu Gigafida 2.0 ima zveza *dva topova* 16 potrditev, zveza *dva topa* 12 potrditev, zveza *oba topova* 4 potrditve in zveza *oba topa* 1 potrditev (30. 12. 2024).

S37d	sèn	sěn
ed.		
I	sèn	sěn
R	snà	snǎ
D	snù	snǔ
T	sèn	sěn
M	pri snù	pri snǔ
O	s snòm	s snòm
dv.		
I	snà redko snôva	snǎ redko snôva
R	snòv redko snôv	snǒv redko snóv
D	snôma redko snôvoma	snôma redko snôvoma
T	snà redko snôva	snǎ redko snôva
M	pri snìh redko pri snôvih	pri snǐh redko pri snôvih
O	s snôma redko s snôvoma	s snôma redko s snôvoma
mn.		
I	snì tudi snôvi	snǐ tudi snôvi
R	snòv tudi snôv	snǒv tudi snóv
D	snòm tudi snôvom	snòm tudi snôvom
T	snè tudi snôve	sně tudi snôve
M	pri snìh tudi pri snôvih	pri snǐh tudi pri snôvih
O	s snì tudi s snôvi	s snǐ tudi s snôvi

S38k	brég	brĕg
ed.		
I	brég	brĕg
R	bréga	brĕga
D	brégu	brĕgu
T	brég	brĕg
M	pri brégu	pri brĕgu
O	z brégom	z brĕgom

dv.		
I	bregôva redko bréga	bregôva redko brêga ³⁰⁰
R	bregôv redko brégov	bregôv redko brêgov
D	bregôvoma redko brégoma	bregôvoma redko brêgoma
T	bregôva redko bréga	bregôva redko brêga
M	pri bregôvih redko pri brégh redko pri bregéh	pri bregôvih redko pri brêgh redko pri bregéh
O	z bregôvoma redko z brégoma	z bregôvoma redko z brêgoma
mn.		
I	bregôvi redko brégi	bregôvi redko brêgi ³⁰¹
R	bregôv redko brégov	bregôv redko brêgov
D	bregôvom redko brégom	bregôvom redko brêgom
T	bregôve redko brége	bregôve redko brêge
M	pri bregôvih redko pri brégh redko pri bregéh	pri bregôvih redko pri brêgh redko pri bregéh
O	z bregôvi redko z brégi	z bregôvi redko z brêgi
S39k		
	lóg	løg
ed.		
I	lóg	løg
R	lóga	løgá
D	lógu	løgú
T	lóg	løg
M	pri lógu	pri løgú
O	z lógom	z løgom

³⁰⁰ V korpusu Gigafida 2.0 ima zveza *dva bregova* 80 potrditev, zveza *dva brega* 3 potrditve, zveza *oba bregova* 141 potrditev, zveza *oba brega* 7 potrditev (31. 12. 2024).

³⁰¹ V korpusu Gigafida 2.0 ima oblika *bregovi* v imenovalniku množine 497 potrditev, oblika *bręgi* pa 51, pri čemer pri obliki *bręgi* prevladujejo lastna imena in napačno označen pogovorni mestnik ednine (31. 12. 2024).

dv.		
I	lóga	lôga
R	lógov tudi logôv	lôgov tudi logóv
D	lógoma	lôgoma
T	lóga	lôga
M	pri lógih redko pri logôvih redko pri logéh	pri lôgh redko pri logôvih redko pri logéh
O	z lógoma	z lôgoma
mn.		
I	lógi redko logôvi	lôgi redko logôvi ³⁰²
R	lógov redko logóv	lôgov redko logóv
D	lógom redko logôvom	lôgom redko logôvom
T	lóge redko logôve	lôge redko logôve
M	pri lógih redko pri logôve redko pri logéh	pri lôgh redko pri logôvih redko pri logéh
O	z lógi redko z logôvi	z lôgi redko z logôvi

S40k	méh	mêh
ed.		
I	méh	mêh
R	méha	mêha
D	méhu	mêhu
T	méh	mêh
M	pri méhu	pri mêhu
O	z méhom	z mêhom
dv.		
I	mehôva in méha	mehôva in mêha ³⁰³
R	mehôv in méhov	mehôv in mêhov
D	mehôvoma in méhoma	mehôvoma in mêhoma
T	mehôva in méha	mehôva in mêha
M	pri mehôvih in pri méhah	pri mehôvih in pri mêhah
O	z mehôvoma in z méhoma	z mehôvoma in z mêhoma

³⁰² V korpusu Gigafida 2.0 ima oblika *logi* v imenovalniku množine 181 potrditev, oblika *logovi* pa 2 potrditvi (31. 12. 2024).

³⁰³ V korpusu Gigafida 2.0 ima zveza *dva mehova* 1 potrditev, zveza *dva meha* 1 potrditev, zvezi *oba mehova* in *oba meha* pa nimata potrditev (31. 12. 2024).

mn.		
I	mehôvi tudi méhi	mehôvi tudi mēhi ³⁰⁴
R	mehôv tudi méhov	mehôv tudi mēhov
D	mehôvom tudi méhom	mehôvom tudi mēhom
T	mehôve tudi méhe	mehôve tudi mēhe
M	pri mehôvih tudi pri méhih	pri mehôvih tudi pri mēhih
O	z mehôvi tudi z méhi	z mehôvi tudi z mēhi

S41k	rób	rôb
ed.		
I	rób	rôb
R	róba	rôba
D	róbu	rôbu
T	rób	rôb
M	pri róbu	pri rôbu
O	z róбом	z rôbom
dv.		
I	robôva tudi róba redko robá	robôva tudi rôba redko robâ ³⁰⁵
R	robôv tudi róbov	robôv tudi rôbov
D	robôvoma tudi róboma	robôvoma tudi rôboma
T	robôva tudi róba redko robá	robôva tudi rôba redko robâ
M	pri robôvih tudi pri róbih redko pri robéh	pri robôvih tudi pri rôbih redko pri robéh
O	z robôvoma tudi z róboma	z robôvoma tudi z rôboma

³⁰⁴ V korpusu Gigafida 2.0 ima v imenovalniku množine oblika *mehi* 31 potrditev, oblika *mehovi* pa 60 potrditev (31. 12. 2024).

³⁰⁵ V korpusu Gigafida 2.0 ima zveza *dva robova* 8 potrditev, zveza *dva roba* 4 potrditve, zveza *oba robova* 22 potrditev in zveza *oba roba* 6 potrditev (31. 12. 2024).

mn.		
I	robôvi redko róbi	robôvi redko rôbi ³⁰⁶
R	robôv redko róbov	robôv redko rôbov
D	robôvom redko róbovom	robôvom redko rôbovom
T	robôve redko róbe	robôve redko rôbe
M	pri robôvih redko pri róbih redko pri robéh	pri robôvih redko pri rôbih redko pri robéh
O	z robôvi redko z róbi	z robôvi redko z rôbi

S42k	cép	cêp
ed.		
I	cép	cêp
R	cépa	cêpa
D	cépu	cêpu
T	cép	cêp
M	pri cépu	pri cêpu
O	s cépom	s cêpom
dv.		
I	cépa tudi cepá tudi cepôva	cêpa tudi cepâ tudi cepôva
R	cépov tudi cepôv	cêpov tudi cepóv
D	cépoma tudi cepôvoma	cêpoma tudi cepôvoma
T	cépa tudi cepá tudi cepôva	cêpa tudi cepâ tudi cepôva
M	pri cépih tudi pri cepôvih	pri cêpih tudi pri cepôvih
O	s cépoma tudi s cepôvoma	s cêpoma tudi s cepôvoma
mn.		
I	cépi tudi cepôvi	cêpi tudi cepôvi
R	cépov tudi cepôv	cêpov tudi cepóv
D	cépom tudi cepôvom	cêpom tudi cepôvom
T	cépe tudi cepôve redko cepé	cêpe tudi cepôve redko cêpê
M	pri cépih tudi pri cepôvih	pri cêpih tudi pri cepôvih
O	s cépi tudi s cepôvi	s cêpi tudi s cepôvi

³⁰⁶ V korpusu Gigafida 2.0 ima oblika *robôvi* v imenovalniku množine 2174 potrditve, oblika *robi* pa 61, pri čemer gre večinoma za napačno označen mestnik ednine samostalnika *roba* (31. 12. 2024).

S43k ₁	vřh	vřh
ed.		
I	vřh	vřh
R	vřha redko vrhá	vřha redko vrhâ
D	vřhu	vřhu
T	vřh	vřh
M	pri vřhu	pri vřhu
O	z vřhom	z vřhom
dv.		
I	vrhôva tudi vřha	vrhôva tudi vřha ³⁰⁷
R	vrhôn tudi vřhov	vrhôn tudi vřhov
D	vrhôvoma tudi vřhoma	vrhôvoma tudi vřhoma
T	vrhôva tudi vřha	vrhôva tudi vřha
M	pri vrhôvih tudi pri vřhih redko pri vrhéh	pri vrhôvih tudi pri vřhih redko pri vrhéh
O	z vrhôvoma tudi z vřhoma	z vrhôvoma tudi z vřhoma
mn.		
I	vrhôvi redko vřhi	vrhôvi redko vřhi ³⁰⁸
R	vrhôn redko vřhov	vrhôn redko vřhov
D	vrhôm redko vřhom	vrhôm redko vřhom
T	vrhôve redko vřhe redko vrhéh	vrhôve redko vřhe redko vrhéh
M	pri vrhôvih redko pri vřhih redko pri vrhéh	pri vrhôvih redko pri vřhih redko pri vrhéh
O	z vrhôvi redko z vřhi redko z vrhmí	z vrhôvi redko z vřhi redko vrhmí

³⁰⁷ V korpusu Gigafida 2.0 ima zveza *dva vrhova* 93 potrditev, zveza *dva vrha* 40 potrditev, zveza *oba vrhova* 34 potrditev in zveza *oba vrha* 12 potrditev (31. 12. 2024).

³⁰⁸ V korpusu Gigafida 2.0 ima oblika *vrhovi* v imenovalniku množine 2390 potrditev, oblika *vrhi* pa 22 (31. 12. 2024).

S44k ₁	zvón	zvôn
ed.		
I	zvón	zvôn
R	zvóna redko zvoná	zvôna redko zvonã ³⁰⁹
D	zvónu	zvônu
T	zvón	zvôn
M	pri zvónu	pri zvônu
O	z zvónom	z zvônom
dv.		
I	zvonôva	zvonôva
R	zvonôv	zvonóv
D	zvonôvoma	zvonôvoma
T	zvonôva	zvonôva
M	pri zvonôvih	pri zvonôvih
O	z zvonôvoma	z zvonôvoma
mn.		
I	zvonôvi	zvonôvi
R	zvonôv	zvonóv
D	zvonôvom	zvonôvom
T	zvonôve	zvonôve
M	pri zvonôvih	pri zvonôvih
O	z zvonôvi	z zvonôvi
S45k ₃	róg	rôg
ed.		
I	róg	rôg
R	róga redko rogá	rôga redko rogâ
D	rógu redko rôgu	rôgu redko rógu
T	róg	rôg
M	pri rógu redko pri rôgu	pri rôgu redko pri rógu
O	z rógom	z rôgom

³⁰⁹ Naglasna dvojnica *zvonâ* se v sodobni knjižni slovenščini pojavlja zlasti v stalni besedni zvezi *biti plat zvona*.

dv.		
I	rogôva in róga tudi rogá	rogôva in rôga tudi rogá ³¹⁰
R	rogôv in rógov	rogôv in rôgov
D	rogôvoma in rógoma	rogôvoma in rôgoma
T	rogôva in róga tudi rogá	rogôva in rôga tudi rogâ
M	pri rogôvih in pri rógih redko pri rogéh	pri rogôvih in pri rôgih redko pri rogéh
O	z rogôvoma in z rógoma	z rogôvoma in z rôgoma
mn.		
I	rogôvi redko rógi	rogôvi redko rôgi ³¹¹
R	rogôv redko rógov	rogôv redko rôgov
D	rogôvom redko rógom	rogôvom redko rôgom
T	rogôve redko róge redko rogé	rogôve redko rôge redko rogê
M	pri rogôvih redko pri rógih redko pri rogéh	pri rogôvih redko pri rôgih redko pri rogéh
O	z rogôvi redko z rógi redko z rogmí	z rogôvi redko z rôgi redko z rogmí

S46k ₂	bród	brôd
ed.		
I	bród	brôd
R	bróda	brôda
D	bródu redko brôdu	brôdu redko brôdu
T	bród	brôd
M	pri bródu redko pri brôdu	pri brôdu redko pri brôdu
O	z bródom	z brôdom

³¹⁰ V korpusu Gigafida 2.0 ima zveza *dva rogova* 19 potrditev, zveza *dva roga* 7 potrditev, zveza *oba roga* 2 potrditvi, zveza *oba rogova* nima potrditev (31. 12. 2024).

³¹¹ V korpusu Gigafida 2.0 ima oblika *rogovi* v imenovalniku množine 557 potrditev, oblika *rogi* pa 1 potrditev (31. 12. 2024).

dv.		
I	bróda tudi brodôva	brôda tudi brodôva ³¹²
R	bródov tudi brodôv	brôdov tudi brodôv
D	bródoma tudi brodôvoma	brôdoma tudi brodôvoma
T	bróda tudi brodôva	brôda tudi brodôva
M	pri bródih tudi pri brodôvih	pri brôdih tudi pri brodôvih
O	z bródi tudi z brodôvoma	z brôdoma tudi z brodôvoma
mn.		
I	brodôvi tudi bródi	brodôvi tudi brôdi ³¹³
R	brodôv tudi bródov	brodôv tudi brôdov
D	brodôvom tudi bródom	brodôvom tudi brôdom
T	brodôve tudi bróde	brodôve tudi brôde
M	pri brodôvih tudi pri bródih	pri brodôvih tudi pri brôdih
O	z brodôvi tudi z bródi	z brodôvi tudi z brôdi

S47k ₂	dóm	dôm
ed.		
I	dóm	dôm
R	dóma	dôma
D	dómu	dômu
T	dóm	dôm
M	pri dómu redko pri dômu	pri dômu redko pri dómu
O	z dómom	z dômom
dv.		
I	dóma in domôva	dôma in domôva ³¹⁴
R	dómov in domôv	dômov in domôv
D	dómoma in domôvoma	dômoma in domôvoma
T	dóma in domôva	dôma in domôva
M	pri dómih in pri domôvih	pri dômih in pri domôvih
O	z dómoma in z domôvoma	z dômoma in z domôvoma

³¹² V korpusu Gigafida 2.0 zvezi *dva brodova* in *oba brodova* nimata potrditev, zveza *dva broda* ima 4 potrditve, zveza *oba broda* pa 1 potrditev (2. 1. 2025).

³¹³ V korpusu Gigafida 2.0 ima oblika *brodovi* v imenovalniku množine 34 potrditev, oblika *brodi* pa nima potrditev (2. 1. 2025).

³¹⁴ V korpusu Gigafida 2.0 ima zveza *dva domova* 87 potrditev, zveza *oba domova* pa 83 potrditev (2. 1. 2025).

mn.		
I	domôvi	domôvi
R	domôv	domóv
D	domôvom	domôvom
T	domôve	domôve
M	pri domôvih	pri domôvih
O	z domôvi	z domôvi

S48k ₂	dóm	dôm
ed.		
I	dóm	dôm
R	dóma	dôma
D	dómu	dômu
T	dóm	dôm
M	pri dómu tudi pri dômu	pri dômu tudi pri dómu
O	z dómom	z dômom

dv.		
I	dóma in domôva	dôma in domôva
R	dómov in domôv	dômov in domóv
D	dómoma in domôvoma	dômoma in domôvoma
T	dóma in domôva	dôma in domôva
M	pri dómih in pri domôvih	pri dômih in pri domôvih
O	z dómoma in z domôvoma	z dômoma in z domôvoma

mn.		
I	domôvi tudi dómi	domôvi tudi dômi
R	domôv tudi dómov	domóv tudi dômov
D	domôvom tudi dómom	domôvom tudi dômom
T	domôve tudi dóme	domôve tudi dôme
M	pri domôvih tudi pri dómih	pri domôvih tudi pri dômih
O	z domôvi tudi z dómi	z domôvi tudi z dômi

S49m	svét	svêt
ed.		
I	svét	svêt
R	svetá	svetâ
D	svétu	svêtu
T	svét	svêt
M	pri svétu	pri svêtu
O	s svétom	s svêtom

dv.		
I	svetôva	svetôva
R	svetôv	svetôv
D	svetôvoma	svetôvoma
T	svetôva	svetôva
M	pri svetôvih	pri svetôvih
O	s svetôvoma	s svetôvoma
mn.		
I	svetôvi	svetôvi
R	svetôv	svetôv
D	svetôvom	svetôvom
T	svetôve	svetôve
M	pri svetôvih	pri svetôvih
O	s svetôvi	s svetôvi

S50m	dôlg	dôlg
ed.		
I	dôlg	dôlg
R	dolga	dolgâ
D	dôlgu	dôlgu
T	dôlg	dôlg
M	pri dôlgu	pri dôlgu
O	z dôlgom	z dôlgom
dv.		
I	dolgôva tudi dolga	dolgôva tudi dolgâ
R	dolgôv	dolgôv
D	dolgôvoma	dolgôvoma
T	dolgôva tudi dolga	dolgôva tudi dolgâ
M	pri dolgôvih	pri dolgôvih
O	z dolgôvoma	z dolgôvoma
mn.		
I	dolgôvi	dolgôvi
R	dolgôv	dolgôv
D	dolgôvom	dolgôvom
T	dolgôve redko dolgé	dolgôve redko dolgê
M	pri dolgôvih	pri dolgôvih
O	z dolgôvi	z dolgôvi

S51m ₁	vóz	vôz
ed.		
I	vóz	vôz
R	vozá	vožâ
D	vózu redko vôzu	vôzu redko vózu
T	vóz	vôz
M	pri vózu redko pri vôzu	pri vôzu redko pri vózu
O	z vózom	z vôzom
dv.		
I	vozôva tudi vóza redko vozá	vozôva tudi vôza redko vožâ ³¹⁵
R	vozôv tudi vózov redko vóz	vozôv tudi vôzov redko vôz
D	vozôvoma tudi vózoma redko vozéma	vozôvoma tudi vôzoma redko vozêma
T	vozôva tudi vóza redko vozá	vozôva tudi vôza redko vožâ
M	pri vozôvih tudi pri vózih redko pri vozêh	pri vozôvih tudi pri vôzih redko pri vozêh
O	z vozôvoma tudi z vózoma redko z vozéma	z vozôvoma tudi z vôzoma redko z vozêma
mn.		
I	vozôvi redko vózi redko vozjé	vozôvi redko vôzi redko vozjê
R	vozôv redko vózov redko vóz	vozôv redko vôzov redko vôz
D	vozôvom redko vózom redko vozém	vozôvom redko vôzom redko vozêm
T	vozôve redko vóze redko vozé	vozôve redko vôze redko vozê
M	pri vozôvih redko pri vózih redko pri vozêh	pri vozôvih redko pri vôzih redko pri vozêh
O	z vozôvi redko z vózi redko z vozmí	z vozôvi redko z vôzi redko z vozmí

³¹⁵ V korpusu Gigafida 2.0 ima zveza *dva vozova* 12 potrditev, zveza *dva voza* pa 36, zveza *oba vozova* ima 1 potrditev, zveza *oba voza* prav tako 1 potrditev (2. 1. 2025).

S52k	véter	vêter
ed.		
I	véter	vêter
R	vêtra	vêtra
D	véttru	vêtru
T	véter	vêter
M	pri véttru	pri vêttru
O	z vétrom	z vêtrom
dv.		
I	vetrôva redko véttra	vetrôva redko vêttra
R	vetrôv redko vétrov	vetrôv redko vêtrov
D	vetrôvoma redko vétroma	vetrôvoma redko vêtroma
T	vetrôva redko véttra	vetrôva redko vêttra
M	pri vetrôvih redko pri véttrih	pri vetrôvih redko pri vêttrih
O	z vetrôvoma redko z vétroma	z vetrôvoma redko z vêtroma
mn.		
I	vetrôvi redko véttri	vetrôvi redko vêttri ³¹⁶
R	vetrôv redko vétrov	vetrôv redko vêtrov
D	vetrôvom redko vétrom	vetrôvom redko vêtrom
T	vetrôve redko véttre	vetrôve redko vêttre
M	pri vetrôvih redko pri véttrih	pri vetrôvih redko pri vêttrih
O	z vetrôvi redko z véttri	z vetrôvi redko z vêttri
S53b	kòl	kòl
ed.		
I	kòl	kòl
R	kóla	kóla
D	kólu	kólu
T	kòl	kòl
M	pri kólu redko pri kólu	pri kólu redko pri kólu
O	s kólom	s kólom

³¹⁶ V korpusu Gigafida 2.0 ima oblika *vetrovi* v imenovalniku množine 3572 potrditev, oblika *vetri* pa 4 potrditve (2. 1. 2025).

dv.		
I	kôla	kóla
R	kôlov	kólov
D	kôloma	kóloma
T	kôla	kóla
M	pri kôlih redko pri kólih redko pri koléh	pri kólih redko pri kôlih redko pri koléh
O	s kôloma	s kóloma
mn.		
I	kôli	kóli
R	kôlov	kólov
D	kôlom	kólom
T	kôle	kóle
M	pri kôlih redko pri kólih redko pri koléh	pri kólih redko pri kôlih redko pri koléh
O	s kôli redko s kóli	s kóli redko s kôli

S54k	kúmulus	kûmulus
ed.		
I	kúmulus	kûmulus
R	kúmulusa	kûmulusa
D	kúmulusu	kûmulusu
T	kúmulus	kûmulus
M	pri kúmulusu	pri kûmulusu
O	s kúmulusom	s kûmulusom
dv.		
I	kúmulusa redko kúmula	kûmulusa redko kûmula
R	kúmulusov redko kúmulov	kûmulusov redko kûmulov
D	kúmulusoma redko kúmuloma	kûmulusoma redko kûmuloma
T	kúmulusa redko kúmula	kûmulusa redko kûmula
M	pri kúmulusih redko pri kúmulih	pri kûmulusih redko pri kûmulih
O	s kúmulusoma redko s kúmuloma	s kûmulusoma redko s kûmuloma

mn.		
I	kúmulusi redko kúmuli	kûmulusi redko kûmuli ³¹⁷
R	kúmulusov redko kúmulov	kûmulusov redko kûmulov
D	kúmulusom redko kúmulom	kûmulusom redko kûmulom
T	kúmuluse redko kúmule	kûmuluse redko kûmule
M	pri kúmulusih redko pri kúmulih	pri kûmulusih redko pri kûmulih
O	s kúmulusi redko s kúmuli	s kûmulusi redko s kûmuli

POSEBNOSTI

S55b	otròk	otròk
ed.		
I	otròk	otròk
R	otròka	otròka
D	otròku	otròku
T	otròka	otròka
M	pri otròku redko pri otròku	pri otròku redko pri otròku
O	z otròkom	z otròkom
dv.		
I	otròka	otròka
R	otrók	otrók
D	otròkoma	otròkoma
T	otròka	otròka
M	pri otròcih	pri otròcih
O	z otròkoma	z otròkoma
mn.		
I	otròci	otròci
R	otrók	otrók
D	otròkom	otròkom
T	otròke	otròke
M	pri otròcih	pri otròcih
O	z otróki	z otróki

³¹⁷ V korpusu Gigafida 2.0 ima oblika *kumulusi* v imenovalniku množine 37 potrditev, oblika *kumuli* nima potrditev (2. 1. 2025).

S56g	člôvek	člôvek ³¹⁸
ed.		
I	člôvek	člôvek
R	človéka	člověka
D	člověku	člověku
T	človéka	člověka
M	pri člověku	pri člověku tudi pri člověku
O	s člověkom	s člověkom
dv.		
I	človéka	člověka
R	ljudí	ljudí
D	človékoma	člověkoma
T	človéka	člověka
M	pri ljudéh	pri ljudéh
O	s človékoma	s člověkoma
mn.		
I	ljudjé	ljudjě
R	ljudí	ljudí
D	ljudém	ljuděm
T	ljudí	ljudí
M	pri ljudéh	pri ljudéh
O	z ljudmí	z ljudmí

S57e	áta	áta
ed.		
I	áta	áta
R	áta	áta
D	átu	átu
T	áta	áta
M	pri átu	pri átu
O	z átom	z átom

³¹⁸ Sklanjanje samostalnika *človek* je pojasnjeno tudi v Jezikovni svetovalnici Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša (Mirtič 2016c).

dv.

I	áta	áta
R	átov	átov tudi âtov
D	átoma	átoma
T	áta	áta
M	pri áti ^h	pri áti ^h tudi pri âti ^h
O	z átoma	z átoma

mn.

I	áti	áti
R	átov	átov tudi âtov
D	átom	átom
T	áte	áte
M	pri áti ^h	pri áti ^h tudi pri âti ^h
O	z áti	z áti tudi z âti

S57k	déda	dêda
------	------	------

ed.

I	déda	dêda
R	déda	dêda
D	dédu	dêdu
T	déda	dêda
M	pri dédu	pri dêdu
O	z dédom	z dêdom

dv.

I	déda	dêda
R	dédov	dêdov
D	dédoma	dêdoma
T	déda	dêda
M	pri dédi ^h	pri dêdi ^h
O	z dédoma	z dêdoma

mn.

I	dédi	dêdi
R	dédov	dêdov
D	dédom	dêdom
T	déde	dêde
M	pri dédi ^h	pri dêdi ^h
O	z dédi	z dêdi

S57p	ôčka	ôčka
ed.		
I	ôčka	ôčka
R	ôčka	ôčka
D	ôčku	ôčku
T	ôčka	ôčka
M	pri ôčku	pri ôčku
O	z ôčkom	z ôčkom
dv.		
I	ôčka	ôčka
R	ôčkov	ôčkov
D	ôčkoma	ôčkoma
T	ôčka	ôčka
M	pri ôčkih	pri ôčkih
O	z ôčkoma	z ôčkoma
mn.		
I	ôčki	ôčki
R	ôčkov	ôčkov
D	ôčkom	ôčkom
T	ôčke	ôčke
M	pri ôčkih	pri ôčkih
O	z ôčki	z ôčki

S58k	kamikáze	kamikâze
ed.		
I	kamikáze	kamikâze
R	kamikáza	kamikâza
D	kamikázu	kamikâzu
T	kamikáza	kamikâza
M	pri kamikázu	pri kamikâzu
O	s kamikázom	s kamikâzom
dv.		
I	kamikáza	kamikâza
R	kamikázov	kamikâzov
D	kamikázoma	kamikâzoma
T	kamikáza	kamikâza
M	pri kamikázih	pri kamikâzih
O	s kamikázoma	s kamikâzoma

mn.		
I	kamikáze	kamikâze
R	kamikázov	kamikâzov
D	kamikázom	kamikâzom
T	kamikáze	kamikâze
M	pri kamikázih	pri kamikâzih
O	s kamikázi	s kamikâzi

S59k	déčko	děčko
ed.		
I	déčko	děčko
R	déčka	děčka
D	déčku	děčku
T	déčka	děčka
M	pri déčku	pri děčku
O	z déčkom	z děčkom
dv.		
I	déčka	děčka
R	déčkov	děčkov
D	déčkoma	děčkoma
T	déčka	děčka
M	pri déčkih	pri děčkih
O	z déčkoma	z děčkoma
mn.		
I	déčki	děčki
R	déčkov	děčkov
D	déčkom	děčkom
T	déčke	děčke
M	pri déčkih	pri děčkih
O	z déčki	z děčki

S59p	kalimêro	kalimêro
ed.		
I	kalimêro	kalimêro
R	kalimêra	kalimêra
D	kalimêru	kalimêru
T	kalimêra	kalimêra
M	pri kalimêru	pri kalimêru
O	s kalimêrom	s kalimêrom

dv.		
I	kalimêra	kalimêra
R	kalimêrov	kalimêrov
D	kalimêroma	kalimêroma
T	kalimêra	kalimêra
M	pri kalmêrih	pri kalimêrih
O	s kalimêroma	s kalimêroma
mn.		
I	kalimêri	kalimêri
R	kalimêrov	kalimêrov
D	kalimêrom	kalimêrom
T	kalimêre	kalimêre
M	pri kalimêrih	pri kalimêrih
O	s kalimêri	s kalimêri

S60e	jénštrle	jénštrle
ed.		
I	jénštrle	jénštrle
R	jénštrla	jénštrla
D	jénštrlu	jénštrlu
T	jénštrla	jénštrla
M	pri jénštrlu	pri jénštrlu
O	z jénštrlom	z jénštrlom
dv.		
I	jénštrla	jénštrla
R	jénštrlov	jénštrlov tudi jénštrlov
D	jénštrloma	jénštrloma
T	jénštrla	jénštrla
M	pri jénštrlih	pri jénštrlih tudi pri jénštrlih
O	z jénštrloma	z jénštrloma
mn.		
I	jénštrli	jénštrli
R	jénštrlov	jénštrlov tudi jénštrlov
D	jénštrlom	jénštrlom
T	jénštrle	jénštrle
M	pri jénštrlih	pri jénštrlih tudi pri jénštrlih
O	z jénštrli	z jénštrli tudi z jénštrli

S60k	furóre	furõre
ed.		
I	furóre	furõre
R	furóra	furõra
D	furóru	furõru
T	furóra	furõra
M	pri furóru	pri furõru
O	s furórom	s furõrom
dv.		
I	furóra	furõra
R	furórov	furõrov
D	furóroma	furõroma
T	furóra	furõra
M	pri furórih	pri furõrih
O	s furóroma	s furõroma
mn.		
I	furóri	furõri
R	furórov	furõrov
D	furórom	furõrom
T	furóre	furõre
M	pri furórih	pri furõrih
O	s furóri	s furõri

S60p	belvedêre	belvedêre
ed.		
I	belvedêre	belvedêre
R	belvedêra	belvedêra
D	belvedêru	belvedêru
T	belvedêra	belvedêra
M	pri belvedêru	pri belvedêru
O	z belvedêrom	z belvedêrom
dv.		
I	belvedêra	belvedêra
R	belvedêrov	belvedêrov
D	belvedêroma	belvedêroma
T	belvedêra	belvedêra
M	pri belvedêrih	pri belvedêrih
O	z belvedêroma	z belvedêroma

mn.		
I	belvedêri	belvedêri
R	belvedêrov	belvedêrov
D	belvedêrom	belvedêrom
T	belvedêre	belvedêre
M	pri belvedêrih	pri belvedêrih
O	z belvedêri	z belvedêri

S61k	tórzo	tôrzo
ed.		
I	tórzo	tôrzo
R	tórza	tôrza
D	tórzu	tôrzu
T	tórzo	tôrzo
M	pri tórzu	pri tôrzu
O	s tórzom	s tôrzom
dv.		
I	tórza	tôrza
R	tórzov	tôrzov
D	tórzoma	tôrzoma
T	tórza	tôrza
M	pri tórzih	pri tôrzih
O	s tórzoma	s tôrzoma
mn.		
I	tórzi	tôrzi
R	tórzov	tôrzov
D	tórzom	tôrzom
T	tórze	tôrze
M	pri tórzih	pri tôrzih
O	s tórzi	s tôrzi

S61p	bolêro	bolêro
ed.		
I	bolêro	bolêro
R	bolêra	bolêra
D	bolêru	bolêru
T	bolêro	bolêro
M	pri bolêru	pri bolêru
O	z bolêrom	z bolêrom

dv.		
I	bolêra	bolêra
R	bolêrov	bolêrov
D	bolêroma	bolêroma
T	bolêra	bolêra
M	pri bolêrih	pri bolêrih
O	z bolêroma	z bolêroma
mn.		
I	bolêri	bolêri
R	bolêrov	bolêrov
D	bolêrom	bolêrom
T	bolêre	bolêre
M	pri bolêrih	pri bolêrih
O	z bolêri	z bolêri

S62k	dán	dân
ed.		
I	dán	dân
R	dnéva in dné	dnêva in dnê
D	dnévu	dnêvu
T	dán	dân
M	pri dnévu	pri dnêvu
O	z dném in z dnévom	z dnêm in z dnêvom
dv.		
I	dnéva	dnêva
R	dní in dnévov	dnî in dnêvov
D	dnéma in dnévoma	dnêma in dnêvoma
T	dnéva	dnêva
M	pri dnéh in pri dnévih	pri dnêh in pri dnêvih
O	z dnéma in z dnévoma	z dnêma in z dnêvoma
mn.		
I	dnévi	dnêvi
R	dní in dnévov	dnî in dnêvov
D	dném in dnévom	dnêm in dnêvom
T	dní	dnî
M	pri dnéh in pri dnévih	pri dnêh in pri dnêvih
O	z dnévi	z dnêvi

S63k	dán	dân
ed.		
I	dán	dân
R	dnéva	dnêva
D	dnévu	dnêvu
T	dán	dân
M	pri dnévu	pri dnêvu
O	z dnévom	z dnêvom
dv.		
I	dnéva	dnêva
R	dnévov	dnêvov
D	dnévoma	dnêvoma
T	dnéva	dnêv
M	pri dnévih	pri dnêvih
O	z dnévoma	z dnêvoma
mn.		
I	dnévi	dnêvi
R	dnévov	dnêvov
D	dnévom	dnêvom
T	dnéve	dnêve
M	pri dnévih	pri dnêvih
O	z dnévi	z dnêvi

S64o	pôldan	pôldan
ed.		
I	pôldan	pôldan
R	poldnéva	poldnêva
D	poldnévu	poldnêvu
T	pôldan	pôldan
M	pri poldnévu	pri poldnêvu
O	s poldném	s poldnêm
dv.		
I	poldnéva	poldnêva
R	poldnévov	poldnêvov
D	poldnévoma	poldnêvoma
T	poldnéva	poldnêva
M	pri poldnévih	pri poldnêvih
O	s poldnévoma	s poldnêvoma

mn.		
I	poldnévi	poldnēvi
R	poldnévov	poldnēvov
D	poldnévom	poldnēvom
T	poldnéve	poldnēve
M	pri poldnévih	pri poldnēvih
O	s poldnévi	s poldnēvi

S65e	pót	pôt
ed.		
I	pót	pôt
R	póta	pôta
D	pótu	pôtu
T	pót	pôt
M	pri pótu	pri pôtu
O	s pótom	s pôtom
dv.		
I	póta	pôta
R	pótov	pôtov tudi pôtov
D	pótoma	pôtoma
T	póta	pôta
M	pri pótih	pri pôtih tudi pri pôtih
O	s pótoma	s pôtoma
mn. ³¹⁹		
I	póti in póta	pôti in pôta
R	pótov	pôtov tudi pôtov
D	pótom	pôtom
T	póte in póta	pôte in pôta
M	pri pótih	pri pôtih tudi pri pôtih
O	s póti	s pôti tudi s pôti

S66k	névtrum	něvtrum
ed.		
I	névtrum	něvtrum
R	névtra	něvtra
D	névtru	něvtru
T	névtra	něvtra
M	pri névtru	pri něvtru
O	z névtrum	z něvtrum

³¹⁹ Samostalnik *pot* je lahko v množini moškega ali srednjega spola.

dv. ³²⁰		
I	névtri in névtra	nějvtri in nějvtra
R	névter in névtrov	nějvter in nějvtrov
D	névtroma	nějvtroma
T	névtri in névtra	nějvtri in nějvtra
M	pri névtrih	pri nějvtrih
O	z névtroma	z nějvtroma
mn.		
I	névtra in névtri	nějvtra in nějvtri
R	névter in névtrov	nějvter in nějvtrov
D	névtrom	nějvtrom
T	névtra in névtre	nějvtra in nějvtre
M	pri névtrih	pri nějvtrih
O	z névtri	z nějvtri
S67k	fémininum	fěmininum
ed.		
I	fémininum	fěmininum
R	féminina	fěminina
D	fémininu	fěmininu
T	féminina	fěminina
M	pri fémininu	pri fěmininu
O	s fémininom	s fěmininom
dv. ³²¹		
I	féminini in féminina	fěminini in fěminina
R	féminin in fémininov	fěminin in fěmininov
D	fémininoma	fěmininoma
T	féminini in féminina	fěminini in fěminina
M	pri fémininih	pri fěmininih
O	s fémininoma	s fěmininoma
mn.		
I	féminina in féminini	fěminina in fěminini
R	féminin in fémininov	fěminin in fěmininov
D	fémininom	fěmininom
T	féminina in féminine	fěminina in fěminine
M	pri fémininih	pri fěmininih
O	s féminini	s fěminini

³²⁰ Samostalnik *nevtrum* je lahko v dvojini in množini srednjega ali moškega spola.

³²¹ Samostalnik *femininum* je lahko v dvojini in množini srednjega ali moškega spola.

Samostalniki, ki se jim osnova v imenovalniku ednine končuje na funkcijsko mehki soglasnik

OSNOVNI VZORCI

S68a	klěšč	klěšč
ed.		
I	klěšč	klěšč
R	klěšča	klěšča
D	klěšču	klěšču
T	klěšča	klěšča
M	pri klěšču	pri klěšču tudi pri klěšču
O	s klěščem	s klěščem
dv.		
I	klěšča	klěšča
R	klěščev	klěščev
D	klěščema	klěščema
T	klěšča	klěšča
M	pri klěščih	pri klěščih
O	s klěščema	s klěščema
mn.		
I	klěšči	klěšči
R	klěščev	klěščev
D	klěščem	klěščem
T	klěšče	klěšče
M	pri klěščih	pri klěščih
O	s klěšči	s klěšči

S68b	mōlj	mōlj
ed.		
I	mōlj	mōlj
R	mōlja	mōlja
D	mōlju	mōlju
T	mōlja	mōlja
M	pri mōlju redko pri mōlju	pri mōlju redko pri mōlju
O	z mōljem	z mōljem

dv.		
I	môlja	mólja
R	môljev	móljev
D	môljema	móljema
T	môlja	mólja
M	pri môljih redko pri móljih	pri móljih redko pri móljih
O	z môljema	z móljema
mn.		
I	mólji	mólji
R	móljev	móljev
D	móljem	móljem
T	mólje	mólje
M	pri móljih redko pri móljih	pri móljih redko pri móljih
O	z mólji redko z mólji	z mólji redko z mólji

S68e	králj	králj
ed.		
I	králj	králj
R	králja	králja
D	králju	králju
T	králja	králja
M	pri králju	pri králju
O	s králjem	s králjem
dv.		
I	králja	králja
R	králjev	králjev tudi králjev
D	králjema	králjema
T	králja	králja
M	pri králjih	pri králjih tudi pri králjih
O	s králjema	s králjema
mn.		
I	králji	králji
R	králjev	králjev tudi králjev
D	králjem	králjem
T	králje	králje
M	pri králjih	pri králjih tudi pri králjih
O	s králji	s králji tudi s králji

S68g	prášič	prášič
ed.		
I	prášič	prášič
R	prášiča	prášiča
D	prášiču	prášiču
T	prášiča	prášiča
M	pri prášiču	pri prášiču tudi pri prášiču
O	s prášičem	s prášičem
dv.		
I	prášiča	prášiča
R	prášičev	prášičev
D	prášičema	prášičema
T	prášiča	prášiča
M	pri prášičih	pri prášičih
O	s prášičema	s prášičema
mn.		
I	prášiči	prášiči
R	prášičev	prášičev
D	prášičem	prášičem
T	prášiče	prášiče
M	pri prášičih	pri prášičih
O	s prášiči	s prášiči

S68k	mróž	mrôž
ed.		
I	mróž	mrôž
R	mróža	mrôža
D	mróžu	mrôžu
T	mróža	mrôža
M	pri mróžu	pri mrôžu
O	z mróžem	z mrôžem
dv.		
I	mróža	mrôža
R	mróžev	mrôžev
D	mróžema	mrôžema
T	mróža	mrôža
M	pri mróžih	pri mrôžih
O	z mróžema	z mrôžema

mn.		
I	mróži	mrôži
R	mróžev	mrôžev
D	mróžem	mrôžem
T	mróže	mrôže
M	pri mróžih	pri mrôžih
O	z mróži	z mrôži

S68n	pólž	pólž
ed.		
I	pólž	pólž
R	pólža	pólža
D	pólžu	pólžu
T	pólža	pólža
M	pri pólžu	pri pólžu tudi pri pólžu
O	s pólžem	s pólžem
dv.		
I	pólža	pólža
R	pólžev	pólžev
D	pólžema	pólžema
T	pólža	pólža
M	pri pólžih	pri pólžih
O	s pólžema	s pólžema
mn.		
I	pólži	pólži
R	pólžev	pólžev
D	pólžem	pólžem
T	pólže	pólže
M	pri pólžih	pri pólžih
O	s pólži	s pólži

S68p	prometěj	prometěj
ed.		
I	prometěj	prometěj
R	prometēja	prometēja
D	prometēju	prometēju
T	prometēja	prometēja
M	pri prometēju	pri prometēju
O	s prometějem	s prometějem

dv.		
I	prometêja	prometêja
R	prometêjev	prometêjev
D	prometêjema	prometêjema
T	prometêja	prometêja
M	pri prometêjih	pri prometêjih
O	s prometêjema	s prometêjema
mn.		
I	prometêji	prometêji
R	prometêjev	prometêjev
D	prometêjem	prometêjem
T	prometêje	prometêje
M	pri prometêjih	pri prometêjih
O	s prometêji	s prometêji

S69e	žrébec	žrêbec
ed.		
I	žrébec	žrêbec
R	žrébca	žrêbca
D	žrébcu	žrêbcu
T	žrébca	žrêbca
M	pri žrébcu	pri žrêbcu
O	z žrébcem	z žrêbcem
dv.		
I	žrébca	žrêbca
R	žrébcev	žrêbcev tudi žrêbcev
D	žrébcema	žrêbcema
T	žrébca	žrêbca
M	pri žrébcih	pri žrêbcih tudi pri žrêbcih
O	z žrébcema	z žrêbcema
mn.		
I	žrébci	žrêbci
R	žrébcev	žrêbcev tudi žrêbcev
D	žrébcem	žrêbcem
T	žrébce	žrêbce
M	pri žrébcih	pri žrêbcih tudi pri žrêbcih
O	z žrébci	z žrêbci tudi z žrêbci

S69h	grdóbec	grdóbec
ed.		
I	grdóbec	grdóbec
R	grdóbca	grdóbca
D	grdóbcu	grdóbcu
T	grdóbca	grdóbca
M	pri grdóbcu	pri grdóbcu tudi pri grdóbcu
O	z grdóbcem	z grdóbcem
dv.		
I	grdóbca	grdóbca
R	grdóbcev	grdóbcev
D	grdóbcema	grdóbcema
T	grdóbca	grdóbca
M	pri grdóbcih	pri grdóbcih
O	z grdóbcema	z grdóbcema
mn.		
I	grdóbci	grdóbci
R	grdóbcev	grdóbcev
D	grdóbcem	grdóbcem
T	grdóbce	grdóbce
M	pri grdóbcih	pri grdóbcih
O	z grdóbci	z grdóbci

S69k	brezdómec	brezdómec
ed.		
I	brezdómec	brezdómec
R	brezdómca	brezdómca
D	brezdómcu	brezdómcu
T	brezdómca	brezdómca
M	pri brezdómcu	pri brezdómcu
O	z brezdómcem	z brezdómcem
dv.		
I	brezdómca	brezdómca
R	brezdómcev	brezdómcev
D	brezdómcema	brezdómcema
T	brezdómca	brezdómca
M	pri brezdómcih	pri brezdómcih
O	z brezdómcema	z brezdómcema

mn.		
I	brezdómci	brezdômci
R	brezdómcev	brezdômcev
D	brezdómcem	brezdômcem
T	brezdómce	brezdômce
M	pri brezdómcih	pri brezdômcih
O	z brezdómci	z brezdômci

S69p	pustolôvec	pustolôvec
ed.		
I	pustolôvec	pustolôvec
R	pustolôvca	pustolôvca
D	pustolôvcu	pustolôvcu
T	pustolôvca	pustolôvca
M	pri pustolôvcu	pri pustolôvcu
O	s pustolôvcem	s pustolôvcem
dv.		
I	pustolôvca	pustolôvca
R	pustolôvcev	pustolôvcev
D	pustolôvcema	pustolôvcema
T	pustolôvca	pustolôvca
M	pri pustolôvcih	pri pustolôvcih
O	s pustolôvcema	s pustolôvcema
mn.		
I	pustolôvci	pustolôvci
R	pustolôvcev	pustolôvcev
D	pustolôvcem	pustolôvcem
T	pustolôvce	pustolôvce
M	pri pustolôvcih	pri pustolôvcih
O	s pustolôvci	s pustolôvci

S70a	bròč	brôč
ed.		
I	bròč	brôč
R	bróča	brôča
D	bróču	brôču
T	bròč	brôč
M	pri bróču	pri brôču tudi pri brôču
O	z bróčem	z brôčem

dv.		
I	bróča	brôča
R	bróčev	brôčev
D	bróčema	brôčema
T	bróča	brôča
M	pri bróčih	pri brôčih
O	z bróčema	z brôčema
mn.		
I	bróči	brôči
R	bróčev	brôčev
D	bróčem	brôčem
T	bróče	brôče
M	pri bróčih	pri brôčih
O	z bróči	z brôči

S70b	slòj	slôj
ed.		
I	slòj	slôj
R	slôja	slója
D	slóju	slóju
T	slòj	slôj
M	pri slóju redko pri slóju	pri slóju redko pri slôju
O	s slójem	s slójem
dv.		
I	slôja	slója
R	slójev	slójev
D	slójema	slójema
T	slôja	slója
M	pri slójih redko pri slójih	pri slójih redko pri slôjih
O	s slójema	s slójema
mn.		
I	slóji	slóji
R	slójev	slójev
D	slójem	slójem
T	slóje	slóje
M	pri slójih redko pri slójih	pri slójih redko pri slôjih
O	s slóji redko s slóji	s slóji redko s slôji

S70e	kolókvij	kolôkvij
ed.		
I	kolókvij	kolôkvij
R	kolókvija	kolôkvija
D	kolókviju	kolôkviju
T	kolókvij	kolôkvij
M	pri kolókviju	pri kolôkviju
O	s kolókvijem	s kolôkvijem
dv.		
I	kolókvija	kolôkvija
R	kolókvijev	kolôkvijev tudi kolôkvijev
D	kolókvijema	kolôkvijema
T	kolókvija	kolôkvija
M	pri kolókvijih	pri kolôkvijih tudi pri kolôkvijih
O	s kolókvijema	s kolôkvijema
mn.		
I	kolókviji	kolôkviji
R	kolókvijev	kolôkvijev tudi kolôkvijev
D	kolókvijem	kolôkvijem
T	kolókvije	kolôkvije
M	pri kolókvijih	pri kolôkvijih tudi pri kolôkvijih
O	s kolókviji	s kolôkviji tudi s kolôkviji

S70g	jěšprenj	jěšprenj
ed.		
I	jěšprenj	jěšprenj
R	ješprénja	ješprénja
D	ješprénju	ješprénju
T	jěšprenj	jěšprenj
M	pri jěšprénju	pri jěšprénju tudi pri jěšprénju
O	z jěšprénjem	z jěšprénjem
dv.		
I	ješprénja	ješprénja
R	ješprénjev	ješprénjev
D	ješprénjema	ješprénjema
T	ješprénja	ješprénja
M	pri jěšprénjih	pri jěšprénjih
O	z jěšprénjema	z jěšprénjema

mn.		
I	ješprênji	ješprênji
R	ješprênjev	ješprênjev
D	ješprênjem	ješprênjem
T	ješprênje	ješprênje
M	pri ješprênjih	pri ješprênjih
O	z ješprênji	z ješprênji

S70h	têmelj	têmelj
ed.		
I	têmelj	têmelj
R	têmelja	têmelja
D	têmelju	têmelju
T	têmelj	têmelj
M	pri têmelju	pri têmelju tudi pri têmelju
O	s têmeljem	s têmeljem
dv.		
I	têmelja	têmelja
R	têmeljev	têmeljev
D	têmeljema	têmeljema
T	têmelja	têmelja
M	pri têmeljih	pri têmeljih
O	s têmeljema	s têmeljema
mn.		
I	têmelji	têmelji
R	têmeljev	têmeljev
D	têmeljem	têmeljem
T	têmelje	têmelje
M	pri têmeljih	pri têmeljih
O	s têmelji	s têmelji

S70k	sténj	stênj
ed.		
I	sténj	stênj
R	sténja	stênja
D	sténju	stênju
T	sténj	stênj
M	pri sténju	pri stênju
O	s sténjem	s stênjem

dv.		
I	sténja	stênja
R	sténjev	stênjev
D	sténjema	stênjema
T	sténja	stênja
M	pri sténjih	pri stênjih
O	s sténjema	s stênjema
mn.		
I	sténji	stênji
R	sténjev	stênjev
D	sténjem	stênjem
T	sténje	stênje
M	pri sténjih	pri stênjih
O	s sténji	s stênji
S70k ₃ gnój gnøj		
ed.		
I	gnój	gnøj
R	gnója tudi gnojá	gnøjja tudi gnojâ
D	gnóju redko gnôju	gnøjju redko gnóju
T	gnój	gnøj
M	pri gnóju redko pri gnôju	pri gnøjju redko pri gnóju
O	z gnójem	z gnøjem
S70p esêj esěj		
ed.		
I	esêj	esěj
R	esêja	esēja
D	esêju	esēju
T	esêj	esěj
M	pri esêju	pri esēju
O	z esêjem	z esějem
dv.		
I	esêja	esēja
R	esêjev	esėjev
D	esêjema	esėjema
T	esêja	esēja
M	pri esêjih	pri esėjih
O	z esêjema	z esėjema

mn.		
I	esêji	esêji
R	esêjev	esêjev
D	esêjem	esêjem
T	esêje	esêje
M	pri esêjih	pri esêjih
O	z esêji	z esêji

S71d	skedènj	skedènj
ed.		
I	skedènj	skedènj
R	skednjà	skednjà
D	skednjù	skednjù
T	skedènj	skedènj
M	pri skednjù	pri skednjù
O	s skednjèm	s skednjèm
dv.		
I	skednjà	skednjà
R	skednjèv in skednjèv	skednjèv in skednjèv
D	skednjèma	skednjèma
T	skednjà	skednjà
M	pri skednjìh	pri skednjìh
O	s skednjèma	s skednjèma
mn.		
I	skednjì	skednjì
R	skednjèv in skednjèv	skednjèv in skednjèv
D	skednjèm	skednjèm
T	skednjè	skednjè
M	pri skednjìh	pri skednjìh
O	s skednjì	s skednjì

S71e	svéženj	svéženj
ed.		
I	svéženj	svéženj
R	svéznja	svéznja
D	svéznju	svéznju
T	svéženj	svéženj
M	pri svéznju	pri svéznju
O	s svéžnjem	s svéžnjem

dv.		
I	svěznja	svěznja
R	svěznjev	svěznjev tudi svěznjev
D	svěznjema	svěznjema
T	svěznja	svěznja
M	pri svěznjih	pri svěznjih tudi pri svěznjih
O	s svěznjema	s svěznjema
mn.		
I	svěznji	svěznji
R	svěznjev	svěznjev tudi svěznjev
D	svěznjem	svěznjem
T	svěznje	svěznje
M	pri svěznjih	pri svěznjih tudi pri svěznjih
O	s svěznji	s svěznji tudi s svěznji

S71h	ôgenj	ógenj
ed.		
I	ôgenj	ógenj
R	ôgnja	ógnja
D	ôgnju	ógnju
T	ôgenj	ógenj
M	pri ôgnju	pri ógnju tudi pri ôgnju
O	z ôgnjem	z ógnjem
dv.		
I	ôgnja	ógnja
R	ôgnjev	ógnjev
D	ôgnjema	ógnjema
T	ôgnja	ógnja
M	pri ôgnjih	pri ógnjih
O	z ôgnjema	z ógnjema
mn.		
I	ôgnji	ógnji
R	ôgnjev	ógnjev
D	ôgnjem	ógnjem
T	ôgnje	ógnje
M	pri ôgnjih	pri ógnjih
O	z ôgnji	z ógnji

S71k	škórenj	škõrenj
ed.		
I	škórenj	škõrenj
R	škórnja	škõrnja
D	škórnju	škõrnju
T	škórenj	škõrenj
M	pri škórnju	pri škõrnju
O	s škórnjem	s škõrnjem
dv.		
I	škórnja	škõrnja
R	škórnje	škõrnje
D	škórnjema	škõrnjema
T	škórnja	škõrnja
M	pri škórnjih	pri škõrnjih
O	s škórnjema	s škõrnjema
mn.		
I	škórnji	škõrnji
R	škórnje	škõrnje
D	škórnjem	škõrnjem
T	škórnje	škõrnje
M	pri škórnjih	pri škõrnjih
O	s škórnji	s škõrnji

S71l	kozólec	kozõlec
ed.		
I	kozólec	kozõlec
R	kozólca	kozõlca
D	kozólcu	kozõlcu
T	kozólec	kozõlec
M	pri kozólcu	pri kozõlcu
O	s kozólcem	s kozõlcem
dv.		
I	kozólca	kozõlca
R	kozólcev	kozõlcev
D	kozólcema	kozõlcema
T	kozólca	kozõlca
M	pri kozólcih	pri kozõlcih
O	s kozólcema	s kozõlcema

mn.		
I	kozôlci	kozôlci
R	kozôlcev	kozôlcev
D	kozôlcem	kozôlcem
T	kozôlce	kozôlce
M	pri kozôlcih	pri kozôlcih
O	s kozôlci	s kozôlci

S71p	cmôkec	cmôkec
ed.		
I	cmôkec	cmôkec
R	cmôkca	cmôkca
D	cmôkcu	cmôkcu
T	cmôkec	cmôkec
M	pri cmôkcu	pri cmôkcu
O	s cmôkcem	s cmôkcem

dv.		
I	cmôkca	cmôkca
R	cmôkcev	cmôkcev
D	cmôkcema	cmôkcema
T	cmôkca	cmôkca
M	pri cmôkcih	pri cmôkcih
O	s cmôkcema	s cmôkcema

mn.		
I	cmôkci	cmôkci
R	cmôkcev	cmôkcev
D	cmôkcem	cmôkcem
T	cmôkce	cmôkce
M	pri cmôkcih	pri cmôkcih
O	s cmôkci	s cmôkci

S71r	sèmenj	sèmenj
ed.		
I	sèmenj	sèmenj
R	sèmnja	sèmnja
D	sèmnju	sèmnju
T	sèmenj	sèmenj
M	pri sèmnju	pri sèmnju
O	s sèmnjem	s sèmnjem

dv.		
I	sèmnja	sèmnja
R	sèmnje	sèmnje tudi sèmnje
D	sèmnjema	sèmnjema
T	sèmnja	sèmnja
M	pri sèmnjih	pri sèmnjih tudi pri sèmnjih
O	s sèmnjema	s sèmnjema
mn.		
I	sèmnji	sèmnji
R	sèmnje	sèmnje tudi sèmnje
D	sèmnjem	sèmnjem
T	sèmnje	sèmnje
M	pri sèmnjih	pri sèmnjih tudi pri sèmnjih
O	s sèmnji	s sèmnji tudi s sèmnji

MODIFICIRANI VZORCI

S72č ₁	dèskar	dèskar
ed.		
I	dèskar	dèskar
R	dèskarja	dèskarja
D	dèskarju	dèskarju
T	dèskarja	dèskarja
M	pri dèskarju	pri dèskarju
O	z dèskarjem	z dèskarjem
dv.		
I	dèskarja	dèskarja
R	dèskarjev	dèskarjev
D	dèskarjema	dèskarjema
T	dèskarja	dèskarja
M	pri dèskarjih	pri dèskarjih
O	z dèskarjema	z dèskarjema

mn.		
I	děskarji	děskarji
R	děskarjev	děskarjev
D	děskarjem	děskarjem
T	děskarje	děskarje
M	pri děskarjih	pri děskarjih
O	z děskarji	z děskarji

S72e	léktor	lěktor
ed.		
I	léktor	lěktor
R	léktorja	lěktorja
D	léktorju	lěktorju
T	léktorja	lěktorja
M	pri léktorju	pri lěktorju
O	z léktorjem	z lěktorjem

dv.		
I	léktorja	lěktorja
R	léktorjev	lěktorjev tudi lěktorjev
D	léktorjema	lěktorjema
T	léktorja	lěktorja
M	pri léktorjih	pri lěktorjih tudi pri lěktorjih
O	z léktorjema	z lěktorjema

mn.		
I	léktorji	lěktorji
R	léktorjev	lěktorjev tudi lěktorjev
D	léktorjem	lěktorjem
T	léktorje	lěktorje
M	pri léktorjih	pri lěktorjih tudi pri lěktorjih
O	z léktorji	z lěktorji tudi z lěktorji

S72h	bòksar	bóksar
ed.		
I	bòksar	bóksar
R	bòksarja	bóksarja
D	bòksarju	bóksarju
T	bòksarja	bóksarja
M	pri bòksarju	pri bóksarju tudi pri bóksarju
O	z bòksarjem	z bóksarjem

dv.		
I	bóksarja	bóksarja
R	bóksarjev	bóksarjev
D	bóksarjema	bóksarjema
T	bóksarja	bóksarja
M	pri bóksarjih	pri bóksarjih
O	z bóksarjema	z bóksarjema
mn.		
I	bóksarji	bóksarji
R	bóksarjev	bóksarjev
D	bóksarjem	bóksarjem
T	bóksarje	bóksarje
M	pri bóksarjih	pri bóksarjih
O	z bóksarji	z bóksarji

S72i	grêgor	grégor
ed.		
I	grêgor	grégor
R	gregôrja	gregórja
D	gregôrju	gregórju
T	gregôrja	gregórja
M	pri gregôrju	pri gregórju tudi pri gregórju
O	z gregôrjem	z gregórjem
dv.		
I	gregôrja	gregórja
R	gregôrjev	gregórjev
D	gregôrjema	gregórjema
T	gregôrja	gregórja
M	pri gregôrjih	pri gregórjih
O	z gregôrjema	z gregórjema
mn.		
I	gregôrji	gregórji
R	gregôrjev	gregórjev
D	gregôrjem	gregórjem
T	gregôrje	gregórje
M	pri gregôrjih	pri gregórjih
O	z gregôrji	z gregórji

S72k	profésor	profêsor
ed.		
I	profésor	profêsor
R	profésorja	profêsorja
D	profésorju	profêsorju
T	profésorja	profêsorja
M	pri profésorju	pri profêsorju
O	s profésorjem	s profêsorjem
dv.		
I	profésorja	profêsorja
R	profésorjev	profêsorjev
D	profésorjema	profêsorjema
T	profésorja	profêsorja
M	pri profésorjih	pri profêsorjih
O	s profésorjema	s profêsorjema
mn.		
I	profésorji	profêsorji
R	profésorjev	profêsorjev
D	profésorjem	profêsorjem
T	profésorje	profêsorje
M	pri profésorjih	pri profêsorjih
O	s profésorji	s profêsorji

S72l	abé	abê
ed.		
I	abé	abê
R	abéja	abêja
D	abéju	abêju
T	abéja	abêja
M	pri abéju	pri abêju
O	z abêjem	z abêjem
dv.		
I	abéja	abêja
R	abéjev	abêjev
D	abêjema	abêjema
T	abéja	abêja
M	pri abéjih	pri abêjih
O	z abêjema	z abêjema

mn.		
I	abêji	abêji
R	abêjev	abêjev
D	abêjem	abêjem
T	abêje	abêje
M	pri abêjih	pri abêjih
O	z abêji	z abêji

S72p	sôbar	sôbar
ed.		
I	sôbar	sôbar
R	sôbarja	sôbarja
D	sôbarju	sôbarju
T	sôbarja	sôbarja
M	pri sôbarju	pri sôbarju
O	s sôbarjem	s sôbarjem
dv.		
I	sôbarja	sôbarja
R	sôbarjev	sôbarjev
D	sôbarjema	sôbarjema
T	sôbarja	sôbarja
M	pri sôbarjih	pri sôbarjih
O	s sôbarjema	s sôbarjema
mn.		
I	sôbarji	sôbarji
R	sôbarjev	sôbarjev
D	sôbarjem	sôbarjem
T	sôbarje	sôbarje
M	pri sôbarjih	pri sôbarjih
O	s sôbarji	s sôbarji

S73b	kônj	kônj
ed.		
I	kônj	kônj
R	kônja	kónja
D	kônju	kónju
T	kônja	kónja
M	pri kônju redko pri kónju	pri kónju redko pri kônju
O	s kônjem	s kónjem

dv.		
I	kônja	kónja
R	kónj in kônjev	kõnj in kónjev
D	kônjema	kónjema
T	kônja	kónja
M	pri kônjih redko pri kónjih	pri kónjih redko pri kõnjih
O	s kônjema	s kónjema
mn.		
I	kónji	kónji
R	kónj in kônjev	kõnj in kónjev
D	kônjem	kónjem
T	kônje	kónje
M	pri kônjih redko pri kónjih	pri kónjih redko pri kõnjih
O	s kónji redko s kónji	s kónji redko kõnji

S74m	móž	mõž
ed.		
I	móž	mõž
R	možá	možã
D	móžu	mõžu
T	možá	možã
M	pri móžu	pri mõžu
O	z móžem	z mõžem
dv.		
I	možá	možã
R	móž	mõž
D	možéma	možẽma
T	možá	možã
M	pri možéh	pri možẽh
O	z možéma	z možẽma
mn.		
I	možjé	možjẽ
R	móž	mõž
D	možém	možẽm
T	možé	možẽ
M	pri možéh	pri možẽh
O	z možmí	z možmí

S75č	děž	děž
ed.		
I	děž	děž
R	děžja	děžja
D	děžju	děžju
T	děž	děž
M	pri děžju	pri děžju
O	z děžjem	z děžjem

S75d	děž	děž
ed.		
I	děž	děž
R	dežjà	dežjà
D	dežjù	dežjù
T	děž	děž
M	pri dežjù	pri dežjù
O	z dežjèm	z dežjèm

S75e	cékar	cékar
ed.		
I	cékar	cékar
R	cékarja	cékarja
D	cékarju	cékarju
T	cékar	cékar
M	pri cékarju	pri cékarju
O	s cékarjem	s cékarjem
dv.		
I	cékarja	cékarja
R	cékarjev	cékarjev tudi cękarjev
D	cékarjema	cékarjema
T	cékarja	cékarja
M	pri cékarjih	pri cékarjih tudi pri cękarjih
O	s cékarjema	s cękarjema
mn.		
I	cékarji	cékarji
R	cékarjev	cékarjev tudi cękarjev
D	cékarjem	cékarjem
T	cékarje	cékarje
M	pri cékarjih	pri cékarjih tudi pri cękarjih
O	s cékarji	s cękarji tudi s cękarji

S75g	sládkor	sládkor
ed.		
I	sládkor	sládkor
R	sladkórja	sladkórja
D	sladkórju	sladkórju
T	sládkor	sládkor
M	pri sladkórju	pri sladkórju tudi pri sladkórju
O	s sladkórjem	s sladkórjem
dv.		
I	sladkórja	sladkórja
R	sladkórjev	sladkórjev
D	sladkórjema	sladkórjema
T	sladkórja	sladkórja
M	pri sladkórjih	pri sladkórjih
O	s sladkórjema	s sladkórjema
mn.		
I	sladkórji	sladkórji
R	sladkórjev	sladkórjev
D	sladkórjem	sladkórjem
T	sladkórje	sladkórje
M	pri sladkórjih	pri sladkórjih
O	s sladkórji	s sladkórji

S75h	bójler	bójler
ed.		
I	bójler	bójler
R	bójlerja	bójlerja
D	bójlerju	bójlerju
T	bójler	bójler
M	pri bójlerju	pri bójlerju tudi pri bójlerju
O	z bójlerjem	z bójlerjem
dv.		
I	bójlerja	bójlerja
R	bójlerjev	bójlerjev
D	bójlerjema	bójlerjema
T	bójlerja	bójlerja
M	pri bójlerjih	pri bójlerjih
O	z bójlerjema	z bójlerjema

mn.		
I	bôjlerji	bôjlerji
R	bôjlerjev	bôjlerjev
D	bôjlerjem	bôjlerjem
T	bôjlerje	bôjlerje
M	pri bôjlerjih	pri bôjlerjih
O	z bôjlerji	z bôjlerji

S75k	kómbi	kômbi
ed.		
I	kómbi	kômbi
R	kómbija	kômbija
D	kómbiju	kômbiju
T	kómbi	kômbi
M	pri kómbiju	pri kômbiju
O	s kómbijem	s kômbijem
dv.		
I	kómbija	kômbija
R	kómbijev	kômbijev
D	kómbijema	kômbijema
T	kómbija	kômbija
M	pri kómbijih	pri kômbijih
O	s kómbijema	s kômbijema
mn.		
I	kómbiji	kômbiji
R	kómbijev	kômbijev
D	kómbijem	kômbijem
T	kómbije	kômbije
M	pri kómbijih	pri kômbijih
O	s kómbiji	s kômbiji

S75l	komité	komitê
ed.		
I	komité	komitê
R	komitêja	komitêja
D	komitêju	komitêju
T	komité	komitê
M	pri komitêju	pri komitêju
O	s komitêjem	s komitêjem

dv.		
I	komitêja	komitêja
R	komitêjev	komitêjev
D	komitêjema	komitêjema
T	komitêja	komitêja
M	pri komitêjih	pri komitêjih
O	s komitêjema	s komitêjema
mn.		
I	komitêji	komitêji
R	komitêjev	komitêjev
D	komitêjem	komitêjem
T	komitêje	komitêje
M	pri komitêjih	pri komitêjih
O	s komitêji	s komitêji

S75o	fúror	fûror
ed.		
I	fúror	fûror
R	furórja	furôrja
D	furórju	furôrju
T	fúror	fûror
M	pri furórju	pri furôrju
O	s furórjem	s furôrjem
dv.		
I	furórja	furôrja
R	furórjev	furôrjev
D	furórjema	furôrjema
T	furórja	furôrja
M	pri furórjih	pri furôrjih
O	s furórjema	s furôrjema
mn.		
I	furórji	furôrji
R	furórjev	furôrjev
D	furórjem	furôrjem
T	furórje	furôrje
M	pri furórjih	pri furôrjih
O	s furórji	s furôrji

S75p	dêrbi	dêrbi
ed.		
I	dêrbi	dêrbi
R	dêrbija	dêrbija
D	dêrbiju	dêrbiju
T	dêrbi	dêrbi
M	pri dêrbiju	pri dêrbiju
O	z dêrbijem	z dêrbijem
dv.		
I	dêrbija	dêrbija
R	dêrbijev	dêrbijev
D	dêrbijema	dêrbijema
T	dêrbija	dêrbija
M	pri dêrbijih	pri dêrbijih
O	z dêrbijema	z dêrbijema
mn.		
I	dêrbiji	dêrbiji
R	dêrbijev	dêrbijev
D	dêrbijem	dêrbijem
T	dêrbije	dêrbije
M	pri dêrbijih	pri dêrbijih
O	z dêrbiji	z dêrbiji

S76h	kônc	kônc
ed.		
I	kônc	kônc
R	kônca	kônca
D	kôncu	kôncu
T	kônc	kônc
M	pri kôncu	pri kôncu tudi pri kôncu
O	s kôncem	s kôncem
dv.		
I	kônca	kônca
R	kôncev	kôncev
D	kôncema	kôncema
T	kônca	kônca
M	pri kôncih redko pri koncéh	pri kôncih redko pri koncéh
O	s kôncema	s kôncema

mn.		
I	kônci	kónci
R	kôncev	kõncev
D	kôncem	kóncem
T	kônce	kónce
M	pri kôncih redko pri koncéh	pri kôncih redko pri koncéh
O	s kônci	s kônci

POSEBNOSTI

S77h	ôča	óča
ed.		
I	ôča	óča
R	ôča	óča
D	ôču	óču
T	ôča	óča
M	pri ôču	pri ôču tudi pri ôču
O	z ôčem	z ôčem
dv.		
I	ôča	óča
R	ôčev	očev
D	ôčema	očema
T	ôča	óča
M	pri ôčih	pri ôčih
O	z ôčema	z ôčema
mn.		
I	ôči	óči
R	ôčev	očev
D	ôčem	očem
T	ôče	óče
M	pri ôčih	pri ôčih
O	z ôči	z ôči

S77k	vódja	vôdja
ed.		
I	vódja	vôdja
R	vódja	vôdja
D	vódju	vôdju
T	vódja	vôdja
M	pri vódju	pri vôdju
O	z vódjem	z vôdjem
dv.		
I	vódja	vôdja
R	vódjev	vôdjev
D	vódjema	vôdjema
T	vodja	vôdja
M	pri vódjih	pri vôdjih
O	z vódjema	z vôdjema
mn.		
I	vódji	vôdji
R	vódjev	vôdjev
D	vódjem	vôdjem
T	vódje	vôdje
M	pri vódjih	pri vôdjih
O	z vódj	z vôdj

S78k	paparáco	paparâco
ed.		
I	paparáco	paparâco
R	paparáca	paparâca
D	paparácu	paparâcu
T	paparáco	paparâco
M	pri paparácu	pri paparâcu
O	s paparácem	s paparâcem
dv.		
I	paparáca	paparâca
R	paparácev	paparâcev
D	paparácema	paparâcema
T	paparáca	paparâca
M	pri paparácih	pri paparâcih
O	s paparácema	s paparâcema

mn.		
I	paparáci	paparâci
R	paparácev	paparâcev
D	paparácem	paparâcem
T	paparáce	paparâce
M	pri paparácih	pri paparâcih
O	s paparáci	s paparâci

S79k	ákija	âkija
ed.		
I	ákija	âkija
R	ákije	âkije
D	ákiju	âkiju
T	ákija	âkija
M	pri ákiju	pri âkiju
O	z ákijem	z âkijem
dv.		
I	ákija	âkija
R	ákijev	âkijev
D	ákijema	âkijema
T	ákija	âkija
M	pri ákijih	pri âkijih
O	z ákijema	z âkijema
mn.		
I	ákiji	âkiji
R	ákijev	âkijev
D	ákijem	âkijem
T	ákije	âkije
M	pri ákijih	pri âkijih
O	z ákiji	z âkiji

S80e	fólio	fòlio
ed.		
I	fólio	fòlio
R	fólia	fòlia
D	fóliu	fòliu
T	fólio	fòlio
M	pri fóliu	pri fòliu
O	s fóliom in s fóliem	s fòliom in s fòliem

dv.		
I	fólia	fólia
R	fóliov in fóliev	fóliov tudi fòliov in fòliev tudi fòliev
D	fólioma in fóliema	fólioma in fóliema
T	fólia	fólia
M	pri fóliih	pri fòliih tudi pri fòliih
O	s fólioma in s fóliema	s fòlioma tudi s fòliema
mn.		
I	fólii	fólii
R	fóliov in fóliev	fóliov tudi fòliov in fòliev tudi fòliev
D	fóliom in fóliem	fóliom in fòliem
T	fólie	fólie
M	pri fóliih	pri fòliih tudi pri fòliih
O	s fólii	s fòlii tudi s fòlii

S80k	émbrio	ẹmbrio
ed.		
I	émbrio	ẹmbrio
R	émbria	ẹmbria
D	émbriu	ẹmbriu
T	émbrio	ẹmbrio
M	pri émbriu	pri ẹmbriu
O	z émbriom in z émbriem	z ẹmbriom in z ẹmbriem
dv.		
I	émbria	ẹmbria
R	émbriov in émbriev	ẹmbriov in ẹmbriev
D	émbrioma in émbriema	ẹmbrioma in ẹmbriema
T	émbria	ẹmbria
M	pri émbriih	pri ẹmbriih
O	z émbrioma in z émbriema	z ẹmbrioma in z ẹmbriema
mn.		
I	émbrii	ẹmbrii
R	émbriov in émbriev	ẹmbriov in ẹmbriev
D	émbriom in émbriem	ẹmbriom in ẹmbriem
T	émbrie	ẹmbrie
M	pri émbriih	pri ẹmbriih
O	z émbrii	z ẹmbrii

S81k	pónčo	põnčo
ed.		
I	pónčo	põnčo
R	pónča	põnča
D	pónču	põnču
T	pónčo	põnčo
M	pri pónču	pri põnču
O	s pónčem	s põnčem
dv.		
I	pónča	põnča
R	pónčev	põnčev
D	pónčema	põnčema
T	pónča	põnča
M	pri pónčih	pri põnčih
O	s pónčema	s põnčema
mn.		
I	pónči	põnči
R	pónčev	põnčev
D	pónčem	põnčem
T	pónče	põnče
M	pri pónčih	pri põnčih
O	s pónči	s põnči

S82k	ceviche [sevíče]	ceviche [sevíče]
ed.		
I	ceviche [sevíče]	ceviche [sevíče]
R	cevicha [sevíča]	cevicha [sevíča]
D	cevichu [sevíču]	cevichu [sevíču]
T	ceviche [sevíče]	ceviche [sevíče]
M	pri cevichu [pri sevíču]	pri cevichu [pri sevíču]
O	s cevichem [s sevíčem]	s cevichem [s sevíčem]
dv.		
I	cevicha [sevíča]	cevicha [sevíča]
R	cevichev [sevíčeṽ]	cevichev [sevíčeṽ]
D	cevichema[sevíčema]	cevichema[sevíčema]
T	cevicha [sevíča]	cevicha [sevíča]
M	pri cevichih [pri sevíčih]	pri cevichih [pri sevíčih]
O	s cevichema [s sevíčema]	s cevichema [s sevíčema]

mn.		
I	cevichi [sevīči]	cevichi [sevīči]
R	cevichev [sevīčeu]	cevichev [sevīčeu]
D	cevichem [sevīčem]	cevichem [sevīčem]
T	ceviche [sevīče]	ceviche [sevīče]
M	pri cevichih [pri sevīčih]	pri cevichih [pri sevīčih]
O	s ceviche [s sevīči]	s ceviche [s sevīči]

6.4.2 Druga moška sklanjatev

Samostalniki druge moške sklanjatve večinoma zaznamujejo moške osebe in imajo v imenovalniku ednine končnico *-a* ali izjemoma tudi končnico *-e*.³²² Večina samostalnikov druge moške sklanjatve se lahko sklanja tudi po prvi moški sklanjatvi (Toporišič 2000: 288). Odločitev za sklanjatveni vzorec ni vedno arbitrarna, lahko prihaja tudi do mešanja pregibnostno-naglasnih vzorcev prve in druge moške sklanjatve. Obstajajo tudi samostalniki, ki se v imenovalniku ednine končujejo na nenaglašeni *a* in se sklanjajo le po prvi moški sklanjatvi (npr. samostalnik *kuža*,³²³ prim. iztočnico *kuža* v eSSKJ).

³²² Izjemo predstavlja samostalnik *ringarāja*, ki ne zaznamuje osebe moškega spola in se lahko sklanja tudi po drugi moški sklanjatvi. SSKJ² mu kot prednostno pripisuje sklanjanje po prvi moški sklanjatvi, sklanjanje po drugi moški sklanjatvi je uvedeno s kvalifikatorjem *tudi*. SP 2001 kot prednostno navaja sklanjanje po drugi moški sklanjatvi, kvalifikator *tudi* uvaža sklanjanje z ničtimi končnicami.

³²³ Ko smo z anketo o pregibanju (3) raziskovali pregibanje samostalnika *kuža*, smo prišli do zanimivih rezultatov. V raziskavi je sodelovalo 387 respondentov. Prvo moško sklanjatev je izbralo 38 % respondentov, drugo moško sklanjatev pa 7 % respondentov, 55 % odgovorov ni bilo relevantnih. Med nerelevantnimi odgovori je bilo 93 navedb oblike *kužkom*, kar pomeni, da so respondenti raje kot samostalnik *kuža* uporabili samostalnik *kužek* (en respondent je napisal, da je oblika *kužem* ali *kužo* v orodniku nenavadna in bi raje uporabil besedo *kužek*). 36 respondentov je napisalo obliko *kužom*, 31 respondentov pa obliko *kužatom*. Prim. tudi sklanjanje zveze *kuža Pazi* v Jezikovni svetovalnici Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU (Vranjek Ošlak 2021).

O vrsti sklanjatvenega vzorca samostalnikov moškega spola, ki zaznamujejo moške osebe in se končujejo na samoglasnik *-a*, pogosto odloča naglas. Samostalniki, ki se končujejo na naglašeni *-á*, spadajo v prvo moško sklanjatev in v odvisnih sklonih osnovo podaljšujejo s soglasnikom *j* (npr. *buržoá buržoája, podestá podestája*) ali (redkeje) s soglasnikom *n* (*papá papána*). Obe omenjeni sklanjatvi sta pri samostalnikih, ki zaznamujejo osebe moškega spola, redki. Sklanjatev samostalnikov, ki se končujejo na naglašeni samoglasnik *-â* in v odvisnih sklonih osnovo podaljšujejo s soglasnikom *j*, se pogosteje pojavlja pri prevzetih samostalnikih prve moške sklanjatve, ki zaznamujejo neživo (npr. *abonmâ abonmâja, apartmâ apartmâja, aranžmâ aranžmâja, tretmâ tretmâja*).

Samostalniki na *-a* veliko posebnosti izkazujejo tudi v lastnoimenski sferi jezika, kjer se denimo priimki pogosteje sklanjajo po drugi ženski sklanjatvi (npr. *Janša*), nekatera imena pa izkazujejo določene posebnosti (npr. *Jaka*,³²⁴ ki se sicer pogosteje sklanja po drugi moški sklanjatvi, v orodniku ednine pa je pogostejša oblika iz prve moške sklanjatve (*z Jakom*) (Plesničar 2012, Dobrovoljc 2020).

F. Ramovš ugotavlja, da samostalniki s končnico *-a* sprva niso označevali oseb, marveč funkcijo. Beseda *sluga* je najprej pomenila proces, tj. služenje (psl. **slugá* »služabnik«, prvotneje »služenje«, SES: 672), šele nato osebo, ki funkcijo izvršuje. Prvotno gre torej za abstraktne samostalnike, ki označujejo lastnost, dejavnost, kasneje pa nosilca lastnosti (Ramovš 1952: 13).

S. Škrabec je samostalnikom *starašina, vojvoda, vodja, sluga* pripisal tak sklanjatveni vzorec kot samostalnikom nekdanje o-jevske sklanjatve (Škrabec 1994 [1895]: 237). M. Pleteršnik je v *Slovensko-nemškem slovarju* nekaterim samostalnikom, ki se končujejo na nenaglašeni *-a*, določil sklanjanje po drugi moški sklanjatvi (npr. *četovodja -e, sluga -e*), druge tovrstne samostalnike pa je navedel brez roditeljske končnice,

³²⁴ V neformalnem govornem položaju nekateri samostalniki druge moške sklanjatve lahko pri sklanjanju podaljšujejo osnovo s soglasnikom *t* (npr. *Miha Mihata, Luka Lukata, Trdina Trdinata*) ali *j* (npr. *kamikaze kamikazeja*).

kar nakazuje sklanjanje po prvi moški sklanjatvi (npr. *delovodja, gazda, kolega, oproda, vojvoda*).

F. Levec v prvem slovenskem pravopisu, ki je izšel leta 1899, v členu 150 piše, da se moški samostalniki, ki se končujejo na samoglasnik *-a*, navadno sklanjajo po ženski *a*-jevski sklanjatvi (npr. *oproda, paša, sluga, vodja, vojvoda*). To sklanjanje je opredelil kot prisiljeno in pripisal, da se po ženski sklanjatvi (oz. drugi moški sklanjatvi) sklanjajo iz hrvaščine prevzeti samostalniki (npr. *aga, vladika*). Bralca napotuje na člen 159, kjer je zapisano, da se samostalniki *oproda, vodja* in *vojvoda* sklanjajo po moški *o*-jevski sklanjatvi, in nadaljuje, da »tako sklanja te samostalnike narod, zato je tako pisavo priporočati tudi v knjižni slovenščini« (Levec 1899: 25). Nasprotno lahko v Janežičevi slovnici preberemo, da se moški samostalniki, ki se končujejo na samoglasnik *-a*, sicer pogosto sklanjajo po prvi moški sklanjatvi, vendar opozarja, da bi bilo bolje, če bi jih sklanjali po ženski sklanjatvi, torej po drugi moški sklanjatvi, saj naj bi bilo to »svojstvu našega jezika prikladnejše« (Janežič 1900: 35).

A. Breznik v *Slovenski slovnici za srednje šole* navaja pregibnostni vzorec za samostalnik *sluga*, ki ga sklanja po prvi moški sklanjatvi, in obenem opozarja, da se taki samostalniki lahko sklanjajo tudi kot samostalniki ženskega spola, kot zgled pa prikazuje lastnoimensko besedno zvezo »cerkev svetega Matije« (Breznik 1916: 76; Breznik 1934: 77). V slovnica iz leta 1956 oz. 1964 je navedeno, da se moškospolski samostalniki, ki se končujejo na samoglasnik *-a*, lahko sklanjajo po obeh sklanjativah, pri čemer je izpostavljeno, da so v nekaterih sklonih »izraziteje v rabi oblike té, v drugih pa óne sklanjatve; tako kar nikoli ne rabimo npr. *s starešini, z oprodi, pri starešinah, pri oprodih*, medtem ko se bere tudi *z vojvodi, pri vojvodih*« (Bajec idr. 1956: 101; Bajec idr. 1964: 146). J. Glonar v svojem *Slovarju slovenskega jezika* pri samostalniku *kolega* navaja pregibanje po prvi moški sklanjatvi, samostalnik *sluga* pa sklanja po drugi moški sklanjatvi. Pri samostalniku *vojvoda* je iz zgle-da »vojvode iz rodu Babenbergov« razvidno sklanjanje po drugi moški sklanjatvi (Glonar 1936: 165, 357, 430).

Najizčrpnejši opis samostalnikov druge moške sklanjatve v drugi polovici 20. stoletja prinaša SSKJ². Samostalnike, ki se končujejo

na *-a*, lahko razdelimo v več skupin. Nekaj tovrstnih samostalnikov ima navedeno le pregibanje po drugi moški sklanjatvi (npr. *barba*,³²⁵ *dalajlama*,³²⁶ *starina*). Samostalnika, ki se v imenovalniku ednine končujeta na samoglasnik *-a* in imata v SSKJ² navedeno pregibanje le po prvi moški sklanjatvi, sta *očka* in pogovorni izraz *poba*, od tistih, ki ne zaznamujejo oseb, so to še samostalniki *akijalakia*, *panama* in *pepita*. Slednja samostalnika se lahko sklanjata tudi z ničtimi končnicami. Večini samostalnikov je pripisan dvojnični pregibnostno-naglasni vzorec z različnim razmerjem med različicama pregibanja: (a) samostalniki, pri katerih sta obe vrsti pregibanja opredeljeni kot enakovredni (npr. *jaka*, *lukamatija*, *oča*; *ajatola*, *delovodja*, *gazda*, *maharadža*),³²⁷ (b) samostalniki, pri katerih je kot prednostno navedeno pregibanje po prvi moški sklanjatvi (npr. *ata*, *deda*, *fantina*), (c) samostalniki s prednostnim pregibanjem po drugi moški sklanjatvi (npr. *aga*, *knjigovodja*, *mesija*).

V sodobni knjižni slovenščini zaznavamo prehode samostalnikov, ki se končujejo na *-a* in so se nekdanje sklanjali samo po moški sklanjatvi, tudi med samostalnike ženskega spola, saj je končaj *-a* značilen za samostalnike ženskega spola. Denimo pri samostalniku *vodja* se poleg moškospolskega samostalnika *vodja* uveljavlja tudi ženskospolski, ki je bil prvič zabeležen v SSKJ². Popoln prehod se je zgodil pri samostalniku *činčila*, ki se danes uporablja samo kot samostalnik ženskega spola, še v SP 2001 pa je bil naveden samo kot moškospolski samostalnik.³²⁸ Podoben prehod se je zgodil tudi pri samostalniku *ara*, ki se v splošnem jeziku uporablja praviloma kot samostalnik ženskega spola (prim. iztočnica *ara* v eSSKJ). Prav tako tudi samostalnik *panda*, ki je bil v

³²⁵ Ko gre za »pristavek k moškemu imenu, zlasti v dalmatinskem okolju«, SSKJ² pripisuje tudi kvalifikator nav. neskl. SP 2001 pri samostalniku *barba* prednostno navaja sklanjanje po drugi moški sklanjatvi, kvalifikator *tudi* pa uvaja sklanjanje po prvi moški sklanjatvi.

³²⁶ SP 2001 samostalniku *dalajlama* pripisuje kot »še dopustno knjižno dvojnico« tudi pregibanje po prvi moški sklanjatvi.

³²⁷ Pri prvih treh samostalnikih je na prvem mestu navedeno pregibanje po prvi moški sklanjatvi, pri preostalih pregibanje po drugi moški sklanjatvi.

³²⁸ Popoln prehod se je zgodil tudi pri samostalniku *gorgonzola*, ki je bil v SSKJ predstavljen kot samostalnik moškega spola, danes pa se uporablja samo kot ženskospolski samostalnik.

SSKJ in SP 2001 naveden kot samostalni $\dot{c}$ moškega spola, prehaja med samostalni $\dot{c}$ ženskega spola, vendar se rabi tudi še samostalni $\dot{c}$ moškega spola, in sicer zlasti v zvezah, kot so *orjaški panda*, *veliki panda*, *mačji panda* (prim. iztočnici *panda* v eSSKJ). Tovrstne prehode potrjuje tudi nadaljnji besedotvorni razvoj teh samostalni $\dot{c}$, npr. pridevniki *čincilin*, *čivavin*.

V novejši slovenski leksiki, prikazani v SNB, samostalni $\dot{c}$ moškega spola, ki se končujejo na samoglasnik *-a*, ni veliko. V slovar sta bila uvrščena le dva taka primera: *jakuza* in *nindža*. Samostalni $\dot{c}$ *jakuza* je pripisano pregibanje po drugi in prvi moški sklanjatvi, samostalni $\dot{c}$ *nindža* pa le pregibanje po drugi moški sklanjatvi.³²⁹ Oba samostalni $\dot{c}$ sta bila vključena tudi v SSKJ², kjer je pri samostalni $\dot{c}$ *jakuza* navedeno prednostno pregibanje po drugi moški sklanjatvi. V do zdaj objavljenih slovarskih sestavkih v novem rastočem splošnorazlagalnem slovarju eSSKJ je obravnavanih pet samostalni $\dot{c}$, ki se pregibajo (tudi) po drugi moški sklanjatvi, in sicer so to: *maharadža*, *panda*, *šerpa*, *tesla* in *vlakovodja*. Pri samostalni $\dot{c}$ *maharadža*, *šerpa* in *vlakovodja* je pregibanje po drugi moški sklanjatvi navedeno kot prednostno, pri samostalni $\dot{c}$ *tesla* kot enakovredno pregibanju po prvi moški sklanjatvi, pri samostalni $\dot{c}$ *panda* pa je pregibanje po drugi moški sklanjatvi navedeno kot edino (prim. eSSKJ).³³⁰

P. Herrity v slovnici *Slovene: a comprehensive grammar* navaja, da se moški samostalni $\dot{c}$ na *-a* lahko pregibajo po vzorcu *načrt* ali tako kot samostalni $\dot{c}$ ženskega spola na samoglasnik *-a*. Poudarja, da imata pridevnik ali deležnik na *-l* ob teh samostalni $\dot{c}$ vedno obliko za mo-

³²⁹ V SNB je pri opredeljevanju dvojnic uporabljan le kvalifikator *in*.

³³⁰ V anketi o pregibanju (3), v kateri je sodelovalo 387 respondentov, se je pri samostalni $\dot{c}$ *vlakovodja* potrdilo prednostno pregibanje po drugi moški sklanjatvi, saj se je zanj odločilo 85 % respondentov, za pregibanje po prvi moški sklanjatvi pa 11 % respondentov. Pri samostalni $\dot{c}$ *tesla* se je za pregibanje po prvi moški sklanjatvi odločilo 76 % respondentov, za pregibanje po drugi moški sklanjatvi pa 17 % respondentov. Pri samostalni $\dot{c}$ *tesla* se zdi, da prihaja do mešanja vzorcev prve in druge moške sklanjatve, saj so v nekaterih sklonih pogostejše oblike prve moške sklanjatve, v drugih pa oblike druge moške sklanjatve. Pri samostalni $\dot{c}$ *vlakovodja* smo preverjali tožilnik ednine, pri samostalni $\dot{c}$ *tesla* pa mestnik množine.

ški spol. Nadalje opozarja, da se nekateri tovrstni samostalniki lahko sklanjajo le po eni sklanjatvi. Kot zgled prikazuje samostalnik *kolega* in njegove pogoste oblike *našemu kolegu, od naših kolegov, z dvema kolegom*, obenem pa poudarja, da se nekateri starejši samostalniki pogosteje pregibajo po drugi moški sklanjatvi (npr. *oproda, sluga, vojvoda*). Tudi samostalnikom z drugo sestavino *vodja* pripisuje mešani sklanjatveni vzorec oz. v določenih primerih kot prednostne opredeli oblike druge moške sklanjatve (npr. *Imam dobrega računovodjo, naši novi računovodje*), v drugih oblike prve moške sklanjatve (npr. *s tem računovodjem, z dvema računovodjema, o teh (dveh) računovodjih, z računovodji*) (Herity 2000: 52). O neenotnosti samostalnikov druge moške sklanjatve v sodobni knjižni slovenščini sta pisali tudi H. Dobrovoljc in N. Jakop, ki ugotavljata, da se nekateri samostalniki v ednini sklanjajo po drugi ali prvi moški sklanjatvi, v dvojini in množini pa po le eni od obeh. Izpostavili sta primere *sluga, vojvoda* in *oproda*, ki jim v dvojini in množini pripisujeta drugo moško sklanjatev, samostalnike tipa *kolega* pa v dvojini in množini pregibata le po prvi moški sklanjatvi (Dobrovoljc in Jakop 2011: 128–129).

Druga moška sklanjatev ne pozna posebnih premen v osnovi in končnici, razen pri samostalniku *vodja* (in vseh njegovih predponskih tvorjenkah) in *tesla*. Pri samostalniku *vodja* se v roditeljski dvojini in množini med nezvočnik in zvočnik vrine samoglasnik *i* (*vodij*), pri samostalniku *tesla* pa polglasnik (*tesel/tesel* [tēsəl]/[tēsəl]). V nasprotju s prvo moško sklanjatvijo samostalniki druge moške sklanjatve kategorije živosti ne izkazujejo oblikoslovno, temveč skladenjsko (Toporišič 2000: 288).³³¹ Samostalnik *kamikaze*, ki se v imenovalniku ednine končuje na samoglasnik *-e*, v sodobni rabi v imenovalniku ednine pogosto izkazuje tudi končnico *-a*.³³²

³³¹ Zgled iz korpusa Gigafida 2.0: *Kmet iz rodbine Šaterjev je čakal navega vojvodo pod Krnskimi gradom na knežjem kamnu* [podčrtala T. M.] (6. 1. 2025).

³³² Zgled iz korpusa Gigafida 2.0: *Japonec Kasai je letel pogumno kot kamikaza do četrtega mesta* [podčrtala T. M.] (6. 1. 2025). V novem predlogu pravopisnih pravil ePravopis je navedena tako prvotna imenovalniška oblika *kamikaze* kot tudi oblika *kamikaza*. Obema je pripisano tako pregibanje po drugi moški sklanjatvi kot tudi pregibanje po prvi moški sklanjatvi (prim. ePravopis).

6.4.2.1 Naglasni tipi

Naglasni tipi so določeni na osnovi tonemskega naglasa in kakovosti naglašene *e* ali *o* v imenovalniku in rodilniku ednine. Najprej so navedeni samostalniki z akutom in ozkim naglašnim samoglasnikom, sledijo samostalniki z akutom in širokim naglašnim samoglasnikom, na koncu pa še cirkumfektirani samostalniki, in sicer najprej tisti z ozkim naglašnim samoglasnikom, nato samostalniki s širokim naglašnim samoglasnikom (prim. razdelek 6.1).

oznaka	zgled (Ied, Red)
a	těsla těsle
b	óča óče
c	oprōda oprōde
č	šěrpa šěrpe

Preglednica 14: Naglasni tipi druge moške sklanjatve.

6.4.2.2 Zgledi samostalnikov druge moške sklanjatve

OSNOVNI VZORCI

stárosta (S100a), óča (S100b), pismonōša (S100c), šěrpa (S100č)

MODIFICIRANI VZORCI

- Samostalniki, ki v rodilniku množine vstavljajo samoglasnik *i* vōdja (S101c)³³³
- Samostalniki, ki v rodilniku množine vstavljajo polglasnik těsla (S102a), těsla (S102b)³³⁴

³³³ Samostalnik *vodja* je moškega ali ženskega spola, torej se lahko sklanja po prvi moški, drugi moški ali prvi ženski sklanjatvi.

³³⁴ V sodobni knjižni slovenščini prevladuje izgovor s širokim akutiranim *e* (prim. razdelek 5.4).

POSEBNOSTI

- Samostalniki, ki se v ednini prednostno pregibajo po prvi moški sklanjatvi, v dvojini in množini pa le po prvi moški sklanjatvi kolêga (S103c)³³⁵
- Samostalniki, ki se v imenovalniku ednine končujejo na samoglasnik -e
kamikâze (S104c)

OSNOVNI VZORCI

S100a	stárosta	stárosta
ed.		
I	stárosta	stárosta
R	stároste	stároste
D	stárosti	stárosti
T	stárosto	stárosto
M	pri stárosti	pri stárosti
O	s stárosto	s stárosto
dv.		
I	stárosti	stárosti
R	stárost	stárost
D	stárostama	stárostama
T	stárosti	stárosti
M	pri stárostah	pri stárostah
O	s stárostama	s stárostama
mn.		
I	stároste	stároste
R	stárost	stárost
D	stárostam	stárostam
T	stároste	stároste
M	pri stárostah	pri stárostah
O	s stárostami	s stárostami

³³⁵ Samostalnik *kolega* izkazuje mešano sklanjatev. V ednini se lahko sklanja po prvi ali drugi moški sklanjatvi, v dvojini in množini pa so oblike druge moške sklanjatve zelo redke (prim. oblike *koleg*, *kolegam*, *kolegah* v Gigafida 2.0).

S100b	ôča	óča
ed.		
I	ôča	óča
R	ôče	óče
D	ôči	óči
T	ôčo	óčo
M	pri ôči	pri óči
O	z ôčo	z ōčo
dv.		
I	ôči	óči
R	ôč	oč
D	ôčama	očama
T	ôči	óči
M	pri ôčah	pri óčah
O	z ôčama	z óčama
mn.		
I	ôče	óče
R	ôč	oč
D	ôčam	očam
T	ôče	óče
M	pri ôčah	pri óčah
O	z ôčami	z óčami

S100c	pismonóša	pismonôša
ed.		
I	pismonóša	pismonôša
R	pismonóše	pismonôše
D	pismonóši	pismonôši
T	pismonóšo	pismonôšo
M	pri pismonóši	pri pismonôši
O	s pismonóšo	s pismonôšo
dv.		
I	pismonóši	pismonôši
R	pismonóš	pismonôš
D	pismonóšama	pismonôšama
T	pismonóši	pismonôši
M	pri pismonóšah	pri pismonôšah
O	s pismonóšama	s pismonôšama

mn.		
I	pismonóše	pismonôše
R	pismonóš	pismonôš
D	pismonóšam	pismonôšam
T	pismonóše	pismonôše
M	pri pismonóšah	pri pismonôšah
O	s pismonóšami	s pismonôšami

S100č	šêrpa	šêrpa
ed.		
I	šêrpa	šêrpa
R	šêrpe	šêrpe
D	šêrpi	šêrpi
T	šêrpo	šêrpo
M	pri šêrpi	pri šêrpi
O	s šêrpo	s šêrpo
dv.		
I	šêrpi	šêrpi
R	šêrp	šêrp
D	šêrpama	šêrpama
T	šêrpi	šêrpi
M	pri šêrpah	pri šêrpah
O	s šêrpama	s šêrpama
mn.		
I	šêrpe	šêrpe
R	šêrp	šêrp
D	šêrpam	šêrpam
T	šêrpe	šêrpe
M	pri šêrpah	pri šêrpah
O	s šêrpami	s šêrpami

MODIFICIRANI VZORCI

S101c	vódja	vôdja
ed.		
I	vódja	vôdja
R	vódje	vôdje
D	vódji	vôdji
T	vódjo	vôdjo
M	pri vódji	pri vôdji
O	z vódjo	z vôdjo
dv.		
I	vódji	vôdji
R	vódi	vôdi
D	vódjama	vôdjama
T	vódji	vôdji
M	pri vódjah	pri vôdjah
O	z vódjama	z vôdjama
mn.		
I	vódje	vôdje
R	vódi	vôdi
D	vódjam	vôdjam
T	vódje	vôdje
M	pri vódjah	pri vôdjah
O	z vódjami	z vôdjami
S102a	tésla	têsla
ed.		
I	tésla	têsla
R	tésle	têsle
D	tésli	têsli
T	téslo	têslo
M	pri tésli	pri têsli
O	s téslo	s têslo
dv.		
I	tésli	têsli
R	têsel	têsel
D	têslama	têslama
T	tésli	têsli
M	pri têslih	pri têslih
O	s têslama	s têslama

mn.		
I	tésle	tésle
R	tésel	tésel
D	téslam	téslam
T	tésle	tésle
M	pri téslah	pri téslah
O	s téslami	s téslami

S102b	tésla	tésla
ed.		
I	tésla	tésla
R	tésle	tésle
D	tésli	tésli
T	téslo	téslo
M	pri téšli	pri téšli
O	s téšlo	s téšlo
dv.		
I	tésli	tésli
R	tésel	tésel
D	téslama	téslama
T	tésli	tésli
M	pri téslah	pri téslah
O	s téslama	s téslama
mn.		
I	tésle	tésle
R	tésel	tésel
D	téslam	téslam
T	tésle	tésle
M	pri téslah	pri téslah
O	s téslami	s téslami

POSEBNOSTI

S103c	koléga	kolêga
ed.		
I	koléga	kolêga
R	koléga tudi kolége	kolêga tudi kolêge
D	kolégu tudi kolégi	kolêgu tudi kolêgi
T	koléga tudi kolégo	kolêga tudi kolêgo
M	pri kolégu tudi pri kolégi	pri kolêgu tudi pri kolêgi
O	s kolégom tudi s kolégo	s kolêgom tudi s kolêgo
dv.		
I	koléga	kolêga
R	kolégov	kolêgov
D	kolégoma	kolêgoma
T	koléga	kolêga
M	pri kolégih	pri kolêgih
O	s kolégoma	s kolêgoma
mn.		
I	kolégi	kolêgi
R	kolégov	kolêgov
D	kolégom	kolêgom
T	kolége	kolêge
M	pri kolégih	pri kolêgih
O	s kolégi	s kolêgi
S104c	kamikáze	kamikâze
ed.		
I	kamikáze	kamikâze
R	kamikáze	kamikâze
D	kamikázi	kamikâzi
T	kamikázo	kamikâzo
M	pri kamikázi	pri kamikâzi
O	s kamikázo	s kamikâzo
dv.		
I	kamikázi	kamikâzi
R	kamikáz	kamikâz
D	kamikázama	kamikâzama
T	kamikázi	kamikâzi
M	pri kamikázah	pri kamikâzah
O	s kamikázama	s kamikâzama

mn.		
I	kamikáze	kamikâze
R	kamikáz	kamikâz
D	kamikázam	kamikâzam
T	kamikáze	kamikâze
M	pri kamikázah	pri kamikâzah
O	s kamikázami	s kamikâzami

6.4.3 Tretja moška sklanjatev

Samostalniki tretje moške sklanjatve vse sklonske oblike in števila izražajo z ničtimi končnicami. Oblikovno posebnost izkazuje samostalnik *nebôdigatrêba*.

6.4.3.1 Naglasni tipi

Naglasni tipi tretje moške sklanjatve so določeni na osnovi tonemskega naglasa in kakovosti naglašene samoglasnika v imenovalniku ednine (prim. razdelek 6.1).

oznaka	zgled (Ied)
a	c [cə]
b	é
c	dêci
č	gêš

Preglednica 15: Naglasni tipi tretje moške sklanjatve.

6.4.3.2 Zgledi samostalnikov tretje moške sklanjatve

OSNOVNI VZORCI³³⁶

c [cà] (S150a), é (S150b),³³⁷ dëci (S150c), gês (S150č)

MODIFICIRANI VZOREC

nebôdigatrëba (S151a)³³⁸

OSNOVNI VZORCI

S150a	c [cà]	c [cà]
ed.		
I	c [cà]	c [cà]
R	c [cà]	c [cà]
D	c [cà]	c [cà]
T	c [cà]	c [cà]
M	pri c [pri cà]	pri c [pri cà]
O	s c [s cà]	s c [cà]
dv.		
I	c [cà]	c [cà]
R	c [cà]	c [cà]
D	c [cà]	c [cà]
T	c [cà]	c [cà]
M	pri c [pri cà]	pri c [pri cà]
O	s c [s cà]	s c [s cà]

³³⁶ Samostalniki, obravnavani med osnovnimi vzorci, se lahko sklanjajo tudi po prvi moški sklanjati.

³³⁷ Tovrstni naglasni vzorec je v sodobni knjižni slovenščini redek. Kot kaže SSKJ, se je nekdaj uporabljal pri izgovoru črk, danes pa se črke, ki jih izgovarjamo skupaj s samoglasnikom, naglašujejo praviloma po S150c.

³³⁸ Samostalnik *nebodigatreba* je v SSKJ² obravnavan v dveh slovarskih sestavkih: *nebodigatreba* in *nebodijhtreba*, v SP 2001 pa v enem (*nebodigatreba*), kjer je poleg množinske nakazana tudi dvojska oblika samostalnika. Samostalnik *nebodigatreba* je v *Pleteršnikovem slovarju* enonaglasnica (*nebodigatrëba*).

mn.		
I	c [cà]	c [cà]
R	c [cà]	c [cà]
D	c [cà]	c [cà]
T	c [cà]	c [cà]
M	pri c [pri cà]	pri c [pri cà]
O	s c [s cà]	s c [s cà]

S150b	é	ẹ
ed.		
I	é	ẹ
R	é	ẹ
D	é	ẹ
T	é	ẹ
M	pri é	pri ẹ
O	z é	z ẹ
dv.		
I	é	ẹ
R	é	ẹ
D	é	ẹ
T	é	ẹ
M	pri é	pri ẹ
O	z é	z ẹ
mn.		
I	é	ẹ
R	é	ẹ
D	é	ẹ
T	é	ẹ
M	pri é	pri ẹ
O	z é	z ẹ

S150c	déci	dẹci
ed.		
I	déci	dẹci
R	déci	dẹci
D	déci	dẹci
T	déci	dẹci
M	pri déci	pri dẹci
O	z déci	z dẹci

dv.		
I	déci	dêci
R	déci	dêci
D	déci	dêci
T	déci	dêci
M	pri déci	pri dëci
O	z déci	z dëci
mn.		
I	déci	dêci
R	déci	dêci
D	déci	dêci
T	déci	dêci
M	pri déci	pri dëci
O	z déci	z dëci

S150č	gês	gês
ed.		
I	gês	gês
R	gês	gês
D	gês	gês
T	gês	gês
M	pri gês	pri gês
O	z gês	z gês
dv.		
I	gês	gês
R	gês	gês
D	gês	gês
T	gês	gês
M	pri gês	pri gês
O	z gês	z gês
mn.		
I	gês	gês
R	gês	gês
D	gês	gês
T	gês	gês
M	pri gês	pri gês
O	z gês	z gês

MODIFICIRANI VZOREC

S151a	nebódigatréba	nebòdigatrěba
ed		
I	nebódigatréba	nebòdigatrěba
R	nebódigatréba	nebòdigatrěba
D	nebódigatréba	nebòdigatrěba
T	nebódigatréba	nebòdigatrěba
M	pri nebódigatréba	pri nebòdigatrěba
O	z nebódigatréba	z nebòdigatrěba
dv		
I	nebódigutréba	nebòdigutrěba ³³⁹
R	nebódigutréba	nebòdigutrěba
D	nebódigutréba	nebòdigutrěba
T	nebódigutréba	nebòdigutrěba
M	pri nebódigutréba	pri nebòdigutrěba
O	z nebódigutréba	z nebòdigutrěba
mn		
I	nebódijhtréba	nebòdijhtrěba
R	nebódijhtréba	nebòdijhtrěba
D	nebódijhtréba	nebòdijhtrěba
T	nebódijhtréba	nebòdijhtrěba
M	pri nebódijhtréba	pri nebòdijhtrěba
O	z nebódijhtréba	z nebòdijhtrěba

³³⁹ V SP 2001 je kot dvojsinska oblika moškospolskega samostalnika *nebodigatreba* navedena oblika *nebodijhtręba*.

6.5 SAMOSTALNIKI ŽENSKEGA SPOLA

Samostalniki ženskega spola se lahko sklanjajo po prvi, drugi, tretji ali četrti ženski sklanjatvi. Najbolj sistematičen in obsežen prikaz ženskih sklanjatev je naveden v uvodu Slovarja slovenskega knjižnega jezika v *Shemah za dinamični naglas in oblikoslovje* ter v *Shemah za tonemski naglas*. V oblikoslovnih shemah so samostalniki obdelani znotraj treh večjih skupin: samostalniki z naglasom na istem zlogu imenovalnika in rodilnika (tj. samostalniki z naglasom na osnovi in samostalniki z naglasom na končnici oz. zadnjem zlogu), samostalniki z naglasom na različnih zlogih imenovalnika in rodilnika (tj. samostalniki z naglasom na različnih zlogih osnove in samostalniki z naglasom v imenovalniku na osnovi, v rodilniku na končnici). V *Shemah za tonemski naglas* so samostalniki ženskega spola obravnavani v dveh skupinah: samostalniki z naglasom na istem zlogu imenovalnika in rodilnika (tj. samostalniki z naglasom na osnovi in samostalniki z naglasom na končnici oz. zadnjem zlogu) in samostalniki z naglasom na različnih zlogih imenovalnika in tožilnika (tj. samostalniki z naglasom na različnih zlogih osnove in samostalniki z naglasom v imenovalniku na osnovi, v rodilniku na končnici) (SSKJ: XXX–XXXIII, XLI–XLIII; SSKJ²: 42–45, 53–55). Posebni naglasi oz. oblike, ki se nanašajo le na manjše število samostalnikov, so navedeni v zaglavju slovarskih sestavkov. J. Toporišič v *Slovenski slovnici* razdeli samostalnike ženskega spola na štiri sklanjatve. Pri vsaki sklanjatvi so najprej navedene premene osnov in končnic, temu pa sledi prikaz posameznih naglasnih vzorcev. Prikazani so jakostno in tonemsko onaglašeni vzorci. Vse naglasne značilnosti so obravnavane v okviru štirih naglasnih tipov (Toporišič 2000: 289–297).

V nadaljevanju so prikazani pregibnostno-naglasni vzorci za prvo, drugo in tretjo žensko sklanjatev. Samostalniki četrte ženske sklanjatve, ki se sklanjajo po pridevniški sklanjatvi (npr. *bližnja*, *dežurna*, *ljuba*), v delu niso obravnavani in bodo prikazani pri pridevniških sklanjativah.

6.5.1 Prva ženska sklanjatev

V prvo žensko sklanjatev uvrščamo samostalnike, ki imajo v imenovalniku ednine končnico *-a*,³⁴⁰ v rodilniku ednine pa končnico *-e*, ki je lahko naglašena ali nenaglašena. SP 2001 kot podtip prve ženske sklanjatve obravnava samostalnike s končajem *-ev* [əv] v imenovalniku ednine ter samostalnika *mati* in *hči*. Samomnožinski samostalniki imajo v imenovalniku množine končnico *-e*, v rodilniku množine pa ničto končnico (SP 2001: § 808; Toporišič 2004: 289–293).

6.5.1.1 Naglasni tipi

Naglasni tipi samostalnikov prve ženske sklanjatve so določeni na osnovi tonemskega naglasa ter kakovosti in kolikosti naglašene samoglasnika v imenovalniku in rodilniku ednine. Opis naglasnih tipov prve ženske sklanjatve se začne s samostalnikom *gôba gôbe*, ki odraža praslowski naglasni tip a. Nadaljnja razvrstitev naglasnih tipov temelji na vrsti tonema, kakovosti in/ali kolikosti naglašene samoglasnika v imenovalniku ednine v zaporedju *ě, é, ê, ē, ě, ē, ě* in na vrsti tonema, kakovosti in/ali kolikosti naglašene samoglasnika v rodilniku ednine v zaporedju *é, ê, ě, ē, ě, ē, ě* (prim. razdelek 6.1).

oznaka	zgled (Ied, Red)
a	gôba gôbe
b	mězda mēzde
c	temă temě
č	cěrkev cerkvě
d	nóga nogě
e	gospá gospě
f	króšnja króšnje
g	kôcka kôcke
h	vêja vėje
i	mèzda mēzde

Preglednica 16: Naglasni tipi prve ženske sklanjatve.

³⁴⁰ Druge končnice (npr. *-e*, *-o*) se večinoma pojavljajo le pri lastnoimenskem besedju (npr. *Nike*, *Klio*).

6.5.1.2 Nabor končnic

	I	R	D	T	M	O
ednina	-a/- $\emptyset$	-e	-i	-o	-i	-o
dvojina	-i/-e	- $\emptyset$ /-a	-ama	-i/-e	-ah	-ama
množina	-e	- $\emptyset$	-am	-e	-ah	-ami

Preglednica 17: Nabor končnic, ki se pojavljajo pri pregibnostno-naglasnih vzorcih prve ženske sklanjatve.

Osrednja ženska sklanjatev ni imela nobenih skupnih točk s katero drugo žensko sklanjativjo, *i*-jevska sklanjatev ima namreč povsem drugačne končnice. V praslovanščini so se samostalniki *a*-jevskih osnov sklanjali po trdi ali mehki sklanjativji, ki sta se razlikovali v več sklonskih oblikah.³⁴¹ V razvoju iz praslovanščine v slovenščino je prišlo do medsebojnih vplivov trdih in mehkih osnov.³⁴² V roditelju ednine je končnica zaimenske sklanjatve (roditeljska končnica trdih osnov -*y* je ohranjena v Brižinskih spomenikih). Zelo zgodaj sta se s kontrakcijo izenačili tudi orodniški obliki (Logar 1969: 104–109). V dajalniku in mestniku ednine je najverjetneje posplošena končnica mehke sklanjatve (Ramovš 1952: 55–56).³⁴³ Prvotna končnica je ohranjena tudi v tožilniku ednine.

V imenovalniku in tožilniku dvojine predstavlja končnica *-i* odraz nekdanje praslovanske mehke ženske sklanjatve, končnica trde ženske sklanjatve *-e* pa se je ohranila le pod naglasom. V dajalniku in orodniku dvojine je ohranjena končnica *-ama*, v mestniku dvojine pa se uporablja množinska oblika. V imenovalniku in tožilniku množine se pojavlja končnica zaimenske sklanjatve, v roditelju množine pa po onemitvi šibkih redukcijskih vokalov dobimo ničto končnico. V dajalniku množine je ohranjena končnica *-am*, v mestniku množine končnica *-ah*, v orodniku množine pa končnica *-ami* (Ramovš 1952: 50–61, Logar 1969: 104–109).

³⁴¹ Razlikovali se nista le v imenovalniku in tožilniku ednine, roditelju dvojine ter dajalniku, mestniku in orodniku dvojine in množine.

³⁴² Razlikovanje med trdim in mehkim tipom sklanjatve je najbolj ohranjeno v severnoslovanskih jezikih (Babič 2003: 97–99).

³⁴³ T. Logar dodaja možnost, da *-i* odraža tudi praslovanski jat, saj naj bi se v predliterarni dobi kratki jat reducirjal v *-i*, ki se je razvijal enako kot etimološki *-i*. V slovenskih narečjih sta sicer izkazani obe psl. končnici, jat in *-i* (Logar 1969: 106).

V prvo žensko sklanjatev spadajo tudi samostalniki nekdanje *û*-jevske sklanjatve, ki se od osnovnega pregibnostno-naglasnega vzorca razlikujejo v treh sklonskih oblikah: imenovalniku, tožilniku in orodniku ednine. Že v praslovanskem obdobju so na razvoj *û*-jevske sklanjatve vplivale druge sklanjatve, s čimer se je že takrat nakazoval poznejši prehod v drugo sklanjatev. Prvotni imenovalnik se je izgubil v vseh sodobnih slovanskih jezikih, v starejših besedilih in na določenih izoliranih območjih je ohranjena kaka ostalina.³⁴⁴ V praslovanski *û*-jevski sklanjativni je bila največja razlika med imenovalnikom in tožilnikom ednine, zato je nastopilo nalikovno izenačenje imenovalnika s tožilnikom pod vplivom ženske *i*-jevske sklanjatve. K uveljavitvi *a*-jevske sklanjatve je prišlo tudi zaradi fonetičnega razvoja, saj so nekateri praslovanski glasovi sovpadli v en fonem in tako so se prvotno različne končnice izenačile (npr. *-ę* v **dušę* je sovpadel z *e* v **cъrkъve*). V imenovalniku ednine se torej pojavljata obe končnici: ničta, ki izhaja iz *i*-jevske sklanjatve, in končnica *-a*, ki izvira iz *a*-jevske sklanjatve. V tožilniku ednine je ničta končnica iz nekdanje *i*-jevske sklanjatve, oblika je torej identična imenovalniški. V dajalniku in mestniku ednine se pojavlja končnica *-i*, ki je lahko stara končnica *û*-jevske, *i*-jevske ali *a*-jevske sklanjatve. Orodniška edninska končnica je umetna, nastala je podobno kot orodniška edninska končnica pri drugi ženski sklanjativni (prvič se pojavi pri Janezu Svetokriškem). V dvojini in množini so končnice *a*-jevske sklanjatve. Rodilnik množine ima ničto končnico, in zato ne moremo ugotoviti, ali gre za staro stanje ali novo vzpostavitev po *a*-jevski sklanjativni (npr. *cerkev*, *bukev*) (Ramovš 1952: 67–70).³⁴⁵ Samostalniki nekdanje *û*-jevske sklanjatve, ki imajo v imenovalniku ednine *a*-jevsko končnico, se sklanjajo po osnovnih vzorcih (npr. *breskva*, *bukva*, *lestva*, *letva*). Tovrstni primeri se v knjižnem jeziku velikokrat pojavijo kot manj običajne dvojnice.

³⁴⁴ V slovenščini imamo denimo samostalnik *kri*, ki se danes pregiba po drugi ženski sklanjativni.

³⁴⁵ Zanimiv je primer samostalnika *bukve*, ki ima še pri Janezu Svetokriškem v rodilniku množine poleg končnice *-e* tudi končnico *-i*, ki izhaja iz nekdanje *i*-jevske sklanjatve (Snoj 2006b: 91). Ta končnica se je pri obravnavanju samostalnika obdržala dlje, ker se je beseda uporabljala v cerkvi (Ramovš 1952: 69).

6.5.1.3 Zgledi samostalnikov prve ženske sklanjatve

Pregibnostno-naglasni vzorci so razvrščeni v tri različne skupine: (a) osnovne vzorce, (b) modificirane vzorce in (c) posebnosti (prim. razdelek 6.1).

OSNOVNI VZORCI

gôba (S200a), mēzda (S200b),³⁴⁶ temä (S200c),³⁴⁷ nóga (S200d), celóta (S200f), kôcka (S200g), vēja (S200h), mēzda (S200i)

MODIFICIRANI VZORCI

- Samostalniki z neobstoynim samoglasnikom v rodilniku dvojine in množine³⁴⁸
 - Samostalniki, ki v rodilniku dvojine in množine vstavljajo polglasnik
 - bôtra (S201a), króšnja (S201f), tēkma (S201g), cmērglja (S201h),³⁴⁹ meglä (S202b),³⁵⁰ mēgla (S202i)³⁵¹

³⁴⁶ Pri samostalnikih, ki imajo v osnovi polglasnik, so potrebne dodatne raziskave govorenega knjižnega jezika. V sodobni slovenščini prevladuje naglas na osnovi, vse pogosteje pa se pojavlja tudi vokalizacija polglasnika v osnovi (prim. Rigler 1973). V spletnem perceptivnem testu (4, 247 respondentov) smo raziskovali izgovor tovrstnega samostalnika (*megla*). Izgovor s polglasnikom in naglasom na osnovi je izbralo 42 % respondentov, izgovor s polglasnikom in naglasom na končnici je izbralo 21 % respondentov, 33 % respondentov pa je izbralo vokalizacijo polglasnika *e* v osnovi in naglas na osnovi.

³⁴⁷ Prim. opombo 346.

³⁴⁸ V SP 2001 so neobstoyni samoglasniki opredeljeni kot samoglasniki, »ki v kate-ri od besed ali v besedah iste besedne družine izginjajo ali pa se zaradi drugač-nega glasovnega okolja ali zaradi drugačne oblikoslovne kategorije pojavljajo sredi soglasniškega sklopa« (SP 2001: §706).

³⁴⁹ Samostalnik *cmērglja*, ki je v SSKJ² razložen kot 'malodušen, črnogled, neod-ločen človek' in je opredeljen kot narečno gorenjski, v korpusu Gigafida 2.0 nima potrditev (7. 1. 2025).

³⁵⁰ Prim. opombo 346.

³⁵¹ Prim. opombo 346.

- Samostalniki, ki v rodilniku dvojine in množine vstavljajo samoglasnik *i*
skôrja (S203a), rjâ (S203c),³⁵² góstja (S203f), večêrja (S203g);
nôčca (S204g)³⁵³
- Samostalniki, ki v rodilniku dvojine in množine vstavljajo samoglasnik *a*
trskâ (S205c),³⁵⁴ ôvca (S206d)
- Samostalniki s posebno končnico v rodilniku dvojine in množine
 - Samostalniki, ki v rodilniku dvojine in množine oblikujejo soglasnik *j*
ôboa (S207g)
 - Samostalniki, ki imajo v rodilniku dvojine in množine kot oblikovno dvojnico končnico *-a*
stežâ (S208c),³⁵⁵ góra (S209d), dežêla (S210f); peškâ (S211c),
pêška (S211i); pečkâ (S212c), pêčka (S212i)
 - Samostalnik, ki ima v rodilniku dvojine in množine dvojnično končnico *-í*
besêda (S213g)
 - Samostalniki nepremičnega naglasnega tipa, ki imajo v rodilniku dvojine in množine dve (enakovredni) končnici
žêlja (S214f), góra (S215f)
 - Samostalniki mešanega naglasnega tipa, ki imajo v rodilniku le ničto končnico
gréda (S216d)³⁵⁶

³⁵² Samostalnik *rja* ima tudi pogostejšo naglasno dvojnico na prvem besednem zlogu (*rja rje*).

³⁵³ Samostalnik *nočca* ima v korpusu Gigafida 2.0 sedem potrditev (7. 1. 2025), od katerih se vse nanašajo na isti vir, ki navaja opis kresnega večera iz leta 1851.

³⁵⁴ Samostalnik *trska* ima tudi pogostejšo naglasno dvojnico z naglasom na prvem besednem zlogu (*trska trške*).

³⁵⁵ Prim. opombo 346.

³⁵⁶ Samostalnik *greda* ima sicer v SP 2001 pri množinski rodilniški obliki navedeno naglašeno končnico *-á*. V SSKJ in SSKJ² je navedena le ničta končnica (tako kot tudi pri samostalnikih *brada*, *brana* in *glava*).

- Samostalniki nekdanje ū-jevske sklanjatve
lōkev (S217a), rēdkev (S217f), žētev (S217g); cērkev (S218č)³⁵⁷

POSEBNOSTI

- Samostalnik *gospá*
Samostalnik *gospá*, ki ima končniški naglasni tip in se od osnovnega pregibnostno-naglasnega vzorca razlikuje v dajalniku in mestniku ednine ter vseh dvojinskih in množinskih oblikah, razen v obliki za imenovalnik množine, je nastal po kontrakciji iz **gospojǎ*, to pa iz oblike **gospodǎ* (prim. SES).
gospá (S219e)
- Samostalnika *máti* in *hčī*
Samostalnika *máti* in *hčī*, ki sta v praslovanščini spadala v soglasniško *r*-sklanjatev, imata v ednini podobne končnice kot samostalniki nekdanje ū-jevske sklanjatve (razlikujeta se le v orodniku ednine, kjer pred končnico *-jo* ne vstavljata samoglasnika *-i*), v množini pa imata končnice *a*-jevske sklanjatve.³⁵⁸
máti (S220a), *hčī* (S221g)

OSNOVNI VZORCI

S200a	góba	góba
ed.		
I	góba	góba
R	góbe	góbe
D	góbi	góbi
T	góbo	góbo
M	pri góbi	pri góbi
O	z góbo	z góbo

³⁵⁷ V sodobni knjižni slovenščini se naglašuje po nepremičnem naglasnem tipu.

³⁵⁸ F. Ramovš navaja, da je tudi končnica *-e* v roditeljski ednini, ki navidezno deluje kot končnica nekdanje soglasniške sklanjatve, končnica nekdanje *a*-jevske sklanjatve, kar potrjuje podjunsko narečje (*-a < -e*) (Ramovš 1952: 75–76).

dv.		
I	góbi	góbi
R	gób	gób
D	góbama	góbama
T	góbi	góbi
M	pri góbah	pri góbah
O	z góbama	z góbama
mn.		
I	góbe	góbe
R	gób	gób
D	góbam	góbam
T	góbe	góbe
M	pri góbah	pri góbah
O	z góbami	z góbami

S200b	mèzda	mězda
ed.		
I	mèzda	mězda
R	mèzde	mězde
D	mèzdi	mězdi
T	mèzdo	mězdo
M	pri mèzdi	pri mēzdi
O	z mèzdo	z mēzdo
dv.		
I	mèzdi	mězdi
R	mèzd	mězd
D	mèzdama	mězdama
T	mèzdi	mězdi
M	pri mēzdah	pri mēzdah
O	z mēzdama	z mēzdama
mn.		
I	mèzde	mězde
R	mèzd	mězd
D	mēzdam	mēzdam
T	mēzde	mēzde
M	pri mēzdah	pri mēzdah
O	z mēzdami	z mēzdami

S200c	temà	temă
ed.		
I	temà	temă
R	temè	temě
D	temì	temĩ
T	temò	temõ
M	pri temì	pri temĩ
O	s temò	s temõ
dv.		
I	temì	temĩ
R	tèm	těm
D	temáma	temâma
T	temì	temĩ
M	pri temàh	pri temăh
O	s temáma	s temâma
mn.		
I	temè	temě
R	tèm	těm
D	temàm	temăm
T	temè	temě
M	pri temàh	pri temăh
O	s temámi	s temâmi

S200d	nôga	nóga
ed.		
I	nôga	nóga
R	nogé	nogě
D	nôgi	nógi
T	nogó	nogõ
M	pri nôgi	pri nógi
O	z nogó	z nogõ
dv.		
I	nôgi redko nogé	nógi redko nogě
R	nóg	nõg
D	nogáma	nogâma
T	nôgi redko nogé	nógi redko nogě
M	pri nogàh	pri nogăh
O	z nogáma	z nogâma

mn.		
I	nogé	nogê
R	nóg	nóg
D	nogàm	nogàm
T	nogé	nogê
M	pri nogàh	pri nogàh
O	z nogàmi	z nogàmi

S200f	celôta	celóta
ed.		
I	celôta	celóta
R	celôte	celôte
D	celôti	celóti
T	celôto	celóto
M	pri celôti	pri celóti
O	s celôto	s celôto tudi s celóto
dv.		
I	celôti	celóti
R	celôt	celôt
D	celôtama	celôtama
T	celôti	celóti
M	pri celôtah	pri celôtah
O	s celôtama	s celôtama
mn.		
I	celôte	celôte
R	celôt	celôt
D	celôtam	celôtam
T	celôte	celôte
M	pri celôtah	pri celôtah
O	s celôtami	s celôtami

S200g	kócka	kôcka
ed.		
I	kócka	kôcka
R	kócke	kôcke
D	kócki	kôcki
T	kócko	kôcko
M	pri kócki	pri kôcki
O	s kócko	s kôcko

dv.		
I	kócki	kôcki
R	kóck	kôck
D	kóckama	kôckama
T	kócki	kôcki
M	pri kóckah	pri kôckah
O	s kóckama	s kôckama
mn.		
I	kócke	kôcke
R	kóck	kôck
D	kóckam	kôckam
T	kócke	kôcke
M	pri kóckah	pri kôckah
O	s kóckami	s kôckami

S200h	vêja	vêja
ed.		
I	vêja	vêja
R	vêje	vêje
D	vêji	vêji
T	vêjo	vêjo
M	pri vêji	pri vêji
O	z vêjo	z vêjo
dv.		
I	vêji	vêji
R	vêj	vêj
D	vêjama	vêjama
T	vêji	vêji
M	pri vêjah	pri vêjah
O	z vêjama	z vêjama
mn.		
I	vêje	vêje
R	vêj	vêj
D	vêjam	vêjam
T	vêje	vêje
M	pri vêjah	pri vêjah
O	z vêjami	z vêjami

S200i	mèzda	mèzda
ed.		
I	mèzda	mèzda
R	mèzde	mèzde
D	mèzdi	mèzdi
T	mèzdo	mèzdo
M	pri mèzdi	pri mèzdi
O	z mèzdo	z mèzdo
dv.		
I	mèzdi	mèzdi
R	mèzd	mèzd
D	mèzdama	mèzdama
T	mèzdi	mèzdi
M	pri mèzdah	pri mèzdah
O	z mèzdama	z mèzdama
mn.		
I	mèzde	mèzde
R	mèzd	mèzd
D	mèzdam	mèzdam
T	mèzde	mèzde
M	pri mèzdah	pri mèzdah
O	z mèzdami	z mèzdami

MODIFICIRANI VZORCI

S201a	bótra	bótra
ed.		
I	bótra	bótra
R	bótre	bótre
D	bótri	bótri
T	bótro	bótro
M	pri bótri	pri bótri
O	z bótro	z bótro

dv.		
I	bótri	bõtri
R	bóter	bõter
D	bótrama	bõtrama
T	bótri	bõtri
M	pri bótrah	pri bõtrah
O	z bótrama	z bõtrama
mn.		
I	bótre	bõtre
R	bóter	bõter
D	bótram	bõtram
T	bótre	bõtre
M	pri bótrah	pri bõtrah
O	z bótrami	z bõtrami

S201f	krôšnja	króšnja
ed.		
I	krôšnja	króšnja
R	krôšnje	króšnje
D	krôšnji	króšnji
T	krôšnjo	króšnjo
M	pri krôšnji	pri króšnji
O	s krôšnjo	s króšnjo tudi s króšnjo
dv.		
I	krôšnji	króšnji
R	krôšenj	króšenj
D	krôšnjama	króšnjama
T	krôšnji	króšnji
M	pri krôšnjah	pri króšnjah
O	s krôšnjama	s króšnjama
mn.		
I	krôšnje	króšnje
R	krôšenj	króšenj
D	krôšnjam	króšnjam
T	krôšnje	króšnje
M	pri krôšnjah	pri króšnjah
O	s krôšnjami	s króšnjami

S201g	tékma	têkma
ed.		
I	tékma	têkma
R	tékme	têkme
D	tékmi	têkmi
T	tékmo	têkmo
M	pri tékmi	pri têkmi
O	s tékmo	s têkmo
dv.		
I	tékmi	têkmi
R	tékem	têkem
D	tékmama	têkmama
T	tékmi	têkmi
M	pri tékmah	pri têkmah
O	s tékmama	s têkmama
mn.		
I	tékme	têkme
R	tékem	têkem
D	tékmam	têkmam
T	tékme	têkme
M	pri tékmah	pri têkmah
O	s tékmami	s têkmami

S201h	cmêrglja	cmêrglja
ed.		
I	cmêrglja	cmêrglja
R	cmêrglje	cmêrglje
D	cmêrglji	cmêrglji
T	cmêrgljo	cmêrgljo
M	pri cmêrglji	pri cmêrglji
O	s cmêrgljo	s cmêrgljo
dv.		
I	cmêrglji	cmêrglji
R	cmêrgelj	cmêrgelj
D	cmêrgljama	cmêrgljama
T	cmêrglji	cmêrglji
M	pri cmêrgljah	pri cmêrgljah
O	s cmêrgljama	s cmêrgljama

mn.		
I	cmêrglje	cmêrglje
R	cmêrgelj	cmêrgelj
D	cmêrgljam	cmêrgljam
T	cmêrglje	cmêrglje
M	pri cmêrgljah	pri cmêrgljah
O	s cmêrgljami	s cmêrgljami

S202b	meglà	meglà
ed.		
I	meglà	meglà
R	meglè	meglè
D	megli	megli
T	meglò	meglò
M	pri megli	pri megli
O	z meglò	z meglò
dv.		
I	megli	megli
R	mègel redko meglá	mègel redko meglā
D	meglâma	meglâma
T	megli	megli
M	pri meglâh	pri meglâh
O	z meglâma	z meglâma
mn.		
I	meglè	meglè
R	mègel redko meglá	mègel redko meglā
D	meglâm	meglâm
T	meglè	meglè
M	pri meglâh	pri meglâh
O	z meglâmi	z meglâmi

S202i	mègla	mègla
ed.		
I	mègla	mègla
R	mègle	mègle
D	mègli	mègli
T	mèglo	mèglo
M	pri mègli	pri mègli
O	z mèglo	z mèglo

dv.		
I	mègli	mègli
R	mègel redko meglá	mègel redko meglā
D	mèglama	mèglama
T	mègli	mègli
M	pri mèglah	pri mèglah
O	z mèglama	z mèglama
mn.		
I	mègle	mègle
R	mègel redko meglá	mègel redko meglā
D	mèglam	mèglam
T	mègle	mègle
M	pri mèglah	pri mèglah
O	z mèglami	z mèglami

S203a	skórja	skõrja
ed.		
I	skórja	skõrja
R	skórje	skõrje
D	skórji	skõrji
T	skórjo	skõrjo
M	pri skórji	pri skõrji
O	s skórjo	s skõrjo
dv.		
I	skórji	skõrji
R	skórij	skõrij
D	skórjama	skõrjama
T	skórji	skõrji
M	pri skórjah	pri skõrjah
O	s skórjama	s skõrjama
mn.		
I	skórje	skõrje
R	skórij	skõrij
D	skórjam	skõrjam
T	skórje	skõrje
M	pri skórjah	pri skõrjah
O	s skórjami	s skõrjami

S203c	rjà	rjà
ed.		
I	rjà	rjà
R	rjè	rjè
D	rjì	rjì
T	rjò	rjò
M	pri rjì	pri rjì
O	z rjò	z rjò
dv.		
I	rjì	rjì
R	řij	řij
D	rjâma	rjâma
T	rjì	rjì
M	pri rjâh	pri rjâh
O	z rjâma	z rjâma
mn.		
I	rjè	rjè
R	řij	řij
D	rjâm	rjâm
T	rjè	rjè
M	pri rjâh	pri rjâh
O	z rjâmi	z rjâmi

S203f	góstja	góstja
ed.		
I	góstja	góstja
R	góstje	góstje
D	góstji	góstji
T	góstjo	góstjo
M	pri góstji	pri góstji
O	z góstjo	z góstjo tudi z góstjo
dv.		
I	góstji	góstji
R	góstij	góstij
D	góstjama	góstjama
T	góstji	góstji
M	pri góstjah	pri góstjah
O	z góstjama	z góstjama

mn.		
I	gôstje	gôstje
R	gôstij	gôstij
D	gôstjam	gôstjam
T	gôstje	gôstje
M	pri gôstjah	pri gôstjah
O	z gôstjami	z gôstjami

S203g	večérja	večêrja
ed.		
I	večérja	večêrja
R	večérje	večêrje
D	večérji	večêrji
T	večérjo	večêrjo
M	pri večérji	pri večêrji
O	z večérjo	z večêrjo
dv.		
I	večérji	večêrji
R	večérij	večêrij
D	večérjama	večêrjama
T	večérji	večêrji
M	pri večérjah	pri večêrjah
O	z večérjama	z večêrjama
mn.		
I	večérje	večêrje
R	večérij	večêrij
D	večérjam	večêrjam
T	večérje	večêrje
M	pri večérjah	pri večêrjah
O	z večérjami	z večêrjami

S204g	nócca	nôcca
ed.		
I	nócca	nôcca
R	nócce	nôcce
D	nócci	nôcci
T	nócco	nôcco
M	pri nócci	pri nôcci
O	z nócco	z nôcco

dv.		
I	nóċci	nôċci
R	nóċic in nóċc	nôċic in nôċc
D	nóċcama	nôċcama
T	nóċci	nôċci
M	pri nóċcah	pri nôċcah
O	z nóċcama	z nôċcama
mn.		
I	nóċce	nôċce
R	nóċic in noċc	nôċic in noċc
D	nóċcam	nôċcam
T	nóċce	nôċce
M	pri nóċcah	pri nôċcah
O	z nóċcami	z nôċcami

S205c	trskà	trskä
ed.		
I	trskà	trskä
R	trskè	trskë
D	trskì	trskĩ
T	trskò	trskö
M	pri trskì	pri trskĩ
O	s trskò	s trskö
dv.		
I	trskì	trskĩ
R	třsk redko trsák	třsk redko trsäk
D	trskáma	trskäma
T	trskì	trskĩ
M	pri trskàh	pri trskäh
O	s trskáma	s trskäma
mn.		
I	trskè	trskë
R	třsk redko trsák	třsk redko trsäk
D	trskàm	trskäm
T	trskè	trskë
M	pri trskàh	pri trskäh
O	s trskámi	s trskämi

S206d	ôvca	óvca
ed.		
I	ôvca	óvca
R	ovcé	ovcê
D	ôvci	óvci
T	ovcô	ovcô
M	pri ôvci	pri óvci
O	z ovcô	z ovcô
dv.		
I	ôvci redko ovcé	óvci redko ovcê
R	ôvc in ovác	ôvc in ovâc ³⁵⁹
D	ovcâma	ovcâma
T	ôvci redko ovcé	óvci redko ovcê
M	pri ovcâh	pri ovcâh
O	z ovcâma	z ovcâma
mn.		
I	ovcé	ovcê
R	ôvc in ovác	ôvc in ovâc
D	ovcâm	ovcâm
T	ovcé	ovcê
M	pri ovcâh	pri ovcâh
O	z ovcâmi	z ovcâmi

S207g	óboa	ôboa
ed.		
I	óboa	ôboa
R	óboe	ôboe
D	óboi	ôboi
T	óboo	ôboo
M	pri óboi	pri ôboi
O	z óboo	z ôboo

³⁵⁹ V korpusu Gigafida 2.0 ima oblika *ovc* v rodilniku dvojine in množine 2011 potrditev, oblika *ovac* pa 4473 potrditev. V korpusu KAS ima oblika *ovc* 1475 potrditev in oblika *ovac* 1316 potrditev, v korpusu Trendi pa oblika *ovc* 1471 potrditev in oblika *ovac* 1252 (7. 1. 2025).

dv.		
I	óboi	õboi
R	óboj	õboj
D	óboama	õboama
T	óboi	õboi
M	pri óboah	pri õboah
O	z óboama	z õboama
mn.		
I	óboe	õboe
R	óboj	õboj
D	óboam	õboam
T	óboe	õboe
M	pri óboah	pri õboah
O	z óboami	z õboami

S208c	stezà	stezâ
ed.		
I	stezà	stezâ
R	stezè redko stezé	stezê redko stezê
D	stezi	stezi
T	stezò redko stezó	stezõ redko stezõ
M	pri stezi	pri stezi
O	s stezò redko s stezó	s stezõ redko s stezõ
dv.		
I	stezi redko stezé	stezi redko stezê
R	stèz in stezá	stêz in stezâ
D	stezáma	stezâma
T	stezi redko stezé	stezi redko stezê
M	pri stezâh	pri stezâh
O	s stezáma	s stezâma
mn.		
I	stezè redko stezé	stezê redko stezê
R	stèz in stezá	stêz in stezâ
D	stezâm	stezâm
T	stezè redko stezé	stezê redko stezê
M	pri stezâh	pri stezâh
O	s stezámi	s stezâmi

S209d	gôra	góra
ed.		
I	gôra	góra
R	goré	gorê
D	gôri	góri
T	goró	gorô
M	pri gôri	pri góri
O	z goró	z gorô
dv.		
I	góri redko goré	góri redko gorê
R	gorá in gôr	gorā in gór
D	goráma	gorâma
T	góri redko goré	góri redko gorê
M	pri gorâh	pri gorâh
O	z goráma	z gorâma
mn.		
I	goré	gorê
R	gorá in gôr	gorā in gór
D	gorâm	gorâm
T	goré	gorê
M	pri gorâh	pri gorâh
O	z gorámi	z gorâmi

S210f	dežêla	dežéla
ed.		
I	dežêla	dežéla
R	dežêle	dežéle
D	dežêli	dežéli
T	dežêlo	dežélo
M	pri dežêli	pri dežéli
O	z dežêlo	z dežélo tudi z dežélo
dv.		
I	dežêli	dežéli
R	dežêl redko deželá	dežêl redko deželā
D	dežêlama	dežélama
T	dežêli	dežéli
M	pri dežêlah	pri dežélah
O	z dežêlama	z dežélama

mn.		
I	dežéle	dežéle
R	dežél redko deželá	dežél redko deželā
D	dežélam	dežélam
T	dežéle	dežéle
M	pri dežélah	pri dežélah
O	z dežélami	z dežélami

S211c	peškà	peškā
ed.		
I	peškà	peškā
R	peškè	peškè
D	peškì	peškì
T	peškò	peškò
M	pri peškì	pri peškì
O	s peškò	s peškò
dv.		
I	peškì redko pešké	peškì redko peškè
R	pèšk redko pešká	pèšk redko peškā
D	peškâma	peškâma
T	peškì redko pešké	peškì redko peškè
M	pri peškâh	pri peškâh
O	s peškâma	s peškâma
mn.		
I	peškè	peškè
R	pèšk redko pešká	pèšk redko peškā
D	peškâm	peškâm
T	peškè	peškè
M	pri peškâh	pri peškâh
O	s peškâmi	s peškâmi

S211i	pèška	pèška
ed.		
I	pèška	pèška
R	pèške	pèške
D	pèški	pèški
T	pèško	pèško
M	pri pèški	pri pèški
O	s pèško	s pèško

dv.		
I	pěški	pěški
R	pěšk redko pešká	pěšk redko peškā
D	pěškama	pěškama
T	pěški	pěški
M	pri pěskah	pri pěskah
O	s pěškama	s pěškama
mn.		
I	pěške	pěške
R	pěšk redko pešká	pěšk redko peškā
D	pěškam	pěškam
T	pěške	pěške
M	pri pěskah	pri pěskah
O	s pěškami	s pěškami

S212c	pečkà	pečkā
ed.		
I	pečkà	pečkā
R	pečkè	pečkē
D	pečki	pečki
T	pečkò	pečkō
M	pri pečki	pri pečki
O	s pečkò	s pečkō
dv.		
I	pečki redko pečké	pečki redko pečkē
R	pěčk redko pečká redko pečák	pěčk redko pečkā redko pečāk
D	pečkáma	pečkâma
T	pečki redko pečké	pečki redko pečkē
M	pri pečkàh	pri pečkâh
O	s pečkáma	s pečkâma
mn.		
I	pečkè	pečkē
R	pěčk redko pečká redko pečák	pěčk redko pečkā redko pečāk
D	pečkām	pečkām
T	pečkè	pečkē
M	pri pečkàh	pri pečkâh
O	s pečkâmi	s pečkâmi

S212i	pěčka	pěčka
ed.		
I	pěčka	pěčka
R	pěčke	pěčke
D	pěčki	pěčki
T	pěčko	pěčko
M	pri pěčki	pri pěčki
O	s pěčko	s pěčko
dv.		
I	pěčki	pěčki
R	pěčk redko pečká redko pečák	pěčk redko pečkā redko pečāk
D	pěčkama	pěčkama
T	pěčki	pěčki
M	pri pěckah	pri pěckah
O	s pěčkama	s pěčkama
mn.		
I	pěčke	pěčke
R	pěčk redko pečká redko pečák	pěčk redko pečkā redko pečāk
D	pěčkam	pěčkam
T	pěčke	pěčke
M	pri pěckah	pri pěckah
O	s pěčkami	s pěčkami

S213g	beséda	besêda
ed.		
I	beséda	besêda
R	beséde	besêde
D	besédi	besêdi
T	besédo	besêdo
M	pri besédi	pri besêdi
O	z besédo	z besêdo
dv.		
I	besédi	besêdi
R	beséd redko besedí	besêd redko besedí
D	besédama	besêdama
T	besédi	besêdi
M	pri besédah	pri besêdah
O	z besédama	z besêdama

mn.		
I	beséde	besêde
R	beséd redko besedí	besêd redko besedí
D	besédam	besêdam
T	beséde	besêde
M	pri besédah	pri besêdah
O	z besédami	z besêdami

S214f	žélja	žélja
ed.		
I	žélja	žélja
R	žélje	žélje
D	žélji	žélji
T	žéljo	žéljo
M	pri žélji	pri žélji
O	z žéljo	z žéljo tudi z žéljo
dv.		
I	žélji	žélji
R	žélj in željá	žélj in željä
D	žéljama	žéljama
T	žélji	žélji
M	pri žéljah	pri žéljah
O	z žéljama	z žéljama
mn.		
I	žélje	žélje
R	žélj in željá	žélj in željä
D	žéljam	žéljam
T	žélje	žélje
M	pri žéljah	pri žéljah
O	z žéljami	z žéljami

S215f	gôra	góra
ed.		
I	gôra	góra
R	gôre	góre
D	gôri	góri
T	gôro	góro
M	pri gôri	pri góri
O	z gôro	z gôro tudi z góro

dv.		
I	gôri	góri
R	gorá in gôr	gorã in gór
D	gôrama	górama
T	gôri	góri
M	pri gôrah	pri górah
O	z gôrama	z górama
mn.		
I	gôre	góre
R	gorá in gôr	gorã in gór
D	gôram	góram
T	gôre	góre
M	pri gôrah	pri górah
O	z gôrami	z górami

S216d	grêda	gréda
ed.		
I	grêda	gréda
R	gredé	gredê
D	grêdi	grédi
T	gredó	gredô
M	pri grêdi	pri grédi
O	z gredó	z gredô
dv.		
I	grêdi redko gredé	grédi redko gredê
R	grêd	grêd
D	gredâma	gredâma
T	grêdi redko gredé	grédi redko gredê
M	pri gredâh	pri gredâh
O	z gredâma	z gredâma
mn.		
I	gredé	gredê
R	grêd	grêd
D	gredâm	gredâm
T	gredé	gredê
M	pri gredâh	pri gredâh
O	z gredâmi	z gredâmi

S217a	lókev	lòkev
ed.		
I	lókev	lòkev
R	lókve	lòkve
D	lókvi	lòkvi
T	lókev	lòkev
M	pri lókvi	pri lòkvi
O	z lókvijo	z lòkvijo
dv.		
I	lókvi	lòkvi
R	lókev	lòkev
D	lòkvama	lòkvama
T	lókvi	lòkvi
M	pri lókvah	pri lòkvah
O	z lókvama	z lòkvama
mn.		
I	lókve	lòkve
R	lókev	lòkev
D	lòkvam	lòkvam
T	lókve	lòkve
M	pri lókvah	pri lòkvah
O	z lókvami	z lòkvami

S217f	rêdkev	rédkev
ed.		
I	rêdkev	rédkev
R	rêdkve	rédkve
D	rêdkvi	rédkvi
T	rêdkev	rédkev
M	pri rêdkvi	pri rédkvi
O	z rêdkvijo	z rédkvijo
dv.		
I	rêdkvi	rédkvi
R	rêdkev	rédkev
D	rêdkvama	rédkvama
T	rêdkvi	rédkvi
M	pri rêdkvah	pri rédkvah
O	z rêdkvama	z rédkvama

mn.		
I	rêdkve	rédkve
R	rêdkev	rédkev
D	rêdkvam	rédkvam
T	rêdkve	rédkve
M	pri rêdkvah	pri rédkvah
O	z rêdkvami	z rédkvami

S217g	žétev	žêtev
ed.		
I	žétev	žêtev
R	žétve	žêtve
D	žétvi	žêtvi
T	žétev	žêtev
M	pri žétvi	pri žêtvi
O	z žétvijo	z žêtvijo
dv.		
I	žétvi	žêtvi
R	žétev	žêtev
D	žétvama	žêtvama
T	žétvi	žêtvi
M	pri žétvah	pri žêtvah
O	z žétvama	z žêtvama
mn.		
I	žétve	žêtve
R	žétev	žêtev
D	žétvam	žêtvam
T	žétve	žêtve
M	pri žétvah	pri žêtvah
O	z žétvami	z žêtvami

S218č	cérkev	cêrkev
ed.		
I	cérkev	cêrkev
R	cerkvé	cerkvê
D	cérkvi	cêrkvi
T	cérkev	cêrkev
M	pri cêrkvi	pri cêrkvi
O	s cêrkvijo	s cêrkvijo

dv.		
I	cérkvi redko cerkvé	cêrkvi redko cerkvê
R	cerkvá in církev	cerkvā in cêrkev
D	cerkváma	cerkvāma
T	cérkvi redko cerkvé	cêrkvi redko cerkvê
M	pri cerkvâh	pri cerkvâh
O	s cerkváma	s cerkvāma
mn.		
I	cerkvé	cerkvê
R	cerkvá in církev	cerkvā in cêrkev
D	cerkvâm	cerkvām
T	cerkvé	cerkvê
M	pri cerkvâh	pri cerkvâh
O	s cerkvámi	s cerkvāmi

POSEBNOSTI

S219e	gospá	gospá
ed.		
I	gospá	gospá
R	gospé	gospê
D	gospé	gospê
T	gospó	gospô
M	pri gospé	pri gospê
O	z gospó	z gospô
dv.		
I	gospé	gospê
R	gospá	gospá
D	gospéma	gospêma
T	gospé	gospê
M	pri gospéh	pri gospêh
O	z gospéma	z gospêma

mn.		
I	gospé	gospé
R	gospá	gospá
D	gospém	gospēm
T	gospé	gospé
M	pri gospéh	pri gospéh
O	z gospěmi	z gospěmi

S220a	máti	máti
ed.		
I	máti	máti
R	mátere	mátere
D	máteri	máteri
T	máter	máter
M	pri máteri	pri máteri
O	z máterjo	z mâterjo
dv.		
I	máteri	máteri
R	máter	mâter
D	máterama	máterama
T	máteri	máteri
M	pri máterah	pri máterah
O	z máterama	z máterama
mn.		
I	mátere	mátere
R	máter	mâter
D	máteram	máteram
T	mátere	mátere
M	pri máterah	pri máterah
O	z máterami	z máterami

S221g	hčí	hčí
ed.		
I	hčí	hčí
R	hčére	hčêre
D	hčéri	hčêri
T	hčér	hčêr
M	pri hčéri	pri hčêri
O	s hčérjo	s hčêrjo

dv.		
I	hčéri	hčëri
R	hčérá tudi hčér	hčērā tudi hčēr
D	hčérama tudi hčeráma	hčêrama tudi hčerâma
T	hčéri	hčëri
M	pri hčérah tudi pri hčeràh	pri hčêrah tudi pri hčerâh
O	s hčérama tudi s hčeráma	s hčêrama tudi s hčerâma
mn.		
I	hčére	hčëre
R	hčérá tudi hčér	hčērā tudi hčēr
D	hčéram tudi hčeràm	hčêram tudi hčerâm
T	hčére	hčëre
M	pri hčérah tudi pri hčeràh	pri hčêrah tudi pri hčerâh
O	s hčérami tudi s hčerámi	s hčêrami tudi s hčerâmi

6.5.2 Druga ženska sklanjatev

V drugo žensko sklanjatev spadajo samostalniki ženskega spola, ki imajo v imenovalniku ednine ničto končnico, v rodilniku ednine pa končnico *-i*. Samomnožinski samostalniki imajo v imenovalniku in rodilniku množine končnico *-i*. Druga ženska sklanjatev izkazuje nekaj oblikovnih posebnosti. Pri nekaterih samostalnikih se med zvočnik in nezvočnik v imenovalniku in tožilniku ednine vriva polglasnik, pred končnicami *-jo*, *-ma* in *-mi* pa se pri takih samostalnikih dodaja samoglasnik *-i*. Posebnost predstavljajo tudi samostalniki, ki imajo v rodilniku ednine naglašeno končnico *-i*, v dvojini in množini pa namesto končnic *-ih*, *-ma* in *-im* naglašene končnice *-éh*, *-éma* in *-ém* (SP 2001: § 808, § 821; Toporišič 2000: 293, Mirtič 2015b: 125).

6.5.2.1 Naglasni tipi

Naglasni tipi samostalnikov druge ženske sklanjatve so določeni na osnovi naglasnega mesta, kakovosti in količnosti naglašnega samoglasnika ter vrste tonema v imenovalniku in rodilniku ednine. Kjer prihaja do pomembnih naglasnih sprememb v drugih sklonskih oblikah, je pri določanju naglasnega tipa upoštevan tudi ta sklon (npr. Ded pri samostalniku *pěč*). Opis naglasnih tipov druge ženske sklanjatve se začneja s samostalnikom *mīš mīši*, ki odraža praslovanski naglasni tip a (prim. razdelek 6.1).

oznaka	zgled (Ied, Red)	druge sklonske oblike
a	mīš mīši	Oed z mīšjo
b	nīt nīti	
c	kād kādī	Ded kádi
č	debēr debrī	Ded debrī
d	malénkost malénkosti	
e	kópel kopēli	
f	tēsen tesnī	
g	lúč lúči	Oed z lúčjo
h	pléhkost pléhkosti	
i	senózēt senožēti	
j	kokōš kokōši	
k	jēd jedī	Ded jēdi
l	pēd pedī	Ded pēdi in pédi
m	pēc pečī	Ded péči
n	pēst pestī	Ded pésti in pēsti
o	izpōved izpōvedi	

Preglednica 18: Naglasni tipi druge ženske sklanjatve.

6.5.2.2 Nabor končnic

	I	R	D	T	M	O
ednina	-∅	-i	-i	-∅	-i	-jo/-ijo
dvojina	-i	-i	-ma/-ima/-ema	-i	-ih/-eh	-ma/-ima/-ema
množina	-i	-i	-im/-em	-i	-ih/-eh	-mi/-imi

Preglednica 19: Nabor končnic, ki se pojavljajo pri pregibnostno-naglasnih vzorcih druge ženske sklanjatve.

V ednini je v celoti ohranjena stara praslovanska *i*-jevska sklanjatev, le v orodniku množine se pojavljata dve končnici: *-jo* in *-ijo*. Zgodovinsko-razvojno upravičena končnica je *-jo* (psl. **-jŏ*), saj po Havlíkovem pravilu polglasnik v šibkih pozicijah izpade. Končnica *-ijo* je bila najverjetneje vzpostavljena po drugih sklonskih oblikah, ki vsebujejo samoglasnik *i*, in se pojavlja pri samostalniki nepremičnega, mešanega in končniškega naglasnega tipa, ki imajo v imenovalniku in tožilniku ednine neobstoječi polglasnik (npr. Ied *mīsel* Red *mīslī* Oed *z mīslījo*; Ied *tēsēn* Red *tesnī* Oed *s tesnījō*; Ied *debēr* Red *debrī* Oed *debrijō*). V imenovalniku, rodilniku, tožilniku in mestniku dvojine se pojavljajo množinske oblike, v dajalniku in orodniku dvojine sta obliki delno pluralizirani, tj. oblika je množinska, končni samoglasnik *-a* pa je dvojski. Množinska orodniška oblika *-imi*, ki zgodovinsko-razvojno ni pričakovana, se je najverjetneje tako kot edninska orodniška oblika vzpostavila po ostalih množinskih oblikah, saj vse vsebujejo samoglasnik *i*. Do vstavljanja samoglasnika *i* v oblikah druge ženske sklanjatve prihaja najverjetneje tudi zaradi lažje izgovorljivosti nekaterih soglasniških sklopov, ki so nastali po onemitvi šibkih redukcij vokalov (Ramovš 1952: 63–66).

Samostalniki mešanega naglasnega tipa imajo namesto končnic *-ih*, *-ma*, *-im* naglašene končnice *-ēm*, *-ēh*, *-ēma*. Razlaga nastanka teh končnic ni povsem nedvoumna. V. Oblak³⁶⁰ meni, da je *e* v teh konč-

³⁶⁰ Objavljeno v *Zur Geschichte der nominalen Deklination im Slovenischen*, AfslPh. XII, citirano po Ramovš 1952: 64.

nica nastal po fonetični poti iz psl. *b* (*-*bmb*, *-*bxb*).³⁶¹ F. Ramovš trdi, da je v teh oblikah nekdanji *č*, saj veliko slovenskih narečij v tovrstnih primerih izkazuje odraz praslovanskega jata. V slovenščini je končnica *-eh* ostala pri tistih samostalnikih, ki so spadali v mešani naglasni tip in od tod je prišla k mehkim osnovam. Nekdanji *i*-jevske samostalniki so v *o*-jevske sklanjatev v imenovalniku množine prinesli končnico *-je*, v mestniku množine pa so sprejeli nekdanjo *o*-jevske končnico *-eh*. Do teh sprememb je prišlo tudi pri samostalnikih, ki še niso prešli v *o*-jevske sklanjatev, temveč so še tvorili relikte stare *i*-jevske sklanjatve. Iz *o*-jevske sklanjatve je prišla tudi dajalniška končnica *-em*. Najprej so se vse te spremembe dogajale pri samostalnikih moškega spola, ker pa so ti imeli večinoma iste končnice kot ženski, so se te spremembe vzpostavile tudi pri samostalnikih ženske *i*-jevske sklanjatve (Ramovš 1952: 65–66).

Posebno sklanjatev izkazuje samostalni *kri*, ki ima v rodilniku, dajalniku, mestniku in orodniku osnovo *krv-*. Samostalni **kry* je v praslovanščini spadal med samostalnike *ū*-jevske sklanjatve. V imenovalniku ednine je v knjižni slovenščini ohranjen odraz stare praslovanske imenovalniške oblike **kry*. Ta arhaizem je izpričan le še v stari poljščini, drugod je v imenovalniku prišlo do analogne uveljavitve tožilniške oblike (hr., srb.: *krv*, češ. *krv*, slš. *krv*) V slovenščini je ravno nasprotno imenovalniška oblika vplivala na tožilniško. Tovrstne izravnave so bile izvedene zaradi vpliva *i*-jevske sklanjatve, pri kateri sta obliki v imenovalniku in tožilniku identični (Ramovš 1952: 8).³⁶²

³⁶¹ Ta trditev je malo verjetna, saj nenaglašeni polglasnik izgine, kratkonaglašeni bi najverjetneje dal obliki *-əm*, *-əx*, novoakutirani ali cirkumflektirani polglasnik pa se razvije v *á* (Ramovš 1952: 64)

³⁶² Po strukturi sta si bili orodniški obliki *ū*-jevske in *i*-jevske sklanjatve enaki, podobni pa sta si bili tudi tožilniški obliki. Največja razlika je bila v imenovalniku. Ker je bilo razmerje med orodniško in tožilniško obliko enako (*ko-stjo* : *kost*; *krvjo* : *krv*) in razmerje med tožilniško in imenovalniško obliko pri samostalniku *kost* prav tako identično, je jezik zahteval, da se izravnata tudi imenovalnik in tožilnik pri samostalniku *kri* (Ramovš 1952: 8).

6.5.2.3 Zgledi samostalnikov druge ženske sklanjatve

OSNOVNI VZORCI

mīš (S250a), nīt (S250b), malénkost (S250d), kópel (S250e),³⁶³ lúč (S250g),³⁶⁴ pléhkost (S250h), senóžet (S250i),³⁶⁵ kokôš (S250j), izpôved (S250o)

- Samostalniki z neobstoječim polglasnikom v imenovalniku in tožilniku ednine
plēsen (S251j)

MODIFICIRANI VZORCI

kād (S252c), lúč (S252f), jēd (S252k), pēd (S252l), pēč (S252m); pēst (S252n)

- Samostalniki z neobstoječim polglasnikom v imenovalniku in tožilniku ednine, ki pred edninsko in množinsko orodniško končnico vstavljata samoglasnik *i*
debēr (S253č),³⁶⁶ tēsen (S253f)

POSEBNOSTI

krî (S254k)

³⁶³ Premični naglasni tip samostalnikov druge ženske sklanjatve je v sodobni knjižni slovenščini redek. Samostalnik *kopel* se v sodobni knjižni slovenščini naglašuje po nepremičnem naglasnem tipu (*kopêl kopêli*).

³⁶⁴ Samostalnik *luc* se v sodobni knjižni slovenščini naglašuje po mešanem naglasnem tipu.

³⁶⁵ Samostalnik *senožet* se v sodobni knjižni slovenščini pogosteje naglašuje po nepremičnem naglasnem tipu (*senožêt senožêti*).

³⁶⁶ Samostalnik *deber* se pogosteje naglašuje po nepremičnem naglasnem tipu na osnovi. Osnova je lahko akutirana ali cirkumflektirana.

OSNOVNI VZORCI

S250a	míš	míš
ed.		
I	míš	míš
R	míši	míši
D	míši	míši
T	míš	míš
M	pri míši	pri míši
O	z míšjo	z míšjo
dv.		
I	míši	míši
R	míši	míši
D	míšma in míšima	míšma in míšima
T	míši	míši
M	pri míših	pri míših
O	z míšma in z míšima	z míšma in z míšima
mn.		
I	míši	míši
R	míši	míši
D	míšim	míšim
T	míši	míši
M	pri míših	pri míših
O	z míšmi	z míšmi

S250b	nît	nît
ed.		
I	nît	nît
R	níti	nîti
D	níti	nîti
T	nît	nît
M	pri níti	pri nîti
O	z nítjo	z nîtjo
dv.		
I	níti	nîti
R	níti	nîti
D	nítma in nítima	nîtma in nîtima
T	níti	nîti
M	pri nítih	pri nîtih
O	z nítma in z nítima	z nîtma in z nîtima

mn.		
I	níti	nîti
R	níti	nîti
D	nítim	nîtim
T	níti	nîti
M	pri nítih	pri nîtih
O	z nítmi	z nîtmi

S250d	malénkost	malénkost
ed.		
I	malénkost	malénkost
R	malénkosti	malénkosti
D	malénkosti	malénkosti
T	malénkost	malénkost
M	pri malénkosti	pri malénkosti
O	z malénkostjo	z malénkostjo
dv.		
I	malénkosti	malénkosti
R	malénkosti	malénkosti
D	malénkostma in malénkostima	malénkostma in malénkostima
T	malénkosti	malénkosti
M	pri malénkostih	pri malénkostih
O	z malénkostma in z malénkostima	z malénkostma in z malénkostima
mn.		
I	malénkosti	malénkosti
R	malénkosti	malénkosti
D	malénkostim	malénkostim
T	malénkosti	malénkosti
M	pri malénkostih	pri malénkostih
O	z malénkostmi	z malénkostmi

S250e	kópel	kópel
ed.		
I	kópel	kópel
R	kopéli	kopĕli
D	kopéli	kopĕli
T	kópel	kópel
M	pri kopéli	pri kopĕli
O	s kopĕljo	s kopĕljo
dv.		
I	kopéli	kopĕli
R	kopéli	kopĕli
D	kopĕlma in kopĕlima	kopĕlma in kopĕlima
T	kopéli	kopĕli
M	pri kopĕlih	pri kopĕlih
O	s kopĕlma in s kopĕlima	s kopĕlma in s kopĕlima
mn.		
I	kopéli	kopĕli
R	kopéli	kopĕli
D	kopĕlim	kopĕlim
T	kopéli	kopĕli
M	pri kopĕlih	pri kopĕlih
O	s kopĕlmi	s kopĕlmi

S250g	lúč	lúč
ed.		
I	lúč	lúč
R	lúči	lúči
D	lúči	lúči
T	lúč	lúč
M	pri lúči	pri lúči
O	z lúčjo	z lúčjo
dv.		
I	lúči	lúči
R	lúči	lūči
D	lúčma in lúčima	lūčma in lúčima
T	lúči	lúči
M	pri lúčih	pri lūčih
O	z lúčma in z lúčima	z lūčma in z lúčima

mn.		
I	lúči	lúči
R	lúči	lūči
D	lúčim	lūčim
T	lúči	lúči
M	pri lúčih	pri lūčih
O	z lúčmi	z lūčmi

S250h	pléhkost	pléhkost
ed.		
I	pléhkost	pléhkost
R	pléhkosti	pléhkosti
D	pléhkosti	pléhkosti
T	pléhkost	pléhkost
M	pri pléhkosti	pri pléhkosti
O	s pléhkostjo	s pléhkostjo
dv.		
I	pléhkosti	pléhkosti
R	pléhkosti	pléhkosti
D	pléhkostma in pléhkostima	pléhkostma in pléhkostima
T	pléhkosti	pléhkosti
M	pri pléhkostih	pri pléhkostih
O	s pléhkostma in s pléhkostima	s pléhkostma in s pléhkostima
mn.		
I	pléhkosti	pléhkosti
R	pléhkosti	pléhkosti
D	pléhkostim	pléhkostim
T	pléhkosti	pléhkosti
M	pri pléhkostih	pri pléhkostih
O	s pléhkostmi	s pléhkostmi

S250i	senožet	senóžet
ed.		
I	senožet	senóžet
R	senožeti	senožeti
D	senožeti	senožeti
T	senožet	senóžet
M	pri senožeti	pri senožeti
O	s senožetjo	s senožetjo

dv.		
I	senožéti	senožēti
R	senožéti	senožēti
D	senožétma in senožétima	senožētma in senožētima
T	senožéti	senožēti
M	pri senožétih	pri senožētih
O	s senožétma in s senožétima	s senožētma in s senožētima
mn.		
I	senožéti	senožēti
R	senožéti	senožēti
D	senožétim	senožētim
T	senožéti	senožēti
M	pri senožétih	pri senožētih
O	s senožétmi	s senožētmi

S250j	kokóš	kokôš
ed.		
I	kokóš	kokôš
R	kokóši	kokôši
D	kokóši	kokôši
T	kokóš	kokôš
M	pri kokóši	pri kokôši
O	s kokóšjo	s kokôšjo
dv.		
I	kokóši	kokôši
R	kokóši	kokôši
D	kokóšma in kokóšima	kokôšma in kokôšima
T	kokóši	kokôši
M	pri kokóših	pri kokôših
O	s kokóšma in s kokóšima	s kokôšma in s kokôšima
mn.		
I	kokóši	kokôši
R	kokóši	kokôši
D	kokóšim	kokôšim
T	kokóši	kokôši
M	pri kokóših	pri kokôših
O	s kokóšmi	s kokôšmi

S250o	izpôved	izpôved
ed.		
I	izpôved	izpôved
R	izpôvedi	izpôvedi
D	izpôvedi	izpôvedi
T	izpôved	izpôved
M	pri izpôvedi	pri izpôvedi
O	z izpôvedjo	z izpôvedjo
dv.		
I	izpôvedi	izpôvedi
R	izpôvedi	izpôvedi
D	izpôvedma in izpôvedima	izpôvedma in izpôvedima
T	izpôvedi	izpôvedi
M	pri izpôvedih	pri izpôvedih
O	z izpôvedma in z izpôvedima	z izpôvedma in z izpôvedima
mn.		
I	izpôvedi	izpôvedi
R	izpôvedi	izpôvedi
D	izpôvedim	izpôvedim
T	izpôvedi	izpôvedi
M	pri izpôvedih	pri izpôvedih
O	z izpôvedmi	z izpôvedmi

S251j	plésen	plêsen
ed.		
I	plésen	plêsen
R	plésni	plêsni
D	plésni	plêsni
T	plésen	plêsen
M	pri plésni	pri plêsni
O	s plésnijo	s plêsnijo
dv.		
I	plésni	plêsni
R	plésni	plêsni
D	plésnima	plêsnima
T	plésni	plêsni
M	pri plésnih	pri plêsnih
O	s plésnima	s plêsnima

mn.		
I	plésni	plēsni
R	plésni	plēsni
D	plésnim	plēsnim
T	plésni	plēsni
M	pri plésnih	pri plēsnih
O	s plésnimi	s plēsnimi

MODIFICIRANI VZORCI

S252c	kàd	käd
ed.		
I	kàd	käd
R	kadí	kadī
D	kádi	kádi
T	kàd	käd
M	pri kádi	pri kádi
O	s kadjó	s kadjó
dv.		
I	kadí in kádi	kadī in kádi
R	kadí	kadī
D	kadéma	kadēma
T	kadí in kádi	kadī in kádi
M	pri kadéh	pri kadēh
O	s kadéma	s kadēma
mn.		
I	kadí	kadī
R	kadí	kadī
D	kadém	kadēm
T	kadí	kadī
M	pri kadéh	pri kadēh
O	s kadmí	s kadmí

S252f	lúč	lúč
ed.		
I	lúč	lúč
R	lučí	lučĩ
D	lúči	lúči
T	lúč	lúč
M	pri lúči	pri lúči
O	z lučjó	z lučjó
dv.		
I	lučí in lúči	lučĩ in lúči
R	lučí	lučĩ
D	lučéma	lučẽma
T	lučí in lúči	lučĩ in lúči
M	pri lučéh	pri lučẽh
O	z lučéma	z lučẽma
mn.		
I	lučí	lučĩ
R	lučí	lučĩ
D	lučém	lučẽm
T	lučí	lučĩ
M	pri lučéh	pri lučẽh
O	z lučmĩ	z lučmĩ

S252k	jéd	jêd
ed.		
I	jéd	jêd
R	jedĩ	jedĩ
D	jédi	jédi
T	jéd	jêd
M	pri jédi	pri jédi
O	z jedjó	z jedjó
dv.		
I	jedĩ in jédi	jedĩ in jédi
R	jedĩ	jedĩ
D	jedéma	jedẽma
T	jedĩ in jédi	jedĩ in jédi
M	pri jedéh	pri jedẽh
O	z jedéma	z jedẽma

mn.		
I	jedí	jedî
R	jedí	jedî
D	jedém	jedēm
T	jedí	jedî
M	pri jedéh	pri jedêh
O	z jedmí	z jedmí

S252l	péd	pêd
ed.		
I	péd	pêd
R	pedí	pedî
D	pédi in pêdi	pédi in pédi
T	péd	pêd
M	pri pédi in pri pêdi	pri pèdi in pri pédi
O	s pedjó	s pedjó
dv.		
I	pedí in pédi in pêdi	pedî in pèdi in pédi
R	pedí	pedî
D	pedéma	pedēma
T	pedí in pédi in pêdi	pedî in pèdi in pédi
M	pri pedéh	pri pedêh
O	s pedéma	s pedēma
mn.		
I	pedí	pedî
R	pedí	pedî
D	pedém	pedēm
T	pedí	pedî
M	pri pedéh	pri pedêh
O	s pedmí	s pedmí

S252m	pěč	pêč
ed.		
I	pěč	pêč
R	pečí	pečî
D	pěči	péči
T	pěč	pêč
M	pri pěči	pri péči
O	s pečjó	s pečjó

dv.		
I	pečí in pêči	pečî in péči
R	pečí	pečî
D	pečéma	pečẽma
T	pečí in pêči	pečî in péči
M	pri pečéh	pri pečẽh
O	s pečéma	s pečẽma
mn.		
I	pečí	pečî
R	pečí	pečî
D	pečém	pečẽm
T	pečí	pečî
M	pri pečéh	pri pečẽh
O	s pečmí	s pečmí

S252n	pést	pêst
ed.		
I	pést	pêst
R	pestí	pestî
D	pêsti in pésti	pêsti in pésti
T	pést	pêst
M	pri pêsti in pri pésti	pri pésti in pri pésti
O	s pestjó	s pestjó
dv.		
I	pestí in pêsti in pésti	pestî in pésti in pêsti
R	pestí	pestî
D	pestéma	pestẽma
T	pestí in pêsti in pésti	pestî in pésti in pêsti
M	pri pestéh	pri pestẽh
O	s pestéma	s pestẽma
mn.		
I	pestí	pestî
R	pestí	pestî
D	pestém	pestẽm
T	pestí	pestî
M	pri pestéh	pri pestẽh
O	s pestmí	s pestmí

S253č	debër	debër
ed.		
I	debër	debër
R	debrí	debrî
D	debrì	debrî
T	debër	debër
M	pri debrì	pri debrî
O	z debrijó	z debrijó
dv.		
I	debrí	debrî
R	debrí	debrî
D	debréma	debrēma
T	debrí	debrî
M	pri debréh	pri debréh
O	z debréma	z debrēma
mn.		
I	debrí	debrî
R	debrí	debrî
D	debrém	debrēm
T	debrí	debrî
M	pri debréh	pri debréh
O	z debrmí	z debrmí

S253f	tésen	tésen
ed.		
I	tésen	tésen
R	tesní	tesnî
D	têsni	tésni
T	tésen	tésen
M	pri têsni	pri tésni
O	s tesnijó	s tesnijó
dv.		
I	tesní in têsni	tesnî in tésni
R	tesní	tesnî
D	tesnéma	tesnēma
T	tesní in têsni	tesnî in tésni
M	pri tesnéh	pri tesnēh
O	s tesnéma	s tesnēma

mn.		
I	tesní	tesnî
R	tesní	tesnî
D	tesném	tesnēm
T	tesní	tesnî
M	pri tesnéh	pri tesněh
O	s tesnimí	s tesnimí

POSEBNOSTI

S254k	krí	krî
ed.		
I	krí	krî
R	krví	krvî
D	kívi	kívi
T	krí	krî
M	pri kívi	pri kívi
O	s krvjó	s krvjó
dv.		
I	krví in kívi	krvî in kívi
R	krví	krvî
D	krvéma	krvēma
T	krví in kívi	krvî in kívi
M	pri krvéh	pri krvéh
O	s krvéma	s krvēma
mn.		
I	krví	krvî
R	krví	krvî
D	krvém	krvēm
T	krví	krvî
M	pri krvéh	pri krvéh
O	s krvmí	s krvmí

6.5.3 Tretja ženska sklanjatev

V tretjo žensko sklanjatev uvrščamo samostalnike, ki se pregibajo z neglasovnimi končnicami (npr. *bâbi*, *dêlta*, *madame* [madâm], *mâmi*, *miss* [mîs], *mûci*, *pûnči*). Oblikovno posebnost izkazuje le samostalnik *nebôdijetrêba*.

6.5.3.1 Naglasni tipi

Naglasni tipi tretje ženske sklanjatve so določeni na osnovi tonemskega naglasa in kakovosti naglaščenega samoglasnika v imenovalniku ednine (prim. razdelek 6.1).

oznaka	zgled (led)
a	nebôdijetrêba
b	pôlis
c	lêjdi

Preglednica 20: Naglasni tipi tretje ženske sklanjatve.

Samostalniki so razdeljeni na osnovne in modificirane vzorce. Samostalnika, ki spadata med osnovne vzorce, ne izkazujeta oblikovnih posebnosti, pri samostalniku *nebodijetreba* pa se v dvojskih in množinskih sklonih spremeni morfem *-je-* v *-ju-* oz. *-jih-*.

6.5.3.2. Zgledi tretje ženske sklanjatve

OSNOVNI VZORCI

pôlis (S300b),³⁶⁷ lêjdi (S300c)³⁶⁸

MODIFICIRANI VZORCI

nebôdijetrêba (S301a)³⁶⁹

OSNOVNI VZORCI

S300b	pôlis	pôlis
ed.		
I	pôlis	pôlis
R	pôlis	pôlis
D	pôlis	pôlis
T	pôlis	pôlis
M	pri pôlis	pri pôlis
O	s pôlis	s pôlis
dv.		
I	pôlis	pôlis
R	pôlis	pôlis
D	pôlis	pôlis
T	pôlis	pôlis
M	pri pôlis	pri pôlis
O	s pôlis	s pôlis

³⁶⁷ Samostalnik *polis* uvrščamo tudi med samostalnike moškega spola in se zato sklanja tudi po prvi moški sklanjatvi. Podobno nihanje spola opazimo tudi pri samostalniku *karitas*. Oba samostalnika sta namreč prevzeta iz klasičnih jezikov (prim. iztočnici *polis* in *karitas* v SES), kjer ju umeščamo med samostalnike ženskega spola.

³⁶⁸ Samostalnik *lejdi* se v rabi običajno pojavlja v nepodomačeni obliki zapisa *lady*. SP 2001 navaja zapis *lejdi* kot prednostni, SSKJ² pa navaja le zapis *lady*.

³⁶⁹ Samostalnik *nebodijetreba* je v SSKJ² obravnavan v dveh slovarskih sestavkih: *nebodijetreba* in *nebodijihetreba*, v SP 2001 pa v enem (iztočnica *nebodijetreba*), kjer je poleg množinske nakazana tudi dvojinska oblika samostalnika.

mn.		
I	pólis	pôlis
R	pólis	pôlis
D	pólis	pôlis
T	pólis	pôlis
M	pri pólis	pri pôlis
O	s pólis	s pôlis

S300c	lêjdi	lējdi
ed.		
I	lêjdi	lējdi
R	lêjdi	lējdi
D	lêjdi	lējdi
T	lêjdi	lējdi
M	pri lêjdi	pri lējdi
O	z lêjdi	z lējdi
dv.		
I	lêjdi	lējdi
R	lêjdi	lējdi
D	lêjdi	lējdi
T	lêjdi	lējdi
M	pri lêjdi	pri lējdi
O	z lêjdi	z lējdi
mn.		
I	lêjdi	lējdi
R	lêjdi	lējdi
D	lêjdi	lējdi
T	lêjdi	lējdi
M	pri lêjdi	pri lējdi
O	z lêjdi	z lējdi

MODIFICIRANI VZORCI

S301a	nebóðijetréba	nebóðijetrěba
ed.		
I	nebóðijetréba	nebóðijetrěba
R	nebóðijetréba	nebóðijetrěba
D	nebóðijetréba	nebóðijetrěba
T	nebóðijetréba	nebóðijetrěba
M	pri nebóðijetréba	pri nebóðijetrěba
O	z nebóðijetréba	z nebóðijetrěba
dv.		
I	nebóðijutréba	nebóðijutrěba
R	nebóðijutréba	nebóðijutrěba
D	nebóðijutréba	nebóðijutrěba
T	nebóðijutréba	nebóðijutrěba
M	pri nebóðijutréba	pri nebóðijutrěba
O	z nebóðijutréba	z nebóðijutrěba
mn.		
I	nebóðijihtréba	nebóðijihtrěba
R	nebóðijihtréba	nebóðijihtrěba
D	nebóðijihtréba	nebóðijihtrěba
T	nebóðijihtréba	nebóðijihtrěba
M	pri nebóðijihtréba	pri nebóðijihtrěba
O	z nebóðijihtréba	z nebóðijihtrěba

6.6 SAMOSTALNIKI SREDNJEGA SPOLA

Samostalniki srednjega spola se lahko sklanjajo po treh sklanjatvah. Izčrpno so razčlenjeni v uvodu Slovarja slovenskega knjižnega jezika v *Shemah za dinamični naglas in oblikoslovje* in v *Shemah za tonemski naglas*. *Sheme za dinamični naglas in oblikoslovje* prinašajo oblikovne značilnosti samostalnikov srednjega spola in jakostni naglas, *Sheme za tonemski naglas* pa ugotavljajo samostalnikom srednjega spola tonemske naglasne tipe. Pri prikazu oblikovnih značilnosti in jakostnega naglasa so samostalniki srednjega spola obravnavni znotraj skupine samostalnikov z naglasom na istem zlogu imenovalnika in rodilnika (tj. samo-

stalniki z naglasom na osnovi in samostalniki z naglasom na končnici). Najpomembnejše tonemske značilnosti srednjespolskih samostalnikov so podane v treh sklopih: najprej so navedeni samostalniki, ki imajo v imenovalniku in rodilniku naglašeno osnovo (tj. samostalniki s cirkumfektiranim imenovalnikom in rodilnikom ednine, samostalniki z akutiranim imenovalnikom in rodilnikom ednine ter samostalniki s cirkumfektiranim imenovalnikom in akutiranim rodilnikom ednine), sledijo samostalniki z naglasom na končnici oz. zadnjem zlogu osnove (tj. samostalniki s kratkim naglasom na končnici oz. zadnjem zlogu osnove, samostalniki z dolгим naglasom na končnici ali zadnjem zlogu osnove) in kot zadnji so navedeni še samostalniki z naglasom na različnih zlogih osnove v imenovalniku in rodilniku ednine (tj. samostalniki s cirkumfektiranim rodilnikom ednine, samostalniki z akutiranim rodilnikom ednine) (SSKJ: XXX–XXXIII, XLI–XLIII; SSKJ²: 42–45, 53–55).

Največ samostalnikov srednjega spola se sklanja po prvi srednji sklanjavi. V drugo srednjo sklanjatev so uvrščene osebne zaimenske besede za prvo in drugo osebo ednine (npr. *jaz mene*; SP 2001: § 826; Toporišič 2000: 297–301),³⁷⁰ v tretjo srednjo sklanjatev pa spadajo samostalniki, ki sklone izražajo z ničtimi končnicami. Taki primeri so redki in v imenovalniku ednine nimajo končaja *-o* ali *-e*, npr. *doma v ljubo doma* (SP 2001: § 827).³⁷¹

V nadaljevanju so prikazani pregibnostno-naglasni vzorci za prvo srednjo sklanjatev. Samostalniki četrte srednje sklanjatve, ki se sklanjajo kot pridevniške besede, so obravnavani v okviru pregibnostno-naglasnih vzorcev za pridevniške besede (npr. *gregórjevo, súho, štéfanovo*).³⁷²

³⁷⁰ J. Toporišič za srednji spol navaja primer »Jaz, tj. sonce, sem bilo pred teboj na sveti« Zaimek *jaz* je lahko tudi moškega (»Jaz sem bil sam«) in ženskega spola (»Jaz sama«) [podčrtala T. M.] (Toporišič 1979: 298).

³⁷¹ J. Toporišič prikazuje razvidnost tretje srednje (ničte) sklanjatve iz števnikar v primeru *Tri je bilo zmeraj več kot dve* (Toporišič 2002: 5).

³⁷² Pri nekaterih pokrajinskih imenih na *-sko* in *-ško* (npr. *Dolēnjsko, Čēško*) se med oblike srednjega spola mešajo oblike prve ženske sklanjatve (npr. *Dolēnjska, Čēška*). Srednji spol je dobro ohranjen v pogosto rabljenem mestniku (npr. *na Dolēnskem, na Čēškem*) (prim. SP 2001: §841).

6.6.1 Prva srednja sklanjatev

V prvo srednjo sklanjatev spadajo vsi srednjespolski samostalniki, ki imajo v rodilniku ednine končnico *-a*, in samomnožinski samostalniki, ki imajo v imenovalniku množine končnico *-a*, v rodilniku množine pa ničto končnico (SP 2001: §825, Toporišič 2000: 297).³⁷³

6.6.1.1 Naglasni tipi in podtipi

Naglasni tip je določen na osnovi tonemskega naglasa imenovalnika in rodilnika ednine, pri samomnožinskih samostalnikih sta upoštevana imenovalnik in rodilnik množine. Kadar v dvojskih ali množinskih sklonih pride do naglasnih sprememb, je pri določanju naglasnega tipa upoštevan tudi naglas teh oblik. Opis naglasnih tipov prve srednje sklanjatve se začne s samostalnikom *město města*, ki odraža praslovanski naglasni tip a. Nadaljnja razvrstitev naglasnih tipov temelji na vrsti tonema, kakovosti in/ali kolikosti naglašene samoglasnika v imenovalniku ednine v zaporedju *ě, é, ê, ē, ě, è* in na vrsti tonema, kakovosti in/ali kolikosti naglašene samoglasnika v rodilniku ednine v zaporedju *ě, é, ê, ē, ě, è, ě* (prim. razdelek 6.1). Kadar pregibnostno-naglasni vzorec v isti skloni obliki prinaša tonemske in druge izgovorne oz. oblikovne dvojnice, so tonemske dvojnice s kvalifikatorji vred izpisane krepko (npr. *rešěta* tudi *rešěta* redko *rešěta* tudi *rešěta*, prim. razdelek 4.2).

³⁷³ V Jezikovni svetovalnici Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša se pojavljajo tudi vprašanja o pregibanju samostalnikov srednjega spola, npr. pregibanje samostalnika *stanovanje* (Weiss 2024), pregibanje samostalnika *križanje* (Ježovnik 2024).

oznaka	zgled (Ied, Red)	druge sklonske oblike
a	město města	
a ₁	lěto lěta	Idv, Tdv. lěti
a ₂	drěvce drěvca	Imn drěvca, Rmn drěvc, Mmn pri drěvcih, Omn z drěvci
a ₃	vráta vrát	
b	žrebě žreběta	
c	sěnce sěнца	
č	zlò zlā	
č ₁	tlā tál	
d	neběsa nebēs	
d ₁	plěča plěč	Rmn plěč, Mmn pri plěčih, Omn s plěči
e	sěme seměna	
f	ráme raměna redko rámena	
g	čélo čěla	Imn čěla tudi čěla
g ₁	stégno stégna	Imn stégna tudi stégna redko stēgna
g ₂	ókno ókna	Imn ókna tudi ókna tudi ókna
g ₃	rěbro rěbra	Imn rěbra tudi rěbra in rěbra, Rmn rêber in rêber
g ₄	vretěnce vreténca	Imn vreténca tudi vreténca, Rmn vretěnc, Mmn pri vretěncih tudi pri vretěncih, Omn z vretěnci tudi z vretěnci
g ₅	rešéto rešěta	Imn rešěta tudi rešěta redko rešěta tudi rešěta
h	měča mēč	Rmn mēč, Mmn pri mēčih, Omn z mēči
i	téle telěta	
j	bédro bedrěsa	
k	slovô slověsa	
l	sōnce sōнца	
m	nebô nebā	Ded nēbu
n	prosô prosā	Ded prôsu tudi prôsu in prôsu
o	pověljstvo pověljstva	
p	pôzre pozrěta	
r	dopôldne dopoldněva	
s	sěnce sěнца	

Preglednica 21: Naglasni tipi in podtipi prve srednje sklanjatve.

6.6.1.2 Nabor končnic

	I	R	D	T	M	O
ednina	<i>-o/-e/-∅</i>	<i>-a</i>	<i>-u</i>	<i>-o</i>	<i>-u</i>	<i>-om/-em</i>
dvojina	<i>-i</i>	<i>-∅</i>	<i>-oma/-ema</i>	<i>-i</i>	<i>-ih</i>	<i>-oma/-ema</i>
množina	<i>-a</i>	<i>-∅</i>	<i>-om/-em</i>	<i>-a</i>	<i>-ih</i>	<i>-i</i>

Preglednica 22: Nabor končnic, ki se pojavljajo pri pregibnostno-naglasnih vzorcih prve srednje sklanjatve.

Pri končnicah prve srednje sklanjatve je v knjižni slovenščini opazen velik vpliv mehke sklanjatve. V imenovalniku in tožilniku ednine je končnica *-o* namesto pričakovane ničte (*-ъ) najverjetneje nastala analogno pod vplivom zaimenske sklanjatve. Končnica *-e* je nastala po preglasu in se pojavlja za funkcijsko mehкими soglasniki. V rodilniku ednine se pojavlja končnica *-a*, ki izhaja iz trde *o*-jevske sklanjatve. V dajalniku in mestniku ednine se pojavlja končnica *-u*. Mestniška končnica *-u* je lahko prišla iz *u*-jevske sklanjatve ali iz dajalnika ednine *o*-jevske sklanjatve. V orodniku ednine se pojavlja končnica *-om*, ki je končnica nekdanje trde *o*-jevske sklanjatve in je nastala po onemitvi končnega redukcijskega vokala. Končnica *-em* se je izoblikovala po preglasu za funkcijsko mehкими soglasniki. V imenovalniku in tožilniku dvojine je pri vseh samostalnikih posplošena končnica nekdanje mehke sklanjatve, v dajalniku in orodniku pa se pojavljata končnici *-oma* in *-ema*. Končaj *-ma*, ki ga vsebujeta obe končnici, je lahko nastal po križanju končnice *-mi* iz orodnika množine samostalnikov moškega spola. V rodilniku in mestniku dvojine se pojavljajo množinske končnice. V imenovalniku in tožilniku množine je ohranjena končnica *-a*. Tudi v rodilniku množine je ohranjena stara ničta končnica. V dajalniku se pojavlja končnica nekdanje trde *o*-jevske sklanjatve (*-om*), za funkcijsko mehкими soglasniki pa se pojavlja končnica *-em*. V mestniku množine se pojavlja končnica *-ih*, ki izvira iz nekdanje mehke sklanjatve. V orodniku množine je končnica *-i*, ki lahko izvira iz trde ali mehke *o*-jevske sklanjatve (Ramovš 1952: 35–52; Babič 2003: 92; Šekli 2006: 23–39).

6.6.1.3 Zgledi samostalnikov prve srednje sklanjatve

Pregibnostno-naglasni vzorci so razvrščeni v tri različne skupine: (a) osnovne vzorce, (b) modificirane vzorce in (c) posebnosti (prim. razdelek 6.1).

OSNOVNI VZORCI

město (S400a), létō (S400a₁), čélo (S400g),³⁷⁴ rešétō (S400g₅),
pomělo (S400l),³⁷⁵ nebō (S400m), prosō (S400n), jezêro (S400o)³⁷⁶

MODIFICIRANI VZORCI

- Samostalniki, ki v rodilniku dvojine in množine vstavljajo samoglasnik mójstrstvo (S401a), zlō (S401č), déblo (S401g), stégno (S401g₁), ókno (S401g₂), rébro (S401g₃), srêdstvo (S401l), povêljustvo (S401o)
- Samostalniki, ki podaljšujejo osnovo s soglasnikom s
 - Samostalniki s spremeno samoglasnika na koncu osnove bédro (S402j),³⁷⁷ slovō (S402k), telō (S402l), čúdo (S402r),³⁷⁸ črevō (S403r)³⁷⁹
 - Samostalniki brez premene samoglasnika na koncu osnove ojê (S404l)³⁸⁰
 - Samostalniki, pri katerih prihaja do premene korenskega soglasnika uhō (S405k), igō (S406l), okō (S407l)³⁸¹

³⁷⁴ V pomenu 'del obraza nad očmi' (SSKJ²).

³⁷⁵ Pri samostalniku *pomelo* se v sodobni rabi pojavlja tudi izgovor s širokim naglašenim *e*. Za opredelitev razmerja med obema izgovornima možnostma potrebujemo dodatne raziskave govornenega knjižnega jezika.

³⁷⁶ V nevtralnih govornih položajih sodobne knjižne slovenščine se samostalnik *jezero* naglašuje na prvem besednem zlogu.

³⁷⁷ V nevtralnih govornih položajih sodobne knjižne slovenščine se samostalnik *bedro* praviloma sklanja brez podaljševanja osnove s soglasnikom *s*.

³⁷⁸ V *Pleteršnikovem slovarju* je samostalniku *čudo* pripisana akutirana osnova (*čúdo* *čúdesa*), saj gre za samostalnik praslovanskega naglasnega tipa a (psl. *čúdo *čú-dese (a)). V sodobni knjižni slovenščini se akutirana osnova ne pojavlja.

³⁷⁹ Pomeni, ki zaznamujejo posamezne dele črevesa (npr. *slepa črevesa*), se sklanjajo po vzorcu S402l (*telō telêsa*). Vzorca se razlikujeta v množinskih sklonih.

³⁸⁰ Po tem tipu se pregiba še samostalnik *uljê uljêsa*, ki ima v SSKJ kvalifikator *narečno*.

³⁸¹ V pomenu 'očesu podoben del česa' (npr. *krompirjeva očesa*, *kurja očesa*) (SSKJ²).

- Samostalniki, ki v odvisnih sklonih osnovo podaljšujejo s soglasnikom *n* slême (S408a),³⁸² sême (S408e), ráme (S408f), plême (S408i), imê (S408l), pîsme (S408p)³⁸³
- Samostalniki, ki v odvisnih sklonih osnovo podaljšujejo s soglasnikom *t* dête (S409a), žrebê (S409b),³⁸⁴ téle (S409i), golôbče (S409l), pôzre (S409p)³⁸⁵
- Samostalniki, ki se v imenovalniku ednine končujejo na samoglasnik *-e* in v odvisnih sklonih osnove na podaljšujejo leporêčenje (S410a), drêvce (S410a₂), sênce (S410c), sencê (S410č),³⁸⁷ vretênce (S410g₄), sônce (S410l), srcê (S410m),³⁸⁸ vêdrce (S410o), sênce (S410s)³⁸⁹

³⁸² Samostalnik *slême* ima v novem splošnem razlagalnem slovarju eSSKJ navedeno le naglasno možnost *slême sleměna* (prim. eSSKJ).

³⁸³ Samostalnik *pîsme pîsmena* se v sodobni knjižni slovenščini ne uporablja več.

³⁸⁴ Pri tovrstnih samostalnikih se v sodobni knjižni slovenščini pogosto pojavlja tudi naglas na osnovi. Ob redakciji novega eSSKJ smo raziskali dva tovrstna samostalnika: *ženšče* in *ščene*. Pri samostalniku *ženšče* se je za naglas na prvem besednem zlogu odločilo 68 % respondentov, za naglas na zadnjem besednem zlogu pa 29 % respondentov. Raziskavo smo izvedli leta 2024, sodelovalo je 159 respondentov. Pri samostalniku *ščene* se je za naglas na prvem besednem zlogu odločilo prav tako 68 % respondentov, za naglas na zadnjem besednem zlogu pa 31 % respondentov. Raziskavo, v kateri je sodelovalo 396 respondentov, smo izvedli leta 2023. Samostalnik *ženšče* naglasno dvojnico na prvem besednem zlogu izkazuje že v starejših jezikovnih priročnikih, pri samostalniku *ščene* je tovrstna naglasnomestna dvojnica prvič navedena v eSSKJ (prim. iztočnici *ženšče* in *ščene* v eSSKJ, SSKJ², SP 2001).

³⁸⁵ Samostalnik *pozre* je v SSKJ² označen kot narečen. Oblika *pozre*, označena kot samostalnik, ima v korpusu Gigafida 2.0 devet pojavitev (7. 1. 2025). Znana je v Savinjski dolini, na vzhodu Štajerske in v Poljanski dolini. F. Bezljaj jo izvaja iz glagola *pozreti* v pomenu 'pogledati', M. Pleteršnik pa iz besede *posre* 'manjši otrok' (Snoj 2017).

³⁸⁶ Pri izgovoru samostalnika *sence* se v sodobni rabi pojavlja tudi vokalizacija polglasnika v osnovi. Za opredelitev razmerja med vsemi možnostmi izgovora potrebujemo dodatne raziskave govorjenega knjižnega jezika (prim. opombo 346).

³⁸⁷ Prim. opombo 346.

³⁸⁸ Na poseben naglas samostalnika *srce* v prislovni predložni zvezi in nagovoru v pregibnostno-naglasnem vzorcu ni opozorjeno, v eSSKJ bodo te posebnosti navedene v razdelku *Izgovor in oblike*.

³⁸⁹ Prim. opombo 346.

- Samostalniki, ki se v imenovalniku ednine končujejo na samoglasnik *-e* ter v rodilniku dvojine in množine vstavljajo samoglasnik *pérje* (S411a), *šerjê* (S411č),³⁹⁰ *okôstje* (S411l), *gorôvje* (S411o); *gorjê* (S412m); *dnô* (S413č)
- Samostalniki, ki v odvisnih sklonih osnovo podaljšujejo z morfe-
mom *-ev-*
dopôldne (S414r), *pôldne* (S415r)

POSEBNOSTI

- Raznospolski samostalniki
deklê (S416b),³⁹¹ *okô* (S417l),³⁹² *blagô* (S418m)³⁹³
- Samomnožinski samostalniki s posebnimi naglasi in/ali oblikami
vrâta (S419a₃), *nebêsa* (S419d); *tlâ* (S420č₁), *drvâ* (S421č₁),³⁹⁴
slovênika (S422d),³⁹⁵ *jêtra* (S423d₁), *plêča* (S424d₁),³⁹⁶ *mêča*
(S424h), *skrîpta* (S425l)

³⁹⁰ Samostalnik *šerje* je v SSKJ² opredeljen kot narečni in poimenuje 'ločje'. V korpusu Gigafida 2.0 nima potrditev (7. 1. 2025).

³⁹¹ Samostalnik *dekle* je v imenovalniku ednine lahko tudi ženskega spola.

³⁹² V pomenu 'parni organ vida' (SSKJ²). Množinske oblike samostalnika *oko* so ženskega spola in se sklanjajo po drugi ženski sklanjatvi.

³⁹³ Samostalnik *blago* je v dvojini in množini lahko tudi moškega spola in se zato sklanja tudi po prvi moški sklanjatvi. Dvojinske in množinske oblike samostalnika *blago* se rabijo redko.

³⁹⁴ V sodobni knjižni slovenščini je pogostejše naglaševanje po nepremičnem naglasnem tipu na osnovi.

³⁹⁵ Samostalnik *slovenika* je lahko tudi ženskega spola in se sklanja po prvi ženski sklanjatvi (vzorec S200a).

³⁹⁶ Pri samostalniku *pleča* se v rabi pojavlja tudi izgovor s širokim naglašenim *e*. Za opredelitev razmerja med obema izgovornima možnostma potrebujemo dodatne raziskave govorjenega knjižnega jezika.

OSNOVNI VZORCI

S400a	mésto	město
ed.		
I	mésto	město
R	mésta	města
D	méstu	městu
T	mésto	město
M	pri méstu	pri městu
O	z méstom	z městom
dv.		
I	mésti	městi
R	mést	měst
D	méstoma	městoma
T	mésti	městi
M	pri méstih	pri městih
O	z méstoma	z městoma
mn.		
I	mésta	města
R	mést	měst
D	méstom	městom
T	mésta	města
M	pri méstih	pri městih
O	z mésti	z měst
S400a ₁	léto	lěto
ed.		
I	léto	lěto
R	léta	lěta
D	létu	lětu
T	léto	lěto
M	pri létu	pri lětu
O	z létom	z lětom
dv.		
I	léti	lěti
R	lét	lět
D	létoma	lětoma
T	léti	lěti
M	pri létih	pri lětih
O	z létoma	z lětoma

mn.		
I	léta	lêta
R	lét	lêt
D	létom	lêtom
T	léta	lêta
M	pri létih	pri lêtih
O	z léti	z lèti

S400g	čélo	čélo
ed.		
I	čélo	čélo
R	čéla	čéla
D	čélu	čélu
T	čélo	čélo
M	pri čélu	pri čélu
O	s čélom	s čélom

dv.		
I	čéli	čéli
R	čél	čél
D	čéloma	čéloma
T	čéli	čéli
M	pri čélih	pri čélih tudi pri čélih
O	s čéloma	s čéloma

mn.		
I	čéla	čéla tudi čêla
R	čél	čél
D	čélom	čélom tudi čêlom
T	čéla	čéla tudi čêla
M	pri čélih	pri čélih tudi pri čélih
O	s čéli	s čéli tudi s čêli

S400g_s	rešêto	rešêto
ed.		
I	rešêto	rešêto
R	rešêta	rešêta
D	rešêtu	rešêtu
T	rešêto	rešêto
M	pri rešêtu	pri rešêtu
O	z rešêtom	z rešêtom

dv.		
I	rešêti	rešêti
R	rešêt redko rešét	rešêt redko rešêt
D	rešêtoma	rešêtoma
T	rešêti	rešêti
M	pri rešêtih redko pri rešêtih	pri rešêtih tudi pri rešêtih redko pri rešêtih
O	z rešêtoma	z rešêtoma
mn.		
I	rešêta redko rešêta	rešêta tudi rešêta redko rešêta tudi rešêta
R	rešêt redko rešét	rešêt redko rešêt
D	rešêtom redko rešêtom	rešêtom tudi rešêtom redko rešêtom tudi rešêtom
T	rešêta redko rešêta	rešêta tudi rešêta redko rešêta tudi rešêta
M	pri rešêtih redko pri rešêtih	pri rešêtih tudi pri rešêtih redko pri rešêtih
O	z rešêti redko z rešêti	z rešêti tudi z rešêti redko z rešêti

S400l	pomélo	pomělo
ed.		
I	pomélo	pomělo
R	poméla	poměla
D	pomélu	pomělu
T	pomélo	pomělo
M	pri pomélu	pri pomělu
O	s pomélom	s pomělom
dv.		
I	poméli	poměli
R	pomél	poměl
D	poméloma	poměloma
T	poméli	poměli
M	pri pomélih	pri pomělih
O	s poméloma	s poměloma

mn.		
I	po m éla	po m êla
R	po m él	po m êl
D	po m é l om	po m ê l om
T	po m éla	po m êla
M	pri po m é l ih	pri po m ê l ih
O	s po m é l i	s po m ê l i

S400m	nebó	nebô
ed.		
I	nebó	nebô
R	nebá	nebâ
D	néb <u>u</u>	nêb <u>u</u>
T	nebó	nebô
M	pri néb <u>u</u>	pri nêb <u>u</u>
O	z nébom	z nêbom
dv.		
I	nébi	nêbi
R	néb	nêb
D	néboma	nêboma
T	nébi	nêbi
M	pri néb ih	pri nêb ih
O	z néboma	z nêboma
mn.		
I	nebá	nebâ
R	néb	nêb
D	nébom	nêbom
T	nebá	nebâ
M	pri néb ih	pri nêb ih
O	z nébi	z nêbi

S400n	prosó	prosô
ed.		
I	prosó	prosô
R	prosá	prosâ
D	prôsu in prósu	prôsu tudi prôsu in prôsu
T	prosó	prosô
M	pri prôsu in pri prósu	pri prôsu tudi pri prôsu in pri prôsu
O	s prosóm	s prosôm

S400o	jezêro	jezêro
ed.		
I	jezêro	jezêro
R	jezêra	jezêra
D	jezêru	jezêru
T	jezêro	jezêro
M	pri jezêru	pri jezêru
O	z jezêrom	z jezêrom
dv.		
I	jezêri	jezêri
R	jezêr	jezêr
D	jezêroma	jezêroma
T	jezêri	jezêri
M	pri jezêrih	pri jezêrih
O	z jezêroma	z jezêroma
mn.		
I	jezêra	jezêra
R	jezêr	jezêr
D	jezêrom	jezêrom
T	jezêra	jezêra
M	pri jezêrih	pri jezêrih
O	z jezêri	z jezêri

MODIFICIRANI VZORCI

S401a	mójstrstvo	mójstrstvo
ed.		
I	mójstrstvo	mójstrstvo
R	mójstrstva	mójstrstva
D	mójstrstvu	mójstrstvu
T	mójstrstvo	mójstrstvo
M	pri mójstrstvu	pri mójstrstvu
O	z mójstrstvom	z mójstrstvom

dv.		
I	mójstrstvi	mõjstrstvi
R	mójstrstev	mõjstrstev
D	mójstrstvoma	mõjstrstvoma
T	mójstrstvi	mõjstrstvi
M	pri mójstrstvih	pri mõjstrstvih
O	z mójstrstvoma	z mõjstrstvoma
mn.		
I	mójstrstva	mõjstrstva
R	mójstrstev	mõjstrstev
D	mójstrstvom	mõjstrstvom
T	mójstrstva	mõjstrstva
M	pri mójstrstvih	pri mõjstrstvih
O	z mójstrstvi	z mõjstrstvi
S401č		
ed.		
I	zlò	zlõ
R	zlà	zlä
D	zlù	zlü
T	zlò	zlõ
M	pri zlù	pri zlü
O	z zlòm	z zlõm
dv.		
I	zli	zľi
R	zèl	zël
D	zlóma	zlõma
T	zli	zľi
M	pri zlih	pri zľih
O	z zlóma	z zlõma
mn.		
I	zlà	zlä
R	zèl	zël
D	zlòm	zlõm
T	zlà	zlä
M	pri zlih	pri zľih
O	z zli	z zľi

S401g	déblo	déblo
ed.		
I	déblo	déblo
R	débla	débla
D	déblu	déblu
T	déblo	déblo
M	pri déblu	pri déblu
O	z déblom	z déblom
dv.		
I	débli	débli
R	débel	débel
D	débloma	débloma
T	débli	débli
M	pri déblih	pri déblih
O	z débroma	z débroma
mn.		
I	débla	débla tudi débli
R	débel	débel
D	déblom	déblom tudi débroma
T	débla	débla tudi débli
M	pri déblih	pri déblih tudi pri déblih
O	z débli	z débli tudi z débli

S401g _i	stégno	stégno
ed.		
I	stégno	stégno
R	stégna	stégna
D	stégnu	stégnu
T	stégno	stégno
M	pri stégnu	pri stégnu
O	s stégnom	s stégnom
dv.		
I	stégni	stégni
R	stêgen redko stêgen	stêgen redko stêgen
D	stêgnoma	stêgnoma
T	stêgni	stêgni
M	pri stêgnih redko pri stêgnih	pri stêgnih tudi pri stêgnih redko pri stêgnih
O	s stêgnoma	s stêgnoma

mn.		
I	stêgna redko stégna	stégna tudi stêgna redko stêgna
R	stêgen redko stégen	stêgen redko stêgen
D	stêgnom redko stégnom	stégnom tudi stêgnom redko stêgnom
T	stêgna redko stégna	stêgna tudi stêgna redko stêgna
M	pri stêgnih redko pri stégnih	pri stégnih tudi pri stêgnih redko pri stêgnih
O	s stêgni redko s stégni	s stégni tudi s stêgni redko s stêgni

S401g ₂	ôkno	ókno
ed.		
I	ôkno	ókno
R	ôkna	ókna
D	ôknu	óknu
T	ôkno	ókno
M	pri ôknu	pri óknu
O	z ôknom	z óknom
dv.		
I	ôkni	ókni
R	ôken tudi óken	ôken tudi ôken
D	ôknoma	óknoma
T	ôkni	ókni
M	pri ôknih tudi pri óknih	pri óknih tudi pri ôknih tudi pri ôknih
O	z ôknoma	z óknoma
mn.		
I	ôkna tudi ókna	ókna tudi ôkna tudi ôkna
R	ôken tudi óken	ôken tudi ôken
D	ôknom tudi óknom	óknom tudi ôknom tudi ôknom
T	ôkna tudi ókna	ókna tudi ôkna tudi ôkna
M	pri ôknih tudi pri óknih	pri óknih tudi pri ôknih tudi pri ôknih
O	z ôkni tudi z ókni	z ókni tudi z ôkni tudi z ôkni

S401g ₃	rèbro	rébro
ed.		
I	rèbro	rébro
R	rèbra	rébra
D	rèbru	rébru
T	rèbro	rébro
M	pri rèbru	pri rébru
O	z rèbrom	z rébrom
dv.		
I	rèbri	rèbri
R	rèber in réber	rèber in rêber
D	rèbroma	rèbroma
T	rèbri	rèbri
M	pri rèbrih in pri rébrih	pri rèbrih in pri rêbrih
O	z rèbroma	z rèbroma
mn.		
I	rèbra in rébra	rébra tudi rèbra in rêbra
R	rèber in réber	rèber in rêber
D	rèbrom in rébrom	rébrom tudi rèbrom in rêbrom
T	rèbra in rébra	rébra tudi rèbra in rêbra
M	pri rèbrih in pri rébrih	pri rèbrih in pri rêbrih
O	z rèbri in z rébri	z rèbri in z rêbri

S401l	srédstvo	srêdstvo
ed.		
I	srédstvo	srêdstvo
R	srédstva	srêdstva
D	srédstvu	srêdstvu
T	srédstvo	srêdstvo
M	pri srédstvu	pri srêdstvu
O	s srédstvom	s srêdstvom
dv.		
I	srédstvi	srêdstvi
R	srédstev	srêdstev
D	srédstvoma	srêdstvoma
T	srédstvi	srêdstvi
M	pri srédstvih	pri srêdstvih
O	s srédstvoma	s srêdstvoma

mn.		
I	srédstva	srédstva
R	srédstev	srédstev
D	srédstvom	srédstvom
T	srédstva	srédstva
M	pri srédstvih	pri srédstvih
O	s srédstvi	s srédstvi

S401o	povêljstvo	povêljstvo
ed.		
I	povêljstvo	povêljstvo
R	povêljstva	povêljstva
D	povêljstvu	povêljstvu
T	povêljstvo	povêljstvo
M	pri povêljstvu	pri povêljstvu
O	s povêljstvom	s povêljstvom
dv.		
I	povêljstvi	povêljstvi
R	povêljstev	povêljstev
D	povêljstvoma	povêljstvoma
T	povêljstvi	povêljstvi
M	pri povêljstvih	pri povêljstvih
O	s povêljstvoma	s povêljstvoma
mn.		
I	povêljstva	povêljstva
R	povêljstev	povêljstev
D	povêljstvom	povêljstvom
T	povêljstva	povêljstva
M	pri povêljstvih	pri povêljstvih
O	s povêljstvi	s povêljstvi

S402j	bédro	bédro
ed.		
I	bédro	bédro
R	bedrésa	bedrêsa
D	bedrésu	bedrêsu
T	bédro	bédro
M	pri bedrésu	pri bedrêsu
O	z bedrésom	z bedrêsom

dv.		
I	bedrésí	bedrêsi
R	bedrés	bedrêš
D	bedrésoma	bedrêsoma
T	bedrésí	bedrêsi
M	pri bedrésih	pri bedrêsih
O	z bedrésoma	z bedrêsoma
mn.		
I	bedrésa	bedrêša
R	bedrés	bedrêš
D	bedrésom	bedrêsom
T	bedrésa	bedrêša
M	pri bedrésih	pri bedrêsih
O	z bedrésí	z bedrêsi

S402k	slovó	slovô
ed.		
I	slovó	slovô
R	slovésa	slovêsa
D	slovésu	slovêsu
T	slovó	slovô
M	pri slovésu	pri slovêsu
O	s slovésom	s slovêsom
dv.		
I	slovési	slovêsi
R	slovés	slovêš
D	slovésoma	slovêsoma
T	slovési	slovêsi
M	pri slovésih	pri slovêsih
O	s slovésoma	s slovêsoma
mn.		
I	slovésa	slovêša
R	slovés	slovêš
D	slovésom	slovêsom
T	slovésa	slovêša
M	pri slovésih	pri slovêsih
O	s slovési	s slovêsi

S402l	teló	telô
ed.		
I	teló	telô
R	telésa	telêsa
D	telésu	telêsu
T	teló	telô
M	pri telésu	pri telêsu
O	s telésom	s telêsom
dv.		
I	telési	telêsi
R	telés	telêš
D	telésoma	telêsoma
T	telési	telêsi
M	pri telésih	pri telêsih
O	s telésoma	s telêsoma
mn.		
I	telésa	telêsa
R	telés	telêš
D	telésom	telêsom
T	telésa	telêsa
M	pri telésih	pri telêsih
O	s telési	s telêsi

S402r	čúdo	čûdo
ed.		
I	čúdo	čûdo
R	čudésa	čudêsa
D	čudésu	čudêsu
T	čúdo	čûdo
M	pri čudésu	pri čudêsu
O	s čudésom	s čudêsom
dv.		
I	čudési	čudêsi
R	čudés	čudêš
D	čudésoma	čudêsoma
T	čudési	čudêsi
M	pri čudésih	pri čudêsih
O	s čudésoma	s čudêsoma

mn.		
I	čudésa	čudêsa
R	čudés	čudêš
D	čudêsom	čudêšom
T	čudésa	čudêsa
M	pri čudêsih	pri čudêsih
O	s čudési	s čudêsi

S403r	črevó	črevô
ed.		
I	črevó	črevô
R	črevésa	črevêsa
D	črevésu	črevêsu
T	črevó	črevô
M	pri črevésu	pri črevêsu
O	s črevêsom	s črevêšom
dv.		
I	črevési	črevêsi
R	črév	črêv
D	črevésoma	črevêšoma
T	črevési	črevêsi
M	pri črévih	pri črêvih
O	s črevésoma	s črevêšoma
mn.		
I	čréva	črêva
R	črév	črêv
D	črévom	črêvom
T	čréva	črêva
M	pri črévih	pri črêvih
O	s črévi	s črêvi

S404l	ojé	ojê
ed.		
I	ojé	ojê
R	ojésa	ojêsa
D	ojésu	ojêsu
T	ojé	ojê
M	pri ojésu	pri ojêsu
O	z ojêsom	z ojêšom

dv.		
I	ojési	ojësi
R	ojés	ojëš
D	ojésoma	ojësoma
T	ojési	ojësi
M	pri ojésih	pri ojësih
O	z ojésoma	z ojësoma
mn.		
I	ojésa	ojësa
R	ojés	ojëš
D	ojésom	ojësom
T	ojésa	ojësa
M	pri ojésih	pri ojësih
O	z ojési	z ojësi

S405k	uhó	uhô
ed.		
I	uhó	uhô
R	ušésa	ušësa
D	ušésu	ušësu
T	uhó	uhô
M	pri ušésu	pri ušësu
O	z ušésom	z ušësom
dv.		
I	ušési	ušësi
R	ušés	ušëš
D	ušésoma	ušësoma
T	ušési	ušësi
M	pri ušésih	pri ušësih
O	z ušésoma	z ušësoma
mn.		
I	ušésa	ušësa
R	ušés	ušëš
D	ušésom	ušësom
T	ušésa	ušësa
M	pri ušésih	pri ušësih
O	z ušési	z ušësi

S406l	igó	igô
ed.		
I	igó	igô
R	ížesa	ížęsa
D	ížesu	ížęsu
T	igó	igô
M	pri ížesu	pri ížęsu
O	z ížesom	z ížęsom
dv.		
I	ížesi	ížęsi
R	ížes	ížęs
D	ížesoma	ížęsoma
T	ížesi	ížęsi
M	pri ížesih	pri ížęsih
O	z ížesoma	z ížęsoma
mn.		
I	ížesa	ížęsa
R	ížes	ížęs
D	ížesom	ížęsom
T	ížesa	ížęsa
M	pri ížesih	pri ížęsih
O	z ížesi	z ížęsi

S407l	okó	okô
ed.		
I	okó	okô
R	očesa	očęsa
D	očesu	očęsu
T	okó	okô
M	pri očesu	pri očęsu
O	z očesom	z očęsom
dv.		
I	očesi	očęsi
R	očes	očęs
D	očesoma	očęsoma
T	očesi	očęsi
M	pri očesih	pri očęsih
O	z očesoma	z očęsoma

mn.		
I	očesa	očęsa
R	očęs	očęs
D	očęsom	očęsom
T	očesa	očęsa
M	pri očęsih	pri očęsih
O	z očęsi	z očęsi

S408a	slęme	slęme
ed.		
I	slęme	slęme
R	slęmena	slęmena
D	slęmenu	slęmenu
T	slęme	slęme
M	pri slęmenu	pri slęmenu
O	s slęmenom	s slęmenom
dv.		
I	slęmeni	slęmeni
R	slęmen	slęmen
D	slęmenoma	slęmenoma
T	slęmeni	slęmeni
M	pri slęmenih	pri slęmenih
O	s slęmenoma	s slęmenoma
mn.		
I	slęmena	slęmena
R	slęmen	slęmen
D	slęmenom	slęmenom
T	slęmena	slęmena
M	pri slęmenih	pri slęmenih
O	s slęmeni	s slęmeni

S408e	sęme	sęme
ed.		
I	sęme	sęme
R	semęna	semęna
D	semęnu	semęnu
T	sęme	sęme
M	pri semęnu	pri semęnu
O	s semęnom	s semęnom

dv.		
I	seméni	semēni
R	semén	semēn
D	seménoma	semēnoma
T	seméni	semēni
M	pri seménih	pri semēnih
O	s seménoma	s semēnoma
mn.		
I	seména	semēna
R	semén	semēn
D	seménom	semēnom
T	seména	semēna
M	pri seménih	pri semēnih
O	s seméni	s semēni
S408f		
	ráme	ráme
ed.		
I	ráme	ráme
R	raména redko rámena	ramēna redko rámena
D	raménu redko rámenu	ramēnu redko rámenu
T	ráme	ráme
M	pri raménu redko pri rámenu	pri ramēnu redko pri rámenu
O	z raménom redko z rámenom	z ramēnom redko z rámenom
dv.		
I	raméni	ramēni
R	ramén	ramēn
D	raménoma	ramēnoma
T	raméni	ramēni
M	pri raménih	pri ramēnih
O	z raménoma	z ramēnoma
mn.		
I	raména	ramēna
R	ramén	ramēn
D	raménom	ramēnom
T	raména	ramēna
M	pri raménih	pri ramēnih
O	z raméni	z ramēni

S408i	plême	plême
ed.		
I	plême	plême
R	pleména	pleména
D	pleménu	pleménu
T	plême	plême
M	pri pleménu	pri plemēnu
O	s pleménom	s plemēnom
dv.		
I	pleméni	plemēni
R	plemén	plemēn
D	pleménoma	plemēnoma
T	pleméni	plemēni
M	pri pleménih	pri plemēnih
O	s pleménoma	s plemēnoma
mn.		
I	pleména	plemēna
R	plemén	plemēn
D	pleménom	plemēnom
T	pleména	plemēna
M	pri pleménih	pri plemēnih
O	s pleméni	s plemēni

S408l	imé	imê
ed.		
I	imé	imê
R	iména	imēna
D	iménu	imēnu
T	imé	imê
M	pri iménu	pri imēnu
O	z iménom	z imēnom
dv.		
I	iméni	imēni
R	imén	imēn
D	iménoma	imēnoma
T	iméni	imēni
M	pri iménih	pri imēnih
O	z iménoma	z imēnoma

mn.		
I	iména	imêna
R	imén	imên
D	iménom	imênom
T	iména	imêna
M	pri iménih	pri imênih
O	z iméni	z imêni

S408j	písme	pîsme
ed.		
I	písme	pîsme
R	pisména	pismêna
D	pisménu	pismênu
T	písme	pîsme
M	pri pisménu	pri pismênu
O	s pisménom	s pismênom
dv.		
I	pisméni	pismêni
R	pismén	pismên
D	pisménoma	pismênom
T	pisméni	pismêni
M	pri pisménih	pri pismênih
O	s pisménoma	s pismênom
mn.		
I	pisména	pismêna
R	pismén	pismên
D	pisménom	pismênom
T	pisména	pismêna
M	pri pisménih	pri pismênih
O	s pisméni	s pismêni

S409a	déte	dête
ed.		
I	déte	dête
R	déteta	dêteta
D	détetu	dêtetu
T	déte	dête
M	pri détetu	pri dêtetu
O	z détetom	z dêtetom

dv.		
I	déteti	dēteti
R	détet	dētet
D	détetoma	dētetoma
T	déteti	dēteti
M	pri détetih	pri dētetih
O	z détetoma	z dētetoma
mn.		
I	déteta	dēteta
R	détet	dētet
D	détetom	dētetom
T	déteta	dēteta
M	pri détetih	pri dētetih
O	z détet	z dēteti

S409b	žrebè	žrebè
ed.		
I	žrebè	žrebè
R	žrebéta	žrebéta
D	žrebétu	žrebétu
T	žrebè	žrebè
M	pri žrebétu	pri žrebétu
O	z žrebétom	z žrebétom
dv.		
I	žrebéti	žrebēti
R	žrebét	žrebēt
D	žrebétoma	žrebētoma
T	žrebéti	žrebēti
M	pri žrebétih	pri žrebētih
O	z žrebétoma	z žrebētoma
mn.		
I	žrebéta	žrebēta
R	žrebét	žrebēt
D	žrebétom	žrebētom
T	žrebéta	žrebēta
M	pri žrebétih	pri žrebētih
O	z žrebéti	z žrebēti

S409i	têle	têle
ed.		
I	têle	têle
R	telêta	telêta
D	telêtu	telêtu
T	têle	têle
M	pri telêtu	pri telêtu
O	s telêtom	s telêtom
dv.		
I	telêti	telêti
R	telêt	telêt
D	telêtoma	telêtoma
T	telêti	telêti
M	pri telêtih	pri telêtih
O	s telêtoma	s telêtoma
mn.		
I	telêta	telêta
R	telêt	telêt
D	telêtom	telêtom
T	telêta	telêta
M	pri telêtih	pri telêtih
O	s telêti	s telêti

S409l	golóbče	golôbče
ed.		
I	golóbče	golôbče
R	golóbčeta	golôbčeta
D	golóbčetu	golôbčetu
T	golóbče	golôbče
M	pri golóbčetu	pri golôbčetu
O	z golóbčetom	z golôbčetom
dv.		
I	golóbčeti	golôbčeti
R	golóbčet	golôbčet
D	golóbčetoma	golôbčetoma
T	golóbčeti	golôbčeti
M	pri golóbčetih	pri golôbčetih
O	z golóbčetoma	z golôbčetoma

mn.		
I	golóbčeta	golôbčeta
R	golóbčet	golôbčet
D	golóbčetom	golôbčetom
T	golóbčeta	golôbčeta
M	pri golóbčeti	pri golôbčeti
O	z golóbčeti	z golôbčeti

S409p	pôzre	pôzre
ed.		
I	pôzre	pôzre
R	pozréta	pozrêta
D	pozrétu	pozrêtu
T	pôzre	pôzre
M	pri pozrétu	pri pozrêtu
O	s pozrétom	s pozrêtom
dv.		
I	pozréti	pozrêti
R	pozrét	pozrêt
D	pozrétoma	pozrêtoma
T	pozréti	pozrêti
M	pri pozrétih	pri pozrêtih
O	s pozrétoma	s pozrêtoma
mn.		
I	pozréta	pozrêta
R	pozrét	pozrêt
D	pozrétom	pozrêtom
T	pozréta	pozrêta
M	pri pozrétih	pri pozrêtih
O	s pozréti	s pozrêti

S410a	leporéčenje	leporêčenje
ed.		
I	leporéčenje	leporêčenje
R	leporéčenja	leporêčenja
D	leporéčenju	leporêčenju
T	leporéčenje	leporêčenje
M	pri leporéčenju	pri leporêčenju
O	z leporéčenjem	z leporêčenjem

dv.		
I	leporéčenji	leporêčenji
R	leporéčenj	leporêčenj
D	leporéčenjema	leporêčenjema
T	leporéčenji	leporêčenji
M	pri leporéčenjih	pri leporêčenjih
O	z leporéčenjema	z leporêčenjema
mn.		
I	leporéčenja	leporêčenja
R	leporéčenj	leporêčenj
D	leporéčenjem	leporêčenjem
T	leporéčenja	leporêčenja
M	pri leporéčenjih	pri leporêčenjih
O	z leporéčenji	z leporêčenji

S410a₂	drévce	drêvce
ed.		
I	drévce	drêvce
R	drévca	drêvca
D	drévcu	drêvcu
T	drévce	drêvce
M	pri drévcu	pri drêvcu
O	z drévcem	z drêvcem
dv.		
I	drévci	drêvci
R	drévc	drêvc
D	drévcema	drêvcema
T	drévci	drêvci
M	pri drévcih	pri drêvcih
O	z drévcema	z drêvcema
mn.		
I	drévca	drêvca
R	drévc	drêvc
D	drévcem	drêvcem
T	drévca	drêvca
M	pri drévcih	pri drêvcih
O	z drévci	z drêvci

S410c	sěnce	sěnce
ed.		
I	sěnce	sěnce
R	sěncā	sěncā
D	sěncu	sěncu
T	sěnce	sěnce
M	pri sěncu	pri sěncu
O	s sěncem	s sěncem
dv.		
I	sěnci	sěnci
R	sěnc	sěnc
D	sěncema	sěncema
T	sěnci	sěnci
M	pri sěncih	pri sěncih
O	s sěncema	s sěncema
mn.		
I	sěncā	sěncā
R	sěnc	sěnc
D	sěncem	sěncem
T	sěncā	sěncā
M	pri sěncih	pri sěncih
O	s sěnci	s sěnci

S410č	sencě	sencě
ed.		
I	sencě	sencě
R	sencā	sencā
D	sencù	sencù
T	sencě	sencě
M	pri sencù	pri sencù
O	s sencèm	s sencèm
dv.		
I	senci	senci
R	senc	senc
D	sencéma	sencéma
T	senci	senci
M	pri sencéh in pri sencih	pri sencéh in pri sencih
O	s sencéma	s sencéma

mn.		
I	sencà	sencà
R	sènc	sěnc
D	sencèm	sencèm
T	sencà	sencà
M	pri sencéh in pri sencih	pri sencéh in pri sencih
O	s sencì	s sencì

S410g ₄	vreténce	vreténce
ed.		
I	vreténce	vreténce
R	vreténca	vreténca
D	vreténcu	vreténcu
T	vreténce	vreténce
M	pri vreténcu	pri vreténcu
O	z vreténcem	z vreténcem

dv.		
I	vreténci	vreténci
R	vreténc	vreténc
D	vreténcema	vreténcema
T	vreténci	vreténci
M	pri vreténcih	pri vreténcih tudi pri vreténcih
O	z vreténcema	z vreténcema

mn.		
I	vreténca	vreténca tudi vreténca
R	vreténc	vreténc
D	vreténcem	vreténcem tudi vreténcem
T	vreténca	vreténca tudi vreténca
M	pri vreténcih	pri vreténcih tudi pri vreténcih
O	z vreténci	z vreténci tudi z vreténci

S410l	sónce	sônce
ed.		
I	sónce	sônce
R	sónca	sônca
D	sóncu	sóncu
T	sónce	sônce
M	pri sóncu	pri sônku
O	s sóncem	s sônkem

dv.		
I	sónci	sõnci
R	sónc	sõnc
D	sóncema	sõncema
T	sónci	sõnci
M	pri sóncih	pri sõncih
O	s sóncema	s sõncema
mn.		
I	sónca	sõnca
R	sónc	sõnc
D	sóncem	sõncem
T	sónca	sõnca
M	pri sóncih	pri sõncih
O	s sónci	s sõnci

S410m	srcé	srcê
ed.		
I	srcé	srcê
R	srcá	srcâ
D	sfcu	sfcu
T	srcé	srcê
M	pri sfcu	pri sfcu
O	s sfcem	s sfcem
dv.		
I	sfcí	sfcí
R	sfc	sfc
D	sfcema	sfcema
T	sfcí	sfcí
M	pri sfcíh	pri sfcíh
O	s sfcema	s sfcema
mn.		
I	sfcá	sfcá
R	sfc	sfc
D	sfcem	sfcem
T	sfcá	sfcá
M	pri sfcíh	pri sfcíh
O	s sfcí	s sfcí

S410o	vêdrce	vêdrce
ed.		
I	vêdrce	vêdrce
R	vêdrca	vêdrca
D	vêdrču	vêdrču
T	vêdrce	vêdrce
M	pri vêdrču	pri vêdrču
O	z vêdrcem	z vêdrcem
dv.		
I	vêdrči	vêdrči
R	vêdrč	vêdrč
D	vêdrčema	vêdrčema
T	vêdrči	vêdrči
M	pri vêdrčih	pri vêdrčih
O	z vêdrčema	z vêdrčema
mn.		
I	vêdrca	vêdrca
R	vêdrč	vêdrč
D	vêdrcem	vêdrcem
T	vêdrca	vêdrca
M	pri vêdrčih	pri vêdrčih
O	z vêdrči	z vêdrči

S410s	sênce	sênce
ed.		
I	sênce	sênce
R	sênca	sênca
D	sêncu	sêncu
T	sênce	sênce
M	pri sêncu	pri sêncu
O	s sêncem	s sêncem
dv.		
I	sênci	sênci
R	sênc	sênc
D	sêncema	sêncema
T	sênci	sênci
M	pri sêncih	pri sêncih
O	s sêncema	s sêncema

mn.		
I	sènca	sènca
R	sènc	sènc
D	sèncem	sèncem
T	sènca	sènca
M	pri sèncih	pri sèncih
O	s sènci	s sènci

S411a	pérje	pérje
ed.		
I	pérje	pérje
R	pérja	pérja
D	pérju	pérju
T	pérje	pérje
M	pri pérju	pri pérju
O	s pérjem	s pérjem
dv.		
I	pérji	pèrji
R	périj	pèrij
D	pèrjema	pèrjema
T	pérji	pèrji
M	pri pérjih	pri pérjih
O	s pérjema	s pérjema
mn.		
I	pérja	pèrja
R	périj	pèrij
D	pèrjem	pèrjem
T	pérja	pèrja
M	pri pérjih	pri pérjih
O	s pérji	s pérji

S411č	šerjè	šerjè
ed.		
I	šerjè	šerjè
R	šerjà	šerjà
D	šerjù	šerjù
T	šerjè	šerjè
M	pri šerjù	pri šerjù
O	s šerjem	s šerjem

dv.		
I	šerjì	šerjì
R	šerij	šerij
D	šerjèma	šerjèma
T	šerjì	šerjì
M	pri šerjìh	pri šerjìh
O	s šerjèma	s šerjèma
mn.		
I	šerjà	šerjà
R	šerij	šerij
D	šerjèm	šerjèm
T	šerjà	šerjà
M	pri šerjìh	pri šerjìh
O	s šerjì	s šerjì

S411l	okóstje	okòstje
ed.		
I	okóstje	okòstje
R	okóstja	okòstja
D	okóstju	okòstju
T	okóstje	okòstje
M	pri okóstju	pri okòstju
O	z okóstjem	z okòstjem
dv.		
I	okóstji	okòstji
R	okóstij	okòstij
D	okóstjema	okòstjema
T	okóstji	okòstji
M	pri okóstjih	pri okòstjih
O	z okóstjema	z okòstjema
mn.		
I	okóstja	okòstja
R	okóstij	okòstij
D	okóstjem	okòstjem
T	okóstja	okòstja
M	pri okóstjih	pri okòstjih
O	z okóstji	z okòstji

S411o	gorôvje	gorôvje
ed.		
I	gorôvje	gorôvje
R	gorôvja	gorôvja
D	gorôvju	gorôvju
T	gorôvje	gorôvje
M	pri gorôvju	pri gorôvju
O	z gorôvjem	z gorôvjem
dv.		
I	gorôvji	gorôvji
R	gorôvij	gorôvij
D	gorôvjema	gorôvjema
T	gorôvji	gorôvji
M	pri gorôvjih	pri gorôvjih
O	z gorôvjema	z gorôvjema
mn.		
I	gorôvja	gorôvja
R	gorôvij	gorôvij
D	gorôvjem	gorôvjem
T	gorôvja	gorôvja
M	pri gorôvjih	pri gorôvjih
O	z gorôvji	z gorôvji

S412m	gorjé	gorjê
ed.		
I	gorjé	gorjê
R	gorjá	gorjâ
D	górju	gôrju
T	gorjé	gorjê
M	pri górju	pri gôrju
O	z gorjém in z górijem	z gorjê in z gôrijem
dv.		
I	górji	gôrji
R	góri	gôri
D	gorjéma	gorjêma
T	górji	gôrji
M	pri gorjéh	pri gorjêh
O	z gorjéma	z gorjêma

mn.		
I	gorjá	gorjā
R	górij	gôrij
D	gorjém	gorjem
T	gorjá	gorjā
M	pri gorjéh	pri gorjêh
O	z gôrji	z gôrji

S413č	dnò	dnö
ed.		
I	dnò	dnö
R	dnà	dnă
D	dnù	dnü
T	dnò	dnö
M	pri dnù	pri dnü
O	z dnòm	z dnöm

dv.		
I	dnì	dnĩ
R	dnòv in dnôv redko dán	dnöiv in dnöv redko dán
D	dnôma	dnöma
T	dnì	dnĩ
M	pri dnih in pri dnéh	pri dnĩh in pri dnêh
O	z dnôma	z dnöma

mn.		
I	dnì	dnă
R	dnòv in dnôv redko dán	dnöv in dnöv redko dán
D	dnòm	dnöm
T	dnì	dnă
M	pri dnih in pri dnéh	pri dnĩh in pri dnêh
O	z dní	z dnĩ

S414r	dopôldne	dopöldne
ed.		
I	dopôldne	dopöldne
R	dopoldnéva	dopoldnêva
D	dopoldnévu	dopoldnêvu
T	dopôldne	dopöldne
M	pri dopoldnévu	pri dopoldnêvu
O	z dopoldnévom	z dopoldnêvom

dv.		
I	dopoldnévi	dopoldnêvi
R	dopoldnév	dopoldnêv
D	dopoldnévoma	dopoldnêvoma
T	dopoldnévi	dopoldnêvi
M	pri dopoldnévih	pri dopoldnêvih
O	z dopoldnévoma	z dopoldnêvoma
mn.		
I	dopoldnéva	dopoldnêva
R	dopoldnév	dopoldnêv
D	dopoldnévom	dopoldnêvom
T	dopoldnéva	dopoldnêva
M	pri dopoldnévih	pri dopoldnêvih
O	z dopoldnévi	z dopoldnêvi

S415r	pôldne	pôldne
ed.		
I	pôldne	pôldne
R	poldnéva	poldnêva
D	poldnévu	poldnêvu
T	pôldne	pôldne
M	pri poldnévu	pri poldnêvu
O	s poldnévom tudi s pôldnem	s poldnêvom tudi s pôldnem
dv.		
I	poldnévi	poldnêvi
R	poldnév	poldnêv
D	poldnévoma	poldnêvoma
T	poldnévi	poldnêvi
M	pri poldnévih	pri poldnêvih
O	s poldnévoma	s poldnêvoma
mn.		
I	poldnéva	poldnêva
R	poldnév	poldnêv
D	poldnévom	poldnêvom
T	poldnéva	poldnêva
M	pri poldnévih	pri poldnêvih
O	s poldnévi	s poldnêvi

POSEBNOSTI

S416b	deklè	deklë
ed.		
I	deklè	deklë
R	dekléta	deklëta
D	deklétu	deklëtü
T	deklè tudi dekléta	deklë tudi deklëta
M	pri deklétu	pri deklëtü
O	z deklétom	z deklëtöm
dv.		
I	dekléti	deklëti
R	deklét	deklët
D	deklétoma	deklëtoma
T	dekléti	deklëti
M	pri deklétih	pri deklëtih
O	z deklétoma	z deklëtoma
mn.		
I	dekléta	deklëta
R	deklét	deklët
D	deklétom	deklëtöm
T	dekléta	deklëta
M	pri deklétih	pri deklëtih
O	z dekléti	z deklëti
S417l	okó	okô
ed.		
I	okó	okô
R	očésa	očësa
D	očësu	očësu
T	okó	okô
M	pri očësu	pri očësu
O	z očësom	z očësom
dv.		
I	očësi	očësi
R	očës	očëš
D	očësoma	očëšoma
T	očësi	očësi
M	pri očësih	pri očësih
O	z očësoma	z očëšoma

mn.		
I	očí	očĩ
R	očí	očĩ
D	očém	očẽm
T	očí	očĩ
M	pri očéh	pri očẽh
O	z očmí	z očmĩ

S417m	blagó	blagô
ed.		
I	blagó	blagô
R	blagá	blagâ
D	blágu	blâgu
T	blagó	blagô
M	pri blágu	pri blâgu
O	z blágom	z blâgom

dv.		
I	blági in blagôva	blâgi in blagôva
R	blág in blagôv	blâg in blagôv
D	blágoma in blagôvoma	blâgoma in blagôvoma
T	blági in blagôva	blâgi in blagôva
M	pri blágih in pri blagôvih	pri blâgih in pri blagôvih
O	z blágoma in z blagôvoma	z blâgoma in z blagôvoma

mn.		
I	blága in blagôvi	blâga in blagôvi
R	blág in blagôv	blâg in blagôv
D	blágom in blagôvom	blâgom in blagôvom
T	blága in blagôvi	blâga in blagôvi
M	pri blágih in pri blagôvih	pri blâgih in pri blagôvih
O	z blági in z blagôvi	z blâgi in z blagôvi

S419a ₃	vráta	vráta
mn.		
I	vráta	vráta
R	vrát	vrát
D	vrátom	vrátom
T	vráta	vráta
M	pri vrátih	pri vrátih
O	z vráti	z vráti

S419d	nebésa	nebésa
mn.		
I	nebésa	nebésa
R	nebés	nebés
D	nebésom	nebésom
T	nebésa	nebésa
M	pri nebésih	pri nebésih
O	z nebési	z nebési

S420č ₁	tlà	tlà
mn.		
I	tlà	tlà
R	tál	tál
D	tlòm	tlòm
T	tlà	tlà
M	pri tléh	pri tléh
O	s tlémi redko s tlí	s tlémi tudi s tlémi redko s tlí

S421č ₁	drvà	drvà
mn.		
I	drvà	drvà
R	đfv	đfv
D	drvòm	drvòm
T	drvà	drvà
M	pri drvéh	pri drvéh
O	z drvmí	z drvmí

S422d	slovénika	slovénika
mn.		
I	slovénika	slovénika
R	slovénik	slovénik
D	slovénikam	slovénikam
T	slovénika	slovénika
M	pri slovénikah	pri slovénikah
O	s slovénikami	s slovénikami

S423d _l	jétra	jêtra
mn.		
I	jétra	jêtra
R	jéter	jêter
D	jétrom	jêtrom
T	jétra	jêtra
M	pri jétrih	pri jêtrih
O	z jétri	z jêtri

S424d _l	pléča	plêča
mn.		
I	pléča	plêča
R	pléč	plêč
D	pléčem	plêčem
T	pléča	plêča
M	pri pléčih	pri plêčih
O	s pléči	s plêči

S424h	méča	mêča
mn.		
I	méča	mêča
R	méč	mêč
D	méčem	mêčem
T	méča	mêča
M	pri méčih	pri mêčih
O	z méči	z mêči

S425l	skrípta	skrîpta
mn.		
I	skrípta	skrîpta
R	skrípt	skrîpt
D	skríptom in skríptam	skrîptom in skrîptam
T	skrípta	skrîpta
M	pri skríptih in pri skríptah	pri skrîptih in pri skrîptah
O	s skrípti in s skríptami	s skrîpti in s skrîptami

7 SKLEP

Prikazani pregibnostno-naglasni vzorci za samostalnik predstavljajo izhodišče za nadaljnje raziskave naglasnih in oblikovnih značilnosti sodobne knjižne slovenščine. Merila za njihovo razvrščanje so naglasna in oblikovna. Razdeljeni so na osnovi tonemskega naglasa, saj so oznake za tonemski naglas enoznačno prevedljive v oznake za jakostni naglas. Tonemsko naglaševanje je namreč značilnost govorjene slovenščine, ki ni lastna le slovenskim narečjem, temveč predstavlja tudi pomembno, čeprav neobvezno značilnost knjižne izreke. Vzorci so tudi sestavni del novega razlagalnega slovarja slovenščine. Z uvrstitvijo pregibnostno-naglasnih vzorcev v slovar se količina podatkov, ki jih slovar nudi o obravnavani slovarski iztočnici, zelo poveča, hkrati pa vzorci omogočajo tudi precejšnjo razbremenitev zaglavja slovarskega sestavka, zlasti pri sklanjatvah z veliko posebnostmi.

Delo potrjuje izjemno naglasno in oblikovno pestrost slovenskega knjižnega jezika. K variantnosti slovenskega knjižnega jezika največ prispeva velika narečna razčlenjenost, pomemben vpliv pa imajo tudi nalikovni procesi in ohranjanje arhaičnih oblik. Kljub temu da je knjižni jezik tista pojavna oblika jezika, ki se spreminja najpočasneje, izkazuje dinamičen razvoj.

Nove raziskave (govorjenega) knjižnega jezika kažejo razvojno usmerjenost določenih pojavov v sodobni knjižni slovenščini, obenem pa tudi potrjujejo, da se občutek za jezikovno ustreznost skozi čas spreminja. Raziskava vstavljanja samoglasnika *i* pred končnico *-ma* v dajalniku in orodniku dvojine samostalnikov druge ženske sklanjatve je pokazala približno enakovredno zastopanost zgodovinskorazvojno pričakovane končnice *-ma* (npr. *možnostma*) in končnice z vstavljenim *-i* (npr. *možnostima*). Obe končnici imata oporo znotraj sklanjatvenega sistema druge ženske sklanjatve, zato je njuno soobstajanje pričakovano.

Končnica *-ma* je prav tako kot množinska orodniška končnica enozložna (prim. *možnostma*, *možnostmi*), s končnico *-ima* pa je vzpostavljena dvozložnost končnice kot denimo pri samostalnikih druge ženske sklanjatve, ki imajo v imenovalniški edninski osnovi neobstojni polglasnik (prim. *možnostima*, *možnostimi* : *boleznima*, *boleznimi*). Do vstavljanja samoglasnika *i* lahko pride tudi zaradi vpliva dvozložne pridevniške končnice (*-ima*) ali zaradi vpliva dvozložnih končnic pri drugih sklanjativah v dajalniku in orodniku dvojine (prim. *-oma*, *-ema*, *-ama*).

Za podaljševanje osnove s soglasnikom *n* v stranskosklonskih oblikah samostalnikov prve moške sklanjatve lahko trdimo, da je vidna težnja po opuščanju tega podaljševanja, saj se položaj oblik brez podaljševanja osnove v stranskih sklonih krepi, vendar se spremembe ne dogajajo pri vseh samostalnikih istočasno in enako intenzivno, zato v sodobni rabi obstajajo samostalniki, pri katerih je podaljševanje pogostejše, in tisti, pri katerih je podaljševanje manj običajno (prim. samostalniki *buhtelj*, *datelj*, *klekelj*, *pudelj*). Pri nekaterih samostalnikih na podaljševanje vpliva tudi izvor leksema. Nekaj dvojničnosti knjižni jezik izkazuje tudi pri podaljševanju osnove z morfemom *-ov-*, zlasti v dvojini. Na podlagi raziskav lahko potrdimo, da je podaljševanje osnove z morfemom *-ov-* običajnejše za množinske skloni (prim. samostalnika *žleb* in *volk*).

Kategorija živosti, oblikoslovni pojav, ki je značilen za vse slovenske jezike, se v knjižni slovenščini pojavlja znotraj določenih pomenskih skupin, kjer jo je treba preučevati od primera od primera, saj je dejanska realizacija kategorije živosti raznolika in odvisna od več dejavnikov. Uveljavljanje kategorije živosti zagotovo spodbuja živost podstavne besede (prim. samostalnik *jošt*), večjo nagnjenost h kategoriji živosti potrjujejo tudi pripone, ki sicer tvorijo prebivalska imena. Kot pomembno se kaže tudi dejstvo, ali je določeno prebivalsko ime v zavesti govorečih (prim. *edamec*, *ementalec*). Na uporabo kategorije živosti vpliva tudi pogostost rabe leksema in stopnja formalnosti govornega položaja (prim. *popravec*).

Pregibnostno-naglasni vzorci izkazujejo tudi pomemben vpliv naglasa na oblikoslovje. Pri samostalnikih prve moške sklanjatve na dvojničnost v imenovalniku množine v prvi vrsti vpliva prisotnost oz.

odsotnost naglasa na končnici *-je*. Samostalniki z naglašeno končnico *-je* namreč dvojničnosti ne izkazujejo (npr. *lasjê*). Tudi nekatere končnice se ohranjajo le pod naglasom, denimo končnica *-êh* pri nekaterih samostalnikih prve moške sklanjatve in druge ženske sklanjatve (npr. *pri vozêh*, *pri pečêh*). Na oblikoslovne značilnosti posameznih pregibnih besednih vrst ima lahko določen vpliv tudi artikulacija, kar se kaže z uveljavljanjem lažje izgovorljivih oblik. Pri nekaterih samostalnikih lahko na izbiro sklanjatvenega vzorca vpliva naglasno mesto samostalnika v imenovalniku ednine (npr. samostalniki, ki se v imenovalniku ednine končujejo na naglašeni *-â*).

Naglasne težnje slovenskega govorjenega knjižnega jezika so usmerjene k določenim poenostavitvam. Na oblikovanje številnih naglasnih dvojnic pomembno vpliva postopno uveljavljanje nepremičnega naglasnega tipa, tj. ustaljevanje naglasnega mesta znotraj pregibnostno-naglasnega vzorca, tudi pri tistih leksemih, pri katerih bi zgodovinsko-razvojno pričakovali drug naglasni tip. Zelo dobro se mešani naglasni tip ohranja pri samostalnikih druge ženske sklanjatve (npr. *pêst pesti*). Ugotavljamo, da se v sodobni slovenščini število samostalnikov, ki se prednostno sklanjajo po mešanem naglasnem tipu, povečuje (prim. Mirtič 2015b). Ohranjanje določenih naglasov in oblik je odvisno tudi od pogostosti rabe posameznih leksemov. Pomembna naglasna težnja sodobne knjižne slovenščine, povezana s poenostavitvijo, je izravnava znotraj posameznih pregibnostno-naglasnih vzorcev, in sicer tako v zvezi s kakovostno kot tonemsko premeno.

Pri nekaterih samostalnikih smo ugotavljali tudi vpliv stavčne strukture na naglasno mesto ali izbiro oblike. Pri samostalnikih druge ženske sklanjatve mešanega naglasnega tipa se je izkazalo, da je umik naglasa v imenovalniku in tožilniku dvojine precej pogostejši, kadar med števnikom in opazovanim samostalnikom druge ženske sklanjatve mešanega naglasnega tipa stoji vsaj ena pridevniška beseda. Zdi se, da jezik takrat, kadar med števnikom *dva* in opazovanim samostalnikom stoji vsaj ena pridevniška beseda oz. ko števnik ni naveden (npr. *dve pomembni in zanimivi stvari*), z drugačnim naglasnim mestom vzpostavi razlikovanje med dvojinsko in množinsko obliko. Števnik torej prinaša podatek o slovničnem številu, zato je nadaljnje razlikovanje z množino redundantno.

Sklenemo lahko, da pri raziskavah naglasnih in oblikovnih značilnosti ter posledično pri slovaropisnem delu največji izziv predstavlja vzpostavljanje ravnotežja med jezikovnim sistemom, izročilom in sodobnim razvojem slovenskega (govorjenega) knjižnega jezika. V nadaljnjih raziskavah sodobne knjižne slovenščine bo treba prikazani sistem pregibnostno-naglasnih vzorcev še preverjati z raziskavami sodobne jezikovne rabe, pri čemer se je treba osrediniti zlasti na ugotavljanje razmerij med dvojničnimi pregibnostno-naglasnimi vzorci in dvojničnimi oblikami znotraj posameznih pregibnostno-naglasnih vzorcev.

8

POVZETEK

Znanstvena monografija *Pregibnostno-naglasni vzorci knjižne slovenščine: Samostalnik* obsega vse znane pregibnostno-naglasne vzorce knjižne slovenščine za nelastnoimenske samostalnike z vsemi prepoznanimi naglasnimi in oblikovnimi dvojnicami vred. Vzorci predstavljajo teoretično in praktično osnovo za prikaz pregibnostno-naglasnih vzorcev v novem rastočem informativno-normativnem slovarju slovenskega knjižnega jezika (eSSKJ), ki nastaja na Oddelku za leksikologijo Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU.

Monografija je sestavljena iz več delov. Na začetku je opredeljen knjižni jezik in predstavljeno je razmerje med govorjenim in pisanim knjižnim jezikom. Temu sledi utemeljitev oblikovanja pregibnostno-naglasnih vzorcev in opis prikaza vzorcev v izbranih slovarskih priročnikih in drugih virih. Na koncu tega razdelka so opisani tudi glasoslovni in oblikoslovni podatki v eSSKJ. Sledi prikaz metodologije oblikovanja pregibnostno-naglasnih vzorcev in izsledkov oblikoslovnih in glasoslovnih raziskav sodobne knjižne slovenščine. Jedrni del monografije vsebuje sistematično obravnavno pregibnostno-naglasnih vzorcev za samostalnik, kjer poskušamo vse samostalnike uvrstiti v določene pregibnostno-naglasne vzorce. Na začetku tega dela je tudi pojasnjen način oblikovanja in razvrščanja vzorcev. Opis knjižnega naglasoslovno-oblikoslovnega sistema samostalnikov zaključuje sklep, kjer so povzete nove ugotovitve, ki nudijo osnovo za posodobitev opisa pregibnostno-naglasnih vzorcev knjižne slovenščine.

Pričujoče delo predstavlja nadaljevanje preučevanja pregibnostno-naglasnih vzorcev knjižne slovenščine, kot jih je v uvodu v Slovar slovenskega knjižnega jezika v *Shemah za dinamični naglas in oblikoslovje* ter *Shemah za tonemski naglas* pripravil J. Rigler. V primerjavi z omenjenimi shemami, kjer podatki izhajajo iz naglasnih sprememb

in posledično oblikoslovne sheme ne prinašajo vseh posebnosti, so bile pri izdelavi pregibnostno-naglasnih vzorcev upoštevane tako naglasne spremembe kot vse oblikovne posebnosti. Vzorci so obravnavani v treh sklopih: samostalniki moškega spola, samostalniki ženskega spola in samostalniki srednjega spola. Zaradi pestrega in mestoma težko preglednega gradiva so znotraj posameznih sklopov oz. sklanjatev razdeljeni v tri kategorije: osnovni vzorci, modificirani vzorci in posebnosti. Oblikovani in razvrščeni so na osnovi tonemskega naglasa, kakovosti in/ali količnosti naglašene samoglasnika ter oblikovnih značilnosti samostalnikov. Pred navedbo zgledov pregibnostno-naglasnih vzorcev je naveden tudi strnjen opis izvora posameznih končnic. Monografija skupno vsebuje 308 pregibnostno-naglasnih vzorcev, od tega 181 vzorcev za samostalnike moškega spola, 62 vzorcev za samostalnike ženskega spola in 65 vzorcev za samostalnike srednjega spola.

Vzorci so nastali na podlagi analize obstoječih jezikovnih priročnikov, glasoslovnih in oblikoslovnih raziskav ter tudi na osnovi aktualnih raziskav sodobne jezikovne rabe. Z raziskavami sodobne knjižne rabe smo skušali opis pregibnostno-naglasnih vzorcev čim bolj približati realnemu sodobnemu stanju, obenem pa smo tudi upoštevali, da mora biti opis jezika sistemski, saj to omogoča tako znanstveno analizo jezika kot tudi učinkovito komunikacijo. Raziskovali smo oblikovne značilnosti samostalnikov, naglasno mesto in kakovost naglašanih samoglasnikov *e* in *o*. Pri raziskavah glasoslovnih značilnosti smo uporabili perceptivne teste in tudi anketne vprašalnike brez zvočnih posnetkov. Oblikovne značilnosti smo ugotavljali tako z anketno metodo kot tudi z analizo korpusnih besedil. Anketne raziskave smo izvajali spletno na večjem številu respondentov (od 247 do 500 respondentov), primerjalno k temu pa smo opravili tudi raziskave z izbranimi respondenti. Raziskave praviloma potekajo ob leksikografskem procesu, pri čemer je treba poudariti, da ob pripravi vsakoletnega prirastka eSSKJ odpiramo številna nerešena glasoslovna in oblikoslovna vprašanja, saj slovar prinaša tovrstne podatke za vsako uslovarjeno enoto, pri čemer je veliko večino problematik treba razreševati od besede do besede. Vzorci so torej nastali z zavedanjem potrebe po številnih novih raziskavah govornih in pisane knjižne slovenščine.

Slovenski knjižni jezik izkazuje pestro oblikovno podobo. Raziskave, ki smo jih opravili, prinašajo veliko novih ugotovitev. Raziskava vstavljanja samoglasnika *i* pred dvojinsko končnico *-ma* pri samostalnikih druge ženske sklanjatve (npr. samostalni *možnost*) kaže, da se v rabi pojavljata obe možnosti. Anketna raziskava dvanajstih samostalnikov z vnaprej izbranimi respondenti (15 respondentov) je pokazala, da je končnica *-ma*, ki je tudi zgodovinskorazvojno upravičena, nekoliko pogostejša (npr. *možnostma*). Analiza druge spletne ankete raziskave, v kateri smo raziskovali dva samostalnika in v kateri je sodelovalo 408 respondentov, pri samostalniku *možnost* izkazuje pogostejšo obliko z vstavljenim samoglasnikom *i*, pri samostalniku *golen* pa se obe možnosti pojavljata skoraj enakovredno.

Raziskovanje kategorije živosti, ki je oblikoslovna posebnost samostalnikov moškega spola, je prineslo nekaj zanimivih ugotovitev. Kategorijo živosti smo raziskovali pri 14 samostalnikih, in sicer z dvema spletnima anketnima raziskavama. V prvi raziskavi je sodelovalo 408 respondentov, v drugi pa 387 respondentov. Pri vseh obravnavanih petih poimenovanjih za sire (*edamec*, *ementaler*, *jošt*, *ementalec* in *trapist*) se je več respondentov odločalo za neživo obliko. Živo obliko je največ respondentov izbralo pri samostalniku *jošt*, saj izhaja iz moškega osebnega imena in se zato govorci zavedajo živosti podstavne besede, kar pogosto spodbuja uveljavljanje kategorije živosti. Prav tako se raznolikost kaže pri samostalnikih, ki poimenujejo gobe. Pripona *-ec* kaže večjo nagnjenost h kategoriji živosti, vendar primera *edamec* in *ementalec*, pri katerih se je večina respondentov odločila za neživo obliko, potrjujeta, da sama pripona ne zadostuje, če v zavesti govorečih ni prisotno, da gre prvotno za prebivalsko ime. Pri samostalniku *as* se zdi, da na izbiro kategorije živosti vpliva tudi pogostost rabe, saj samostalni *v* pomenu 'igralna karta' izkazuje kategorijo živosti v 93 % odgovorov, samostalni *as* v pomenu 'udarec pri tenisu' pa zgolj v 59 % odgovorov. Kategorijo živosti izkazuje tudi samostalni *poganjalček* in *poganjalec*, na kar verjetno vplivata tako priponi *-ek* in *-ec* kot tudi dejstvo, da se leksema pogosto uporabljata v otroškem govoru, za katerega je že v osnovi značilna kategorija živosti.

Tako kot kategorijo živosti smo tudi podaljševanje osnove s soglasnikom *n* raziskovali z dvema spletnima raziskavama, in sicer pri samostalnikih *buhtelj*, *datelj*, *klekelj* in *pudelj*. Raziskavi potrjujeta, da je po-

daljševanje osnove s soglasnikom *n* v stranskih sklonih v sodobni knjižni slovenščini neproduktivno. Najpogosteje se pojavlja pri samostalnikih *buhtelj* in *datelj*, vendar se je za podaljševanje odločilo le 30 % ali 29 % respondentov. Pri samostalnikih *termofor*, *fluor*, *fosfor*, *lemur*, *bager* in *seter* smo raziskovali tudi podaljševanje osnove s soglasnikom *j* v stranskih sklonih, ki je v primerjavi s podaljševanjem osnove z *n* v sodobni knjižni slovenščini bolj produktivno. Pri samostalnikih *termofor*, *fosfor* in *lemur* se je večina respondentov odločila za podaljševanje osnove, pri samostalniku *fluor* pa za pregibanje z nepodaljšano osnovo, kar bi lahko bil vpliv enozložnice *klor*, kjer se podaljševanje ne uveljavlja. V hitrem govoru namreč besedo *fluor* pogosto izgovarjamo enozložno. V posebno skupino samostalnikov uvrščamo prevzeta samostalnika *bager* in *seter*, kjer se je za pregibanje brez podaljšave odločilo 80 % oz. 79 % respondentov. Če se osnova ne podaljšuje, prihaja do izpada polglasnika.

V raziskavah smo se posvetili tudi podaljševanju osnove z morfemom *-ov-* v dvojini in množini. Zanimalo nas je, ali se oblike brez dodanega morfema pogosteje pojavljajo v dvojini kot množini. Problematiko smo raziskovali pri samostalnikih *žleb* in *volk*. Respondenti so se v množini pri obeh obravnavanih samostalnikih večinsko odločali za dolge oblike, v dvojini pa se je pri obeh samostalnikih približno polovica respondentov odločila za kratke oblike, približno polovica pa za dolge oblike. Raziskava je torej potrdila, da je podaljševanje osnove z morfemom *-ov-* bolj navadno za množinske sklone, v dvojini pa se pogosto enakovredno pojavljajo tudi kratke oblike.

Na primeru samostalnikov *trio*, *embrio*, *radio*, *aids* in *paparazzo* smo raziskovali tudi problematiko preglasa. Zanimalo nas je, za katero obliko zapisa se pri pregibanju samostalnikov, ki se končujejo na govorjeni *j* in *c*, praviloma odločajo govorci slovenščine. Izsledki raziskave kažejo, da pri tovrstnih samostalnikih pojavlja omahovanje med obema možnostma zapisa. Zapis s preglasom se najpogosteje pojavlja pri samostalniku *radio*, zapis brez preglasa pa se najpogosteje pojavlja pri samostalniku *trio*. Raziskovali smo tudi dva samostalnika, ki imata osnovo na govorjeni *c*, zapisano s sklopom *ds* (*aids*) in sklopom *zz* (*paparazzo*). Pri samostalniku *aids* je pogostejši zapis brez preglasa, pri samostalniku *paparazzo* pa se skoraj enakovredno pojavljata obe možnosti zapisa.

V okviru preučevanja naglasnega mesta smo se najprej posvetili raziskavi naglasnega mesta samostalnikov druge ženske sklanjatve mešanega naglasnega tipa v imenovalniku in tožilniku dvojine (npr. samostalni*k stvar*). Izsledki raziskave kažejo, da je naglasno mesto neustaljeno in da je pogostost pojavljanja umika naglasa odvisna od strukture povedi. Če obravnavani samostalni*k* stoji neposredno za števnikom (npr. *dve stvari*), je naglasni umik bistveno redkejši. Kadar je med števnikom in opazovanim samostalnikom uporabljena vsaj še ena pridevniška beseda (npr. *dve pomembni in zanimivi stvari*) ali kadar števnik sploh ni prisoten, je naglasni umik zelo pogost. Glavni števnik *dva* torej prinaša podatek o slovničnem številu samostalnika in je zato nadaljnje razlikovanje z množino redundantno.

Raziskovali smo tudi naglasno mesto samostalnikov *hodnik*, *ploščina*, *pristojbina*, *divizija*, *pležuh*, *bivak* in *inkluzija*. Pri samostalniku *hodnik* smo ugotovili, da je v sodobni jezikovni praksi še vedno prevladujoč naglas na priponi. Pri samostalniku *ploščina* se v sodobni knjižni slovenščini pogosteje uresničuje naglaševanje na osnovi, kar je bilo navedeno že v SSKJ. SP 2001 je kasneje kodificiral le naglaševanje na priponi. Pri samostalniku *pristojbina* smo ugotovili, da v sodobni rabi še vedno približno enakovredno soobstajata obe naglasnomestni dvojnici. Pri samostalniku *divizija* v pomenih 'skupina, ki jo v tekmovalni sezoni sestavljajo po dosežkih primerljive ekipe, posamezniki, ekipe z istega območja, ali tekmovanje v okviru take skupine' in 'večja vojaška enota, ki je sestavljena iz brigade in samostojnih polkov' prevladuje naglas na priponi. Pri samostalniku *inkluzija* se v sodobni rabi še vedno približno enakovredno pojavljata obe naglasnomestni dvojnici. Ob preučevanju naglaševanja samostalnika *inkluzija* smo se dotaknili tudi drugih samostalnikov na končaj *-ija*. Denimo samostalnika *diskusija*, kjer je SP 2001 kodificiral zgolj naglas na priponi. Naša raziskava ugotavlja prevladujoč naglas na osnovi. Prav tako tudi pri samostalniku *magija*, kjer pa je naglas na osnovi nekoliko manj pogost kot pri samostalniku *diskusija*, vendar še vedno prevladujoč. Pri samostalniku *pležuh* se je ob sicer 41 % nerelevantnih odgovorov potrdila naglasnomestna dvojničnost.

Pri raziskavi kakovosti naglašanih samoglasnikov *e* in *o* smo se osredinili na samostalnike *covid-19*, *podlesek*, *chefinja*, *glorija* in *tesla*.

Pri prevzetem samostalniku *covid-19* smo ugotovili, da se v rabi enakovredno pojavljata obe izgovorni možnosti, čeprav bi zaradi položaja samoglasnika *o* pred raznozložnim *v* pričakovali široki izgovor. Pri samostalniku *podlesek* se je izkazalo, da se tudi v sodobni slovenščini pojavljata obe možnosti izgovora, nekoliko pogostejši je izgovor z ozkim naglašenim *e*, naj kar verjetno vpliv dejstvo, da je beseda nastala iz zveze **podb* 'pod' in **lěsb* 'gozd, les'. Pri samostalniku *chefinja* v pomenu 'kuharska mojstrica' smo zaznali vpliv izgovora besede *šefinja* v pomenu 'ženska, ki vodi delo kake delovne enote', saj se tudi pozneje prevzeta beseda *chefinja* pogostejše izgovarja z ozkim naglašenim *e*. Pri samostalniku *glorija* je v sodobni slovenščini pogostejši izgovor z ozkim naglašenim *o*, pri samostalniku *tesla* pa izgovor s širokim naglašenim *e*.

V monografiji so prikazani vsi prepoznani pregibnostno-naglasni vzorci knjižne slovenščine za samostalnik, pri čemer smo, koliko je bilo mogoče, sledili tudi sodobnemu jezikovnemu razvoju. Delo potrjuje veliko naglasno in oblikoslovno pestrost slovenskega knjižnega jezika in predstavlja izhodišče za nadaljnje raziskave knjižne slovenščine, saj je nerešenih glasoslovnih in oblikoslovnih vprašanj, ki se pojavljajo ob slovaropisnem delu, veliko. Če želimo dobiti realen opis sodobnega stanja, moramo večino problemov razreševati od besede do besede. Pri vsem tem pa predstavlja največji izziv vzpostavljanje ravnotežja med jezikovnim sistemom, izročilom in sodobnim razvojem slovenskega knjižnega jezika.

Ključne besede: glasoslovje, oblikoslovje, knjiži jezik, govorjeni knjižni jezik, tonemski naglas, jakostni naglas, naglasno mesto, kakovost naglašenih *e* in *o*, slovaropisje, splošni razlagalni slovar, metoda anketiranja, perceptivni testi

9

SUMMARY

The research monograph *Pregibnostno-naglasni vzorci knjižne slovenščine: Samostalnik* (Inflectional and Accentual Patterns of Standard Slovenian: The Noun) covers all known inflectional and accentual patterns for common nouns in standard Slovenian, including all accentual and morphological doublets identified. These patterns provide a theoretical and practical basis for presenting inflectional and accentual patterns in the new growing descriptive and normative dictionary of standard Slovenian (*eSSKJ*), which is being developed at the Department of Lexicology of the ZRC SAZU Fran Ramovš Institute of the Slovenian Language.

The volume consists of several sections. It begins by defining the concept of standard language and presenting the relationship between spoken and written standard language. This is followed by a presentation of the rationale for defining inflectional and accentual patterns, and by a description of how these patterns are represented in selected dictionaries and other sources. The final part of this section also outlines the phonological and morphological data in *eSSKJ*. The volume then continues with an overview of the methodology used in defining the inflectional and accentual patterns and the findings of morphological and phonological studies of contemporary standard Slovenian. The core part of the volume provides a systematic treatment of inflectional and accentual patterns for nouns, whereby all nouns are classified into specific paradigms. At the beginning of this section, the method of defining and classifying the patterns is also explained. The description of the accentual and morphological system of nouns in standard Slovenian ends with a conclusion, which summarizes new findings that form the basis for updating the description of inflectional and accentual patterns in standard Slovenian.

This work continues the examination of inflectional and accentual patterns in standard Slovenian as initially outlined by Jakob Rigler in

the introduction to the *Standard Slovenian Dictionary (SSKJ)*, specifically in the *Patterns for Dynamic Stress and Morphology* and the *Patterns for Pitch Accent*. In contrast to these earlier patterns—which derived their data from accentual shifts, and thus the morphological patterns did not capture all special details—this volume takes into account both accentual changes and all special morphological features in defining inflectional and accentual patterns. These are discussed in three groups: masculine, feminine, and neuter nouns. Due to the complexity and, at times, lack of clarity of the material, the patterns are further divided into the following categories within individual groups or declension types: basic patterns, modified patterns, and irregularities. The patterns are defined and classified based on pitch accent, the quality and/or quantity of the stressed vowel, and the morphological characteristics of nouns. Before presenting examples of the inflectional and accentual patterns, a concise description of the origins of specific endings is also provided. Altogether, the volume includes 308 inflectional and accentual patterns: 181 for masculine nouns, sixty-two for feminine nouns, and sixty-five for neuter nouns.

The patterns were created based on an analysis of linguistic reference works, phonological and morphological research, and current studies of contemporary language use. The studies of contemporary standard language use aimed to align the description of inflectional and accentual patterns as closely as possible with actual contemporary usage, while also applying a systemic approach to language description, which allows for both scholarly linguistic analysis and effective communication. The research focused on the morphological characteristics of nouns, the position of stress, and the quality of the stressed vowels *e* and *o*. Phonological features were investigated through perceptual tests and questionnaires without audio recordings. Morphological features were examined using both survey methods and corpus text analysis. The surveys were conducted online with a large number of respondents (from 247 to five hundred), and comparative studies were also carried out with selected individuals. These studies are typically conducted alongside the lexicographic process. It is important to note that, while preparing each annual update of *eSSKJ*, numerous unresolved phono-

logical and morphological issues are addressed because the dictionary provides such data for every lexical entry, and most issues must be resolved on a word-by-word basis. The patterns were thus defined in full awareness of the need for numerous new studies of both spoken and written standard Slovenian.

Standard Slovenian has a rich morphological structure. The research conducted has yielded numerous new findings. A study of inserting the vowel *i* before the dual ending *-ma* in *i*-stem feminine nouns (e.g., the noun *možnost* 'possibility') shows that both variants occur in actual usage. A survey of twelve such nouns conducted with a preselected group of fifteen respondents revealed that the form with the ending *-ma*, which is also historically justified, is somewhat more frequent (e.g., *možnostma*). An analysis of a second online survey, which focused on two nouns and included 408 respondents, showed that for the noun *možnost* the form with the inserted vowel *i* is more frequent, whereas for the noun *golen* 'shin' both forms occur with nearly equal frequency.

Research on the animacy category as a morphological feature of masculine nouns produced several interesting results. Animacy was examined in fourteen nouns through two online surveys. The first survey included 408 respondents, and the second 387. For all five names of cheese examined (*edamec*, *ementaler*, *jošt*, *ementalec*, and *trapist*), more respondents chose the inanimate form. The highest proportion of animate forms was recorded for *jošt*, likely because it derives from a masculine personal name, making speakers more aware of the animate origin of the base word, which often promotes the establishment of the animacy category. Similar variation was observed in nouns referring to mushrooms. The suffix *-ec* tends to be associated more with animacy, but the examples *edamec* and *ementalec*—for which most respondents opted for the inanimate form—confirm that the suffix alone is insufficient to indicate animacy unless speakers also recognize that the underlying word was originally a demonym. For the noun *as* 'ace', it seems that frequency of use also affects the perception of animacy: in the sense of 'playing card', the animate form was selected in 93% of responses, whereas in the sense 'tennis stroke', it was selected in only 59% of answers. The nouns *poganjalček* and *poganjalec* 'balance bike' also

show animate behavior, likely influenced by both the suffixes *-ek* and *-ec*, and the fact that these lexemes are frequently used in child-directed speech, in which animacy is a typical feature.

Like with animacy, the stem extension with the consonant *n* was also investigated in two online surveys. These focused on the nouns *buhtelj* 'sweet bun', *datelj* 'date', *klekelj* 'bobbin', and *pudelj* 'poodle'. The surveys confirm that the stem extension with *n* in oblique cases is unproductive in contemporary standard Slovenian. It appears most frequently with *buhtelj* and *datelj*, but even then, only 30% and 29% of respondents, respectively, opted for the extended forms. The surveys also examined the stem extension with the consonant *j* in oblique cases of the nouns *termofor* 'hot water bottle', *fluor* 'fluorine', *fosfor* 'phosphorus', *lemur*, *bager* 'excavator', and *seter* 'setter'. Compared to the *n*-extension, the *j*-extension is more productive in contemporary standard Slovenian. For *termofor*, *fosfor*, and *lemur*, most respondents preferred the extended form; for *fluor*, however, the majority chose inflection with the non-extended stem. This may be due to the influence of the monosyllabic noun *klor* 'chlorine', where extension does not occur. In rapid speech, *fluor* is often pronounced as a monosyllable. The borrowed nouns *bager* and *seter* form a distinct group: 80% and 79% of respondents, respectively, opted for the non-extended forms. If the stem is not extended, the schwa is often elided.

The surveys also focused on the extension of the stem with the morpheme *-ov-* in the dual and plural. The aim was to determine whether forms without the added morpheme appear more frequently in the dual than in the plural. This issue was studied with the nouns *žleb* 'gutter' and *volk* 'wolf'. In the plural, most respondents preferred the long forms for both nouns; in the dual, about half opted for the short forms and half for the long forms. The findings confirm that the *-ov-* extension is more common in the plural, whereas in the dual both forms often occur with equal frequency.

In addition, *ole* vowel alternation was examined for the nouns *trio*, *embrio* 'embryo', *radio*, *aids*, and *paparazzo*. The aim was to establish which spelling form speakers usually prefer when declining nouns that end in a pronounced /j/ or /ts/. The findings show hesitation between

both spelling variants. The form with the change $o > e$ occurs most frequently with *radio*, and the form without this change is most common with *trio*. Moreover, two nouns whose stems end in a pronounced /ts/, spelled as the clusters *ds* (*aids*) and *zz* (*paparazzo*) were also examined. For *aids*, the form without the change $o > e$ is more frequent; for *paparazzo*, both variants occur with nearly equal frequency.

Studying the position of stress, the focus was first on *i*-stem feminine nouns with a mixed accentual paradigm in the nominative and accusative dual (e.g., *stvar* ‘thing’). The findings show that the position of stress is unstable and that the frequency of stress retraction depends on sentence structure. If the noun immediately follows the numeral (e.g., *dve stvari* ‘two things’), stress retraction is much less frequent. When at least one adjective is also used between the numeral and the noun (e.g., *dve pomembni in zanimivi stvari* ‘two important and interesting things’), or when the numeral is absent altogether, stress retraction is very frequent. The cardinal numeral *dve* ‘two’ conveys grammatical number, making further distinction from the plural redundant.

The position of stress was also examined in the nouns *hodnik* ‘hallway’, *ploščina* ‘area, surface’, *pristojbina* ‘fee’, *divizija* ‘division’, *pležuh* ‘sit ski’, *bivak* ‘bivouac’, and *inkluzija* ‘inclusion’. In the case of *hodnik*, current language practice still predominantly favors the stress on the suffix. For *ploščina*, the stress on the stem occurs more frequently in contemporary standard Slovenian, as already noted in *SSKJ*. However, the Slovenian normative guide *SP 2001* later codified only the stress on the suffix. For *pristojbina*, both stress variants continue to occur with approximately equal frequency. In the noun *divizija*, used in the sense ‘a group of teams or individuals of comparable rank in a competitive season, typically from the same region’ or ‘a large military unit composed of brigades and independent regiments,’ the stress on the suffix predominates. The noun *inkluzija* continues to exhibit both stress variants with nearly equal frequency. While studying the position of stress in *inkluzija*, other nouns ending in *-ija* were also considered—for instance, *diskusija* ‘discussion’, for which *SP 2001* codifies only the stress on the suffix. However, this survey indicates a prevailing tendency toward putting stress on the stem. A similar pattern was observed

for *magija* ‘magic’, although the stress on the stem is somewhat less frequent than in *diskusija*, yet still predominant. The noun *pležuh* confirms the existence of stress variation, even though 41% of responses were found irrelevant.

In examining the quality of the stressed vowels *e* and *o*, the focus was on the nouns *covid-19* ‘COVID-19’, *podlesek* ‘meadow saffron, autumn crocus’, *chefinja* ‘female chef’, *glorija* ‘glory’, and *tesla* ‘Tesla’. In the borrowed noun *covid-19*, both pronunciation variants appear with equal frequency, even though, based on the position of the vowel *o* before a heterosyllabic *v*, /o/ might be expected. For *podlesek*, both pronunciation variants are still present in contemporary Slovenian, with /e/ being somewhat more frequent. This may be because the word is derived from the prepositional phrase **podb* ‘under’ + **lěsb* ‘wood’. With the noun *chefinja* ‘female chef’, the influence of the pronunciation of the word *šefinja* ‘female boss’ was observed because the subsequently borrowed word is also more frequently pronounced with /e/. For *glorija*, /o/ is more common in contemporary Slovenian, whereas *tesla* is typically pronounced with /e/.

This volume presents all identified inflectional and accentual patterns of nouns in standard Slovenian, while also, as far as possible, taking into account contemporary language developments. The work confirms the considerable accentual and morphological diversity of standard Slovenian and forms a basis for further research on standard Slovenian because many phonological and morphological issues remain unresolved in the context of lexicographic work. To achieve an accurate description of the current linguistic state, most of these issues must be addressed on a word-by-word basis. The greatest challenge in this process is establishing a balance between the linguistic system, tradition, and the contemporary development of standard Slovenian.

Keywords: phonology, morphology, standard language, spoken standard language, pitch accent, dynamic stress, position of stress, quality of stressed *e* and *o*, lexicography, general explanatory dictionary, survey method, perceptual tests

LITERATURA IN VIRI

- Ahačič idr. 2017: *Ciljni raziskovalni projekt Jezikovna politika Republike Slovenije in potrebe uporabnikov: raziskovalno poročilo*, Ljubljana: ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, https://isjfr.zrc-sazu.si/sites/default/files/raziskovalno_porocilo_28_11_2017.pdf, dostop 28. 3. 2025.
- Arhar Holdt 2013 = Špela Arhar Holdt, Študentje, škratje in nadškofje. Končnica *-je* v imenovalniku množine pri samostalniki prve moške sklanjanje, *Slovenščina* 2.0, 1/1, 134–154.
- ASSČ = *Akademický slovník současné češtiny*, <<https://slovníkcestiny.cz>>, dostop 2. 6. 2025.
- Babič 2003 = Vanda Babič, *Učbenik stare cerkvene slovanščine*, Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slavistiko.
- Bajec idr. 1956 = Anton Bajec, Rudolf Kolarič, Mirko Rupel in [Jakob Šolar], *Slovenska slovnica*, Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Bajec idr. 1964 = Anton Bajec, Rudolf Kolarič, Mirko Rupel in [Jakob Šolar], *Slovenska slovnica*. Druga, popravljena izdaja, Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Besana = *Pregibnik Amebis Besana 5.0*, <https://besana.amebis.si/pregibanje/>, dostop 28. 3. 2025.
- Bezljaj 1939 = France Bezljaj, *Oris slovenskega knjižnega jezika*, Ljubljana: Znanstveno društvo.
- Bezljaj 1976–2007 = France Bezljaj, *Etimološki slovar slovenskega jezika I–V*, avtorji gesel France Bezljaj, Marko Snoj in Metka Furlan, Ljubljana: Mladinska knjiga, Založba ZRC.
- Breznik 1916 = Anton Breznik, *Slovenska slovnica za srednje šole*, Celovec: Tiskarna Družbe sv. Mohorja.
- Breznik 1934 = Anton Breznik, *Slovenska slovnica za srednje šole*. Četrta, pomnožena izdaja, Celje: Družba sv. Mohorja.
- Crystal 1995 = David Crystal, *Speaking of Writing and Writing of Speaking* (1995). Longman Language Review, 1, 5–8.
- Černivec 2024 = Manca Černivec, *Normativnost v slovarjih slovenskega knjižnega jezika*, Ljubljana: Založba ZRC.

- Černý 2005** = Jiří Černý, *Malé dějiny lingvistiky*, Praga: Portál.
- Černý 2008** = Jiří Černý, *Úvod do studia jazyka*, Olomouc: Rubico.
- Daneš 1997** = František Daneš, *Český jazyk na přelomu tisíciletí*, Praga: Academia.
- Dobrovoljc in Jakop 2011** = Helena Dobrovoljc in Nataša Jakop, *Sodobni pravopisni priročnik med normo in predpisom*, Ljubljana: Založba ZRC.
- Dobrovoljc 2012** = Helena Dobrovoljc, Sklanjanje samostalnikov »dan« in »dno«, *Jezikovna svetovalnica Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU*. <<https://isjfr.zrc-sazu.si/sl/svetovalnica/sklanjanje-samostalnikov-dan-in-dno>>
- Dobrovoljc 2013** = Helena Dobrovoljc, Smernice jezikovne standardizacije v teoriji, izročilu in praksi, v: *Družbena funkcijskost jezika (vidiki, merila, opredelitve)*, Obdobja 32, ur. Andreja Žele, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 93–99.
- Dobrovoljc 2015** = Helena Dobrovoljc, Kaj črkovalnik podčrta in česa ne bi smel? *Jezikovna svetovalnica Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU*. <<http://isjfr.zrc-sazu.si/sl/svetovalnica/kaj-crkovalnik-podcrta-in-cesa-bi-ne-smel#v>>
- Dobrovoljc 2016a** = Helena Dobrovoljc, Kategorija živosti: poimenovanje bolezni, *Jezikovna svetovalnica Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU*. <<https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/1139/kategorija-%C5%BEivosti-poimenovanja-bolezni>>
- Dobrovoljc 2016b** = Helena Dobrovoljc, Kategorija živosti: imena vzpetin, *Jezikovna svetovalnica Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU*. <<https://isjfr.zrc-sazu.si/sl/svetovalnica/kategorija-zivosti-imena-vzpetin>>
- Dobrovoljc 2017** = Helena Dobrovoljc, Živost pri abstraktnih samostalnikih, ki imajo tudi predmetni pomen. *Jezikovna svetovalnica Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU*. <<https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/2199/%C5%BEivost-pri-abstraktnih-samostalnikih-ki-imajo-tudi-predmetni-pomen>>
- Dobrovoljc 2020** = Helena Dobrovoljc, Moška imena na -a: sklanjanje in tvorba pridevnikov, *Jezikovna svetovalnica Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU*. <<https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/4531/mo%C5%A1ka-imena-na-a-sklanjanje-in-tvorba-pridevnika>>
- Dobrovoljc 2023a** = Helena Dobrovoljc, Kategorija živosti in vzpetine – drugič, *Jezikovna svetovalnica Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU*. <<https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/6721/kategorija-%C5%BEivosti-in-vzpetine-drugi%C4%8D>>
- Dobrovoljc 2023b** = Helena Dobrovoljc, Naglasno mesto samostalnika »ploščina«, *Jezikovna svetovalnica Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU*. <<https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/6563/naglasno-mesto-samostalnika-plo%C5%A1%C4%8Dina>>

- Dobrovoljc in Bizjak Končar 2015** = Helena Dobrovoljc in Aleksandra Bizjak Končar, Pravopisno slovaropisje na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, *Slavia Centralis* 8/1, 34–50.
- Dobrovoljc in Lengar Verovnik 2019** = Helena Dobrovoljc in Tina Lengar Verovnik, Kategorija živosti pri hrani moškega spola, *Jezikovna svetovalnica Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU*. <<https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/3801/kategorija-%C5%BEivosti-pri-hrani-mo%C5%A1kega-spola>>
- Dobrovoljc in Snoj 2018** = Helena Dobrovoljc in Marko Snoj, Izbira samostalniških obrazil *-ec* in *-ik*, *Jezikovna svetovalnica Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU*. <<https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/2634/izbira-samostalni%C5%A1kih-obrazil-ec-in-ik>>
- Doroszewski 1958–1969** = *Słownik języka polskiego*, ur. Witold Doroszewski, Warszawa: Wiedza Powszechna.
- Dular 1990** = Janez Dular, O slogovnih razsežnostih tonemskega naglaševanja v slovenščini, *Razprave, Razred za filološke in literarne vede* 13, Ljubljana: SAZU, 143–151.
- Dular 2021** = Janez Dular, Sodobne tendence tonemskega naglaševanja v knjižni slovenščini, v: *1. Slovenski pravorečni posvet*, ur. Tanja Mirtič in Marko Snoj, Ljubljana: SAZU, 135–155.
- Dular 2024a** = Janez Dular, Skrivnosti nasledlega slovanskega projekta, v: *Predpis in norma v jeziku*, Obdobja 43, ur. Saška Štumberger, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 75–84.
- Dular 2024b** = Janez Dular, Makronska dediščina Pleteršnikovih tonemskih dvojnic, v: *Pleteršnikova dediščina: ob stoletnici smrti Maksa Pleteršnika*, ur. Marko Jesenšek, Maribor: Univerzitetna založba, 68–90.
- 1KA** = *Aplikacija 1KA*. <https://www.1ka.si/d/sl>, dostop 28. 3. 2025.
- ePravopis** = *ePravopis: Slovar slovenskega pravopisa*, www.fran.si, dostop 27. 3. 2025.
- Erlandsen 2004** = Jens Erlandsen, iLex – new DWS, v: *Third International Workshop on Dictionary Writing systems* (DWS 2004), Brno, 6.–7. september 2004. Dostopno prek: <http://nlp.fi.muni.cz/dws2004/pres/#15>.
- ESJ** = Jože Toporišič, *Enciklopedija slovenskega jezika*, Ljubljana: Cankarjeva založba, 1992.
- eSSKJ** = *eSSKJ: Slovar slovenskega knjižnega jezika*, www.fran.si, dostop 27. 3. 2025.
- Fran** = *Fran, slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU*, 2014–, različica 8.0, www.fran.si, dostop 28. 3. 2025.
- Franček** = *Portal Franček, jezikovni portal Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU za osnovnošolce in srednješolce*, www.francek.si, dostop 17. 4. 2025.

- Furlan 2013** = Metka Furlan, *Novi etimološki slovar slovenskega jezika: poskusni zvezek*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Furlan 2025** = Metka Furlan, Besedna družina s sinhronega in diahronega zornega kota, v: *Stopenjsko besedotvorje v slovanskih jezikih*, ur. Boris Kern, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU (v tisku)
- Gigafida 2.0** = Korpus pisne standardne slovenščine, <https://viri.cjvt.si/gigafida/>, dostop 28. 3. 2025.
- Gliha Komac in Divjak Race 2022** = Nataša Gliha Komac in Duša Divjak Race, Tipologija slovarskih oznak za tretjo izdajo Slovarja slovenskega knjižnega jezika (eSSKJ), *Slavistična revija* 70/4, 611–625.
- Glomar 1936** = Joža Glonar, *Slovar slovenskega jezika*, Ljubljana: Umetniška propaganda.
- GOS 2.1** = Korpus govorne slovenščine, <https://viri.cjvt.si/gos/>, dostop 28. 3. 2025.
- Hajnshek-Holz 1989** = Milena Hajnshek-Holz, Narečne prvine v slovarju slovenskega knjižnega jezika, v: *Zbornik razprav iz slovanskega jezikoslovja: Tinetu Logarju ob sedemdesetletnici*, ur. Franc Jakopin, Ljubljana: SAZU, 79–100.
- Hauser 1972** = Přemysl Hauser, Celovito delo o jezikovni kulturi, *Jezik in slovstvo* 18/1–2, 51–54.
- Herrity 2000** = Peter Herrity, *Slovene: a comprehensive grammar*, London, New York: Routledge.
- Hock 1991** = Hans Henrich Hock, *Principles of Historical Linguistics*, Berlin, New York: Mouton de Gruyter.
- Huber 2006** = Damjan Huber, Percepcija samoglasniških opozicij pri dijaki pomurskih srednjih šol, *Jezik in slovstvo* 51/1, 71–83.
- Janežič 1900** = Anton Janežič, *Slovenska slovnica za srednje šole*. Priredil dr. Jakob Sket. Osmo, predelano izdaja, Celovec: Družba sv. Mohorja.
- Jedlička 1965** = Alois Jedlička, Teorija Praške šole o knjižnem jeziku, *Jezik in slovstvo* 10/6–7, 186–192.
- Jezikovna svetovalnica** = *Jezikovna svetovalnica* Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. <<http://isjfr.zrc-sazu.si/svetovalnica#v>>
- Ježovnik 2024** = Sklanjanje samostalnika »križanje«, *Jezikovna svetovalnica* Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. <<https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/7198/sklanjanje-samostalnika-kri%C5%BEanje>>
- Jurgec 2007** = Peter Jurgec, Novejše besedje s stališča fonologije. Primer slovenščine. *Doktorska disertacija*, Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Jurgec 2011** = Peter Jurgec, Slovenščina ima 9 samoglasnikov. *Slavistična revija* 59/3, 243–268.
- Kalin Golob 2001** = Monika Kalin Golob, *Jezikovne reže*, Šestdeset komentarjev o slovenščini v pravni praksi, Ljubljana: GV revije, PP Pravna praksa.

- Kalin Golob 2003** = Monika Kalin Golob, *Jezikovne reže 2*, Enainšestdeset komentarjev o slovenščini v pravni praksi, Ljubljana: GV revije, Pravna praksa.
- KAS** = *Korpus akademske slovenščine*, <https://www.clarin.si/ske/#dashboard?corpname=kas>, dostop 28. 3. 2025.
- Koncept 2015** = Nataša Gliha Komac idr., *Koncept novega razlagalnega slovarja slovenskega knjižnega jezika*, Ljubljana: ZRC SAZU. Dostopno prek: <http://www.fran.si/>.
- Končnik 1886** = Peter Končnik, *Slovenska slovnica za občne ljudske šole*, Dunaj: Cesarska kraljeva založba šolskih knjig.
- Košmrlj in Müller 1972** = Maja Košmrlj in Jakob Müller, Pregled tujih kritičnih mnenj in pripomb o Slovarju slovenskega knjižnega jezika, *Jezik in slovstvo* 18/3, 109–112.
- Lengar Verovnik 2019** = Tina Lengar Verovnik, Stereotipne podobe geografskih in družbenih govoric v medijih, v: *Slovenski javni govor in jezikovno-kulturna (samo)zavest*. Obdobja 38, ur. Hotimir Tivadar, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 229–235.
- Lengar Verovnik 2022** = Tina Lengar Verovnik, Jezik na RTV kot merilo: merila za jezik na RTV, v: *Mediji in govorjena slovenščina: zbornik s posveta*, ur. Boris Kern, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 37–39.
- Levec 1899** = Fran Levec, *Slovenski pravopis*, Dunaj: Cesarsko kraljeva zaloga šolskih knjig.
- Logar 1966** = Tine Logar, Slovenska narečja, *Jezik in slovstvo* 11/5, 134–140.
- Logar 1969** = Tine Logar, Praslovanska a-jevska sklanjatev v slovenskih narečjih, *Jezik in slovstvo* 14/4, 104–109.
- Marušič 2006** = Franc Marušič, Živost avtomobilskih imen, *ŠUSS. Odgovori na jezikovna vprašanja*. <<http://www2.arnes.si/~lmarus/suss/arhiv/suss-arhiv-000381.html>>
- Marušič 2007** = Franc Marušič, Kako naglasiti samostalnik *stvar* v dvojini, *ŠUSS. Odgovori na jezikovna vprašanja*. <<http://www2.arnes.si/~lmarus/suss/arhiv/suss-arhiv-000428.html>>
- Mathesius 1982** = Vilém Mathesius, *Jazyk, kultura a slovesnost*, Praga: Odeon.
- MetaFida 1.0** = *Slovenski združeni korpus metaFida v1.0*, <https://www.clarin.si/ske/#dashboard?corpname=mfida10>, dostop 28. 3. 2025.
- Michelizza 2024** = Mija Michelizza, Živost pri sklanjanju izrazov ‘pomočnik’, ‘krmar’, ‘asistent’ v pomenu ‘program’, *Jezikovna svetovalnica Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU*. <<https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/7014/%C5%BEivost-pri-sklanjanju-izrazov-pomo%C4%8Dnik-krmarsistent-v-pomenu-program>>

- Mirtiĉ 2014** = Tanja Mirtiĉ, Kako naglasiti samostalnik »malvazija«? *Jezikovna svetovalnica Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU*. <<https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/21/kako-naglasiti-samostalnik-malvazija>>
- Mirtiĉ 2015a** = Tanja Mirtiĉ, Pregibnostno-naglasni vzorci knjiŹne slovenšĉine. *Doktorska disertacija*, Ljubljana.
- Mirtiĉ 2015b** = Tanja Mirtiĉ, Naglasne in oblikovne znaĉilnosti samostalnikov druge Źenske sklanjatve v sodobni knjiŹni slovenšĉini, v: *Pravopisna razpotja: razprave o pravopisnih vprašanjih*, ur. Helena Dobrovoljĉ, Ljubljana: ZaloŹba ZRC, 125–136.
- Mirtiĉ 2015c** = Tanja Mirtiĉ, Sklanjanje samostalnika »sin«, *Jezikovna svetovalnica Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU*. <<https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/757/sklanjanje-samostalnika-sin>>
- Mirtiĉ 2016a** = Tanja Mirtiĉ, Sklanjanje samostalnika »prapor«, *Jezikovna svetovalnica Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU*. <https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/1186/sklanjanje-samostalnika-prapor?_id=1743192825740>
- Mirtiĉ 2016b** = Tanja Mirtiĉ, PodalŹševanje osnove z morfemom *-ov-* pri samostalnikih prve moške sklanjatve v sodobni knjiŹni slovenšĉini, v: *Zbornik prispevkov s simpozija 2015*, Škrabĉevi dnevi 9, ur. Franc MaruŹiĉ, Petra Mišmaš in Rok Źaucer, Nova Gorica: ZaloŹba Univerze v Novi Gorici, 34–47.
- Mirtiĉ 2016c** = Tanja Mirtiĉ, Sklanjanje samostalnika »ljudje«, *Jezikovna svetovalnica Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU*. <<https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/1628/sklanjanje-samostalnika-ljudje>>
- Mirtiĉ 2018a** = Tanja Mirtiĉ, Pravoreĉna problematika s splošnoslovaropisnega vidika. *Slavia Centralis*, 11/2, 172–184.
- Mirtiĉ 2018b** = Tanja Mirtiĉ, Razliĉno pregibanje besed »ar« in »hektar«, *Jezikovna svetovalnica Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU*. <https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/2627/razli%C4%8Dno-pregibanje-besed-ar-in-hektar?_id=1743192825731>
- Mirtiĉ 2019a** = Tanja Mirtiĉ, Glasoslovne raziskave pri pripravi splošnega razlagalnega slovarja, v: *Slovenski javni govor in jezikovno-kulturna (samo) zavest*. Obdobja 38, ur. Hotimir Tivadar, Ljubljana: Znanstvena zaloŹba Filozofske fakultete. 81–90.
- Mirtiĉ 2019b** = Tanja Mirtiĉ, DalŹšanje osnove z *-n* pri samostalnikih moškega spola »parkelj«, »karŹelj«, »datelj«. *Jezikovna svetovalnica Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU*. <<https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/4025/dalj%C5%A1anje-osnove-z-n-pri-samostalnikih-mo%C5%A1kega-spola-parkelj-kar%C5%BEelj-datelj>>

- Mirtič 2021** = Tanja Mirtič, Odpiranje pravorečnih vprašanj pri pripravi ra- stočega slovarja eSSKJ, v: *1. Slovenski pravorečni posvet*, ur. Tanja Mirtič in Marko Snoj, Ljubljana: SAZU, 53–64.
- Mirtič in Snoj 2021** = Zbornik s 1. Slovenskega pravorečnega posveta, v: *Raz- prave II. Razreda SAZU*, Ljubljana: SAZU.
- Mirtič in Snoj 2022** = Tanja Mirtič in Marko Snoj, Merila za razlikovanje med dvojnicami in sinonimi v eSSKJ, *Slavistična revija* 70/4, 459–473.
- Mirtič 2022** = Tanja Mirtič, Govorjeni knjižni jezik, v: *Mediji in govorjena slovenščina*: zbornik s posveta, ur. Boris Kern, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 25–28.
- Mirtič 2024** = Tanja Mirtič, Nove naglasne dvojnice v eSSKJ, v: *Predpis in norma v jeziku*, Obdobja 43, ur. Saška Štumberger, Ljubljana: Znanstve- na založba Filozofske fakultete, 215–223.
- Mirtič 2025** = Tanja Mirtič, Izgovorne značilnosti prevzete češke lastnoimen- ske leksike v slovenščini, *Jezik in slovstvo* 70/1–2, 49–63.
- Müller 1996** = Jakob Müller, Slovar slovenskega knjižnega jezika in kritika z bibliografijo (1960–1992), v: *Razprave, Razred za filološke in literarne vede*, 15, Ljubljana: SAZU, 187–234.
- Müller 2009a** = Jakob Müller, Temelji slovenskega knjižnega jezika 16. stole- tja, v: *Trubarjeva številka*, ur. Majda Merše, Ljubljana: Slavistično dru- šтво, 2009, 165–187.
- Müller 2009b** = Jakob Müller, Kritične misli in zamisli o SSKJ, v: *Strokovni posvet o novem slovarju slovenskega knjižnega jezika*, 23. in 24. oktober 2008, ur. Andrej Perdih, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 17–25.
- Načela 1992** = Načela enozvezkovnega slovarja (predlog načrta), Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik SAZU, Leksikološka sekcija, tipkopis.
- Napotki 1981** = *Napotki za redakcijo samostalnika, pridevnika in glagola v SSKJ, 1. del*, Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik SAZU, Leksikološka sekcija, tipkopis.
- Nartnik 1989** = Vlado Nartnik, Problemi določanja tonemskih naglasov v Slovarju slovenskega knjižnega jezika, v: *Deseta konferencija mednaro- dne komisije za fonetiku i fonologiju slovenskih jezika*, Sarajevo: Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, 77–81.
- Nebeská 2003** = Iva Nebeská, *Jazyk, norma, spisovnost*, Praga: Karlova univerza.
- Nova beseda** = Korpus Nova beseda. http://bos.zrc-sazu.si/s_beseda3.html, dostop 28. 3. 2025.
- Palková 2007** = Zdena Palková, Fonetika a fonologie češtiny s obecným úvo- dem do problematiky oboru, Praga: Karlova univerza.
- Perdih 2009** = *Strokovni posvet o novem slovarju slovenskega jezika*, 23. in 24. oktober 2008, ur. Andrej Perdih, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

- Perdih in Snoj 2015** = Andrej Perdih in Marko Snoj, SSKJ², *Slavia Centralis* 8/1, 5–15.
- Perdih 2016** = Andrej Perdih, *Splošni razlagalni slovarji slovanskih jezikov*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Plesničar 2012** = Karmen Plesničar, Oblikoslovno pregibanje in razvrščanje samostalnikov II. moške sklanjatve v slovenskem jezikoslovju. *Diplomsko delo*, Nova Gorica: Fakulteta za humanistiko.
- Pleteršnikov slovar** = Maks Pleteršnik, *Slovensko-nemški slovar*, www.fran.si, dostop 27. 3. 2025.
- Poklač 2003** = Saša Poklač, O naglaševanju števnikov dvanajst in petnajst v slovenskih narečjih (po gradivu za SLA), *Jezikoslovni zapiski* 9/2, 93–110.
- Pravopis 8.0** = *Pravila novega slovenskega pravopisa za javno razpravo*. <https://pravopis8.fran.si/>, 28. 3. 2025.
- Pregibnostni slovar slovaških samostalnikov** = *Slovník tvarov slovenských podstatných mien*, <https://slovník.juls.savba.sk/>, dostop 28. 3. 2025.
- Ramovš 1952** = Fran Ramovš, *Morfologija slovenskega jezika: skripta prirejena po predavanjih Fr. Ramovša v l. 1947/48, 1948/49*, Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Rigler 1968** = Jakob Rigler, Problematika naglaševanja v slovenskem knjižnem jeziku, *Jezik in slovstvo* 13/6, 192–199.
- Rigler 1971** = Jakob Rigler, H kritikam pravopisa, pravorečja in oblikoslovja v SSKJ, *Slavistična revija* 19/4, 433–462.
- Rigler 1973** = Jakob Rigler, Prislov »sem« in vprašanje polglasnika, *Jezik in slovstvo*, 18/5, 1 stran.
- Rigler 1976** = Jakob Rigler, Pravopis in pravorečje v slovarju, *Naši razgledi* 25/1, 13.
- Rigler 2001** = Jakob Rigler, Zbrani spisi 1. Jezikovnozgodovinske in dialektološke razprave, Ljubljana: Založba ZRC SAZU.
- Robida 2024 idr.** = Nejc Robida, Jaka Čibej in Simon Krek, Strojni razrez posnetkov iz korpusa govorne slovenščine GOS 2.1 in fonetične meritve, v: *Predpis in norma v jeziku*, Obdobja 43, ur. Saška Štumberger, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 267–274.
- Rupel 1946** = Mirko Rupel, *Slovensko pravorečje: navodila za zborni ali knjižno izreko*, Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- SES** = Marko Snoj, *Slovenski etimološki slovar*, www.fran.si, dostop 27. 3. 2025.
- Skubic 2005** = Andrej E. Skubic, *Obrazi jezika*, Ljubljana: Študentska založba.
- SLA 1** = Slovenski lingvistični atlas 1, www.fran.si, dostop 27. 3. 2025.
- SLA 2** = Slovenski lingvistični atlas 2, www.fran.si, dostop 27. 3. 2025.
- Sloleks 2.0** = *Slovenski oblikoslovni leksikon*, <https://viri.cjvt.si/sloleks/slv/>, dostop 28. 3. 2025.

- Slovensko-srbohrvatski slovar 1950** = *Slovensko-srbohrvatski slovar*, zvezek 1, A–O, Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Smole 1994** = Vera Smole, Oblikoglasje in oblikoslovje šentruperskega govorja. *Doktorska disertacija*, Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Smole 1995** = Vera Smole, Škrabec o cirkumfleksu na kratkem zadnjem oz. edinem zlogu besede, v: *Škrabčeva misel 1. Zbornik s simpozija '94*, ur. Jože Toporišič, Nova Gorica: Frančiškanski samostan Kostanjevica, 63–71.
- Smole 2004** = Vera Smole, Nekaj resnic in zmot o narečjih v Sloveniji danes, v: *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem. Členitev jezikovne resničnosti*, Obdobja 22, ur. Erika Križišnik, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 321–330.
- Smole 2012** = Vera Smole, Je boljši akutirani ali cirkumflektirani cviček?, v: *1. Slovenski pravorečni posvet*, ur. Tanja Mirtič in Marko Snoj, Ljubljana: SAZU, 184–193.
- SNB** = *Slovar novejšega besedja slovenskega jezika*, www.fran.si, dostop 27. 3. 2025.
- Snoj 2006a** = Marko Snoj, O tujkah in izposojenkah v slovenskem jeziku, *Slavistična revija LIV*/posebna številka 1. 343–349.
- Snoj 2006b** = Marko Snoj, *Slovar jezika Janeza Svetokriškega*, 1. knjiga A–O, 2. knjiga P–Ž, Ljubljana: Založba ZRC.
- Snoj 2012a** = Marko Snoj, Sklanjanje samostalnika »dan«, *Jezikovna svetovalnica Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU*. <<https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/46/sklanjanje-samostalnika-dan>>
- Snoj 2012b** = Marko Snoj, Podgesla v novem slovarju slovenskega jezika, v: *Zbornik s simpozija 2011*, Škrabčevi dnevi 7, ur. Franc Marušič in Rok Žaucer, Nova Gorica: Založba Univerze v Novi Gorici, 96–103.
- Snoj 2013** = Marko Snoj, Sklanjanje samostalnikov druge ženske sklanjatve, *Jezikovna svetovalnica Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU*. <<http://isjfr.zrc-sazu.si/sl/svetovalnica/sklanjanje-samostalnikov-druge-zenske-sklanjatve#v>>
- Snoj 2014** = Marko Snoj, *Izpostavljanje pridevnika*. Predavanje v Lektorskem društvu Slovenije (16. 4. 2014). <<http://www.lektorsko-drustvo.si/vsebina/Izpostavljanje%20pridevnika.pdf>>
- Snoj in Weiss 2015** = Marko Snoj in Peter Weiss, Sklanjanje samostalnikov na -ost, *Jezikovna svetovalnica Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU*. <<https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/818/sklanjanje-samostalnikov-na-ost>>
- SP 1935** = *Slovenski pravopis*, ur. Anton Breznik in Fran Ramovš, Ljubljana: Znanstveno društvo.

- SP 1950 = *Slovenski pravopis*, Ljubljana: SAZU, Državna založba Slovenije.
- SP 1962 = *Slovenski pravopis*, Ljubljana: SAZU, Državna založba Slovenije.
- SP 2001 = *Slovenski pravopis*, www.fran.si, dostop 27. 3. 2025.
- Spletni jezikovni priročnik = *Internetová jazyková příručka*, <https://prirucka.ujc.cas.cz/>, dostop 28. 3. 2025.
- Splošne informacije 1981 = *Splošne informacije za urednike SSKJ*, Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik SAZU, Leksikološka sekcija, tipkopis.
- SSSJ = Domen Krvina, *Sprotni slovar slovenskega jezika*, www.fran.si, dostop 28. 3. 2025.
- Srebot Rejec 1973 = Tatjana Srebot Rejec, Poskus kontrastivne analize slovenskega fonema /v/ z angleškim fonemom /v/, *Jezik in slovstvo* 19/3, 89–93.
- Srebot Rejec 1987 = Tatjana Srebot Rejec, Word accent and vowel duration in Standard Slovene. *Doktorska disertacija*, Celovec.
- SSKJ = *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, www.fran.si, dostop 27. 3. 2025.
- SSKJ² = *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, druga, dopolnjena in deloma prenovljena izdaja, www.fran.si, dostop 27. 3. 2025.
- Stang 1957 = Christian Schweigaard Stang, *Slavonic Accentuation*, Oslo: Universitetsforlaget.
- Svane 1958 = Gunnar Olaf Svane, *Grammatik der slowenischen Schriftsprache*, Kopenhagen: Rosenkilde und Bagger.
- SyD = *SyD*, Korpusový průzkum variant, www.syd.korpus.cz, dostop 9. 7. 2025.
- Šekli 2003 = Matej Šekli, Odrazi praslovanskih oblikotvornih naglasnih tipov samostalnikov moške o-jevske sklanjatve v (knjižni) slovenščini, *Jezikoslovni zapiski* 9/2, 29–50.
- Šekli 2004 = Matej Šekli, Jezik, knjižni jezik, pokrajinski oz. krajevni knjižni jezik: genetskojezikoslovni in družbenostnojezikoslovni pristop k členjenju jezikovne stvarnosti (na primeru slovenščine), v: *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem: členitev jezikovne resničnosti*, Obdobja 22, ur. Erika Kržišnik, Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 41–58.
- Šekli 2006 = Matej Šekli, Tonemski naglasni tipi samostalnikov srednje o-jevske sklanjatve v (knjižni) slovenščini, v: *Varia XIV: zbornik materialov za XIV. kolokvija mladih jazykovedcov*, ur. Marcel Olšiak, Bratislava: Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV, Nitra: Katedra slovenského jazyka DD UKF v Nitre, 23–39.
- Šekli 2008 = Matej Šekli, Naglasni sestav govora vasi Jevšček pri Livku nadškega narečja slovenščine v luči relativne kronologije slovenskih naglasnih pojavov, v: *Zbornik s simpozija 2007*, Škrabčeva misel VI, ur. Jože Toporišič, Nova Gorica: Frančiškanski samostan Kostanjevica, 19–36.

- Šekli 2009 = Matej Šekli, Merila določanja mej med slovenskimi narečji in podnarečji, v: *Slovenska narečja med sistemom in rabo*, ur. Vera Smole, Ljubljana: Oddelek za slovenistiko, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 291–318.
- Šekli 2011a = Matej Šekli, Sinhronija in diahronija v opisnem in zgodovinskem jezikoslovju, v: *Meddisciplinarnost v slovenistiki*, Obdobja 30, ur. Simona Kranjc, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 455–460.
- Šekli 2011b = Matej Šekli, Predzgodovina praslovanskega naglasnega sistema v luči moskovske naglasoslovne šole, *Jezikoslovni zapiski* 17/2, 7–40.
- Šekli 2018 = Matej Šekli, *Tipologija linguogenez slovanskih jezikov*, Ljubljana: Založba ZRC.
- Šemelík idr. 2019 = Martin Šemelík, Marie Vachková in Věra Kloudová, Povidání o synonymech, v: *Jak se píše slovníky aneb Lexikografie pro každého*, ur. Michaela Lišková in Martin Šemelík, Praga: Nakladatelství Lidové noviny, 121–133.
- Šeruga Prek in Antončič 2003 = Cvetka Šeruga Prek in Emica Antončič, *Slovenska zborna izreka: priročnik z vajami za javne govorce*, Maribor: Aristej.
- Šivic-Dular 1992 = Alenka Šivic-Dular, Slovenski jezik v soočanju s slovanskimi jeziki (Na osrednjem sklanjatvenem vzorcu za moški spol v slovanskih jezikih), v: *Slovenski jezik v stiku s slovanskimi in neslovanskimi jeziki in književnostmi*. Zborovanje slavistov ob stoletnici smrti Frana Miklošiča, Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 59–85.
- Škofic 1996 = Jožica Škofic, Glasoslovje, oblikoslovje in besedišče govora Kroepe na Gorenjskem. *Doktorska disertacija*, Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Škofic 2004 = Jožica Škofic, Od narečnega h knjižnemu besedju (po gradivu za Slovenski lingvistični atlas), v: *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem. Členitev jezikovne resničnosti*, Obdobja 22, ur. Erika Križičnik, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 353–370.
- Škofic 2009 = Jožica Škofic, Oznake za izgovarjavo v novem slovarju slovenskega jezika, v: *Strokovni posvet o novem slovarju slovenskega knjižnega jezika*, 23. in 24. oktober 2008, ur. Andrej Perdih, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 135–143.
- Škofic 2019 = Jožica Škofic, *Krajevni govor Kroepe*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Škrabec 1994 [1890–1902] = Stanislav Škrabec, *Jezikoslovna dela* 2, ur. Jože Toporišič, Nova Gorica: Franciščanski samostan Kostanjevica.
- Škrabec 1995 [1902–1915] = Stanislav Škrabec, *Jezikoslovna dela* 3, ur. Jože Toporišič, Nova Gorica: Franciščanski samostan Kostanjevica.

- Šolar 1959** = Jakob Šolar, Slovenska slovnica v nemščini, *Jezik in slovstvo* 4/6, 178–181.
- Štěpánová 2019** = Veronika Štěpánová, *Vývoj kodifikace české výslovnosti*, Praha: Academia.
- Štih idr. 2008** = Peter Štih, Vasko Simoniti in Peter Vodopivec, *Slovenska zgodovina: družba – politika – kultura*, Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino, Sistory.
- ŠUSS = ŠUSS. Odgovori na jezikovna vprašanja.** <<http://www2.arnes.si/~lmarus/suss/index.html>>.
- Šuštaršič 1991** = Rastislav Šuštaršič, Fonološko prilagajanje soglasnikov v angleških slovarskih enotah, prevzetih v slovenščino, *Slavistična revija* 38/2, 140–156.
- Šuštaršič in Tivadar 2005** = Rastislav Šuštaršič in Hotimir Tivadar, Perception of tonemicity in Standard Slovene, *Govor: časopis za fonetiku*. 22/1, 23–35.
- Šuštaršič 2013** = Rastislav Šuštaršič, Tonski potek in mesto jedra v dopolnjevalnih vprašanjih v slovenščini: ponazoritev s primeri iz govornega korpusa Gos (vprašanja z zaimkom kaj), v: *Aktualna vprašanja slovanske fonetike*, ur. Hotimir Tivadar, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 25–33.
- Tivadar 2003** = Hotimir Tivadar, Aktualna vprašanja slovenskega pravorečja, v: *Współczesna polska i słoweńska sytuacja językowa = Sodobni jezikovni položaj na Poljskem in v Sloveniji*, ur. Stanisław Gajda, Ada Vidovič Muha, Opole, Ljubljana: Uniwersytet Opolski, Instytut Filologii Polskiej; Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 281–299.
- Tivadar 2004a** = Hotimir Tivadar, Podoba in funkcija govorjenega knjižnega jezika glede na neknjižne zvrsti, v: *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem: členitev jezikovne resničnosti*, Obdobja 22, ur. Erika Kržišnik, Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 437–452.
- Tivadar 2004b** = Hotimir Tivadar, Fonetično-fonološke lastnosti samoglasnikov v sodobnem knjižnem jeziku, *Slavistična revija* 52/1, 31–48.
- Tivadar 2009** = Hotimir Tivadar, *Prihodnost slovenščine – govor in jezik med diktatorji jezika in resničnim življenjem*, Ljubljana: Inštitut Novum.
- Tivadar 2010** = Hotimir Tivadar, Normativni vidik slovenščine v 3. tisočletju – knjižna slovenščina med realnostjo in idealnostjo, *Slavistična revija* 58/1, 105–116.
- Tivadar 2011** = Hotimir Tivadar, Vzpostavitev razmerij med govorom in branjem, recitacijo in igranjem, v: *Meddisciplinarnost v slovenistiki*, Obdobja 30, ur. Simona Kranjc, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 489–495.

- Tivadar 2012** = Hotimir Tivadar, Nevarna razmerja med pisnim in govornim jezikom, v: *Pravopisna stikanja: razprave o pravopisnih vprašanjih*, ur. Nataša Jakop in Helena Dobrovoljc, Ljubljana: Založba ZRC, 203–211.
- Toporišič 1965** = Jože Toporišič, Naglasni tipi slovenskega knjižnega jezika, *Jezik in slovnstvo* 10/2–3, 56–79.
- Toporišič 1978** = Jože Toporišič, *Glasovna in naglasna podoba slovenskega jezika*, Maribor: Obzorja.
- Toporišič 1979** = Jože Toporišič, O osebnih zaimkih v SSKJ, *Jezik in slovnstvo* 24/8, 297–301.
- Toporišič 2000** = Jože Toporišič, *Slovenska slovnica*, 4. prenovljena in razširjena izdaja, Maribor: Založba Obzorja.
- Toporišič 2002** = Jože Toporišič, Novi, šesti slovenski pravopis, v: *Evropsko leto jezikov*; Sodobna slovenska književnost, Matija Murko. Slovenski slavistični kongres, ur. Marko Jesenšek, Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije, 38–59.
- Toporišič 2003** = Jože Toporišič, *Oblikoslovne razprave*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Toporišič 2011** = Jože Toporišič, *Intervjuji in polemike*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Trendi** = *Korpus Trendi*, <https://www.clarin.si/ske/#dashboard?corpname=trendi>, dostop 28. 3. 2025.
- Ulčnik 2015** = Natalija Ulčnik, Razvoj slovenske paremiologije in paremiološke terminologije, *Slavia Centralis* 8/1, 105–118.
- Urbančič 1965** = Boris Urbančič, »Skrajnostima« ali »skrajnostma«, *Jezik in slovnstvo* 10/2–3, 98–100.
- Urbančič 1987** = Boris Urbančič, *O jezikovni kulturi*. Tretja, predelana in razširjena izdaja, Ljubljana: Delavska enotnost.
- Valh Lopert 2009** = Alenka Valh Lopert, Nacionalni in komercialni radio – jezikoslovčev pogled na radijskih jezik, *Teorija in praksa* 56/6, 770–784.
- Valjavec 1878–1895** = Matija Valjavec, *Prinos k naglasu u (novo)slovenskom jeziku*. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb.
- Valjavec 1897** = Matija Valjavec, *Glavne točke v naglasu književne slovenštine*. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb.
- Verdonik 2011** = Darinka Verdonik, Govorni korpus kot lektorjev priročnik, v: *Slavistika v regijah – Maribor*. Slovenski slavistični kongres, ur. Boža Krakar Vogel, Ljubljana: Zveza društev Slavistično društvo Slovenije.
- Vidovič Muha 2013** = Ada Vidovič Muha, *Moč in nemoč knjižnega jezika*, Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Vodnik 1811** = Valentin Vodnik, *Pismenost ali gramatika za perve shole*. Ljubljana: Leopold Eger.

- Volk 2024** = Jana Volk, Zapis, izgovor in naglasno mesto izbranih prevzetih besed s področja glasbe, v: *Predpis in norma v jeziku*, Obdobja 43, ur. Saška Štumberger, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 390–398.
- Vranjek Ošlak 2021** = Urška Vranjek Ošlak, Sklanjanje in zapis zveze »kuža Pazi«, *Jezikovna svetovalnica Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU*. <<https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/5419/sklanjanje-in-zapis-zveze-ku%C5%BEa-pazi>>
- Wei in Moyer 2008** = Li Wei in Melissa G. Moyer, *The Blackwell Guide to Research Methods in Bilingualism and Multilingualism*, Blackwell Publishing Ltd.
- Weiss 1998** = Peter Weiss, *Slovar govorov Zadrebke doline med Gornjim gradom in Nazarjami*. Poskusni zvezek (A–H), Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Weiss 2009** = Peter Weiss, Oblikoslovni podatki v slovenskem narečnem slovarju, v: *Slovenska narečja med sistemom in rabo*, ur. Vera Smole, Ljubljana: Oddelek za slovenistiko, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 255–268.
- Weiss 2013** = Peter Weiss, Kategorija živosti v govorih spodnje Zadrebke doline, *Jezikoslovni zapiski* 19/2, 193–206.
- Weiss 2024** = Peter Weiss, Sklanjanje samostalnika "stanovanje", *Jezikovna svetovalnica Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU*. <<https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/7199/sklanjanje-samostalnika-stanovanje>>
- Žavbi in Podbevšek 2021** = Nina Žavbi in Katarina Podbevšek, Teme iz slovenskega pravorečja (s poudarkom na tonemskosti in kolikosti) v izobraževanju študentov dramske igre, v: *1. Slovenski pravorečni posvet*, ur. Tanja Mirtič in Marko Snoj, Ljubljana: SAZU, 172–183.
- Žmigrodzki 2007–** = *Wielki słownik języka polskiego*, ur. Piotr Żmigrodzki, Kraków: Instytut Języka Polskiego PAN, 2007–. Dostopno prek: <http://www.wsjp.pl>.
- Žmigrodzki in Przybylska 2012** = Piotr Żmigrodzki in Renata Przybylska, Kilka uwag w związku z dyskusją nad Wielkim słownikiem języka polskiego, *„Język Polski”* 92, št. 5, 368–371. Dostopno prek: http://wsjp.pl/index.php?pokaz=publikacje_naukowe&l=19&ind=0&pwh=1.
- Zaliznjak 1977** = Andrej Anatol'evič Zaliznjak, *Grammatičeskij slovar' russko-gozazyka: Slovoizmenenie*, Moskva.
- Zemljarič Miklavčič 2007** = Jana Zemljarič Miklavčič, Načela oblikovanja govornega korpusa slovenščine. *Doktorska disertacija*, Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.

- Žele 2009a** = Andreja Žele, Enojezični slovarji – sledenje pomenskosti besed oz. kaj in kako pravi raba, v: *Infrastruktura slovenščine in slovenistike*, Obdobja 28, ur. Marko Stabej, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 457–461.
- Žele 2009b** = Andreja Žele, O geslovníku za novi slovar slovenskega jezika, v: *Strokovni posvet o novem slovarju slovenskega knjižnega jezika*, 23. in 24. oktober 2008, ur. Andrej Perdih, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 75–82.
- Žele 2014** = Andreja Žele, *Slovar slovenskih členkov*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

11

SEZNAM KRAJŠAV

češ. = češko
D = dajalnik
dv/dv. = dvojina
ed/ed. = ednina
hr. = hrvaško
I = imenovalnik
knj. sln. = knjižna slovenščina
M = mestnik
m = moški spol
mn/mn. = množina
O = orodnik
psl. = praslovansko
R = rodilnik
s = srednji spol
slš. = slovaško
srb. = srbsko
T = tožilnik
ž = ženski spol

12

SEZNAM GRAFIKONOV

Grafikon 1: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik <i>možnost</i> .	66
Grafikon 2: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik <i>golen</i> .	67
Grafikon 3: Izsledki spletne anketne raziskave pri samostalniku <i>edamec</i> .	73
Grafikon 4: Izsledki spletne anketne raziskave pri samostalniku <i>ementaler</i> .	74
Grafikon 5: Izsledki spletne anketne raziskave pri samostalniku <i>jošt</i> .	74
Grafikon 6: Izsledki spletne anketne raziskave pri samostalniku <i>ementalec</i> .	75
Grafikon 7: Izsledki spletne anketne raziskavi pri samostalniku <i>trapist</i> .	75
Grafikon 8: Izsledki spletne anketne raziskave pri samostalniku <i>ježevce</i> .	76
Grafikon 9: Izsledki spletne anketne raziskave pri samostalniku <i>kukmak</i> .	76
Grafikon 10: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik <i>merlot</i> .	77
Grafikon 11: Izsledki spletne anketne raziskave pri samostalniku <i>traminec</i> v pomenu 'vinska trta'.	77
Grafikon 12: Izsledki spletne anketne raziskave pri samostalniku <i>traminec</i> v pomenu 'vino'.	78
Grafikon 13: Izsledki spletne anketne raziskave pri samostalniku <i>bolšjak</i> .	78
Grafikon 14: Izsledki spletne anketne raziskave pri samostalniku <i>poganjalček</i> .	79
Grafikon 15: Izsledki spletne anketne raziskave pri samostalniku <i>poganjalec</i> .	79
Grafikon 16: Izsledki spletne anketne raziskave pri samostalniku <i>as</i> v pomenu 'igralna karta'.	80

Grafikon 17: Izsledki spletne anketne raziskave pri samostalniku <i>as</i> v pomenu 'udarec pri tenisu'	80
Grafikon 18: Izsledki spletne anketne raziskave pri samostalniku <i>popravec</i>	81
Grafikon 19: Izsledki spletne anketne raziskave pri samostalniku <i>buhtelj</i>	86
Grafikon 20: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik <i>datelj</i>	87
Grafikon 21: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik <i>klekelj</i>	87
Grafikon 22: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik <i>pudelj</i>	88
Grafikon 23: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik <i>termofor</i>	90
Grafikon 24: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik <i>fluor</i>	91
Grafikon 25: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik <i>fosfor</i>	91
Grafikon 26: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik <i>lemur</i>	92
Grafikon 27: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik <i>bager</i>	92
Grafikon 28: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik <i>seter</i>	93
Grafikon 29: Primerjalni prikaz podaljševanja z morfemom <i>-ov-</i> v dvojini in množini za samostalnik <i>žleb</i>	96
Grafikon 30: Primerjalni prikaz podaljševanja z morfemom <i>-ov-</i> v dvojini in množini za samostalnik <i>volk</i>	97
Grafikon 31: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik <i>trio</i>	98
Grafikon 32: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik <i>embrio</i>	99
Grafikon 33: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik <i>radio</i>	99
Grafikon 34: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik <i>aids</i>	100
Grafikon 35: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik <i>paparazzo</i>	100
Grafikon 36: Izsledki prve spletne anketne raziskave naglasnega mesta pri samostalniku <i>stvar</i>	106

Grafikon 37: Izsledki druge spletne anketne raziskave naglasnega mesta pri samostalniku <i>stvar</i>	107
Grafikon 38: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik <i>hodnik</i>	109
Grafikon 39: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik <i>ploščina</i>	109
Grafikon 40: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik <i>pristojbina</i>	110
Grafikon 41: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik <i>divizija</i> v pomenu 'skupina, ki jo sestavljajo po dosežkih primerljive skupine'.	111
Grafikon 42: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik <i>inkluzija</i>	112
Grafikon 43: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik <i>pležuh</i>	113
Grafikon 44: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik <i>bivak</i>	113
Grafikon 45: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik <i>covid-19</i>	115
Grafikon 46: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik <i>podlesek</i>	116
Grafikon 47: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik <i>chefinja</i>	116
Grafikon 48: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik <i>glorija</i>	117
Grafikon 49: Izsledki spletne anketne raziskave za samostalnik <i>tesla</i>	118

13

SEZNAM PREGLEDNIC

Preglednica 1: Respondenti, ki so bili vključeni v ankete za ugotavljanje oblikovnih značilnosti sodobne knjižne slovenščine.	58
Preglednica 2: Respondenti, ki so bili vključeni v ankete za ugotavljanje naglasnega mesta in kakovosti naglašanih <i>e</i> in <i>o</i> . Označeni so s črkami od <i>a</i> do <i>g</i>	61
Preglednica 3: Izsledki ankete. Anketiranci so označeni s črkami od <i>A</i> do <i>N</i>	65
Preglednica 4: Razmerje orodniških oblik pri samostalnikih <i>misel</i> in <i>čeljust</i>	68
Preglednica 5: Izsledki anketne raziskave pri posameznih samostalnikih.	82
Preglednica 6: Samostalniki, ki v SSKJ ² izkazujejo podaljševanje osnove s soglasnikom <i>n</i>	84
Preglednica 7: Izsledki anketnih spletnih raziskav o podaljševanju osnove s soglasnikom <i>n</i>	88
Preglednica 8: Izsledki anketnih spletnih raziskav o podaljševanju osnove s soglasnikom <i>j</i>	94
Preglednica 9: Povzetek izsledkov spletne anketne raziskave za samostalnike <i>trio</i> , <i>embrio</i> , <i>aids</i> , <i>radio</i> in <i>paparazzo</i>	101
Preglednica 10: Izsledki anketne raziskave o naglasnem mestu samostalnikov druge ženske sklanjatve mešanega naglasnega tipa.	105
Preglednica 11: Oznake za tonemski in jakostni naglas.	125
Preglednica 12: Naglasni tipi in podtipi prve moške sklanjatve.	135
Preglednica 13: Nabor končnic, ki se pojavljajo pri pregibnostno-naglasnih vzorcih prve moške sklanjatve.	136
Preglednica 14: Naglasni tipi druge moške sklanjatve.	259
Preglednica 15: Naglasni tipi tretje moške sklanjatve.	266
Preglednica 16: Naglasni tipi prve ženske sklanjatve.	272
Preglednica 17: Nabor končnic, ki se pojavljajo pri pregibnostno-naglasnih vzorcih prve ženske sklanjatve.	273
Preglednica 18: Naglasni tipi druge ženske sklanjatve.	303

Preglednica 19: Nabor končnic, ki se pojavljajo pri pregibnostno-naglasnih vzorcih druge ženske sklanjatve.	304
Preglednica 20: Naglasni tipi tretje ženske sklanjatve.	319
Preglednica 21: Naglasni tipi in podtipi prve srednje sklanjatve.....	325
Preglednica 22: Nabor končnic, ki se pojavljajo pri pregibnostno-naglasnih vzorcih prve srednje sklanjatve.	326

14

SEZNAM SLIK

Slika 1: Pregibnostni vzorec za samostalnik <i>kolega</i> v Spletnem jezikovnem priročniku.	31
Slika 2: Razdelek Izgovor in oblike za samostalnik <i>tukan</i> v eSSKJ.	33
Slika 3: Prikaz samostalnika <i>arašid</i> v lematški bazi.	34
Slika 4: Vprašanje o izgovoru samostalnika <i>divizija</i> iz perceptivnega testa. S klikom na povezavo so dostopni zvočni posnetki izgovora.	45
Slika 5: Vprašanje o naglasnem mestu samostalnika <i>malvazija</i> iz anketnega vprašalnika brez zvočnih posnetkov izgovora.	45
Slika 6: Vprašnji iz anketne raziskave o ugotavljanju oblikovnih značilnosti knjižne slovenščine.	46

15

IMENSKO KAZALO

- Ahačič, Kozma 40
 Antončič, Emica 20, 21,
 42, 60
 Babič, Vanda 138, 273, 326
 Bajec, Anton 62, 69, 84, 255
 Bezljaj, France 19, 70, 128, 328
 Breznik, Anton 27, 62, 83, 255
 Crystal, David 23
 Černivec, Manca 15
 Černý, Jiří 12, 17
 Daneš, František 17, 23
 Dobrovoljc, Helena 17, 37,
 38, 72, 74, 82, 108, 109,
 254, 258
 Dular, Janez 27, 28, 126,
 128, 129
 Furlan, Metka 12, 126, 131
 Herrity, Peter 63, 70, 85, 95,
 257, 258
 Hock, Hans Henrich 15
 Huber, Damjan 43
 Jedlička, Alois 15, 16
 Jurgec, Peter 19, 22, 28
 Lengar Verovnik, Tina 18, 20, 72
 Levec, Fran 62, 255
 Logar, Tine 23, 24, 273
 Mathesius, Vilém 16
 Müller, Jakob 16, 26
 Nebeská, Iva 16, 18
 Palková, Zdena 43
 Perdih, Andrej 27, 29, 126, 128
 Ramovš, Fran 95, 130, 136, 137,
 138, 254, 273, 274, 277, 304,
 305, 326
 Rigler, Jakob 13, 19, 23, 26, 28,
 29, 40, 42, 48, 53, 114, 123,
 128, 129, 139, 275, 371
 Smole, Vera 18, 84, 128, 130,
 131, 132
 Snoj, Marko 16, 19, 23, 29,
 61, 71, 82, 108, 114, 124, 125,
 126, 128, 131, 143, 274, 328
 Srebot Rejec, Tatjana 19, 22
 Stang, Christian Schweigaard 120,
 121
 Svane, Gunnar Olaf 126
 Šekli, Matej 12, 15, 24, 37, 89, 95,
 121, 326
 Šeruga Prek, Cvetka 20, 21,
 42, 60
 Šivic-Dular, Alenka 69, 95, 136,
 137, 138
 Škofic, Jožica 20, 23, 26, 42, 84,
 126, 131
 Škrabec, Stanislav 63, 69, 114,
 127, 128, 254
 Šolar, Jakob 127
 Štěpánová, Veronika 40
 Šuštaršič, Rastislav 22, 39, 129
 Tivadar, Hotimir 18, 19, 20,
 21, 23, 39, 43, 59, 60,
 129, 131

Toporišč, Jože 16, 20, 28, 37, 42,
50, 62, 63, 70, 84, 95, 114, 120,
126, 128, 130, 134, 253, 258,
271, 272, 302, 323, 324
Urbančič, Boris 42, 63, 68
Valjavec, Matija 127

Vidovič Muha, Ada 16
Weiss, Peter 11, 26, 27, 29, 61, 69,
70, 71, 72, 73, 124, 324
Zemljarič Miklavčič, Jana 17, 39
Žmigrodzki, Piotr 29, 122
Žele, Andreja 21, 42, 126

16

STVARNO KAZALO

- ePravopis 27, 28, 37, 85, 96, 125, 187, 258
- eSSKJ 11, 12, 22, 24, 32, 33, 35, 37, 41, 49, 50, 51, 53, 60, 70, 72, 93, 110, 111, 117, 122, 123, 125, 126, 128, 131, 132, 133, 140, 145, 253, 256, 257, 328, 371, 372
- govorjeni knjižni jezik 11, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 38, 39, 40, 43, 45, 59, 60, 115, 124, 135, 139, 143, 144, 275, 327, 328, 329, 367, 369, 370, 371, 372
- jakostni naglas 11, 19, 25, 26, 27, 28, 30, 32, 35, 48, 49, 60, 119, 120, 125, 126, 128, 131, 133, 134, 271, 322, 367
- kakovost naglašanih samoglasnikov *e* in *o* 13, 30, 43, 47, 53, 103, 105, 114, 123, 259, 372, 375
- kategorija živosti 61, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 258, 368, 373
- kvalifikator 47, 48, 49, 50, 51, 71, 126, 131, 132, 133, 135, 253, 256, 257, 324, 327
- kvalifikatorsko pojasnilo 49, 50, 51
- nabor končnic 136, 273, 304, 326
- naglasni tip 25, 27, 29, 37, 62, 63, 94, 102, 103, 106, 107, 120, 121, 124, 125, 134, 135, 138, 144, 259, 266, 271, 272, 276, 277, 303, 304, 305, 306, 319, 322, 324, 325, 327, 329, 369, 375
- naglasno mesto 13, 18, 19, 28, 41, 43, 45, 47, 53, 59, 61, 97, 102, 103, 106, 107, 108, 110, 114, 120, 121, 133, 303, 369, 372, 375
- perceptivni test 19, 43, 44, 45, 55, 106, 110, 114, 117, 139, 275, 372
- podaljševanje osnove s soglasnikom *j* 89, 90, 91, 92, 93, 94, 138, 144, 254, 374
- podaljševanje osnove s soglasnikom *n* 46, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 138, 140, 141, 254, 328, 368, 373, 374
- podaljševanje osnove z morfemom *-ov-* 61, 94, 95, 96, 97, 141, 142, 368, 374
- slovaropisje 9, 26, 29
- tonemski naglas 11, 13, 26, 27, 28, 30, 35, 37, 47, 48, 119, 120, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 140, 259, 266, 271, 272, 319, 322, 324, 367, 371, 372

Monografija potrjuje izjemno naglasno in oblikovno pestrost slovenskega knjižnega jezika. Izsledki novih raziskav, ki so potekale ob pripravi pregibnostno-naglasnih vzorcev, potrjujejo, da je knjižni jezik tista pojavna oblika jezika, ki se spreminja najpočasneje, obenem pa izkazuje številne oblikovne in naglasne dvojnice. Tovrstne raziskave so dobrodošle, saj opozarjajo na potrebo po sprotnem spremljanju spreminjanja jezika in njegovega opisa v rabi.

Alenka Valh Lopert

Znanstvena monografija *Pregibnostno-naglasni vzorci knjižne slovenščine: Samostalnik* je temeljno jezikoslovno delo s področja glasoslovja in oblikoslovja slovenskega knjižnega jezika z izrazito aplikativno vrednostjo. Avtorica predstavi teoretična izhodišča obravnavane tematike, saj povzema in se kritično opredeljuje do spoznanj in že opravljenih raziskav s področja slovenskega (govorjenega) knjižnega jezika, prvenstveno povezanih s tonemskim in jakostnim naglaševanjem v pregibnostno-naglasnih vzorcih slovenskih samostalnikov. Velika dodana vrednost k slovenskemu jezikoslovju se kaže predvsem v praktičnem delu, kjer avtorica predstavi rezultate svojega znanstvenoraziskovalnega dela, opravljenega najprej v okviru doktorskega študija, pozneje pa ga je močno razširila in nadgradila kot sodelavka pri gradnji eSSKJ. Rezultate raziskav poskuša interpretirati z vidika uporabnosti v sodobnih slovarskih priročnikih, predstavlja pa jih v številnih pregibnostno-naglasnih vzorcih, ki so postavljeni v razvojni zgodovinsko-sodobni kontekst.

Damjan Huber

22 €